

12. GEZEĞEN'in

yazarı
Zecharia Sitchin'in
10. kitabı

dünya tarihçesi keşif seferleri

THE EARTH CHRONICLES

EXPEDITIONS

ZECHARIA SITCHIN

Zecharia Sitchin

DÜNYA TARİHÇESİ KEŞİF SEFERLERİ
Mitolojik Geçmiş Yolculuklar

Çeviren:
Yasemin Tokatlı

Ruh ve Madde Yayınları

The Earth Chronicles Expeditions

Copyright© 2004, Zecharia Sitchin

Tüm hakları saklıdır. Yazarın yazılı izni olmaksızın bu kitabın hiçbir bölümü, herhangi bir biçim veya yolla tekrar basılamaz ve yayımlanamaz. İlk kez İngilizce olarak Amerika Birleşik Devletleri'nde Bear & Company, Inc. tarafından yayınlanmıştır. Bu Kitabın Türkçe Yayın Hakkı İnsanlığı Birleştiren Bilgiyi Yayma (BİLYAY) Vakfının bir kuruluşu olan Ruh ve Madde Yayıncılık ve Sağlık Hizmetleri A.Ş.'ne aittir. Ruh ve Madde Yayıncılık ve Sağlık Hizmetleri A.Ş.'nden yazılı izin alınmadan hiçbir alıntı yapılamaz. ©

İstanbul, Mart 2009

ISBN: 9789756377284

Sertifika No: 11225

Kapak: Ferda Gürsoy

Baskı

Kurtiş Matbaacılık San. ve Tic. Ltd. fiti.
Maltepe Mah. Litros Yolu Fatih Sanayi Sitesi
No: 12/74-75 Topkapı / İstanbul
Tel: (0.212) 613 68 94 613 68 95

Yayın

Ruh ve Madde Yayıncılık ve Sağlık Hizmetleri A.Ş.
Hasnun Galip Sok. Pembe Çıkmazı No: 4, D: 9
34433 Beyoğlu/İSTANBUL
Tel: (0.212) 243 18 14 249 34 45 • Faks: (0.212) 252 07 18
[http: www.ruhvemadde.com](http://www.ruhvemadde.com) e mail: info@ruhvemadde.com

*Başından beri benimle yolculuk eden eşime,
özel keşif seferlerinde bana eşlik eden torunum Salo'ya ve
Harvey ile Kathie'ye
ve geleceği anlayabilmek için geçmişi görmeye gitmek ama
ayla benimle birlikte Dünya Tarihçesi Keşif Seferlerine çıkan
yüzlerce meraklı insana.*

İÇİNDEKİLER

01 Truva Atı.....	9
02 Başsız Uzakadamı Vakası.....	23
03 Atlantis'i Aramadan Bulmak.....	42
04 Yeni Dünya'daki Yabancılar	67
05 Fil ve Astronot.....	90
06 Göklerde Dolaşan Tanrıça.....	105
07 Kumlara Gömülen Sinagogdaki UFO	125
08 İlyas'ın Kasırgaları.....	142
09 Yusuf'un Mısır'ı Kurtarışı	152
10 Sina Dağı Gizemleri	167
11 Bir Türlü Ele Geçmez Dağdaki Maceralar.....	190
12 Göğe Erişecek Bir Kule	206
13 Tünellerde Zaman Yolculuğu	230
14 Tapınak Duvarları Muamması	248
15 Kutsal Kayanın Sırları.....	275
Notlar.....	304

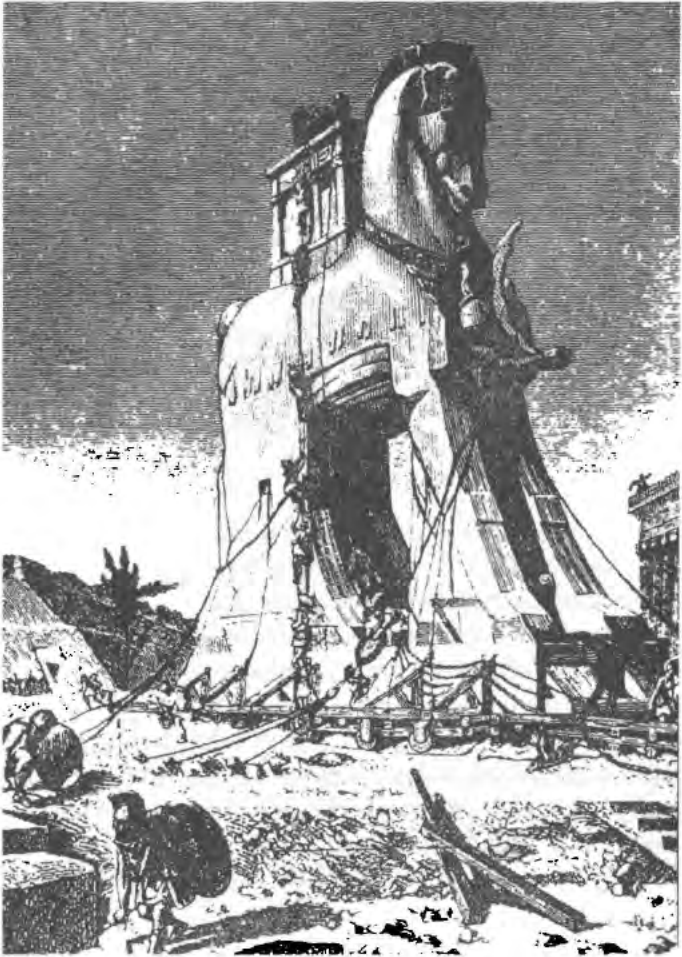
- 1 -

TRUVA ATI

Okuyucu ve hayranlarımdan oluşan bir gruba ilk kez Türkiye'ye götürdüğümde, Dünya Tarihçesi Keşif Seferinin ilk olarak Truva ziyaretiyle başlamasını özellikle istemiştim. Nedeni, söz konusu sit alanının çok ilginç veya etkileyici olması (kesinlikle değildir) veya (asla gün ışığına çıkartılamayan, şimdilerde yerine muhtemel görünüşünü yansıtan ahşap bir kopyasının konulduğu, bkz. Resim 1*) ünlü Truva Atının kalıntılarını görebilecek olmaları değil de Truva Atı kavramının, yani iyicil veya iyi görünen bir şeyin gizli ve tam zıttı bir sürprizi temsil ediyor olması fikrinin kökeninin burası oluşuydu. Truva, kadim sit alanlarını ziyaret ederek alınabilecek derslere ilişkin planlarımın Truva Atıydı.

Truva Savaşı esasen Homer'in *İlyada* ve *Odyseia* adlı eserlerinden bilinmektedir ama bahsi yalnızca bunlarda geçmez. En çok romantikleştirilmiş savaşlardan biridir; "bin gemiye yelken açtıran aşk"ın hikayesi olarak bilinir: söz konusu gemiler, Truvalı bir prens tarafından kaçırılan güzel Helen'i kurtarıp geri getirmek üzere Yunanistan'dan Küçük Asya kıyılarına yelken aç-

* Metinde geçen tüm resimler, renkli formada yer almaktadır.

Şekil 1

mişlardı. Savaş çıktığı sırada Kral Priam'ın idaresinde olan Truva, Küçük Asya'daki Yunan yerleşimlerinin en büyüğü ve en zenginiydi; dar bir boğazın hemen karşı yakasına kurulu olan şehir Asya ve Avrupa arasındaki ticaretin büyük kısmını kontrol ediyordu. Tanrıça Afrodite Priam'ın oğlu olan atılğan prens

Paris için Zeus'un kızı olan güzel Helen'i uygun görmüştü. Ama Paris bu kehaneti gerçekleştirmek üzere Yunanistan'a git- tiğinde Helen'in çoktan Sparta kralı Menelaus'la evlenmiş oldu- ğunu keşfetti. Girit'i ziyarete gitmiş olan Menelaus'un yoklu- ğundan istifade eden Paris, Helen'i ve yanı sıra Sparta'nın hazi- nelerinin büyük bölümünü kaçırap yola çıktı; tanrıların muradı- nı onun da kabul etmesi gerektiğine ikna olan Helen, Truva'da Paris ile evlendi.

Menelaus Sparta'ya dönüp olanları anladığında tüm Yunan boylarının önderlerini çağırıp Helen'i geri almak için yardımla- rını istedi. Bu seferin başına geçmesi için Mikene kralı ve Mene- laus'un erkek kardeşi olan Agamemnon'u seçtiler. Yunan (Ak- haialar da denilen) kahramanlar arasında en önde geleni Aşil'di; (İlion olarak da bilinen) Truva tarafında ise baş kahraman, Pa- ris'in büyük erkek kardeşi Hektor'du.

Kahramanlar tapındıkları çeşitli tanrılar veya tanrıçalar tara- fından yönlendirildi (bazen teşvik edildi). Çarpışmalar görüş- melerle ve ardından Truva'nın kuşatılmasıyla başladı; bir şu ta- rafın bir bu tarafın üstünlüğü ile, bazen çarpışmalara ara verile- rek bazen de çeşitli kahramanlar arasında göğüs göğüse müca- deleler şeklinde birkaç yıl boyunca sürdü. Kuşatma altındaki Truvalılar bazen Yunan siperlerini aşip demirlemiş olan filoya saldırdılar. Bazen şu veya bu nedenle ateşkes ilan edildi. Her iki tarafın önde gelen kahramanları öldürüldü. Her iki taraf, özel- likle de Acheanlar artık iyice tükenmişken Yunanlar savaşı ka- zanmak için son bir gayretle bir hileye başvurdular. Tanrıça At- hena'nın da yardımıyla tahtadan bir at inşa edip içine en iyi sa- vaşçılarını gizlediler (Şekil 1), sonra kulübelerini yakıp gemile- rine bindiler ve uzaklara yelken açtılar (aslında yakındaki bir li- mana gitmişlerdi). Savaşın sona erdiğini varsayan Truvalılar ilk başta bu tahta attan şüphelendiler ama sonunda atı şehrin içine soktular ve bunu yapabilmeleri için şehrin koruyucu duvarları- nın bir kısmını yıkmaları gerekti. Gece olunca atın içindeki Yu- nanlar dışarı çıkıp Truvalı muhafızları öldürdüler ve Yunan

Şekil 2

kuvvetlerine işaret vermek için bir ateş yaktılar. Yunanlar saldırdıklarında kimseyi sağ bırakmayıp sokaklardaki, evlerdeki erkekleri; kadınları ve çocukları öldürdüler. Menelaus, Helen'i yatak odasında, tüller ve dantellerle süslenmiş halde buldu. Onun Menelaus'la birlikte Sparta'ya dönüşü Truva Savaşının tek mutlu sonuydu.

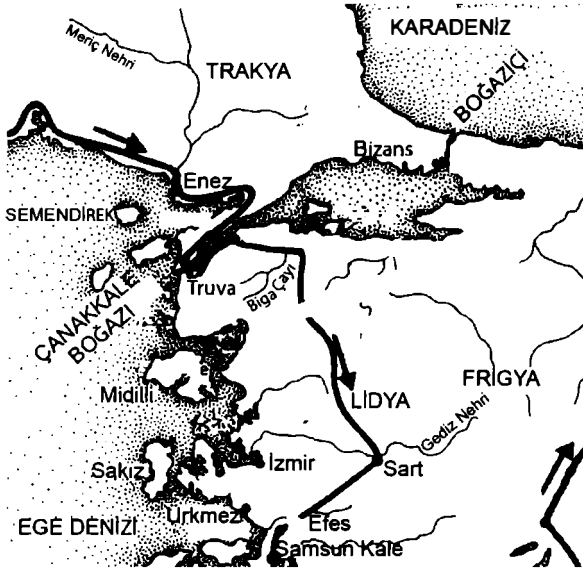
Bu savaşta ve öncesinde yaşanan olaylar Homer'in yanı sıra başka Yunan yazarlar ve şairler tarafından da romantikleştirilmiş; bu olaylar çoğunlukla klasik Yunan dönemine ait vazolara veya tabaklara resmedilerek de kaydedilmiştir (bkz. Şekil 2 ve 3). Eski çağların Yunanlıları için Truva Savaşında yaşanan olaylar ve dolayısıyla bizzat Truva'nın varlığı hiç kuşkulandırılmayan tarihsel olgulardı. Bu durum M.Ö. dördüncü yüzyılda Pers ordularını

Şekil 3

yenilgiye uğratmak ve Hindistan'a dek tüm Asya topraklarını ve Afrika'da Mısır'ı fethetmek üzere 15.000 kişilik ordusuyla Yunanistan'dan çıkan Büyük İskender'in tarih kayıtlarından da açıkça anlaşılmaktadır.

İskender'in tarih kayıtları askeri seferini planlayıp gerçekleştirenken aklında hep Truva'nın olduğunu göstermektedir. Öğretmeni Aristo'nun verdiği Homer'in *İlyada*'sının bir kopyasının İskender'in en sevdiği eser olduğu anlatılır. İskender Avru-

Şekil 4

pa'dan Asya'ya geçmek için bin yıl kadar öncesinde Truva tarafından korunan Hellespont (günümüzde Çanakkale, bkz. Şekil 4'teki harita) boğazı noktasından geçmeyi seçmişti. Yunan tarihçiler bir kalyonun dümenine geçip yönünü Truva'ya çeviren İskender'in birliklerin karşı yakaya taşınması işini generallerinden birine bıraktığını yazarlar. Kıyıya çıkar çıkmaz ilk durağı Truva'daki Athena tapınağı idi; Athena, İskender'in en çok saygı duyduğu kahraman olan Aşil'e hamilik eden tanrıçaydı.

Pers orduları İskender'i ve birliklerini bekliyorlardı; aralarındaki ilk çarpışma Truva'nın hemen kuzeydoğusundaki Garnicus nehrinde (Gönen Çayı) yaşandı (M.Ö. 334). Perslilerin na-

sıl olup da İskender'in nereden karşı kıyıya geçeceğini biliyor oldukları bulmacası, Yunan tarihçi Herodot tarafından da kayıtlara geçirildiği üzere, daha önceki bir tarihte Yunanistan'ı istila eden Pers kralı Xerxes'in yol üzerinde Truva'da durduğu olgusuyla açıklanabilirdi. İskender Truva kalesinin kalıntılarına tırmandı, şehrin ünlü kralı Priam'a biat etti ve Athena'ya, tapınağında 1.000 davar kurban etti. İskender'in Truva'ya, *İlyada*'ya ve Aşil'e olan hayranlığı herkesçe bilindiğinden, İskender'in Persli rakibi pekala Makedonun da bu yolu izleyeceğini tahmin etmiş olabilirdi.

Romalı tarihçiler ve ressamalar da Truva'yı ve Truva Savaşını anmak ve betimlemek konusunda Yunan öncüllerinin geleneğini sürdürdüler. Derken bu şehir ve bu savaş zaman içinde anlardan, edebiyattan ve sanattan kaybolup sayısız yüzyıllar boyunca unutuldu. Sonra, Orta Çağ döneminde yazılan romanslarda Truva'nın hikayesi ve orada yaşanan olaylar tekrar en sevilen konulardan biri haline geldiğinde artık hiç kimse bunun gerçek bir hikaye mi yoksa kadim bir kurgu eser mi olduğunu bilemez hale gelmişti. Truva'nın nerede olduğu da unutulmuştu. Orta çağ ressamalarının konuyu ele alıp Truva'yı ve kahramanlarını M.S. on beşinci yüzyılın batı Avrupa'sındaki askerler olarak betimlemeye başlamaları ise Truva'nın ve hikayesinin hayal ürünü ve gerçek dışı unsurlarını güçlendirmeye hizmet etti. Modern çağın başlangıcında Truva tarih sahnesinden silinip gitmiş ve mitsel geçmişe ait hale gelmişti; Odyssiea'nın maceralarından, Jason'ın Altın Post'u arayışının veya Herkül'ün On İki Görevinin o fantastik hikayelerinden daha gerçek kabul edilmez olmuştu.

Truva'nın hikayesinin kadim mitler arasına terk edilişi modern çağlarda daha da güçlendi çünkü dikkatle okunduğunda Truva Savaşının hikayesi aslında bunun bir İnsanlar Savaşı değil de tanrıların başlattığı, kontrol ettiği, yönlendirdiği ve hatta

içine katıldıkları bir çatışma olduğunu gösteriyordu. Yunan destanı *Kypria*'ya göre:

Sayılsız insan kabilesinin, sinesi derin Dünya'nın yüzeyine yük oldukları bir zaman vardı. Ve Zeus bunu gördü, onlara acıyıp büyük geliğiyle Dünya'nın yükünü hafifletmeye karar verdi. Böylece, ölümler sayesinde insan ırkında bir boşluk oluşturabilmek amacıyla İlion (Truva) Savaşında büyük çatışmalara sebep oldu.

Aklında bu olan Zeus Olimpos tanrılarını ve tanrıçalarını bir şölene davet edip Hera, Athena ve Afrodit arasında hangisinin en güzel olduğuna dair bir tartışmanın çıkmasına yol açtı. Tartışmayı sona erdirmek için Zeus bu tanrıçaların Küçük Asya'ya, İda (Kazdağı) Dağı yakınlarında Truva'lı Paris'in sürülerini otlattığı yere gitmelerini önerdi Zeus. Onun tarafından seçilmek isteyen her bir tanrıça, seçilmeleri halinde ona bir ödül vermeyi vaat ettiler. Paris, kendisine Yunanistan'ın en güzel kadınının aşkını vaat eden Afrodit'i seçti; bu kadının, Sparta'lı Menelaus'un karısı Helen olduğu ortaya çıkınca Truva Savaşına yol açan olaylar zinciri başlamış oldu.

Çatışma alevlenirken tanrılar ve tanrıçalar bir şu tarafa bir diğer tarafa yardım ettiler, çarpışmaları kızıştırdılar, çarpışmaların sürmesini teşvik etmek için geceleri göğü aydınlattılar veya beğendikleri bir kahramanı ölümün pençeleri arasından çekip çıkardılar. Tanrılar ve tanrıçalar zamanla kendileri de savaşa girmeye başladılar, ta ki Zeus onlara durmalarını emredene dek.

Truva Savaşının insanlara dair bir hikaye olmaktan çok tanrılara ilişkin bir hikaye olması, bu hikayenin mitoloji kategorisine konulmasını kolaylaştırdı. Arkeoloji ilerledikçe Truva'dan herhangi bir izin ortaya çıkmamış olması gerçeği de bu sınıflandırmayı güçlendirdi. Tüm alimler için Truva'nın yalnızca bir mit olduğu çok açıktı.

* * *

Miti ortadan kaldırıp Truva'nın gerçekten de mevcut olduğunu kanıtlamak maceraperest bir iş adamına, Heinrich Schlie-

mann'a (Şekil 5) düştü. 1822'de Almanya'da doğmuş olan Schliemann Amsterdam'da bir işe girmiş, birkaç dilde ustalaşmış, Rusya'da zengin bir tüccar olmuş ve Paris'te arkeoloji ile ciddi bir hobi olarak ilgilenmeye başlamıştı. Boşandıktan sonra Yunan bir kızla evlenip Atina'ya taşındığında Yunan efsaneleri ve mitleri onun arkeolojik merakını yönlendirmeye başladı. Helen uygarlığının yayıldığı bölgede sık sık gezilere çıkan Schliemann, Küçük Asya'nın en ucunda, Çanakkale Boğazının doğu kıyılarında yer alan Hisarlık adlı bölgenin kadim Truva'nın yeri olduğuna ilişkin önerileri kabul etti.

Kazıları kendi başına finanse eden Schliemann 1870'ten başlayıp 1890'daki ölümüne dek bu bölgede yapılan arkeolojik kazıları denetledi, onun ardından işe asistanı Wilhelm Dorpfeld devam etti. Schliemann'ın kendi kazıları sırasında Truva'da ardışık birkaç yerleşim düzeyi olduğu gün ışığına çıktı, Homer'in hikayesiyle örtüşen bir dönemde şehrin düşüşüne ait kanıtlar bulundu, buluntular şehrin zenginliğini ve bu belirli dönemi doğruluyordu. Schliemann, Kral Priam'ın Hazinesi adını verdi-

Şekil 5 ve 6

ği bir gerdanlık, taç ve diğer kraliyet mücevherlerini karısına hediye edip bunları sosyal toplantılara giderken takmasını istemişti (Şekil 6).

Schliemann'ın Truva'da keşfedip dikkatle belgeledikten sonra hünere halka duyurduğu şeyler beklediğinin aksine hemen takdir edilmedi. Akademik çevreler kendi alanlarına davetsizce dalan bu alaylı arkeoloğu küçümsediler. Homer'in hikayesinin yalnızca bir mit olduğu fikrini terk etmek isteyenlerin sayısı pek azdı. Schliemann'ın kanıtları uydurduğuna, bazı buluntuların aslında başka yerlerde bulunmuş olduğuna ilişkin suçlamalar yapıldı. Hatta Schliemann Yunanistan'da kazı yaparken kadim Mikene'yi ve Agamemnon'a ait olduğunu iddia ettiği bir kral mezarını gün ışığına çıkardığında bile ona bıyık altından gülünmekteydi. Schliemann'ın Agamemnon'un ölüm maskı olduğunu önerdiği altın maske modern bir sahtekarlık olarak bir kenara bırakıldı. Ve Schliemann'ın ardılı Dorpfeld (başka arkeologların yardımı ve onun ardından işe devam etmesiyle) Hisarlık'ın kesinlikle Truva'nın sit alanı olduğunu ve dokuz ardışık yerleşim katmanı halinde üçüncü bin yıldan beri gelişmekte olduğunu saptadığında bile Schliemann'ın bulguları alaya alınmaktaydı çünkü o Homer'in ve Priam'ın Truva'sının II. Düzeyde olduğunu düşünmekteyken diğer arkeologlar gerçek Truva'nın daha sonraki VII. Düzeyde olduğuna inanmaktaydılar.

Tüm bunlara rağmen, artık pek çok kişi Schliemann'ın modern arkeolojinin babası olduğuna inanmaktadır. Arkeologlar artık Hisarlık sitinin kadim Truva'nın alanı olduğuna ve dolayısıyla da *Homer'in hikayesinin mit olmadığına* kesinlikle eminler. Truva'nın M.Ö. on üçüncü yüzyılda kuşatma ve savaşlarla yok olduğu da artık tartışılmamaktadır ama bunun sebebinin güzel Helen veya birkaç İnsanoğlu kabilesinden kurtularak Dünya'nın yükünü hafifletmek isteyen tanrı Zeus'un dileği mi olduğunu bugün hiç kimse söyleyememektedir.

Yine de Türkiye gezimize Truva'yı ziyaret ederek başlamayı seçmemin nedeni tam olarak buydu çünkü eğer Homer bir Tru-

va şehrinin olduğu konusunda haklıysa ve Truva gerçekten de bir savaş sırasında yok olduysa ve bulunan hazineler Homer'in belirttiği gibi Bronz Çağı dönemine denk düşüyorsa hikayesinin geri kalanından, yani çatışmaya yalnızca insanların değil, tanrıların da dahil olduklarından niye şüphelenecektik ki?

Keşif seferimiz grubu Hititlerinkiler veya Asur ticaret kolonilerine ait olanlar gibi Türkiye'deki diğer heyecan verici sitlerine veya bu geçip gitmiş uygarlıklardan kalan eserlerin korunukları müzelere götürdükçe, yazılı metinlerde "tanrılar"a yapılan atıflar ve bunların sayısız anıtta betimlenişleri her an her yerde mevcut hale gelecekti. Bu tanrılar boynuzlu miğferleri veya diğer giysileri ya da ayakkabılarıyla (Şekil 7) veya şahsi isimlerinin önüne eklenen "ilahi" hiyeroglifi veya "tanrı" unvanıyla kolayca ayırt edilmekteydiler.

Şekil 7

Kadim halklar için bu “tanrılar” gerçektir, fiziken mevcuttular. Bunu kabul etmedikçe bir arkeolojik bölgeden diğerine, şu müzeden filanca müzeye seyahat etmenin boşa kürek çekmek olacağını düşünüyordum. Kitaplarımı okumuş olan grup üyeleri tanrılara ait tüm hikayelerin binlerce yıl öncesinde Sümerlerin *Anunnakiler*, yani “Gökten Yere İnenler” hakkında anlattıkları hikayelere dayandıklarını zaten biliyorlardı.

* * *

İstanbul’dan Truva’ya gitmek için Türkiye’nin Asya kısmında yaklaşık üç yüz kilometre sürecek, ülkenin yoğun nüfuslu kasabalarından veya şehirlerinden geçeceğiniz bir yolculuğa çıkılabilir veya Avrupa kısmından geçen manzaralı (ve bazı açılardan tarihsel olan) yolu izleyip Çanakkale Boğazını feribotla geçebilirsiniz –tıpkı Büyük İskender’in yaptığı gibi (bkz. sayfa 14’teki harita).

İkinciye seçtim; sadece kadim bağlantılardan dolayı değil, bu yolun ayrıca Gelibolu’dan, I. Dünya Savaşında Türk–Osmanlı İmparatorluğunun başkenti İstanbul’a (Konstantinopol) savaş hatlarının ardından ulaşarak savaşı çabucak bitirmek isteyen müttefik birliklerinin on binlerce kayıp verdikleri yarımadadan geçmektedir. Savaştan sonra, müttefiklerin saldırılarını savuşturmayı başaran Türk generali, Atatürk (“Türklerin Babası”) adını benimsedi ve sultanları tahttan indirerek, modern Türkiye’nin ilk cumhurbaşkanı ve kurucusu Kemal Atatürk olarak Türkiye’yi yirminci yüzyıla taşıdı.

Başlı başına hoş ve dinlendirici bir deneyim olan yarım saatlik bu feribot yolculuğunun sonunda grubumuzla Asya tarafında küçük bir liman kasabasına vardık; yörede tutulan balıklardan oluşan zengin bir öğle yemeğinin ardından bir saat uzaklıktaki Truva sitine gitmek üzere otobüsümüze bindik.

Truva harabeleri turu, şehrin koruyucu duvarları arasından yürünerek başlar; duvarın daha alt ve eski olan kısımları, diğer pek çok kadim sitte olduğu gibi, daha üst sıralardaki taşlardan

çok daha büyük ve çok daha iyi biçimlendirilmiş haldedir. Bu yürüyüşün sonunda ziyaretçi hayli geniş bir alana yayılan kazılara ulaşır. Kazılar çok sayıda ve acemi gözler için düzensiz görünmektedir: Truva gerçekten de arkeoloji literatüründe “en çok kazılan kadim sit” olarak anılır. Kazılar M.Ö. 3000 civarında başlamış olan en az yedi yerleşim düzeyini diklemesine kesmektedir; ziyaretçi duvar ve bina kalıntılarına ancak (“Düzy 2”, “Düzy 5a”) konulan işaretlerin yardımıyla bir anlam verebilir (bkz. Resim 2). Höyüğün en yüksek noktasında, çevreleyen düzlüğün tüm manzarasının görüldüğü noktadan bakıldığında kişi tarihle ilgili bir duyguya sahip olabilmektedir.

Kadim şehrin bu en üst kısmına tırmanıp grubun geri kalanını da yanıma çağırdım. Aradan geçen binlerce yıl içinde deniz çekilmişti, dolayısıyla Priam ve oğullarının –belki de şimdi üstünde durduğumuz kadim Yukarı Şehir ve sarayının bulunduğu yerde, aynı noktadan– demirlemiş Yunan gemilerine baktıkları sırada olabileceği gibi, güneş ışığı sular üstünde ışıldamıyordu. Kıyı şimdilerde 4,5 km uzaktadır ve Scamender (Menderes) nehrinin hala menderesler oluşturduğu Truva ovasının genişliğine genişlik katmaktadır. Öfkeli tanrılar, öldürdüğü Truvalıların cesetleriyle nehri tıkayan Aşil’i işte tam orada boğmaya kalkmışlardı...

Üç yüz altmış derecelik manzarayı görebilmek için döndüğümüzde güneydoğu yönünde Kaz (İda) Dağını gördük; Zeus savaşı ölümölümü oradan seyredip onlarla dalga geçmişti. Dürbünle bakıldığında, Türkiye kıyılarının açıklarında, tanrı Apollo’nun Truvalılara yardım etmek üzere çıkıp geldiği Bozcaada (Yunanca Tenedos) adası seçilebilmekte.

Truva’nın hikayesi, en çok aşağıdaki kalıntıların arasında yürürken değil de kadim kalenin en yüksek kısmında dururken insanın aklında o kaydedildiği haliyle canlanıyor. Belki de modern dönemin tahta atı (daha önceki çizimlerin bir kopyası, kesinlikle kadim bir eser değil) buraya bir tür itibar katıyor. Tahta at harabelerin etrafında çizdiği çemberi tamamlayan ziyaretçilerin ulaş

tığı dinlenme alanında yer almakta. Yapaylığına rağmen bu at ziyaretçiyi irkiltip ona şunu hatırlatıyor: Evet, burası Truva.

Arkeoloğa dönüşen bir iş adamı olan Schliemann Truva'nın ve Truva Savaşının var olduğunu kanıtlarken Homer'in tanrıların varlığına ilişkin hikayesinin geri kalanının doğruluğunu da sürdürdüğüne inanıyorum. Truva'yı ziyaretimiz işte bu nedenle bir tür Truva Atı gibi: bu ardışık akıl yürütmeyi gezi grubunun zihnine kazıma amaçlı, dolambaçlı bir yol.

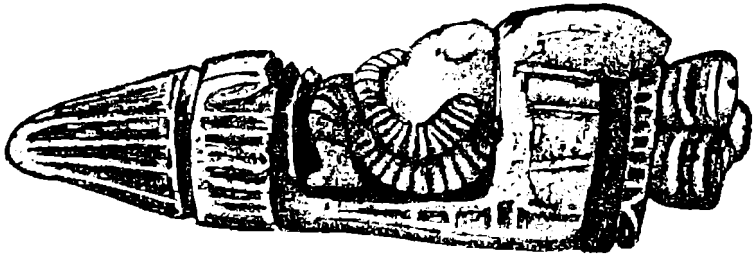
BAŞSIZ UZAY ADAMI VAKASI

Bu ise neredeyse mutlu sonla biten bir vaka:

Neredeyse çeyrek asır boyunca kasten halka sergilenmeden, unutulmuşluğa mahkum edilen eşsiz ve akıllara durgunluk verecek bir eser, ısrarcılığım sonucunda en sonunda halka sergilenir hale geldi. Sonunda, diye düşünmüşüm, bu nesneyle ilişkili muammayı çözmeye koyulacak kadar meraklı herkes bunu görüp değerlendirmeyi kendisi yapabilecekti. Çözülecek muamanın sonucu büyük olacaktı: Bu eser binlerce yıl önce gezegenimizde kadim astronotların ve uzay araçlarının bulunduğu fiziksel kanıtı mıydı yoksa yakın tarihli, zekice düşünülmüş bir sahtekarlığın ürünü olup hiçbir tarihsel ve bilimsel değere sahip değil miydi?

Bu eseri maksatlı biçimde gözden uzak tutulmaktan kurtarmış olmaktan dolayı memnuniyet hissetmekte haklıyım; artık halka sergileniyor olması kişisel çabalarımın sonucudur. Ama okuyucularım kısa süre sonra zaferimin niçin *neredeyse* mutlu bir sonu olduğunu anlayacaklar.

İlk olarak, gelin bu nesneye bakalım (bkz. Resim 3). Modern gözler için koni burunlu bir roket gemiyi andıran bir aracın kü-

Şekil 8

çük ölçekli bir yontusudur bu (Şekil 8). 23 cm uzunluğunda, 9,5 cm yüksekliğinde ve 8 cm genişliğindedir. Arkasında yer alan büyük bir egzoz motorunun çevrelediği dört egzoz motoru salkımından güç alan bu nesnenin tam ortasında tek bir pilota, yontuda gerçekten gösterilen ve yontuya dahil edilmiş olan bir pilota yer vardır.

Pilot bacakları göğsüne çekili halde oturmaktadır. Desteklenmiş bir basınç giysisinin içindedir; bu tek parça giysi bedenini tamamen sarar. Bacaklarda ve ayaklarına doğru bota benzer bir hale gelen giysi kavuşturulmuş kollara dek genişleyip uzanmakta ve ellere doğru eldiveni andırmaktadır. Desteklenmiş ve muhtemelen esnek olan giysi tüm bedeni sarmakta, pilotun boğazına dek çıkmaktadır (bkz. Resim 3).

Acaba bu giysi nasıl devam ediyordu? Bir tür başlık haline mi gelmekteydi veya başı açıkta bırakacak şekilde boyunda mı sona eriyordu, yoksa pilot ayrı bir miğfer veya bir tür koruyucu başlık mı giymekteydi? Bunu kimse bilemiyordu çünkü pilotun başı kopmuştu ve kayıptı.

Baş kısmının nasıl kaybolduğunu bilen biri var mıydı? Daha doğrusu, herhangi biri bu nesne hakkında herhangi bir şey biliyor muydu?

Bildiğim tek şey bunun, bir yerlerde, Türkiye’de bir arkeolojik sit alanında keşfedildiği idi. Bir çizimini görmüş olduğumu hatırlıyorum; Türkiye’den, kitaplarımı okumuş olan biri bana bunun hakkında bir mektup yazmıştı. Van Gölü yakınlarında keşfedilmişti bu nesne, burası Ağrı Dağının (Nuh’un Gemisi ile

ilişkili olan) olduğu yerdı. Türkiye'yi ziyaret edecek olursam, bu nesneyi Ankara'daki Anadolu Medeniyetleri Müzesinde görebileceğim söyleniyordu mektupta.

1990 yılında, eşimle birlikte Türkiye'deki arkeolojik alanları ve müzeleri gezebilmemiz için Türk hükümetinden bir davet aldık; sonradan anlaşıldı ki Washington'daki Türk büyükelçisinin eşi bir arkeoloji meraklısıydı ve kitaplarımı okumuştı. Yazdıklarımınla bağlantısı açık olan söz konusu nesneyi soruşturmak için bir fırsattı bu. Türkiye'nin başkenti Ankara'ya vardığımızda yürekten, cömert bir karşılama gördük, dilediğim her yeri gezip görebildim. Ama bu nesne artık milli müzede sergilenmiyordu ve müze müdürü böyle bir nesneyi görmediğini, hatta eline bile almadığını iddia etti. Böyle bir nesne var idiyse eğer, belki de İstanbul'daki Eski Şark Eserleri Müzesinde saklanıyor olabileceğini söyledi.

İstanbul'a döndüğümüzde, bize ev sahipliği yapan rehberimizle birlikte müzeyi ziyaret ettik. Böyle bir nesne sergilenmiyordu ve müze müdürü yerinde olmadığı için hiç kimse bu gizemli nesne hakkında bir şey bilmiyordu; yanımda bir fotoğraf veya çizim olmayınca ben de ancak kabataslak bir tarif verebilmişim.

Aradan yıllar geçti. Sonra birden, İngiltere'de basılan *Fortean Times* dergisinin Ekim/Kasım 1993 tarihli sayısında bir habere rastladım. KADİM BİR UZAY MODÜLÜ MÜ? başlığının altında bana aşına gelen bir fotoğraf (bkz. Şekil 8) ve şu yazı yer almaktaydı:

Bu nesne (kadim çağlarda Tuspa olarak bilinen) Toprakkale kasa-basında yapılan bir kazıda çıkarıldı. 22 cm uzunluğunda, 7,5 cm genişliğinde ve 8 cm yüksekliğinde olan cismin tahminen 3.000 yıllık olduğu tahmin ediliyor. Pilotunun kafası kayıp olan bir uzay aracını temsil ediyormuşa benziyor.

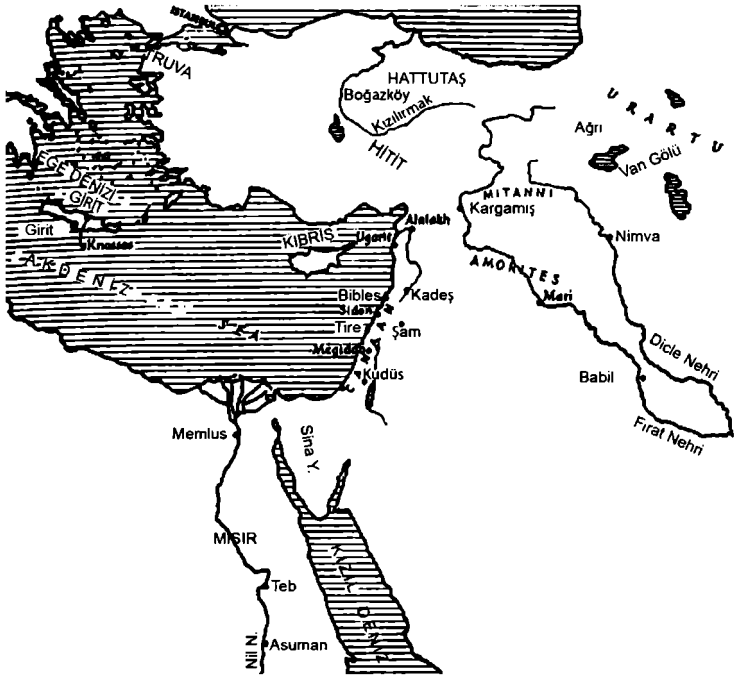
Bu kısa haber "Bazı bilim adamlarının nesnenin yaşına ilişkin kuşkuları var. Nesne İstanbul'daki Arkeoloji Müzesinde saklanıyor ancak sergilenmiyor," şeklinde devam ediyordu.

Bu ilginç haberin kaynağı olarak *Bilinmeyen*, Cilt 3, s. 622 gösterilmişti. İngiliz dergisi onlara bu haberi geçen kişiyle aramda bağlantı kurulmasını sağladılar ama sürülecek iz kalmamıştı. Bu haber, anlaşıldı ki, yaklaşık on yıl önce, artık yayınlanmayan bir Türk dergisinde çıkan eski bir haberin yeniden ele alınmasıydı.

Haber kısacık olmasına karşın merakımı uyandıran birkaç ayrıntı içermektedir. Her şeyden önce bir fotoğraf vardı; muam-ma olsun veya olmasın böyle bir nesnenin gerçekten mevcut olduğu anlamına geliyordu bu. Nesnenin yaşı (veya eskiliği) da belirtilmişti: 3.000 yıl ki, bu M.Ö. 1000 civarına denk geliyordu. Ve keşfedildiği yer belirtilmişti: kadim Tuşpa sitesi. İngiliz dergisini okuyanların geneli için bu sit alanının adının pek bir anlam ifade etmediğini varsaydım. Daha sonra Tuşpa'nın Urartu krallığının başkentinin eski adı olduğunu hatırladım (sonra da doğrulattım); Urartu Kitabı Mukaddes'te Ararat (Ağrı) olarak geçer, Van Gölünün kıyılarındadır, Ağrı Dağının ikiz tepeleri tam orada ihtişamla göğe yükselmektedir (Şekil 9).

M.Ö. birinci binyılda Urartu büyük bir krallıktı, hemen güneyindeki Asur'un rakiplerinden biriydi. O sıralarda Urartu kayıtlarında Sümer çiviyazısı kullanılmakta ve devlet belgeleri Akkad dilinde yazılmaktaydı. Ama orada daha önce yerleşmiş olanların orijinal lisanı ne (Akkad dili gibi) Sami ne de Hint-Ari (batıdaki komşularınıninki gibi) idi. Acaba Sümer dilinin habercisi olan bir dil mi konuşmaktaydılar? Ağrı bölgesi Sümerlerin, Kitabı Mukaddes'e göre "doğuya göçerlerken Şinar (İbran dilinde Sumer) bölgesinde bir ova bulup oraya" yerleşen halkın ilk yuvası mıydı? Doğrusu, bu durum Urartu geleneklerine ve onların Nuh'un gemisine binip hayatta kalanların soyundan geldiklerini anlatan efsanelerine pek uygundu.

Tüm bunlar ne kadar ilginçseler de merakımın başlıca sebebi, taktığım isimle anacak olursam, "Başsız Uzayadamı"nın tam anlamıyla uzay bağlantısını işaret etmesiydi. 12. *Gezegen* adlı kitabımı okuyanların da bildiği gibi, Tufan ile ilişkili Sümer metinleri (ki, kutsal kitaptaki Yaratılış hikayesi buna dayanmakta-

Şekil 9

dır) büyük su baskını sırasında hava araçlarının içinde, Dünya'nın etrafında turlar atan Anunnaki "tanrıların" da Ararat zirvelerine indiklerini anlatırlar. Mezopotamya metinlerine göre, Enlil adlı ilah tanrılarına yakmalık sunu adayan Nuh'un yaktığı etin kokusuna cezbolmuştu.

Dolayısıyla Tufan hikayeleriyle bağlantılı bir yerde bir uzak adamı ve onun roket gemisini gösteren kadim bir betimlemenin bulunmuş olması benim için hiç de akla hayale gelmez bir olasılık değildi.

Ama haberdeki en önemli ayrıntı şuydu: Bu nesne gerçekten de İstanbul Müzesindeydi!

Almanya'nın Dusseldorf kentinde yaşayan ve *Magazin 2000*'in editörü olan Michael Hesemann'ın mart 1994'te Türkiye'ye gideceğini öğrendiğimde bu nesnenin ve tarihinin peşine

düşmesi için basın mensubu oluşundan faydalanmasını istedim. O da böyle yaptı ve dergisinin 94 no'lu sayısında ziyaretine ilişkin bir haber yayınladı.

İstanbul Müzesine gidip de yetkililere ona yolladığım İngiliz dergisinde çıkan makalenin bir kopyasını gösterdiğinde, evet, demişlerdi ona, söz konusu nesne burada ve beş dakika sonra getirmişlerdi! Michael'e eseri göstermişler ama fotoğrafını çekmesine izin vermemişlerdi.

Bu nesne müzenin eline ne zaman ve nasıl geçti? diye soruyordu Hesemann. Dergisinde yayınladığı (Almanca'dan çevrilmiş) yanıt şöyle:

Söz konusu nesne birkaç yıl önce ülkeden ayrılan bir turistin üzerinde bulunup el konulmuştur. Eski eserlerin Türkiye dışına çıkartılması yasa dışı olmasına karşın adam bunu satın almış ve yurt dışına çıkartmak üzereydi.

Peki ama bu şaşırtıcı nesne niçin sergilenmiyor? diye soran Hesemann'a şu yanıt verildi: *Çünkü sahte!* Gazeteci eserin sahteliğinden nasıl emin olduklarını sorunca aldığı yanıt, dergisinde şu şekilde yayınladı:

"O dönemin, ait olduğu varsayılan dönemin tarzını yansıtmıyor. Bir uzay kapsülünü andırıyor ama elbette ki o zamanlar böyle şeyler yoktu. Dolayısıyla biri hoş bir şaka yapmaya karar vermiş olmalı..."

Başka bir deyişle: Sahici olamaz çünkü sahici olursa, sahici olamayacak bir şeyi (astronotları, uzay araçlarını) sahicileştirirdi...

Haberini yazdığı sırada Alman gazetecinin aklına şu soru düşmüştü: Bu nesne sahte ise, modern çağların bir ürünü ise niçin el konulmuştu ki? Niçin o "turist"e iade edilmemişti?

Magazin 2000 dergisindeki bu haber rakip Alman dergisi GRAL'in kendi incelemesini başlatmasına sebep oldu. Birkaç görüşme ve yazışma sonrasında Müzeden, Dr. Esin Esen tarafından imzalanmış Haziran 1994 tarihli bir mektup aldılar; mek-

tufta “nesne”nin sahte olduğu, “alçı ve mermer tozundan” yapıldığı belirtiliyordu. Ama mektupta bu nesnenin müzenin eline nasıl geçtiğine ilişkin hikayenin tamamıyla farklı bir versiyonu yer almaktaydı:

Bu nesne 1973’te, bunu satmak istediğini açıkça belirten bir antikaçı tarafından İstanbul Arkeoloji Müzesine getirildi. Ama nesnenin sahte olduğunu fark ettiğinde, bunu geri almak istemedi. O arada, *Bilinmeyen* adlı ansiklopedi sayfalarında bu nesneden söz edip bu bilgiyi sızdırmış oldular. Mart 1994 tarihli *Magazin 2000*’de verilen bilginin kaynağı budur. Söz konusu nesne alçı kalıp olmasından dolayı çok hafiftir.

Öyleyse, bu versiyona göre bir turist ve bir elkoyma söz konusu değildi. Bunun yerine, adı belirtilmeyen bir antika satıcısı müzeye bir numara çekmeye kalkışmış ama nesnenin sahici olmadığı fark edilince bu girişimi yarım kalmıştı.

Adı, adresi ve nerelerde olduğu Müze tarafından bilinmeyen antika satıcısına ilişkin bu versiyon, *GRAL*’in ertesi yıl müzeyi ziyaret eden iki editörü tarafından da tekrarlandı. Başlangıç noktaları yalnızca delillerin kadim uzayadamlarına inanmaları sebebiyle bu nesnenin sahici olamayacağı görüşüne dayandığından, vardıkları sonuç bu eserin modern çağın oyuncaklarından birinin alçı kalıbı olduğu şeklindeydi. Oysa, nesneyle kıyaslayabilecekleri böyle bir oyuncak bulamamışlardı.

Bu nesnenin kökenine ilişkin çelişkili versiyonların yanı sıra müzenin başlangıçta bundan haberdar olduğunu inkar edişi merakımı daha da artırmıştı çünkü bu eserin pekala sahici olabileceğine inanmak için nedenim vardı.

Sürekli ısrarlarım sonucunda Türkiye’deki okuyucularım *Bilinmeyen* dergisinin 3 no’lu sayısını bulmaya çalıştılar ve sonunda buldular da. Bu fasikülde basım tarihi yoktu ama 1980’lerin başlarında yayınlandığı düşünüldüğünden, söz konusu haber 70’li yıllarda Türkiye’de haftalık fasiküller halinde yayınlanan *Bilinmeyen Ansiklopedisi*’nde yer almış bir haberin tekrar basımı olmalıydı.

İSTANBUL ARKEOLOJİ MÜZESİNDE SAKLANAN UZAY GEMİSİ HEYKELİ başlığının altında, resmi de gösterilen eserin “Urartu krallığının M.Ö. 830 ile 612 arasında gelişip büyüdüğü

yer olan Van Gölünün güneydoğusundaki (günümüzde Toprakkale olarak bilinen) kadim Tuspa şehrinde yapılan düzenli kazılarda, 1973 yılında" bulunduğu anlatılıyordu. Devamında ise, "Bu olağanüstü nesne şimdi İstanbul Arkeoloji Müzesinde ancak sergilenmiyor. Sebebi belirlenemedi çünkü bu konuda hiçbir resmi açıklama yapılmıyor," denilmektedir.

Bu muammanın peşine düşüp nesneyi saran gizem bulutunu dağıtmaya kararlı olduğum için 1997 yılının bahar aylarında yapılacak olan Dünya Tarihçesi Keşif seferinin yönünü Türkiye'ye çevirdim. Washington'daki Türk Büyükelçiliğinden aldığım mektupla donatılmış bir halde İstanbul'daki müzeyi ziyaret edip müdürü Dr. Alpay Pasinli ve meslektaşlarıyla tanıştım. Çantamdan çeşitli dergilerdeki haberleri çıkartıp müdürün masasına koyduktan sonra söz konusu nesnenin müzede bir yerlerde olduğunu kabullenmekten kaçamayacağını biliyordum. "Niçin sergilenmiyor?" diye sordum.

"Sahte şeyleri sergilemeyiz," dedi. Peki niçin sahte kabul edilmektedir? İki nedeni olduğunu anlattı: İlki, eski çağlarda roket gemiler ve uzay adamları olmadığından ve ikincisi, hiçbir nesne eşsiz ve tek olmadığı için. Benzer, aynı betimlemeyle, aynı stilde benzer imgeler taşıyan bir başka nesnenin daha bulunması gerektiğine ilişkin bir kural vardı ancak bunu kıyaslayacak bir benzeri olmadığı için baştan kuşkulandırılmalıydı.

Her iki görüşe de katılmadım ama ikinci sebebi üzerine odaklandım. Başka bir benzeri bulunamamış olsa bile bir nesnenin sahici olabileceğini savundum; örneğin 1908'de Girit'te saygıdeğer arkeologlar tarafından keşfedilen ünlü Phaestos Diski. Girit'te veya başka bir yerde benzer bir nesne veya benzer bir yazı keşfedilememiş olduğundan üstündeki hiyeroglif karakterler hala çözülememişti ama bu nesnenin sahici olduğundan hiç kuşku duyulmuyordu (Şekil 10).

Dahası, benzer "roket gemiler" veya onların içinde oturanlara ilişkin benzer betimlemelerin belki Türkiye'de değil ama Amerika kıtasında kesinlikle keşfedilmiş olduğuna işaret ettim!

Şekil 10

"Amerika kıtasında mı?" diye yanıtladı. "Bana gösterebilir misiniz?" New York'a döner dönmez, diye yanıtlarken sordum; bu arada bu nesneyi görebilir miyim? Dr. Pasinli tereddüt etti. Öğle yemeği için bir randevum var, dedi, saat ikide gelin görüşelim.

O gitti ama ben gitmedim. Rehberime "Gitmiyoruz," dedim. "Giriş salonunda oturup bekleyeceğiz." Öyle yaptık...

Uzun bir bekleyişten sonra müzenin müdür yardımcısı Sefer Arapoğlu görüldü. Dr. Pasinli telefon etti, dedi, gecikecekmış. Bu nesneyi size göstermemi istedi benden.

Bizi ofisine götürdü. İçeri girer girmez uzun bir dolaba gidip bir çekmece çekti. Çekmecedan koyu mavi kadife ile kaplı bir

tepsi çıkardı. Tepside koyu sarı, açık kahve rengi bir nesne duruyordu. "İşte bu," dedi ve tepsiyi uzattı. "Bakabilirsiniz ama fotoğraf çekmek yok!" diye ekledi.

Orada üçümüz ayakta durmaktaydık; nesneye ilk kez bakıyordum ve tıpkı çizimlerdeki gibiydi. Peki şimdi ne olacaktı?

"Oturabilir miyim?" diye sordum Arapoğlu'na. Utanarak, "Lütfen oturun" dedi.

Pencerelerin önünde bir sehpa ve küçük bir koltuk vardı. Oraya gidip oturdum. "Daha yakından bakabilir miyim?" diye sordum. "Tepsiyi masaya bırakabilir misiniz?"

Duraksadı ama tepsiyi bıraktı. İstemeye istemeye, nesneyi çevirip sonra da elime almama izin verdi. Yine istemeye istemeye yanımda taşıdığım amatör fotoğraf makinemle, benim resimde bulunmama şartıyla, rehberimin bu nesnenin bir fotoğrafını çekmesine izin verdi (ama ellerim görünüyor, bkz. Resim 4). Şu veya bu yasağı aşmak için çabaladığım bu garip git gel sırasında Dr. Pasinli göründü ve nesne aceleyle tepsiye, sonra da çekmeye konulduktan sonra hepimiz onun bürosuna götürüldük.

"Ee, ne düşünüyorsunuz?" diye sordu Dr. Pasinli. "Gözenekli bir malzemedен, hafif bir taştan yapılmışa benziyor ama alçı kalıp değil," diye yanıtladım. Kalıp işaretlerini, kalıbın iki yarısı bir araya getirilip sonra ayrıldığında oluşan birleşme çizgisini görmek için dikkatle incelemiştım ama böyle bir birleşme çizgisi yoktu. Nesnenin üstünde görülebilen oyuklar aracın tasarımının birer parçasıydı. Alçı kalıp olsaydı, beyaz malzemenin dışı boyanmış ve başın kırılmış olduğu yerden bu beyazlığın görülebilmesi gerekirdi; oysa, baştan aşağıya sarımsı kahve rengiydi -kullanılan yumuşak taşın doğal rengiydi bu.

Dr. Pasinli yardımcısından nesneyi getirmesini istedi ve sonra gözlemlerimi doğrulamak için bunu inceledi. "Başka bir şey?" diye sordu.

"Eh," diye ekledim, "bu nesnede garip bir şey dikkatinizi çekmiyor mu? Kanatları olmayan bir uçan araç bu... Örneği bir oyuncak olsaydı, kanatlı bir uçağın kopyası olurdu, uzay meki-

ğinin bile kanatları var. Bunda ise hiç yok, öyleyse tek pilotlu bir roket gemiyi gösteren ne gibi bir örnek söz konusu olabilir?"

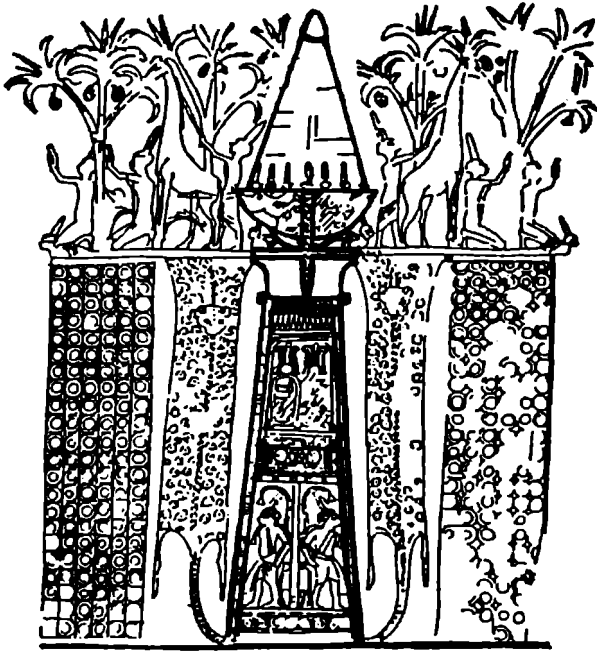
"Yani bunun sahici olduğunu mu söylüyorsunuz?" diye sordu Dr. Pasinli.

"İkimiz de biliyoruz ki," dedim, "bir nesnenin, herhangi bir arkeolojik objenin ne zaman, nerede ve kim tarafından keşfedildiğini bilmeksizin sahiciliğini doğrulamak imkansızdır. Bu da pekala sahte olabilir. Ama kim benzerleri gerçek hayatta veya oyuncak olarak modern çağda bile görülmemiş olan sahte bir uçan nesne yapmış olabilir ki? Bu nesne 1970'lerden beri ortalıkta olduğuna göre, o sıralarda buna örnek teşkil edecek bir plastik oyuncak kimde vardı?"

Tam o sırada takım elbiseli, kravatlı iki bey müdürün odasına girdiler ve ben bunu, gitmemiz için bir işaret olarak algıladım. "Hayır, lütfen oturun," dedi Dr.Pasinli, "bu beyler Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğünden geliyorlar. Lütfen devam edin..."

Daha önce anlattıklarımı tekrarladım ve şunları ekledim. "Daha önceki gelişimin aksine, açık tutulabilmesi için gereken fonların yokluğu sebebiyle müzenin Şark Eserleri Müzesi olarak bilinen kısmı bu kez kapalı (yalnızca ben ve grubum için açılmıştı). Size şunu söylememe izin verin: Bu nesne sahte değilse eğer, elinizde Gize piramitlerinden çok daha önemli bir şey var, demektir. Piramitleri inşa edenlerin kimliği tartışmalı; ben ve başkaları dünya dışı varlıklar derken, diğerleri firavunlar diyorlar, oysa sizin elinizde eski çağlarda uzay araçlarının ve uzayadamlarının varlığını gösteren itiraz kabul etmez bir kanıt var. Demek ki elinizdeki şey eşsiz! Bunu görmek için binlerce, on binlerce insan İstanbul'a, müzeye gelirdi. Sahte olduğunu mu düşünüyorsunuz? Öyle deyin ama sergileyin, bırakın insanlar kendileri karar versinler! Sadece ziyaretçi gelirleri Eski Müzeyi açık tutma masraflarından fazlasını kazandıracaktır!"

Müdür, yardımcısı ve Eski Eserler Bakanlığından gelen iki yetkili birbirlerine baktı. "Amerika kıtasındaki eserlerin resim-

Şekil 11

lerini bana yollarsanız, bu konu üstünde düşüneceğiz," dedi Dr. Pasinli. "Elbette yollayacağım!" dedim ayrılırken.

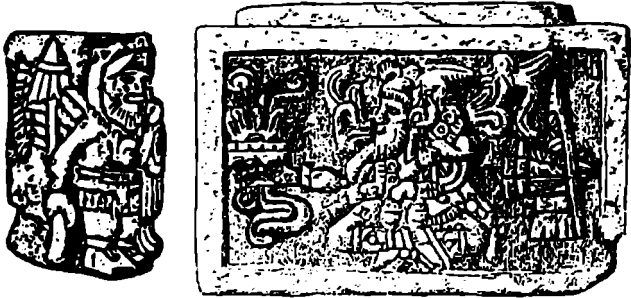
Grubumuzun öğle yemeği yedikleri restorana gitmek için bir taksiye bindik. Artık öğleden sonra olmuştu ama hepsi oradaydılar. Tur rehberimizle birlikte içeri girdiğimde sessizleştiler ve sonra içlerinden biri bağırdı: Zecharia gülüyor!

Gerçekten de gülümsüyordum.

Olup biteni onlara anlattıktan sonra hepimiz aynı fikre vardık; bu hikayenin en garip yanı, Müzenin sahte olduğunu açıkladığı bu değersiz parçanın yine de yirmi yıl boyunca müdür yardımcısının odasındaki çekmecedeki kadifeyle kaplı bir tepsi içinde saklanmış olmasıydı...

New York'a dönünce Dr. Pasinli'ye söz verdiğim betimlemele-ri yolladım, hepsi de çeşitli kitaplarımda yer alan çizimlerdi. Bazı-ları, Sina'daki yer altı silosundaki roket gemiyi gösteren betimle-me (Şekil 11) gibi, insanlı uçuşların eski çağlarda hiç de saçma bir fikir olmadığını göstermek amaçlıydı. Diğerleri ise şu muamma nesneye çok benzeyen betimlemelerdi: Meksika'daki Tula kentin-de küçük bir müzede saklanan ve İstanbul'dakine benzeyen ro- ket gibi bir aracı gösteren iki taş tabletin çizimiydi. (Şekil 12)

Yine Tula'dan ama neredeyse başsız uzayadamınıninkiyle ne-redeyse aynı kıyafete bürünmüş ancak kafası ve miğferi zarar görmemiş birini gösteren bir başka betimlemeye özellikle dik-katini çektim (Şekil 13). Bu betimleme Tula'ya giden ziyaretçile-

Şekil 12

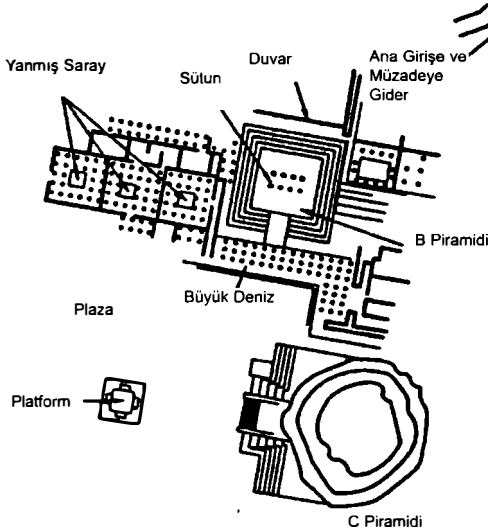
rin bir taş sütun üstünde görebildikleri ama çok zor dikkat ede-bildikleri bir yontudan bir ayrıntıydı (Resim 5).

Tula orta Meksika'daki Azteklerden önce yaşamış olan Tol-teklerin başkentiydi. O zamanlar Tollan (pek çok komşu mahal-le yeri olarak biliniyordu), bu şehrin M.Ö. 200'e dek dayandığı-na inanılmakta. Yapılan kazılar şehrin biri büyük ikisi küçük pi-ramitler içeren (Şekil 14) yayılmış bir dinsel-törensel merkeze sahip olduğunu gösterdi. Buraya gelen pek az sayıda ziyaretçi

Şekil 13

(aralarında Dünya Tarihçesi Keşif seferine çıkmış bir grubum da vardı) aslında buraya *Atlantları* görmeye gelir; bunlar 4,5 metre yüksekliğinde, taşa oyulmuş devlerdir (Şekil 15), hepsi benzer şekilde giyinmiştir ama her biri bilinmeyen bir ırka ait bireysel bir simaya sahip olan bu yontuların (silaha benzeyen araçlar tuttukları için böyle düşünülür) başka bir zamanın "savaşçılar"ı olduklarına inanılır.

Şekil 14

Efsanevi Atlantis'le ilgili bir kelime oyunu olarak *Atlantlar* denilen bu taş devlerin parçalarına ayrılmış kısımları "B" denilen piramidin içindeki bir hendeğe gömülü halde bulunmuştu. Arkeologlar bunları piramidin düz üst kısmı üstünde tekrar eski hallerine getirdiler çünkü *Atlantların* bir damı destekleyen insan biçimli sütunlar olduklarını varsaymaktaydılar. Durumun böyle olduğunu, piramidin üst kısmında bulunan ve muhtemelen aynı işleve hizmet eden dört düz yüzü olan taş sütunlar da gösteriyordu. Bu sütunlarda da oyulmuş figürler vardı ama kesinlikle Toltek şefleriydi bunlar (Şekil 16).

1985 yılında eşimle birlikte Meksika'yı ziyaret ettik. *Mision Fatal* (Mukadder Görev) başlıklı bir kitapçıkta Tula/Tollan'da yaptığı keşfi tarif eden bir mühendis olan Gerardo Levet ile buluştuk: Kare sütunlardan birinde, koruyucu bir giysi giyen, bir sırt çantası ve elinde Atlantların "tabanca"sını andıran bir araç

Şekil 15

tutarak bunu bir alev makinesi gibi kullanan bir kişinin oyulmuş sureti yer almaktaydı (Şekil 17). Bu oymayı görmemiz için bizi sit alanına götürdü. Teorisine göre, Atlantların ellerinde tuttukları tabanca benzeri silah, tıpkı sütun üstündeki oymada yer alan kişinin elinde tuttuğu araç gibi, bir alev makinesi, tanrılarının bir tür İlahi Silahı idi. Ama sit alanındaki müzede yer

Şekil 16

Şekil 17

Şekil 18

alan taş tabletler üzerindeki betimlemeleri görünce, bunların gerçekten de alev makineleri-olduklarına inanır oldum; ancak bunlar silah değil, *araçtılar*, madencilik operasyonlarında kullanılan araçlar.

Türk uzayadamı hakkındaki haberleri gördükten hemen sonra aklıma Tollan'daki bu suret gelmişti. Onunla Meksika'daki ufak tefek adam arasındaki benzerlik –hele bunlara birer koruyucu başlık da eklerseniz (Şekil 18)– çarpıcıydı. Meksika kökenli tüm bu betimlemeler, İstanbul'daki nesnenin sahici olduğunu varsayma fikrimi güçlendirdi. Tüm imgeleri Dr. Pasinli'ye yollarken onun da benim kadar etkileneceğini umuyordum.

Birkaç yazışma ve hatırlatmanın ardından, Ekim 1997'de İstanbul Arkeoloji Müzesinin antetli kağıdına yazılmış bir mektup aldım Dr. Pasinli'den: "Sahte uzay roketinin sonunda sergi salonumuzda sergilendiğini bildirmek isterim. Memnun olacağınızı umuyorum," diyordu.

Müze "sahte bir nesne"yi sergiliyor oluşunun etkisini hafifletmek için bunu, bana gösterilen fotoğrafta görüleceği gibi (Resim 6), sahte olduğundan kuşkulanan diğer arkeolojik kopyalarla birlikte sergilemeyi seçmiş olmasına rağmen, evet, memnundum.

Peki ama bu hikayeye niçin, *neredeys*e mutlu sonla bitti, diyerek başladım? Çünkü bir süre sonra, Dr. Pasinli'nin yerine atanmış yeni müze müdürü bu nesneyi sergiden kaldırmıştı...

Acaba şimdi nerede? Eminim, kadife kaplı tepsinin içinde, çekmecenin karanlıklarına geri döndü.

ATLANTİS'İ ARAMADAN BULMAK

Efsanevi “Atlantis” ne kadar büyüleyici olursa olsun, Atlantis’i Arayanlar’dan oluşan o çok kalabalık alana katılma dürtüsüne başarıyla karşı koyabilmişimdir ama bir defa için de olsa, hele Atlantis olduğu önerilen pek çok yerden birinin yakınlarındayken, kendi kendime (ve de beraberimdeki gruba), haydi gidip bakalım, dedim. İncelemelerimizi tamamladığımızda, bu efsanevi şehrin bir zamanlar mevcut olmuş olabileceğini görmekle kalmadım, ayrıca binlerce yıl önce yapılan okyanus aşırı seyahatlere dair ilginç kanıtları da bulmuş olduk.

Atlantis konusundan tamamen habersiz birileri kaldıysa, onlar için kısaca anlatmama izin verin: Atina’lı filozof Eflatun (M.Ö. 428–348) yazılarından ikisinde başkenti (veya tek kenti) yuvarlak olup merkezinde bir liman bulunan ve birbirlerine kanallarla bağlantılı eş merkezli diğer liman ve kuru karalarla çevrili olan cennetsi, kadim bir ada krallığı olan “Atlantis”ten söz eder. Şehrin en yüksek noktasında Denizler Tanrısı Poseydon’a adanmış bir tapınak vardı; iç mekanları ve duvarları altınla kaplıydı. Her yerde altın vardı; adada ayrıca bakır ve kalay da mevcuttu. Bizzat Poseydon’un saltanatının ardından onun on oğlu krallığı miras alıp aralarında bölüştüler. Atlantis’in ticaret ve et-

kisi çok uzaklara erişti. Derken, meşum bir gece yarısı şehir bir felakete uğradı. Çok şiddetli volkanik patlamalar adayı parçalayıp havaya uçurdu ve her şeyin okyanusun derinliklerine batmasına sebep oldu.

Oysa, Eflatun'un *Timaeus* ve *Critias* başlıklı diyaloglarındaki bilgi kulaktan dolmaydı. Kaynak ise daha eskilerde yaşamış Solon adlı bir filozof ve devlet adamıydı; Solon Mısır'ı ziyaret ettiğinde Atlantis'in hikayesini Mısırlı rahiplerden duymuştu. Rahiplerin tüm bunların Solon'dan 9.000 yıl öncesine denk geldiği hesaplanan bir zamanda meydana geldiğini söylediklerini bildirmişti. Gemilere binip canlarını kurtaran Atlantisliler Mısır'a uygarlığı getirmişlerdi.

Eflatun, Atlantis'in "Herkül sütunlarının ötesinde", yani Akdeniz ile Atlantik Okyanusunu bağlayan Cebelitarık Boğazının ötesinde olduğunu belirtmişti. Elbette ki bu, Atlantis'in Dünya'nın diğer herhangi bir yerinde olmayacağı anlamına gelmiyorsa da söz konusu adanın, özellikle de 1882'de yayınlanan T.T. Donnelly'nin *Atlantis: the Antediluvian World* (*Atlantis: Tufandan Önceki Dünya*) adlı kitabının yayınlanmasından sonra yaygın kabul gören hikaye gereği Atlantik Okyanusunun ortalarında yer almış olabileceği teorisini güçlendirdi.

Oysa, okyanus dibinde kuzeyden güneye uzanan Orta Atlantik Sirtının kontörlerini tarayan ve doğrulayan yirminci yüzyıl araştırmacıları Atlantis'in yeri olmaya uyan herhangi bir nokta bulamadılar. Bunun nedeni büyük ölçüde dikkatin giderek Atlantik'ten uzaklaşıp daha ötelere (Amerika kıtasına, Uzak Doğu'ya) ve M.Ö. 9500 tarihine ve giderek hikayenin kaynağına, yani Akdeniz'e ve Yunan adalarına doğru kaymasıydı.

Arkeologlar Yunanistan'daki Mikene uygarlığının öncesindeki Minos uygarlığının Girit adasında geliştiğini ve Bronz Çağında komşu adalara yayıldığını ama M.Ö. ikinci binyılın ortalarında aniden sona erdiğini kesinleştirdiler. 1860'larda Süveyş Kanalını inşa edenler beton ve yapı taşları olarak süngertaşı denilen bir volkanik madde kullanmışlardı. Bunlar Thera adasından geliyordu. Thera üstünde patlayarak depremlere, gel git

dalgalarına ve göklerin kararmasına yol açan afet gibi bir volkanik patlamanın Minos uygarlığının aniden sona erişiyile ilişkilendirilmesi uzun sürmedi. Yunan bilginlerinin Thera'yı ve onun başına gelenleri Atlantis'in başına gelenlere bağlaması da zaman almadı.

İlk başta M.Ö. 1250'de meydana geldiği düşünülen Thera afeti başka alanlarda çalışan bilginlerin de ilgisini çekti; özellikle de kutsal kitap alimlerinin çünkü bu patlamanın sonuçları ta Mısır'a dek uzanmış ve de en azından, Kitabı Mukaddes'e göre, İsrailoğullarının Mısır'dan Çıkışlarından önce (bkz. Şekil 19'daki harita) Mısır'ın başına musallat olan belalardan bazılarını açıklıyor olabilirdi.

İşte bu nedenle 1996 yılında gerçekleşen Dünya Tarihçesi Keşif seferinin Yunanistan ve Girit gezisi daha önceleri Thera adıyla bi-

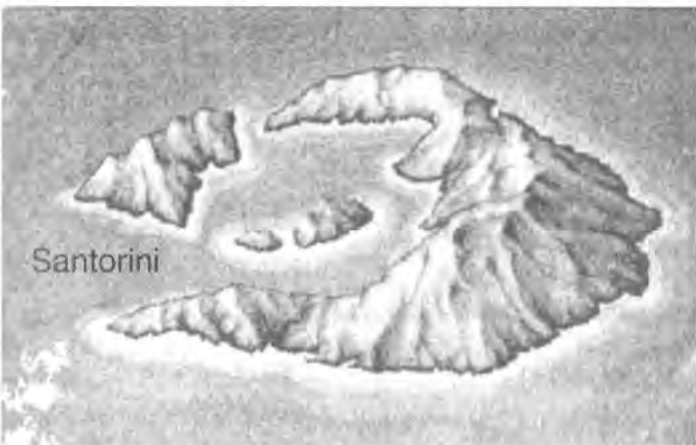

Şekil 19

linen ve artık Santorini denilen Yunan adasını da içerecek şekilde genişletildi. Ne de olsa, Atlantis değilse bile Mısır'dan Çıkış, kitaplarımda ele aldığım konunun kapsamı içindeydi.

Yunanistan anakarasından Santorini/Thera'ya ve oradan da Girit'e gitmek için gezinti tekneleriyle bir hafta boyunca dalgalar üstünde yol alıp keyif çatabilirdik. Ama biz daha az deniz yolculuğu yapıp dolmuş gibi işletilen küçük uçaklara binmeyi yeğledik, bunlar sık kalkıyordu ama (keşfettik ki) dakik değillerdi. Ama zamandan kazanmış olmamızın yanı sıra adayı kuş bakışı görme şansımız da oldu.

Santorini adası koruyucu azizesi İren'den (St. İrene) aldığı resmi adının yanı sıra geçmişte Güzel Ada anlamına Kallisti ve Yuvarlak Adalar anlamına Strongulee adlarıyla da bilinmişti. Her iki isim de adanın güzelliğine ve bir zamanlar gerçekten dairesel olan biçimine pek uygundur. Gerçi bugün ada eski halinin bir kalıntısıdır ve kalıntılar –ister havadan ister bir haritadan ister bir dağın tepesinden ister lagün boyunca arabayla yol alırken bakılsın– adanın bir zamanlar nasıl görüldüğünü açıkça göstermektedirler (Şekil 20).

Şekil 20

Volkanik patlama merkezden uzakta, adanın batısında olmuştur. Patlamanın ardında bıraktığı boşluk, o kocaman krater şimdi suyla dolu bir lagündür. Patlama adanın doğu kısmına zarar vermemiş ve günümüzde adanın ana kısmı olan hilal biçimini oluşturmuştur. Batı kısmından geriye çorak, dağlık ve gide-rek daralan bir sırt kalmıştır; üstüne çok güzel bir yol döşenmiştir. Batı ucunun geri kalanı, biri Therassia ve diğeri ondan da küçük olan Aspronisi adlı iki adaya indirgenmiştir. Giderek incelen uç ve bu iki ada krater gölünü çevreleyen ve çevresi yaklaşık 60 km olan halkayı tamamlamaktadır.

Bu adanın doğusundaki ana kısmı üstünde, turistler ve bilim adamları için başlıca ilgi noktası Pompei'nin yerel dengi denilebilecek bir yerin kalıntılarıdır: volkanik patlama sonrasında külle ve süngertaşıyla örtülen Akrotiri adlı küçük bir kasabanın kazılıp gün ışığına çıkartılmış harabeleri. Ziyaretçiler şimdi bu kasabanın ortaya çıkartılmış sokaklarında yürüyebilmekte, neredeyse hiç hasar görmemiş binaları görüp Bronz Çağına ait araç gereçleri ve el eserlerini inceleyebilmekteler (Resim 7). Hemen her yerde, tıpkı patlamanın olduğu günkü gibi, büyük saklama kapları hala dimdik durmaktalar. Ötede beride bu afetten sağlam çıkabilmiş çok renkli duvar resimleri var; bu güzel duvar resimlerinin tarzı ve renkleri Minos uygarlığının yuvası olan Girit'te bulunmuş olanlarla tam anlamıyla aynı (Şekil 21). Hem yolcuları hem de taşıma gemilerini gösteren bu duvar resimlerinden bazıları adanın denizcilikle ilgili hünelerine kesinleştirmekte (Resim 8).

Thera gerçekten de Eflatun ve Solon'un anlattığı Atlantis idiyse eğer, felaket adaya birdenbire çöktüğüne göre, küller altına gömülmüş meskenler ve depolar arasında olağanüstü bir servetin kanıtlarının bulunmuş olması beklenir. Ama böyle bir zenginlik bulunamamıştır. Duvarlar resimlerle süslenmiştir ama (Atlantis efsanesine göre) hiçbiri altınla kaplı değildi. Adada bir miktar bakır bulunmuş olabilir ama kalay veya diğer mineraller açısından zengin değildir. Adanın Minos uygarlığının dallarından biri olduğu açıktır ama bu uygarlığın merkezi değildir; büyük, zengin ve güçlü Atlantis krallığının merkezinde de-

Şekil 21

göl de kenarlarında mı kuruluydu?

Adayı gidip yerinde görüşümüzle de güçlenen toplanmış kanıtlar Thera/Santorini'nin efsanevi Atlantis olmadığını işaret etmekteydi.

Adanın patlaması, İsrailoğullarının Mısır'dan Çıkışı ile ilişkili fenomenlere bağlanabilir miydi peki? Bunun yanıtı bir dereceye dek tarihlere bağlıdır. Thera patlaması da (bazılarınca kabul edildiği gibi) ve Mısır'dan Çıkış da (pek çoklarınca kabul edildiği gibi) M.Ö. 1250 civarında meydana gelmişlerse eğer, bu durumda onları bağlayan bir sav geliştirilebilir fakat Thera'nın patlaması (gözden geçirilmiş tahminlere göre) M.Ö. 1500 ile 1450 arasında meydana gelmişse, aralarında iki yüzyıllık bir uçurum oluşur; oysa Mısır'dan Çıkış (benim inandığım gibi)

M.Ö. 1450 civarında meydana gelmişse bu iki olay belki yine de denk düşerler.

Yazılarımda (ve özellikle *Tanrıların ve İnsanların Savaşları*¹ adlı kitabımda) kutsal kitabı, Mezopotamya ve Mısır kronolojilerini birbirleriyle ilişkilendirerek Mısır'dan Çıkışın M.Ö. 1433'te başladığı sonucuna vardım; bu tarih başka bilginlerin saptadığı tarihten yalnızca birkaç yıl farklıdır. 1986 yılında John Hopkins Üniversitesinden Dr. Hans Goedicke bir Mısır hiyeroglif yazıtının yeniden okunmasının Mısır'dan Çıkışın M.Ö. 1477'de meydana geldiği sonucuna varmasına yol açtığını açıkladığında hayli olay yaratmıştı (bu tarih benimkine hayli yakındır, yazdığım mektupta bunu vurguladım). Dahası, Dr. Goedicke Sazlık Denizin sularının ikiye ayrılması ve buradan geçen İsrailoğullarının peşine takılan Mısırlıların üstüne suların gerisin geri akışı gibi önemli bir olayı Thera'daki volkanik patlamaya ve bu patlamanın Akdeniz'in doğusunda sebep olduğu gel git dalgasına bağlamaktaydı.

Belirtildiği gibi, Dr. Goedicke'nin bulgularının öncesinde ve sonrasında Thera felaketini M.Ö. 1550 ile 1450 arasına tarihlen-diren başka araştırmacılar da vardı. Başka yeni keşifler olmadıkça, Thera'yı Atlantis'e veya Thera'yı Mısır'dan Çıkışa bağlayan teoriler kış uykusuna yatmış haldedir.

* * *

Bu durumda Thera'yı ziyaretimiz hem Atlantis hem de Mısır'dan Çıkış açısından verimsiz mi geçmişti?

Pek değil çünkü Thera gezimiz zihnimde artık "Atlantis" başlıklı bir –açıklamanın en doğru yolu buysa eğer– bölüm açmıştı. Ve bir sonraki durağımız olan Girit adasında bir keşfe yol açacaktı bu durum.

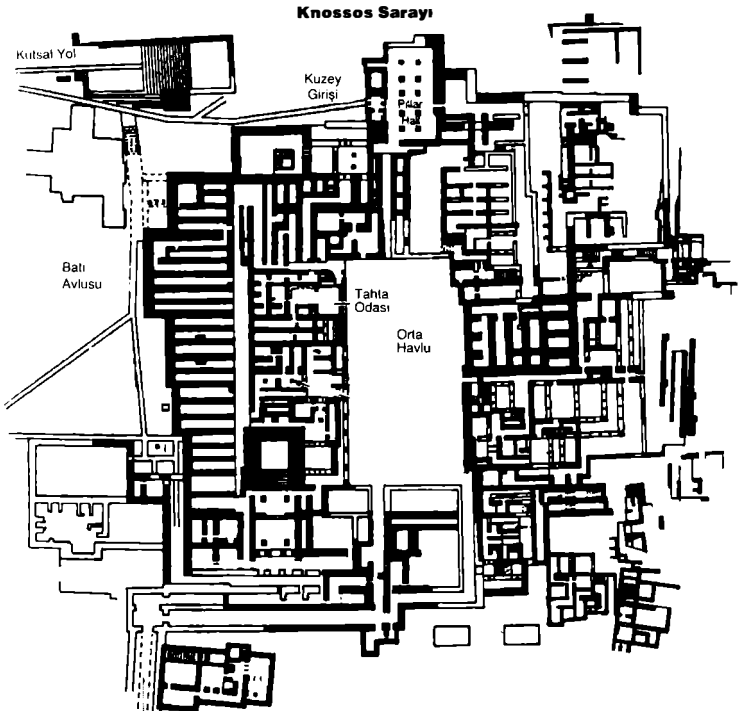
Bu keşif Atlantis denilen bir ada krallığın varlığını ne kanıtladı ne de yadsıdı ama geçmişte –çok eski ama yine de tarihsel dönemlerden söz ediyoruz– bir zamanlar Eski Dünya halklarının

¹ Ruh ve Madde Yayınları, İstanbul, Eylül 2005.

Yeni Dünya'ya gittiklerine dair zihnimde hiçbir kuşkunun kalmamasını sağladı. Atlantis hikayesi yalnızca Atlantislilerin doğudaki Akdeniz ülkelerine gelmiş olduklarını öneriyor olmasına karşın, ters yönde, yani Akdeniz'den Yeni Dünya'ya, Herkül Sütunlarının ötesine doğru yapılan yolculukları da dışlamaz. Öyleyse, bu gezginler sularla çevrili altın bir şehre dair hikayeleri geri döndüklerinde anlatmış olabilirlerdi. Ve bu durumda Atlantis yalnızca bir mit veya efsane olmaktan çıkıp gerçeklik kazanırdı.

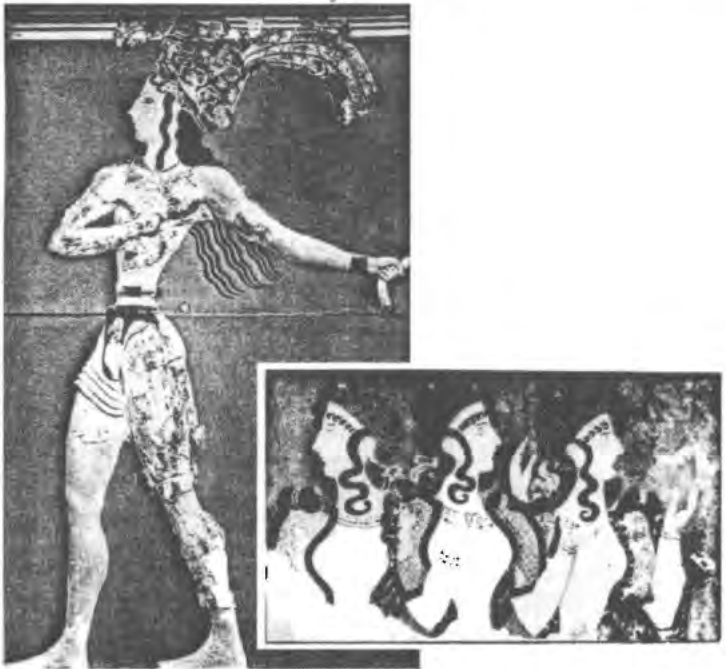
Girit adasında, varmaktan kaçınmadığım sonuç işte buydu.

Diğer turistler gibi biz de adanın Akdeniz'in kıyısında yer alan başkenti Heraklion'daki güzel otellerden birinde kalmayı

Şekil 22

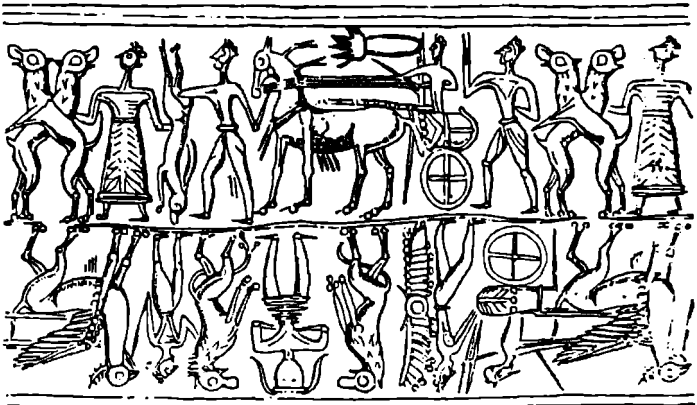
seçmiştik. Yine diğer turistler gibi oradan Knossos'a, Minos döneminde Girit'in kadim başkenti olan yeri ziyarete gittik. Harabelerin en göze çarpan kısmı, kazılar sayesinde ortaya çıkartılan ve pek çok tanrı, yarı tanrı, insan ve boğa-insan efsaneleriyle ilişkili olan adanın ünlü kralı Minos'un (Minos uygarlığı buradan gelir) sarayının kalıntılarıydı (Şekil 22). Knossos'un ihtişamının büyük bölümü Sir Arthur Evans'ın esasen 1900'lerden itibaren başlayan arkeolojik çabalarının sayesinde bugün gün yüzü görebilmiştir. Sir Evans ve arkeolojik kazılara ve geniş çaplı yeniden inşa etmelere devam eden diğerleri sarayları, depoları, türbeleri, konut binalarını, anıtsal sütunlu yapıları ve Girit yaşamının altı yüzyıllık kesimini kapsayan bol sayıda parlak renkli duvar resimlerini gün ışığına çıkardılar (Şekil 23).

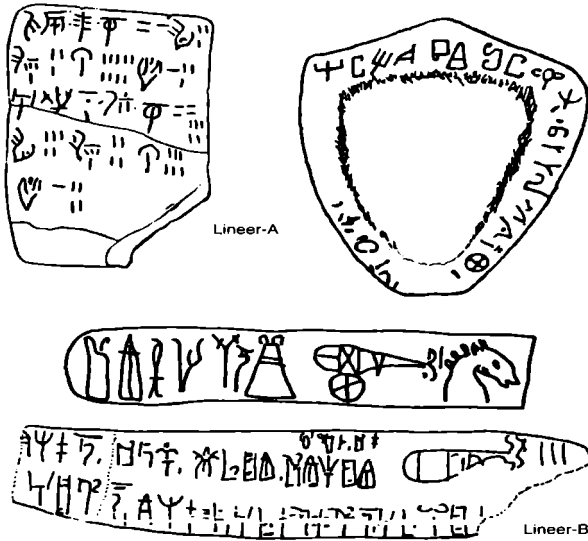
Şekil 23

Ertesi gün pek az turistin yaptığı gibi, Heraklion'daki Candi-a Müzesine gittik; adada keşfedilen sanat hazinelerinin ve el eserlerinin çoğu burada korunmaktadır. Resmi tur rehberimizi rutin müze gezisi gereği ziyaretçileri mücevherlerin sergilendiği kısma yönlendirmek istediye de (kadın turistleri etkilemek için miydi acaba?) camdan kutularla korunan masalar üstünde yer alan silindirler ve diğer her türden mührün ve oyulmuş nesnelerin yer aldığı daha az etkileyici eserlerin sergilendiği kısımda kalmak için ısrar ettim. Özellikle savaşçılar, atlı arabalar ve fantastik varlıklardan oluşan bir alayın üstünde uçan rokete benzer bir şeyi gösteren (Şekil 24) bir oyma taşıyan bir mührü arıyordum. Yanımda bu çizimin bir kopyası olmasına ve bu mührün Girit'te, bu müzede olduğunu gösteren açık bilgilere rağmen söz konusu mühür buradaki el eserleri arasında sergilenmiyordu. Ben sorularıma devam edince, belki de Atina'dadır, denildi.

Mührü burada bulamadığım için hayal kırıklığına uğramıştım, dikkatimi müzedeki diğer önemli eserlere yönelttim: Benzer ama farklı olan, Lineer-A ve Lineer-B (Şekil 25) adı verilen iki yazı türüyle doldurulmuş pişmiş kilden tabletlere. Lineer-B Akhaiaların (Yunan anakarasında eskiden yaşayan halk) yarı hecesel, yarı alfabetik yazısı olarak az ya da çok deşifre edilmiş

Şekil 24

Şekil 25

durumdadır; Lineer-A ise merhum profesör Cyrus Gordon 1960'larda bunun örneğin, Fenike'den çıkan gibi bir Kuzeybatı-Sami dili olduğunu ikna edici biçimde göstermiş olmasına rağmen resmi açıdan deşifre edilmemiş kabul edilmektedir. Minos uygarlığının büyük tanrı Zeus'un bir Fenike kralının kızı olan Avrupa'yı hizmetçileriyle Girit'te, deniz kıyısında oynarken gördüğünde başladığını anlatan Girit veya Yunan mitlerini de doğrulardı bu. Genç kızıdan çok hoşlanan Zeus kendini bir boğaya dönüştürüp sahilde ortaya çıkar. Avrupa oyun olsun diye boğanın sırtına çıkınca Zeus kalkıp suya atlar ve Akdeniz'i aşırp genç kızı Girit adasına dek taşır. Oraya varınca Zeus kendini Avrupa'ya gösterir ve genç kız ona eş olmayı kabul edip üç oğlan doğurur; bunlardan biri ünlü Girit kralı Minos'tur.

Demek ki bu efsane Girit'in daha eski yazı stilinin Fenike-Sami yazısını taklit ettiği önerisini desteklemektedir.

Girit'te bulunan üçüncü ve hayli şaşırtıcı bir yazı türü daha vardır. Bu yazı Phaestos Diski olarak bilinen (Şekil 26 ve Resim

9) pişmiş çömlek diskin iki yüzünü de doldurmaktadır. Adanın güney kıyılarında, Phaestos denilen bir sit alanında yer alan bir sarayın kalıntıları arasında, 1909'de keşfedilmiştir. Bu bulgunun arkeolojik bağlamı nesneyi Lineer-A ile aynı döneme, M.Ö.

Yüz I

Yüz II

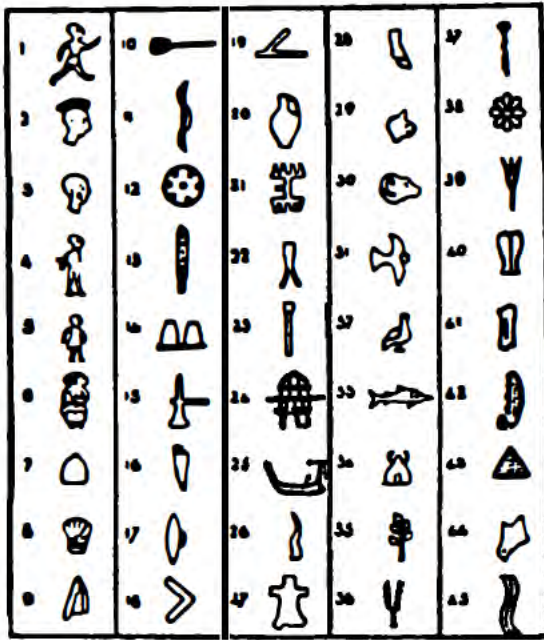
1700–1500 arasına tarihlendirmektedir.

Bu yazı resim işaretlerini, yani piktografları kullanır; yazı kalemli veya başka “kalemler”le ıslak kil üstüne yazı yazarken yazıcıların yaptıkları gibi yüzey üstüne işaretleri oyarak veya çizerek oluşturulmamıştır bunlar; Phaestos Diskinin yazıcısı ise bu işaretleri ıslak kile damgalamak için hareketli hurufat kullanmıştı: 3.200 yıl sonra Johann Gutenberg tarafından icat edildiği düşünülen bir basma harf yöntemiydi bu!

Phaestos Diskinin piktografları birkaçı dışında diğer iki Girit lineer yazısındaki işaretlere hiç benzemez. Diskin iki yüzüne basılmış 242 işaret, bilginlere söz konusu yazının alfabetik olmadığını düşündürten kırk beş tipo mühürden yapılmıştır (Şekil 27). Şu veya bu işaret (piktogramlar ile hece işaretlerini birleştiren) Mısır hiyerogliflerine veya Hitit yazısına benzeyebilmektedir. Mezopotamya’da (birkaç sözcük, isim veya unvan için ıslak kile veya çamur tuğlalara bastırmak üzere önceden hazırlanmış olan) damga mühürler kullanılıyordu, bazı araştırmacılar bu diskın kaynağını ve kullanılan dili kadim Sümer’de aradılar. Araştırmacıların istisnasız hepsi bu diskın başka bir yerden Girit’e getirildiği konusunda hemfikirdir. Ama nereden, kimler tarafından getirilmişti ve dili neydi?

Tur başlamadan önce, anlatacaklarımı gözden geçiriyorken bu işaretlerden biri özellikle dikkatimi çekti. Heraklion’daki teşhir kutusu içindeki diske daha yakından bakarken böyle bir işareti gerçekten de başka bir yerlerde görmüş olduğumdan emindim. *Kadim Mısır’ın yanı sıra Chichen Itza’ya, yani Meksika’nın Yucatan yarımadasındaki kadim Maya metropolüne de bir bağlantı demektir bu!*

Bu işaret bir başa aitti; sorguçlu bir miğfer giyen bir savaşçının başını göstermekteydi. Diskin üstündeki işaretler arasında yürüyen adam işaretinden sonraki en yaygın işaret buydu. Bölümlerin başlarında, sanki o ibarenin konusu oymuşçasına görülmekteydi. Çoğu kez kalkanı andıran bir işaretin yanı başında gösterilmişti; dolayısıyla yazılar (Şekil 28’de gösterildiği gibi) sol alt köşede başlıyorsa eğer, bu durumda diskın iki yüzünde-

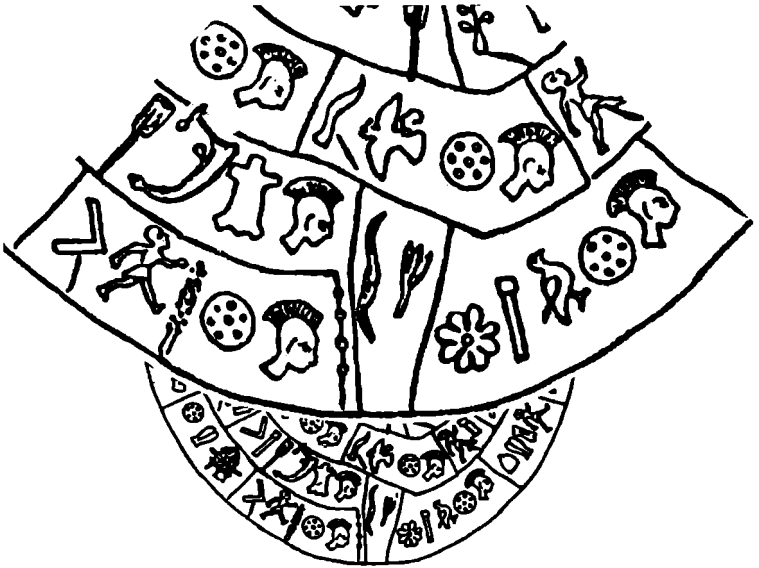

Şekil 27

ki yazılar bu sembolle başlıyor, demekti. Sanki şöyle deniyordu:'ye yolculuk eden savaşçıların hikayesidir bu.

Disk'in her iki yüzünde bir geminin piktografı da birkaç kez görülmektedir, demek ki disk üstüne pekala bir deniz seferinin hikayesi kaydedilmiş olabilir. Böyle savaşçı imgelerini ilk gördüğüm yere gelince; Mısır'da, Medinet-Habu'da yer alan tapınak duvarları üstüne firavun III. Ramses tarafından kaydedilmiş şu denizci istilacılarla savaş sahnelerinin içinde görmüştüm. (Şekil 29) Mısırlılar onlara "Deniz Halkları" demektedir ve bazen Peleşt adıyla anmaktaydılar; bu isim, Kenan ilinin Akdeniz kıyılarına yerleşmek için sandallarıyla Akdeniz'i geçen Filistinliler için Kitabı Mukaddes'te kullanılan Filist ismiyle neredeyse özdeştir.

Bu Mısır betimlemesinde istilacıların sandalları, Mısırlıların sandallarından hayli farklıdır ve Phaestos Diski üstündeki gemi

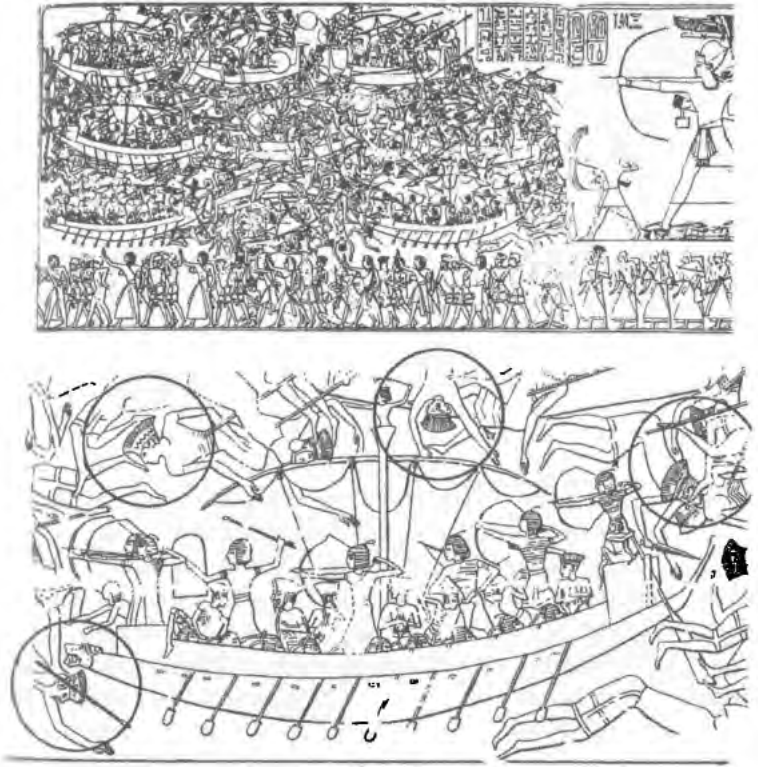

Şekil 28

işaretiyle neredeyse aynıdır. Bu istilacıların ana yurdu hala tartışmalı da olsa, Phaestos Diski ve M.Ö. on üçüncü yüzyıldan kalan Mısır betimlemesi üstünde betimlenişleri onların M.Ö. ikinci binyılda Akdeniz’de yelken açtıklarına ilişkin hiçbir kuşku barındırmamaktadır.

Bu sonuca varmak kolaydı, bir sonraki ve daha önemli olan soru ise şuydu: Sorguçlu miğferler giyen bu denizciler ne kadar uzağa gidebilmişlerdi? Herkül Sütunlarının ötesine, Atlantik’e dek gitmiş miydiler? “Atlantis”e dek gidip oranın varlığına ilişkin haberleri ve tariflerini geri getirmiş miydiler? Chichen Itza’da, dünyanın diğer ucunda aynı sorguçlu miğfer giymiş savaşçılara ilişkin keşifim bu sorulara bir yanıt verebilir.

Chichen Itza Meksika’nın Yucatan yarımadasındaki başlıca Maya merkeziydi. Buradaki yerleşimin M.Ö. birinci binyılda başladığına ve mekanın M.S. 450 civarında başlıca kutsal Maya şehri haline geldiğine inanılmaktadır. Şehrin tarihi, anıtları (içlerinde en çok bilineni Şekil 30’daki basamaklı piramittir) ve

Şekil 29

gözlemesini *Kayıp Diyarlar*¹ adlı kitabımda ayrıntılarıyla anlattım. O kitapta hiç anlatmadığım bir şey var: Buraya yaptığım birkaç ziyaretten birinde "Giriş Yasaktır" işaretini görmezden gelip basamaklara çıkılmasını engelleyen tahta barikatları aşarak Jaguar Tapınağı denilen yapının en tepesine kadar çıkmıştım.

Merakımın nedeni bu yapının duvarlarına boyanmış olan resimlerdi. Zemin katta olup dışarıdan da görülebilenler nedeniyle yapıya bu ad verilmişti. Ama benim ilgimi çeken daha yukarı katlarda (ve ulaşılması engellenmiş) olan duvar resimleriydi çünkü ders kitaplarındaki çizimlerde sorguçu miğferler giymiş

¹ Ruh ve Madde Yayınları, İstanbul, Ekim 2005.

Şekil 30

bazı savaşçıların yer aldığı bir çarpışma sahnesi var gibiydi.

Üst kata girip de o muhteşem renkleriyle duvar resmine baktığımda tam da tahmin ettiğim şeyi gördüm. Duvar resminde Maya savaşçıları ile bir Maya yerleşimine saldıran istilacılar arasındaki şiddetli savaş gösterilmekteydi (Şekil 31). Ve hiçbir kuş-kuya yer olamazdı: Duvar resmi sorguçlu miğferler giyen istilacı savaşçıları betimliyordu. Mısır betimlemelerindeki istilacı Deniz Halklarına ve Phaestos Diski üstündeki savaşçı sembollerine olan benzerlik hataya yer bırakmayacak kadar açıktı. *Demek ki bu Disk, Atlantis hikayesinin Akdeniz ülkelerine gerçekten de denizlerin ötesinden getirilmiş olabileceğinin kanıtıydı.*

Kimdi bu istilacılar, hangi zamanda ve nereden çıkıp gelmişlerdi?

Mayaların efsanevi tarih kitabı *Popol Vuh*¹ ve İspanyol tarihçilerin Yucatan yarımadasına varışlarının ardından kayda geçirdikleri sözlü tarih geleneklerine göre Maya efsaneleri veya hatıraları Votan dedikleri bir istilacı veya yerleşimciden söz etmektedirler. Votan, denizlerin karşı kıyısından sandallarıyla Yucatan sahiline gelen Can Diyarından bir halkın lideriydi. Amblemi yılanı ve kurduğu yerleşime “Yılanların Yeri” anlamına gelen

¹ Popol Vuh, Maya Kışelerinin Kutsal Kitabı, Ruh ve Madde Yayınları, 1991.

Şekil 31

Nachan adını verdi. Bazı bilginler Can adında Kenan kelimesinin bir versiyonunu görmektedir; Nachan ise yılan anlamına da gelen İbranca Nachas kelimesine benzer.

Chichen Itza Yucatan'ın hayli iç kısmında yerleşiktir. Sahile yaklaşan denizcilerin karayı ilk gördükleri yerlerin yarımadasının kuzey kenarında, Meksika Körfezindeki Dzibilchaltun denilen bir bölge olduğuna inanılmaktadır. Tulane Üniversitesinden ve *National Geographic* dergisinden arkeologlar buradaki kalıntıların "M.Ö. 2000 ile 1000" yıllarına tarihlendirdiler; bu tarih Deniz Halklarının ve Kitabı Mukaddes'teki Filistilerin M.Ö. ikinci bin

yıl ortasına denk düşen tarihine uymaktadır.

Atlantis hikayesine gelince, tüm bunlar Akdeniz adalarından veya ülkelerinden gemicilerin Herkül Sütunlarının ötesine, büyük bir ihtimalle ta Meksika körfezine ve Orta Amerika'ya dek –hem de tekrar tekrar (Votan dört yolculuk yapmıştı)– yolculuk ettikleri anlamına gelmektedir.

İşte merak uyandıran bir düşünce: Phaestos Diskinin üstündeki piktografik yazı Deniz Halklarının yazısı mıydı, yoksa “Atlantis” halkının mı? Akdeniz ülkelerinin hiçbir yerinde böyle bir yazıya ilişkin başka bir örnek bulunmamış olduğuna göre mantık, bunun başka bir yere ait bir yazı olduğunu düşündürmektedir. Öyleyse, Akdeniz'den gelen gemiciler Yeni Dünya'daki bir krallığa ulaştıklarında yalnızca buna ilişkin hikayelerle değil, bu krallığın yazısıyla yazılmış bir mesajı içeren bir diskle, fiziksel bir kanıtla geri dönmüş olmasınlar?

İlk olarak Thera'ya, sonra Girit'e yaptığımız gezi işte böylece zihnimi Atlantis olasılığına açmış oldu. Benim gibi, bu sorguçlu miğfer takan kadim denizciler de büyük olasılıkla Atlantis'i aramıyorlardı ama Yunanlara ve Mısırlılara Atlantis'ten söz etmek için geri dönmüş olabilirlerdi.

Kayıtlı tarihte böyle yolculukların yapılmış olduğu gerçeği, ben ve beraberimdeki gezginlerin, bir sonraki bölümde ele alacağım gibi, denizin karşı kıyısından gelen yabancılar tarafından ziyaret edilen Orta Amerika'da keşfettiklerimizle iyice belirgin bir hal aldı.

* * *

Son Not

Phaestos Diski hala çözülmemiş bir muamma. Eşsiz oluşu, İstanbul'daki müze müdürüne de belirttiğim gibi, yegane oluşu gerçeğini kesinleştirir ve kadim bir bulgunun sahiciliğini sorgu-

lamak için bir neden oluşturmaz. Üstündeki bazı sembollerin veya piktografların bu bölümde sunulduğu gibi, "Deniz Halkları"na dair Mısır betimlemelerine ve *Orta Amerika* betimlemelerine benzemesi şu ana dek yapılandan çok daha fazla inceleme-ye layık olduğunu göstermektedir.

İşte bu nedenle, keşif seferimiz Girit'te iken yerel tur operatörümüze, gezi programımıza Phaestos'a bir ziyaret eklemesini de önerdim. Buna değmeyeceği, yanıtını verdi; burası yalnızca bir mini-Knossos'tu ve oraya gitmek için uzun bir araba yolculuğu gerekecekti.

"Eh," diye yanıtladım onu, "Girit'te olduğuma ve buraya bir daha gelip gelemeyeceğimden emin olmadığımı göre, bu diskin bulunduğu yeri görmek isterim." Girit'in güney kıyısında nadiren ziyaret edilen arkeolojik bir alan olan Phaestos, tur programımıza böylece dahil edildi. Burayı gezmek için bir saat ayrılmıştı. Uzmanlar bir saatin bile gerekenden fazla olacağını söylediler.

Phaestos'un Knossos'un küçük ölçeklisi olduğunu söylemek hayli cömertçe bir davranıştı. Burada hiçbir restorasyon çalışması yoktu, üstünde güzel duvar resimleri olan bina kalıntıları da yoktu. Tepeye çıkıp harabeleri görüyordunuz; her yanınızda taş yapıların kalıntıları uzanıyordu (Resim 10).

Rehberimiz Elena bir arkeoloji öğrencisiydi ve hayli bilgiliydi. Sırf Phasetos'ta bulunmuş olduğu için Phaestos Diski olarak bilinen bu nesnenin tam olarak nerede keşfedildiğini bilip bilmediğini sordum Elena'ya. Diskin tasfiye bölgesinde bulunduğunu söyledi ve bizi bir taş yapının ve çukurların kalıntılarının olduğu yere götürdü.

"Maden tasfiye bölgesi mi?" diye sordum ona. "Tur kitaplarına bakılacak olursa burasının Minos krallarının yazlık (yoksa kışlık mıydı?) yeri olması gerekir. Bu çok ilginç," dedim. "Yunan maden eritme ve arıtma tanrısının, hani Romalıların Volkan adlı tanrısının ilk tipi olan tanrının adı Ephaestos değil miydi?

Yoksa adı, onun Phaestos'tan olduğu anlamına mı geliyordu?" Olabileceğini söyledi Elena ama daha önce hiç böyle bir fikir duymamıştı.

Grubu biraraya toplayıp az önce duyduklarımı anlattım. Burada maden eritme ve arıtma yapılmışsa, dedim onlara, bu durumda burası kralın yazlık sarayı değil, önemli bir sanayi ve ticaret yeri idi; Akdeniz'deki bakır ve bronz üretimi ve ticaretiyle ilgili karmaşık bir sanayi ve ticaret merkezleri zincirinin bir halkasıydı.

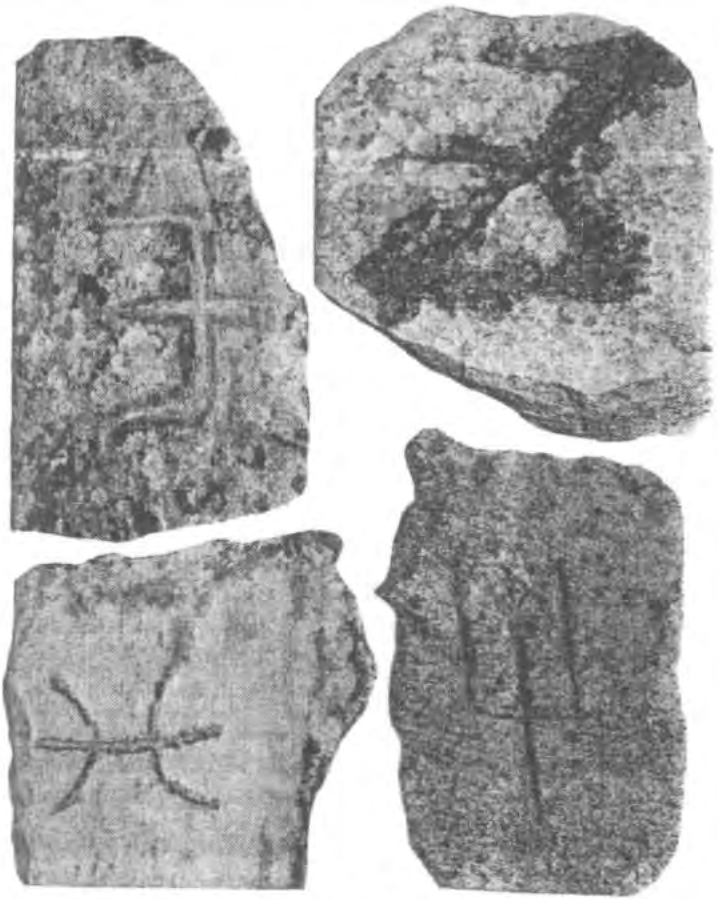
Dağılıp neler bulabileceğimizi görelim, diye önerdim. Yeşil renge dikkat edin; bakırın mevcudiyetini gösteren bir işarettir. Üretim sürecinde suyun kullanıldığı olukları ve su yollarını arayın. İpucu oluşturabilecek her şeye bakın!

Yeşil renklenmeler ve bakır cevherinin izlerini bulduk (Resim 11). Su kanalları bulduk. Son ürünün, büyük bakır veya bronz külçelerinin tepe aşağı yakındaki kıyıya dek kaydırılmasını mümkün kılmak için yapılmış olabilecek yapay eğimler bulduk. Ama dahası ve belki daha önemlisi yazı bulduk.

Harabeler arasında dolaşan grubumdaki okuyucularım ötede beride üstüne bir işaret oyulmuş bir yontma kare taş buldular! Dikkatimizi bakır meselesinden çevirip taşları birer birer kontrol ederek yazı benzeri işaretleri aramak için yoğun bir arayışa giriştik. Arayışımız bizi bir sokağa benzeyen bir patikanın iki yanındaki taş yapıların harabelerinden oluşan bir sıraya yöneltti. Bu yapılar tüccarların küçük dükkanlarına benziyorlardı sanki çünkü bu bina sıraları her biri kendine ait bir girişi olan dikdörtgen bölümlere ayrılmış görünmekteydiler.

Bazı girişlerin bitişiğindeki bazı taşların üstünde işaretler vardı; acaba piktograf mıydılar? Bu "küçük dükkanlar"ın iç kısımlarını kontrol ettik. Hepsi toz toprakla örtülmüş taş levhaların kırık parçalarından başka bir şey yoktu içlerinde.

"Fazla suyu olan var mı?" diye sordum. Birkaç kişi öne çıkıp kendi su şişelerini önerdi. Tozu toprağı temizlemek için bu taş-

Şekil 32

lardan birine su döktüğümde oyulmuş bir işaret ortaya çıkıverdi (Şekil 32). Dükkandan dükkana gidip daha çok sayıda taşı inceledik. Neredeyse her dükkanda geçmişin şifresini çözmek için en önemli ipucu olan şeyi, yazıyı buluyorduk! Rehberimiz içinse tüm bunlar yepyeni şeylerdi.

Pek çok fotoğraf çektik. Yapabildiğimizce çok sayıda işareti kağıtlara kopyaladık. Phaestos'ta öngörülen bir saati aşmıştık,

orada tam üç saat geçirdik. “Mitolojinin Peşinden” adını verdiğim keşif seferimizin en heyecan verici unsurlarından biriydi burası. Başkalarının bulduklarını görmekle kalmıyorduk, tam anlamıyla kendimiz bir şeyler keşfediyorduk; arkeolojiyi öğrenmekle kalmıyor, arkeolojiyi uyguluyorduk!

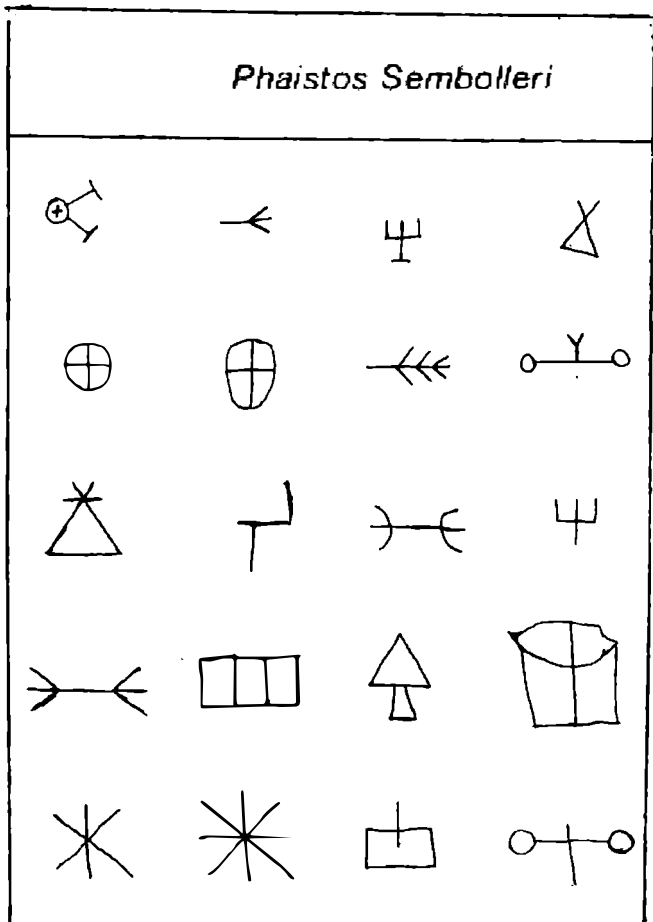
O gün Girit’in güneyinde başka yerleri ziyaret etme planımızdan vazgeçip bizi aslında saatler öncesinde bekliyor olmalarına rağmen bizlere yine de lezzetli deniz ürünleri sunan bir kıyı lokantasına gitmeyi yeğledik. Kağıtlar üstüne yazdığımız sembollere bakarken bu sembollerin Girit yazılarından ne Lineer-A’yı ne de Lineer-B’yi andırdığını gözlemledim ve rehber de aynı fikirdeydi. “Peki ne tür bir yazı bu?” diye sordular gruptakiler.

Duraksadım ve sonra yanıtladım, “Kulağa inanılmaz gelse de bu işaretlerden bazılarının erken dönem Sümer piktograflarına benzediğini söyleyebilirim.” Hep bir ağızdan sordular: *Sümerce mi?!* “Evet,” dedim, “makul gelmiyor ama onlara benziyorlar.”

Otele döndüğümüzde, gruptan iki kişiye bir görev verdim: Kopyalarını çıkarttığımız işaretleri düzenleyin ve her bir işareti bir İşaret Sayfasına kaydedin. Intel’de çalışan bir dilbilimci olan Lina J. ile bilgisayar uzmanı olan Barry B. birkaç saatlerini bu göreve ayırdılar. Sonra, akşam düzenlenen bilgilendirme toplantısında bulgularını gruba sundular (Şekil 33): Yirmi farklı sembol vardı.

“Yanımda el kitaplarım olmasa da, size hemen söyleyebilirim ki,” dedim onlara, “*tahul*, *bez* ve *bal* kelimeleri için kullanılan Sümer piktograflarının, yani çiviyazısının öncülerinin dengi olan işaretleri görebiliyorum. İşaretlerden biri kapasite ölçüsü için kullanılabiliyor, bir diğeri ise “giysi” için kullanılabiliyor. Öyle görülüyor ki tüccarlar hangi malın ticaretiyle uğraştıklarını her bir dükkanın girişine yazmış veya üstüne bunun sembolünü kazıdıkları bir taş koymuş!”

Gruba bu meselenin peşine düşeceğime ve onları bilgilendireceğime dair söz verdim. New York'a dönünce, Girit'teki ilk çıkarımlarım doğrulandı. Dahası, öyle anlaşıyordu ki Girit'te iki lineer yazıdan önce gelen yazın da resimler ve Phaestos'ta bulduklarımıza benzer bazı işaretler içermektedir. Bu konuyu Gi-

Şekil 33

rit'teki Eski Eserler Müdürüne ve Atina'daki Amerikan Arkeoloji Okuluna yazıp bildirdim.

Hiçbiri yanıtlamaya tenezzül etmedi. İşte bu yüzden, Phaestos'taki keşiflerimizin bu sonnot aracılığıyla bilinmesini istedim.

YENİ DÜNYA'DAKİ YABANCILAR

Taştan yapılmış bir takvim Atlantis muammasına ilişkin ipuçları sunabilir mi? Eğer bu bir Orta Amerika antik eseriye ve üstündeki oymalar net sonuçlara varılmasını engelliyorsa, giderek genişleyen parçalı bulmacaya yeni parçalar ekleyeceği kesindir.

Meksika'nın Mexico City'deki Uluslar Antropoloji Müzesi hiç şüphe yok ki kendi türünün –ulusal– en büyük müzelerinden biridir. Çeşitli ülkelerin ve halkların kültürel miraslarını bir araya getiren Londra'daki British Museum veya Paris'teki Louvre Müzesi ya da New York'taki Metropolitan Müzesinin aksine bir ulusal müze tam da adının belirttiği şeydir; yalnızca kendi ulusunun kültürü, sanatı, tarihi ve arkeolojisiyle ilgili bir müzedir. Ancak Mexico City'deki bu Museo Nacional'de bir araya getirilmiş olan arkeolojik buluntular, müze müdürleri bunun farkında olmasalar bile, çok uzun zaman önce, Kolomb'dan önceki zamanlarda Yeni Dünya'ya Yabancıların Açıklanamayan Gelişlerine ilişkin kanıtlar olarak hizmet vermekte ve yalnızca dünyanın diğer yanında bilinen mitlere gerçeklik kazandırmaktadırlar.

U biçiminde inşa edilmiş olan müze, ziyaretçileri sağ kanattaki en eski zamanlardan başlayıp sol kanatın ucunda daha yeni dönemlere ait bölümle biten etnolojik ve kronolojik bir yolcu-

luğa çıkartmaktadır. U'nun orta kısmı, Meksikalıların has mirasları ve Orta Amerika'yla bağları olduğunu düşündükleri şeye, yani sandallarıyla Pasifik kıyısına gelip ülkenin ortasındaki vadiye rastlayana dek dolaşan ve orada, bir efsanenin de kehanet ettiği gibi, bir kaktüs dalına konmuş olan kartalı bularak Tenochtitlan'ı (Tenoch Şehri), şimdiki Mexico City'yi kurmaya karar veren Mexica (Meşika diye okunur) kabilelerine ayrılmıştır.

Müzenin bu ana bölümünün gurur ve odak noktası, içeri giren ziyaretçiye bakan büyük bir taş takvimdir (bkz. Şekil 34 ve Resim 12). Benzeri ama som altından yapılmış olanı Azteklerin baş tapınağının en kutsal nesnesiydi ve Aztek kralı Moctezuma

Şekil 34

Şekil 35

tarafından 1519'da Hernan Cortez'e sunulmuştu çünkü Korteş'in oraya gelişi Aztekler tarafından Geri Dönen Tanrı'ya ilişkin kehanetlerin gerçekleşmesi olarak görülmüştü (Kortez bu kutsal nesneyi eritilmesi için İspanya'ya yolladı ve Aztekler ona kurtarıcı muamelesi yapmalarını pahalı ödediler).

Geriye kalan ise bu taş takvim; o da (*Kayıp Diyarlar* adlı kitabımda da olduğu gibi) incelendi, çözümlendi, tarif edildi ve yorumlandı ama kesin bir sonuca varılamadı. Bu taş takvimin Orta Amerika inançlarının ve efsanelerinin insanlığın tarihini ve tanrılarını böldüğü Beş Çağı betimlediği varsayılmaktadır. Önceki dört çağın her biri şu veya bu felaketle sona erer (büyük bir sel de bunlara dahildir) ve beşinci çağ ise Meksikalıların ve Dünya'nın diğer halklarının Çağıdır, yani şu anki çağ.

Meksika'ya çok gittim ve ne zaman Mexico City'ye gitsem bu muhteşem müzeyi ziyaret ettim (artık burayı öyle iyi biliyorum ki herhangi bir nesne sergiden kaldırılacak olsa hemen anlarım). Durup bu büyük taş takvime defalarca bakmışımdır.

Ve her defasında merak ettim: Tam ortadaki figür, Beşinci Çağın tanrısının figürü niçin dil çıkartmaktadır?

Ders kitapları ve tur rehberi niteliğindeki kitaplarda bu durum açıklandığında, "gökten düşen tanrı" olan Xolotl'un hep dili dışarı çıkmış halde betimlendiği yazmaktadır (Şekil 35). Orta Amerika efsaneleri onun göklerden görünüp bir tarlaya inerek veya düşerek, tam orada iki dallı mısırın, yani Orta Amerika'nın başlıca mahsulünün ortaya çıkmasına yol açtığını anlatırlar.

Peki ama bu tanrının belirleyici özelliği niçin dilini çıkartmaktır?

Orta Amerika ile ilgili ders kitaplarında buna hiçbir yanıt bulamadım. Bunun yerine, ta Eski Dünya'da, Akdeniz ülkelerinde buldum yanıtı.

1996 yılında Yunanistan'a ve Girit'e yapacağımız Dünya Tarihçesi Keşif seferi için hazırlık yapmak amacıyla Yunan mitolojisi üzerine kitaplar okuduğum sırada daha önce de görmüş ama dikkat etmemiş olduğum Gorgonların betimlemelerine dikkat keşildim (Şekil 36). Bunlar ya ilahi ya da yarı ilahi soydan gelen ve bir zamanlar çok güzellerken tanrıça Athena tarafından canavara benzer, iğrenç yaratıklara dönüştürülmüş olan üç kız kardeşlerdi. Yılanlar gibi kıvrılan saçlarla, kocaman açılmış gözlerle ve dışarı sarkan bir dille betimleniyorlardı. Aslında bu betimlemeler mekandan mekana ve bir dönemden diğerine değişiklik göstermek-

Şekil 36

Şekil 37

teyken belirleyici unsur onların bu dışarı sarkan dilleriydi.

Yunan mitlerine göre üç Gorgon, deniz tanrıları olan bir erkek-kız kardeş çiftinin (Phorcys ve Ceto) kızlarıdır. Kız kardeşlerin adları Stheno ("Kuvvet" anlamında), Eurayle ("Geniş Sıçrayan" anlamında) ve Meduza ("Hükmeden Kraliçe" anlamında) idi. Üçü de güzeldir ama Medusa'nın güzelliği bir başkadır. Onun güzelliğine kapılan ve Zeus'un erkek kardeşi olan büyük tanrı, Denizler Efendisi Poseydon onunla birleşmek için gelir ve başka yer yokmuşçasına, bunu tanrıça Athena'ya adanmış bir tapınakta yapmaya kalkışır.

Çok öfkelenen Athena, Gorgonlara lanet okur ve güzelliklerini çirkinliğe dönüştürür. Ayrıca, bir yarı tanrı olan Perseus'u, gidip Meduza'yı öldürmeye ikna eder. Bu çok tehlikeli bir görevdir çünkü Meduza ona bakan herkesi taşla çeviren büyülü güçler edinmiştir. Athena ve diğer tanrılar tarafından kendi büyülü aletleriyle donatılan Perseus, Meduza'nın "uzak batıdaki, Herkül Sütunlarının ötesindeki" evine uçarak gitmek için Kanatlı Ayakkabılar kullanır. Afrika üzerinden uçarak büyük bir okyanusa ulaşan Perseus "Okyanus Akıntısı"nı izler. Medu-

za'yı ve kız kardeşlerini "Yağmur Ormanı"nda uyur halde bulur. Görünmezlik Cübbesine bürünen Perseus, Meduza'ya yaklaşmayı başarır. Ona bakmadan onu görmesini sağlayan bir bronz ayna (Şekil 37) kullanarak bir tanrının onun için yapmış olduğu eşsiz bir kılıç ile Meduza'nın kafasını kesip kopartır, sonra kesilen kelleği özel bir torbanın içine koyup uçarak uzaklaşır. Olanlar yüzünden uyanan diğer iki Gorgon onu göremezler çünkü Perseus Görünmezlik Cübbesini giymektedir.

Hikayenin içindeki coğrafi ipuçları mitte anlatılan hikayenin geri kalanı tarafından güçlendirilir. Büyük bir okyanus üstünde doğuya doğru uçan Perseus hayli yorulmuştur ve güç bela Kuzey Afrika kıyılarına, Atlas'ın yuvasına ulaşır. Ama Atlas düşmanca davranır, böylece Perseus ona Meduza'nın kellesini gösterip Atlas'ı taş dağına çevirir. Sonra Libya, Mısır ve Filistya üzerinden doğuya doğru devam eden Perseus sonunda Yuna-

Şekil 38

nistan'a döner ve orada, Yunanistan'ın anakara uygarlığının başladığı yer olan Mikene'yi kurar.

Gorgonların hikayesindeki coğrafi ayrıntılar bir mit anlatıcısının fantezilerinden ibaret, denilerek göz ardı edilemez. Gorgonların meskeni Herkül Sütunlarının ötesindeki büyük bir okyanusun karşı yakasında, "uzak batıdaki" bir "yağmur ormanı," tropik veya yarı tropik bir bölge olarak tarif edilmiştir; burası ancak "okyanus akıntısı" izlenerek bulunabilir. Bir okyanus ırmağı gibi Meksika Körfezinden başlayıp Atlantik Okyanusunu geçerek Kuzey Denize'ne ulaşan Körfez Akıntısını (Gulf Stream) tarif etmenin harikulade bir yolu bu. Kuzeybatı Avrupa'nın denizlerinde soğuyan akıntı alizelerin de yardımıyla daha dolambaçlı bir yol izleyerek Karayiplere ve Orta Amerika'ya dönmektedir.

Uçuyor olmasına rağmen Perseus da, bu hikayelere göre, eski çağlarda bile denizcilere aşina olan bu dolambaçlı rotayı izlemişti; Akdeniz'den Yeni Dünya'daki Karayiplere yaptığı yolculukta Kolomb'un izlediği rota da buydu. Coğrafi ipuçlarının yanı sıra dışarı sarkan dil gibi belirleyici bir ayrıntı Yunan Gorgonlar ile Aztek takvimindeki merkezi tanrı arasında güçlü bir bağlantı olduğunu işaret etmekteydi.

Ama Gorgonlar dişiymi ve Aztek takvimindeki ilah erkeğe benzer. Acaba zaman içinde dişi-erkek farkı silinip gitmiş ve kalıcı bağlantı olarak yalnızca dışarı sarmış dil mi kalmıştı geriye?

1995'e dek bilgiler Gorgon betimlemelerini dokuz tip halinde sınıflandırmışlardı; bunlardan bazıları dişiliklerini yitirip daha eril sımalar edinmişlerdi (Şekil 38). Ama 1995'te arkeologlar İsrail'in Akdeniz'e kıyısının güneyinde yer alan Hayfa'daki kadim bir deniz limanı olan Tell Dor'da iki büyük Gorgon başı heykeli keşfettiler. Başlardan birinin ancak kırıntıları bulunmuştu ama diğeri neredeyse sağlamdı ve kesinlikle bir erkek "Gorgon" temsili gibi görünmekteydi (Şekil 39). Bu sitte bulunan diğer el eserleri Tell Dor'un Bronz Çağının sonlarında (M.Ö. 1500 ile 1200 arası) Mikene ile yakın ticari ve kültürel bağlantıları olduğunu ve daha sonraları burada Fenikelilerin ve Kıbrıs'tan, Gi-

rit'ten ve doğu Akdeniz'in diğer adalarından ve ülkelerinden gelen Deniz Halklarının yerleştiğini düşündürmekteydi. Tell Dor'daki Gorgon başı -Hayfa'daki Denizcilik Müzesinde diğer ilginç eserlerle birlikte sergilenmektedir- M.Ö. altıncı ve beşinci yüzyıllara tarihlenmiştir. Hem erkek Gorgon temsillerine geçişe dair bir doğrulama hem de Akdeniz ile Orta Amerika arasında çok eski zamanlarda yaşanan doğrudan temaslara dair efsanevi ipuçlarını doğrulayan bir fiziksel kanıt sunmaktadır.

Müzede bulunan bir şeye daha yakından bakılınca, bunların yalnızca ipucu olmadıkları kanıtlandı.

* * *

Büyük Aztek taş takvimi ayrıntılarla doludur ve hiç kuşkusuz bunların her birinin orada olmasının bir sebebi var. Pek çok

Şekil 39

Şekil 40

Şekil 41

kişi Çağların betimlemelerini anlamaya çalışıp bunların desenlerinde takvimsel anlamlar buldular; bazıları da kehanetimsi belirttiler. Bense geçmiş dört Çağın (çünkü metinler ve sözlü gelecek de bunları anlatmaktadır) ve de beşinci ve şu an yaşanmakta olanın temel betimlenişini kabullenip bu tarz spekülasyonlardan kaçınmışımdır; dışarı sarkan dil ve bunun Akdenizlilerle bağlantısı benim için yeterince merak uyandırıcıydı.

Ama kısa süre görececek olduğum gibi, takvimin desenlerinde Eski Dünya ile bağlantı gibi belirli bir konuya bağlı olarak çok daha fazlası vardı.

Oyma taştaki, dış halkasının alt kısmındaki bir ayrıntı gelişigüzel bakıldığında süsleme amaçlı bir kavis gibi görünmektedir. Kabul etmeliyim ki, oyma taş veya bunun betimlemelerine kaç kez bakmış olursam olayım oraya oyulmuş olanın bir süsleme olmayıp biri sağa biri sola bakan ve yüzleri birbirine dönük *iki özdeş adamın yüzleri* olduğunu hemen fark edememiştim. Daha da anlamlı olan şey: Bu ikisi *sakallıydı* (Şekil 40).

Kayıp Diyarlar adlı kitabımda, betimlemeleri Meksika'daki Toltek, Maya ve Olmek sitlerinde (Şekil 41) bulunan bu "sakallılar" bulmacasına uzun uzun değinmiştim. Şaşkınlık yaratan nokta, betimlenen ırk tiplerinin Olmek, Maya veya diğer herhangi bir Amerikan Yerlisi olmayışından ibaret değildi, Amerikan Yerlilerinin yüzlerinde normalde hiç sakal bitmediği dikkate alındığında, bunlar asla sakallı betimlenemezdi çünkü onların hiç sakalları çıkmaz. Dolayısıyla, onlara taktığım isimle Sakallı Olanlar Dünya'nın başka bir yerinden gelmiş olmalıydılar. Bunların ırksal simalarına bakılacak olursa bu başka yer Akdeniz olmalıydı (Şekil 42).

Sakallı Akdenizli tipleri inceleme sürecinde Yunanların başlıca tanrıları olan Zeus ve onun erkek kardeşi Poseidon'un sakallı oluşları hayli anlamlı görünmektedir (Zeus, Şekil 43; Poseidon, Şekil 44). Dahası, sakalları Orta Amerika betimlemelerindeki bazı erkeklerin sakallarına çok benzer (bkz. Şekil 41). Bu durumda şöyle düşündüm: Taş takvim üstünde betimlenen Sakallı Olanların insan değil de tanrı olmaları mümkün müydü?

Şekil 42

Bu tarz bir düşünce silsilesi beni, başlıca tanrıları sakallı Zeus ve Poseydon'a vurgu yapan Yunan mitolojisine geri getirdi. On iki tanrıdan oluşan Olimpos panteonunun başında Zeus vardı ama denizleri, erkek kardeşinin hakimiyet bölgesi olarak kabul edip Dünya'nın kontrolünü Poseydon ile paylaşmaktaydı. Zeus'un Sümer uygarlığının "Emirler Efendisi" olan Enlil'i taklit edişi ve Poseydon'un yine Sümerlerin Ea'sı ("Adı Su Olan" anlamına gelir, daha sonraları Enki olarak bilinir) ile kıyaslanabilmesi açısından Yunan panteonu, Sümer panteonunu açıkça kopyalamıştır.

Şekil 43

Poseydon ile Ea/Enki arasındaki benzerlikler soy ve hiyerarşik sıralanışın ötesine geçer. Yunan mitlerine göre Poseydon rastgele ilişkilere girmektedir ve Meduza ile birlikte olduğunda kendi öz ailesinden bir dişiyle cinsel ilişkiye girmiştir. Sümer hikayeleri Ea/Enki'nin benzer kaçamaklarını aktarırlar. Denizler ve akan sular tanrısı (Şekil 45) olmasının yanı sıra Ea/Enki büyük bir bilim adamı ve *Homo sapiens*'i ortaya çıkartmak için genetik mühendislik kullanan tanrı olarak anılır. Buna göre, onun sembolü olan Dolanmış Yılanlar çift sarmallı DNA'yı temsil etmekteydi. Aynı sembol onun Mısır dilindeki adı olan PTAH hiyeroglifiydi (Şekil 46). Bu ise Gorgonların bazen dolanmış yılanlarla betimlenmiş olması gibi şaşırtıcı bir olguyu açıklayabilir (Şekil 47).

Şekil 44

Şekil 45

"Ptah"

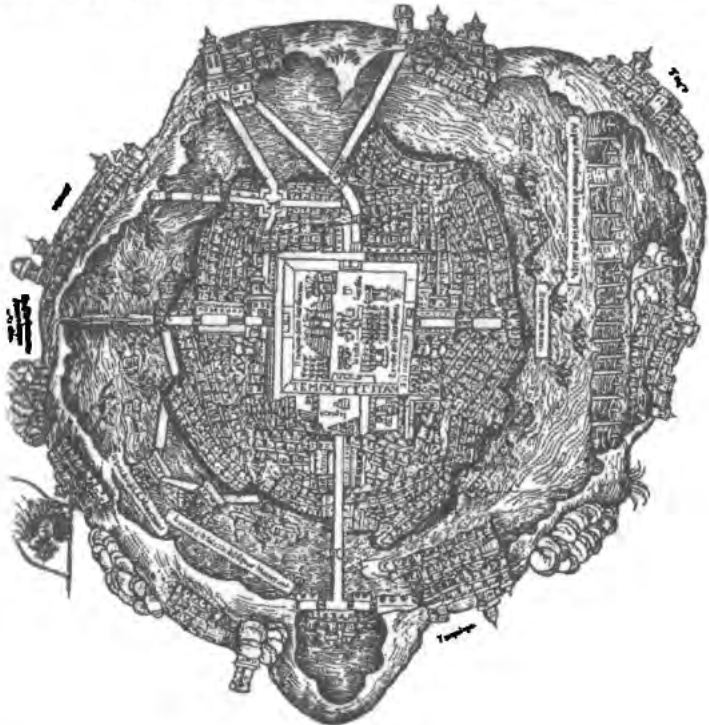
Şekil 46

Şekil 47

Gorgonlar hikayesi aracılığıyla Poseydon, Herkül Sütunlarının ötesindeki olayların baş teşvikçisi olarak ortaya çıkmaktadır. Aynı şekilde, hatırlayacak olursanız, Atlantis'in de baş tanrısıdır. Aztek takvimünün alt kısmındaki iki sakallı varlığın betimlenişi, onun suretinin tersi ve yüzü müdür yoksa onunla birlikte erkek kardeşi Zeus'u mu göstermektedir? Yoksa Gorgonların meskeni olan Atlantis'e gidip gelmek içi yolculuk eden sakallı Deniz Halklarının deniz tanrısına minnettarlık mı gösteriyorlardı?

Yalnızca zaman hesabından çok bir tarih belgesi olan Aztek taş takvimi Eski ve Yeni Dünyalar arasındaki kadim bağlantıları birden çok yolla kayda geçirmiş görünmektedir. Tüm bunlar gerçek veya efsanevi olsun "Atlantis"in Amerika kıtasında,

Şekil 48

haydi hedefi biraz daha netleştirelim, Orta Amerika'da olduğunu düşündürmektedir.

Sergi salonunun Mexica ile ilgili kısmında dolaşırken, Aztek başkenti Tenochtitlan'ın sanki kuş bakışı nasıl görüleceği hayal edilmişçesine çizilmiş ve İspanyollar geldiği sırada şehrin nasıl görüldüğünü gösteren bir betimlemeye rastlarsınız (Şekil 48). Burası bir tür Orta Amerika Venedik'i gibiydi; ortasında kutsal semti ve büyük bir tapınağı bulunan, bir gölle çevrelenmiş ve bir dizi su kanalıyla bölünüp çevrelenmiş bir ada. İspanyollar geldiklerinde bu şehrin capcanlı ticaret hayatı, sandal trafiği, bol renkli giysileri, altın nesnelerde ifadesini bulan zenginlikle-ri karşısında şaşakalmışlardı.

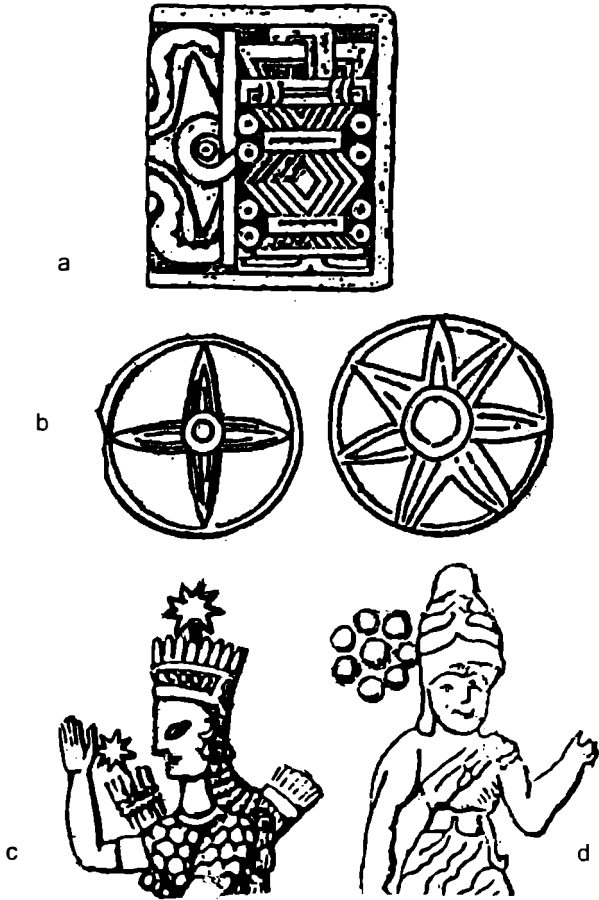
Sergi dolabının yanı başında dikilirken, merak etmeye başladım: İspanyollar Tenochtitlan'da Eflatun'un Atlantis'inin bir kopyasını mı görmüşlerdi acaba?

Hala merak ediyorum.

Eski Dünya ve Yeni Dünya'nın hem insanları hem de tanrıları arasındaki birleştirici bağlar şu ana dek anlattıklarımın çok daha ötesine uzanmaktadır.

Yucatan yarımadasına yaptığım ve torunum Salo'nun bana eşlik ettiği ilk ziyarette hayrete düşürücü tanımını hak edebilecek belirli el eserlerine rast geldim; bu bulguları daha sonraları Dünya Tarihçesi Keşif seferlerinde bana katılan gruplarla da paylaştım.

İlk keşif Yucatan'ın başlıca şehirlerinden Merida'da yer alan (ve o sıralarda) pek tanınmamış bir müzede; halen Ea olduğu ve elli astronottan oluşan bir grubun başında Dünya'ya indiği sıralarda Enki ile ilgili Sümer hikayesiyle bağlantılıydı. Bu hikayenin başlıca kaynağı Ea/Enki'nin özyaşam öyküsüdür; uzun ama ne yazık ki pek çok eksik kısma sebep olan büyük hasarla-

Şekil 49

ra uğramış bir metindir bu (Enki'nin Kayıp Kitabı* adlı kitabımda bu boşlukları tamamlayarak hikayeyi yeniden oluşturdum). Metin Ea'nın öncü astronotlarının ana gezegenleri Nibiru'dan gelip Basra Körfezinin sularına inerek kıyıya çıkışlarını ve

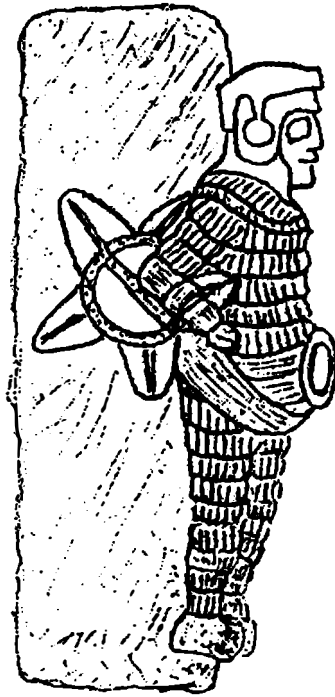
* Enki'nin Kayıp Kitabı, Ruh ve Madde Yayınları, İstanbul, Ocak 2008.

-Dünya üstündeki ilk yabancı yerleşim yeri olan ve Eridu ("Yuvadan Uzaktaki Ev") dedikleri- noktada barınaklar inşa edişlerini anlatır.

M.Ö. üçüncü yüzyılda, Büyük İskender'in ölümünden sonra Selefkiler (İskender'in doğu Akdeniz topraklarındaki ardılları) Berossus adlı Babil rahibine dünyanın, insanların ve tanrıların tarihini ve tarih öncesini Mezopotamya'da (Yunanlar buraya Kalde derlerdi) kayıtlara geçirildiği haliyle yazması işini verdiler. Onun ardından gelen tarihçilerin yazılarında yer alan parçalar dışında başka bir kaynağı bulunamayan Berossus yazıtları Ea'nın Dünya'ya varışı ile başlar, İnsanın yaratılması ve İnsanlığa uygarlığın bahşedilmesi ile devam eder. Berossus'u yazdıklarını yeniden anlatan daha sonraki Yunan tarihçilere göre Ea, Oannes haline gelir, yani sulardan gelip kıyıya çıkan ve insanlığa bilgiyi veren, balık gibi giyinmiş tanrı.

Yucatan yarımadasına ve oradaki Maya sitlerine yaptığım ilk ziyarette torunumla birlikte herhangi bir arkeolojik vasfı olmayan, tipik bir İspanyol koloni dönemi kasabası olan Merida'da kaldık. Yarımadada keşfedilmiş olan bir el eserleri koleksiyonunun müzeye dönüştürülmüş bir özel villada görülebilecek olduğu haberini alışım tamamen şans eseri idi. Halka tamamen açılmamış olmasına rağmen içeri alındık. Tüm sergi ilk katta düzenlenmişti (bodrum katında çok daha fazlası olduğu söylendi). Bizi içeri alması için ikna ettiğim müze müdürü bize sergiyi gezdirdi. En gurur duyduğu kısım Mayalar tarafından gerçekleştirilen ileri dişçilik örneklerine ait bir koleksiyondur. Oysa benim dikkatim Mayaların Sekiz sembolü (Şekil 49a) eşliğinde bir "yıldız"ı gösteren bir taş oymaya takılmıştı. Chichen Itza'daki bir tapınaktan geldi, dedi müdür; Venüs gezegeniyle ilişkiliydi.

Heyecanımı gizleyemedim: Bu "ışıklı" yıldız tıpkı Sümerlerin gezegenleri betimleyişlerini andırmaktaydı (Şekil 49b). Dahası, Sümerler Venüs'ü güneş sisteminin sekizinci gezegeni ve tanrıça İhtar'ın gezegeni olarak görüp İhtar'ı sık sık sekiz uçlu bir yıldızla (Şekil 49c) veya sekiz daireden oluşan bir sembol eşliğinde (Şekil 49d) betimlemekteydiler. İnanılmaz ama Maya betimlemesindeki

Şekil 50

tüm bu ayrıntılar Sümer betimlemelerine uymaktaydı!

Kapısı çıkartılmış bir kapı girişinden içeri baktığımda bir heykel gözüme ilişti; daha çok ön kısmı bir erkek figürünü göstermek amacıyla yontulmuş (Şekil 50 ve Resim 13) bir taş bloğuydu bu; adam sol kolunun altında ışınli bir yıldız sembolü tutmaktaydı!

Hızlı adımlarla bu tuhaf yontuya yaklaştım. Büyük taş bloğun yalnızca ön kısmı yontulmuşken heykelin arka kısmı hiç oyulmadan bırakılmış bir taş blok halinde kalmıştı. Sert bir simayla betimlenmiş olan adam kesinlikle Mayalı değildi. Kafasını koruyan bir miğferi vardı ama yüzü açıktaydı. Balık pullarını andıran dokuya sahip tüm bedenini saran destekli bir giysi içindeydi. Bu giysi boynundan başlayıp ayaklarına dek adamın

tüm bedenini sarmaktaydı ama ayakları ya yontulmadan bırakılmıştı ya da yontulmuştu ama artık ayaklarına giydiği şeyin ne olduğu belli değildi. Karnına yuvarlak, muamma bir aygıt takılıydı; iki kemerle tutturulmuştu ve bana bir farı hatırlattı.

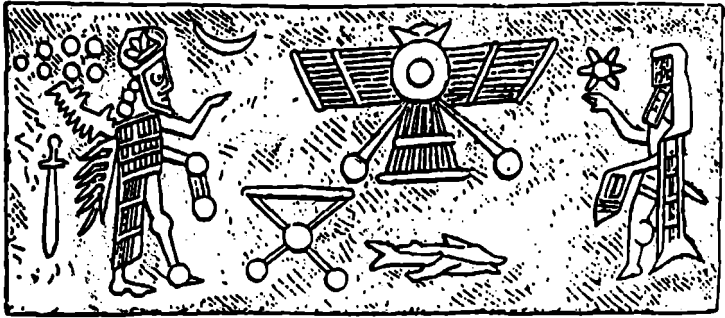
"Bu nedir?" diye sordum müze müdürüne. "O Su Tanrısı," dedi bana.

"Bu Oannes!" diye bağurdım torunuma ve şaşa kalmış müze müdürüne.

Sonra Ea'nın gelişinin, suya inişini ve kıyıya yürüyerek çıkışını, Berossus'un yazdıklarını ve saire anlatmak zorunda kaldım. Ama böyle bir betimlemenin Mezopotamya'da değil de burada, Yucatan'da ne işi vardı? diye meraklanmıştım.

Müze müdürü bu oymanın Yucatan'ın kuzeybatı kısımlarında keşfedildiğini anlattı. Oxxintok denilen bir yerde başka büyük yontular da keşfedilmişti; arkeologlar bunların bir tapınağın tavanını desteklemek için dikilen oyma sütunlar olduklarını varsaymışlardı. Yucatan'ın kuzeybatı köşesinde ve yakınlarındaki adalarında her türden garip heykel bulunmuştu; bu adalardan biri olan Dzibilchaltun, dedi gülümseyerek, şu ünlü Yedi Bebeğin bulunduğu yerdi...

Bu muamma heykelin birkaç fotoğrafını çektim ve eve döndükten sonra bunları inceledim. Yontunun garip unsurlarından biri yıldızın kaç ışını olduğunu meselesiydi çünkü adamın kolu bunlardan bazılarını örtüyordu. Yalnızca beş ışın da olabilirdi, altı ışın da. Altı ışın var idiyse, Anunnakilerin güneş sistemimize giriş yönünden itibaren gezegenleri sayışlarına göre Mars'ı gösteriyor olmalıydı bu: ilk karşılaştıkları Plüton, Neptün ve Uranüs'ü birinci, ikinci ve üçüncü gezegen olarak saymışlardı; Satürn ve Jüpiter dördüncü ve beşinciydi, Mars altıncıydı, Dünya yedinci ve Venüs de sekizinci. Bu Mars'ı betimleyen altı ışınlı bir yıldız idiyse Merida'daki yontu M.Ö. 2500 civarına tarihlenen ve şimdilerde Rusya'nın St. Petersburg kentindeki Hermitage Müzesinde saklanan bir Mezopotamya silindir mührü üstündeki betimlemeye bağlanabilirdi. Bu mühür Mars üstünde,

Şekil 51

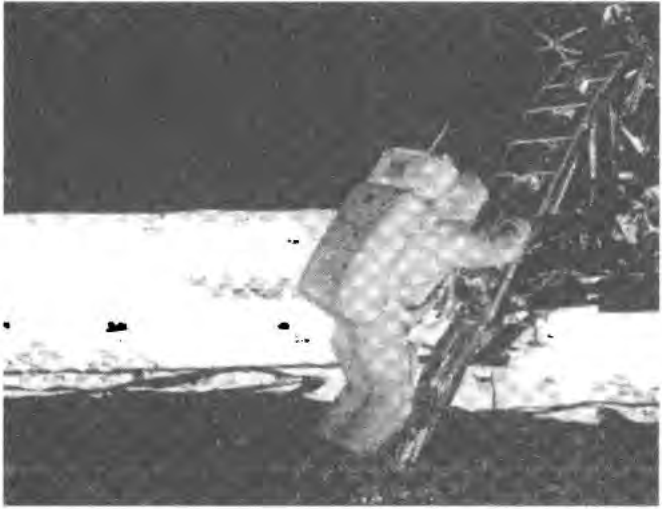
balık giysili bir astronotu ve Dünya üstünde, kartal giysili bir başka astronotu ve tam aralarındaki göklerde duran bir uzay aracını göstermektedir (Şekil 51). Mars altı ışıklı bir yıldız olarak betimlenirken, Dünya yedi noktayla gösterilmiş ve Dünya'nın yoldaşı Ay ise hemen yakınında hilal ile belirtilmiştir.

Tüm bunlar çok merak uyandıran, çok gizemli meselelerdi. Model kimdi veya neydi? Bu sorular yanıtsız kaldı ama bu yabancıların Sümer ve Sümer hikayeleriyle bağlantısında da bugüne dek karşı gelen olmadı.

Okuyucularımın tahmin edebilecekleri gibi, Dzibilchaltun'a, Merida'daki müze müdürünün söz ettiği siteye gitmeden Yucatan'dan ayrılmak söz konusu bile olamazdı. O sıralarda burası ancak birkaç kişinin ziyaret ettiği bir yerdi ama aradan geçen süre içinde oraya birkaç grup götürdüm; yetkililerin sit alanına giden yolları düzelterip küçük müzesini geliştirdiklerini gördüm. Yöre halkı ve ziyaretçiler burayı Yedi Bebek Tapınağı olarak bilmektedirler.

Burası Yucatan'daki Maya sitlerinin en büyüklerinden –daha doğrusu, en uzunlamasına olanlarından– biridir.

Yaklaşık bir buçuk kilometre uzunluğunda, yükseltilmiş bir patika alanın bir ucundan diğerine uzanmaktadır, yol boyunca

Şekil 52

çeşitli yapılar inşa edilmiştir. Kuzey ucundaki başlıca tapınak, üstünde kule bulunan bir basamaklı piramittir; öyle inşa edilmiştir ki, tapınağın önünde belirli bir uzaklıktaki bir platform üstünde duran biri (bir gök bilimci mi, rahip mi?) ekinoks günü güneşin doğuşunu, gün ışığının kulenin açıklıklarından geçip parlayacağı şekilde görebilir. Tapınağa adını veren yedi bebek işte bu kulede bulunmuştur

Yöreden biri olan rehber bu yedi bebeğin nerede olduğunu sordum, büyük heykeller görmeyi bekliyordum.

Beni sit alanının müzesine götürdü. "İşte bunlar," dedi.

Bir standın üstünde yedi küçük bebek bir halka şeklinde yerleştirilmişti. Şaşırmıştım. "Bu kadar mı?" diye sordum. "Bu kadar," diye yanıtladı.

Birkaç küçük bebeğin ne gibi bir fevkaladeliği olabilirdi ki?

Yakından bakınca –fotoğraflarda da (Resim 14) görülebileceği gibi– bunlar *sırt çantaları olan küçücük astronotlar* gibi görünüyordlardı; tıpkı Ay'a konan İniş Modülünden dışarı çıkan Amerikan astronotlarını gösteren fotoğraflara benziyorlardı (Şekil 52).

Kim yapmıştı bu bebekleri, modellik yapanlar kimdi, niçin yedi taneydiler?

Keşke bebekler konuşabilselerdi.

* * *

Son Not

Dzibilchaltun'un Yedi Bebeğini gördükten sonra Meksika'ya yaptığımız daha sonraki Keşif Seferlerinde bu gibi astronotlarınkine benzer sırt çantaları olan varlıklara ilişkin betimlemeler için gözlerini dört açmalarını istemiştım katılanlardan. En unutulmaz keşifler arasında Chichen Itza'daki giriş müzesinde sergilenen tüylü kanatları ve çıkıntı yapmış sırt çantasıyla küçük bir "melek" heykeli (Resim 15) ve Mexico City'deki büyük müzenin Erken Dönem Meksika bölümünde sergilenen belirgin sırt çantalı, devi andıran bir varlığı betimleyen taş oyma (Resim 16) yer almaktadır.

Bunlar çok şaşırtıcı bulgulardır; göklere yükselip süzölebilen varlıklara ilişkin kadim Orta Amerika'da çok yaygın bir farkındalık olduğunu düşündürmektedirler.

FİL VE ASTRONOT

1869'da çiftçiler Meksika'da sıra dışı bir keşif yapmıştı. Bu keşfin sebep olduğu mahcubiyet bugün bile sürmektedir. Bu keşifle ilgili hikayem iki müze ziyaretini, kayıp bir fili ve Amerikalı bir astronotun "inanç sıçrayışı"nı içeriyor.

Meksika'nın Kolomb öncesi uygarlıklarının harabeleri ve kalıntıları insanı büyüler, merakını uyandırır ve hayranlık uyandırıcıdır. Ancak bunlardan biri bazıları için hayli utanç vericidir: En eski ve ilk uygarlıklardan biridir bu, Olmekler diye anılan halka aittir. Bu utanç verici bir muammadır çünkü bilginlere ve gururlu milliyetçilere şu noktaları açıklamaları için meydan okur: Nasıl olmuş da Kolomb'tan yüzlerce değil, *binlerce* yıl önce *Afrika*'dan Yeni Dünya'ya bir halk gelmiş ve Orta Amerika'nın Ana Uygarlığını neredeyse bir gecede nasıl kuruvermişlerdi? Olmekleri ve uygarlıklarını Orta Amerika'nın ana uygarlığı olarak kabullenmek demek, onların İspanyollar tarafından mirası yok edilmeye çalışılan ancak günümüzde Meksikalıların gurur kaynağı olan Mayalar ve Azteklerden önce geldiklerini kabullenmek anlamına gelirdi.

Olmeklerin Afrikalı olduklarını biliyoruz çünkü nasıl göründüklerini biliyoruz çünkü arkalarında kendilerini betimleyen

Şekil 53

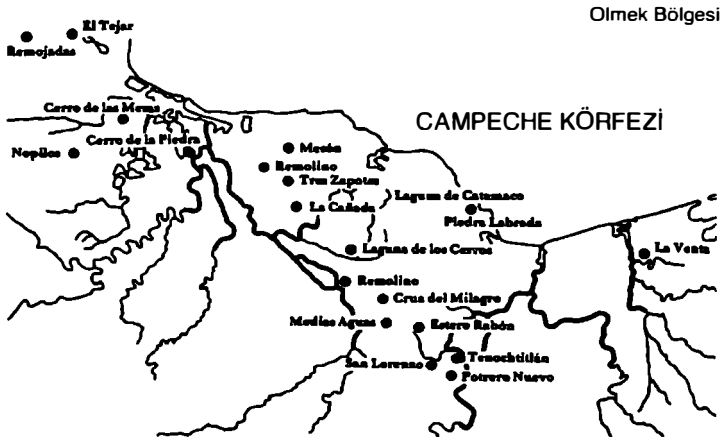
sayısız taş yontu ve heykel bıraktılar. Bunlardan bazıları önderlerinin portrelerinin eklendiği devasa taş başlardır.

Çok sayıda olan bu dev taş başlardan ilki 1869'da Meksika'nın Veracruz eyaletinde çiftçiler tarafından bulundu. Bu keşli bildiren haber yontunun "bir sanat eseri, şaşırtıcı biçimde bir labeşliyi temsil eden muhteşem bir heykel" olduğunu bildirmekteydi. Habere bu başın Afrikalı simasını gösteren bir çizim ve taş başın boyutunu yanında duran bir insanın boyuyla kıyaslayan bir eskiz eşlik ediyordu.

Rahatsızlık verici simasıyla eşsiz olan bu yontu kısa süre sonra görmezden gelinip unutturuldu. İkinci devasa baş bulun-

duğunda yıl 1925'ti (yüksekliği iki metreye yakındı ve yirmi dört ton ağırlığındaydı); bulunduğu yer komşu eyalet Tabasco'ydu ve Tulane Üniversitesinden bir arkeoloji ekibi tarafından keşfedilmişti. Bu bulgu, bulunan ilk taş başın Meksika arkeolojisindeki sıra dışı bir sapma olmadığını işaret ediyordu. Zamanla bu tür devasa taş başlardan daha pek çok bulundu. Bunlar birbiriyle kıyaslandıklarında, bunların her zaman tıpatıp aynı olmayan miğferler takan farklı bireylerin portreleri oldukları açıkça anlaşıldı (Şekil 53). Ayrıca, bunların hepsinin siyah Afrikalılar oldukları da açıktı.

Bir arkeolojik keşif diğerini izlerken "Olmekler" in ilk olarak Meksika'nın körfez kıyısında yerleştikleri, sonra karanın içlerine yayılarak zamanla Meksika'nın Pasifik kıyısına (bkz, Şekil 54'teki harita) ulaştıkları kesinleşti. Yirmiden çok Olmek sitesi gün ışığına çıkartılmıştı; bazıları artık La Venta, Tres Zapotes, San Lorenzo, Cerro de la Piedras gibi ünlü adlarla bilinmektedir. Birlikte keşif seferine çıktığım gruplarla en önemli Olmek sitelerini ziyaret etmiştim. Kendi başıma ilk kez gittiğimde (yanımda yalnızca torunum Salo vardı) amacım, La Venta'dan Villahermosa'ya taşınan ve petrol arama amaçlı kazılardan hasar

Şekil 54

Şekil 55

görmelerini engellemek için bir park müzeye kurulan başlıca Olmek buluntularını görmekti.

Bu devasa taş başlar en çok ilgi çeken eserlerdi ve boyutlarının büyüklüğünü fotoğraflardan birinden anlayabilirsiniz (Resim 17). Ama boyutları tek veya en etkileyici unsurları değildi; beni en çok etkileyen şey bu yontulardaki sanatkarlık ve hünerdi. Yalnızca başlar da değil; –bu park müzenin her bir yanında ön kısımlarına en karmaşık ayrıntıların oyulduğu büyük taş levhalar yerleştirilmişti- bazıları çocuklarını kucaklamış Olmek ebeveynleri (Şekil 55) veya onları çok ayrıntılı süslemeli başlıklarıyla göstermekteydi (Şekil 56). Hepsinde olmasa da çoğunda, bu başlıkların ve Olmeklerin ellerinde tuttukları araçların madencilikle ilişkili oldukları benim için açıktı.

Arkeolojik bulgular Olmeklerin karmaşık şehir merkezleri inşa etmiş olduklarına ilişkin hiçbir kuşku bırakmamıştı; bunlardan bazıları La Venta'daki gibi büyük boyutlu ve astronomik amaçlı hizalanmış piramit yapılara sahipti (Şekil 57). Olmekler madencilikle uğraşmışlar, sanatın üst düzeylerine erişmişler, Orta Amerika'ya hiyeroglif yazıyı sunmuşlar ve Orta Ameri-

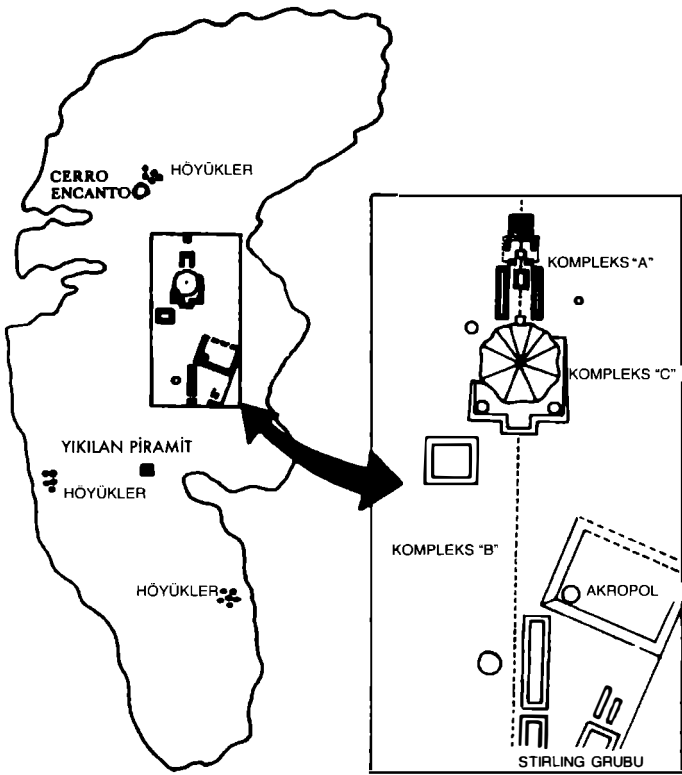

Şekil 56

ka'da ilk takvime sahip olmuşlardı. Başka bir deyişle onlar Orta Amerika'nın ilk ve ana uygarlığıydılar.

Olmeklerin muamması iki katlı bir bulmacadır: Siyah Afrikalılar Kolomb'tan çok önce Atlantik Okyanusunu nasıl geçebildiler? Ve bu ne kadar zaman önce meydana geldi?

Olmek muammasıyla başa çıkmak için ilk başta onların kökenine ilişkin olabilecek en yeni tarih önerildi: M.Ö. 250, böyle-

Şekil 57

ve en son gelenler sınıfına sokuldular. Ama Olmek siteleri birbirleri ardından kazılıp gün ışığına çıkartıldıkça bu tarih M.Ö. 500'e, hatta sonra M.Ö. 1250'ye dek geri çekildi. Olmeklerin Orta Amerika'ya gelişleri için benim belirlediğim tarih M.Ö. 3100 olduğundan La Venta Park Müzesinin resmi rehberinde küçük bir itirafı okumaktan dolayı çok memnun kaldım. Kitap, Olmeklerin Meksika Körfezi kıyısındaki ilk yerleşimini "M.Ö. 1350-1250" arasına tarihlendirmekteydi; kitabın bir başka yerinde ise, "Orta Amerika'daki ilk uygarlığın ortaya çıkışı 4.000 yıl

kadar öncedir," denilerek çok daha erken bir tarihe, yani M.Ö. 2000'e tarihlenmişti.

Ama Olmek uygarlığı yaşlandıkça o kadar milli sorun haline geldi. Olmeklerin varlığını ve de onların çok eski oluşunu inkar edemeyen Meksikalı antropologlar güya Olmeklerin yerli bir halk, siması şans eseri Afrikalıları andıran Orta Amerikalılar olmaları sebebiyle (böyle dediler) Afrikalıların binlerce yıl önce Atlantik'i geçmiş olabilecekleri fikrinin temelsiz olduğunu öne sürmeye başladılar.

Olmeklerin kökenine ilişkin muammayı böyle yaratıcı biçimde örtbas etme girişimi, Meksika'da Olmeklere adanmış en iyi müze olan Jalapa'daki (bazen Xalapa olarak yazılır) Veracruz Üniversitesi Antropoloji Müzesinin resmi kataloğunda açıkça ifade edilmiştir. Saygın bir Meksikalı bilgin tarafından yazılmış olan giriş yazısı Olmek heykellerinde betimlenen kişiler hakkında şöyle demektedir: "Simaların –düz burunlar ve geniş burun delikleri ve kalın dudaklar (ki bunlar Olmekler için yanlışlıkla Afrikalı bir kökenin iddia edilmesine yol açmıştır) genel benzerliğine rağmen" bunlar yerli bir halktı, denizin karşı yakasından gelen yabancılar değillerdi.

Ve Olmekler için Afrikalı bir köken önermenin yanlış bir iddia oluşu gibi beyanlar, beni *Kayıp Fil Vakasına* getirir.

Herman Korteş'in 1519'da karaya çıktığı sıcak ve nemli Veracruz'dan yaklaşık iki saat uzaklıkta ve daha serin dağlarda yerleşik olan sevimli Jalapa kasabası günümüzde Mexico City'deki Ulusal Antropoloji Müzesinin ardından mükemmellikte ikinci sırayı alan yeni müzesiyle övünmektedir. Ama ülkenin her bir yanından gelen eserleri sergileyen Mexico City'deki müzenin aksine Jalapa'daki yalnızca yörede keşfedilen eserleri, esasen Olmek eserlerini içermektedir.

Bu müze yenilikçi bir ortamda Olmek döneminden kalan ve aralarında birkaç dev taş başın da bulunduğu zengin eser koleksiyonu dramatik ve etkin biçimde sergilemektedir. Bunlardan biri girişin hemen sağında yer alır ve insanı resim çektirmeye

davet eder; diğer taş başlar açık avlulardaki ağaçlar ve yeşillikler arasında, daha doğal bir ortam içindedirler (Resim 18).

Ayrıca Olmeklerin günlük hayatıyla ilişkili daha küçük nesneler de sergideydi. Bunlar arasında, özel sergi camekanları içinde oyuncaklar vardı. Oyuncaklar arasında tekerlekli hayvanlar vardı -evet, *tekerlekler*, kabul edilen bilimsel görüşlere göre o dönemlerde Amerika kıtasında kullanılmayan ve bilinmeyen tekerlekler (Resim 19). Ve bu oyuncaklar arasında kilden yapılma oyuncak filleri (Resim 20) vardır (*vardı* demem daha doğru olacak).

Okuyucularımla birlikte Jalapa Müzesine ilk kez Nisan 1995'teki Dünya Tarihçesi Keşif seferinde gittik. Bu oyuncak filin önemi derhal belli oldu: Orta Amerika'da fil yoktu, işin aslı Yeni Dünya'nın hiçbir yanında fil yoktu. Öyleyse, çocuğuna oyuncak fil yapacak olan biri (bu örnekte, Olmekler) daha önce bir yerlerde fil görmüş olmalıydı. Oyuncağı yapan kişi filleri ya Afrika'da ya da Asya'da görmüş olabilirdi; Olmeklerin ırklarını belli eden simalarına bakılacak olursa o yer Afrika olmalıydı.

Otele dönünce o akşam yapacağımız bilgilendirme toplantısından önce, oyuncak fili buluşumuz ile uzaya yolculuk yapıp dönüş yolunda yaşam belirtilerini aza indirip uyuyarak Dünya'ya geri döndüklerinde gezegende zeki maymunların yaşadığını, idarenin onların elinde olduğunu gören astronotların hikayesini anlatan *Maymunlar Gezegeni* adlı filmdeki en çarpıcı sahneyi kıyasladım. Burasının yuvaları Dünya olduğuna ama nasılsa insanların yerini maymunların almış olduğuna ilişkin kuşkuları, kumsaldaki bir mağarada bir insan kızının bez bebeğini bulduklarında en sonunda dramatik biçimde doğrulanıyordu. Grubuma "Bu oyuncak fil de bizim insan bez bebeğimiz sayılır," dedim. "Olmeklerin yalnızca siyah Afrikalılara benzemekle kalmayıp gerçekten de Afrika'dan, fillerin yaşadığı bir yerden geldiklerinin itiraz kabul etmez kanıtı bu."

Aralık 1999'da tekrar Jalapa'daydım; özellikle oradaki müzeyi ziyaret etmek için gitmiştim. Hiç zaman kaybetmeden beraberimdeki grubu oyuncakları da içeren daha küçük nesnele-

rin sergilendiği bölüme götürdüm. Son defa burada olduğumda bulduğumuz fillerden gruba söz etmiştim, dolayısıyla kameralar hazırda.

Ama oyuncak fil yoktu. Artık orada değildi –gitmiş, yok olmuştu!

Sorguladığımız müze çalışanları ilk başta neden söz ettiğimiz bilmediklerini iddia ettiler. Ama oyuncağın durduğu yerdeki boşluğu işaret ettiğimizde içlerinden biri bu eserin başka bir müzeye “ödünç” verilmiş olduğunu söyledi.

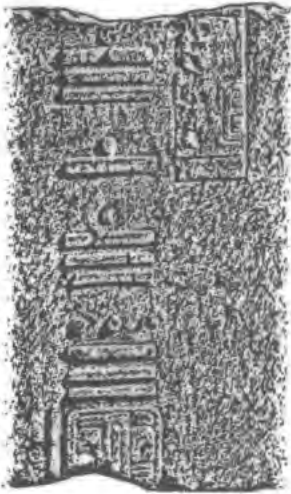
Buna inanmak zordu çünkü müzede bir şey daha eksikti.

* * *

Buna *Kayıp Tarih Sütunu Vakası* diyebilirim; mesele, Olmeklerin Orta Amerika’ya gelişlerinin tarihini belirlemekle ilgilidir.

Genel geçer görüşü kabul eden arkeologlar kazılarda ortaya çıkartılan katmanların incelenmesine dayanarak tarihlerin M.Ö. 1500’e dek gidebildiği sonucuna varmışlarken ben bu sorunda tamamen farklı bir açıdan bakmaktaydım. Olmeklerin başarılarından biri de Orta Amerika’nın üç takviminin en eskisini başlatmış olmalarıydı. Orta Amerikalılar Tzolkin denilen ve 260 günden oluşan bir Kutsal Takvim; 356 günden oluşan Haab adlı pratik bir takvim ve de ne olduğu bilinmeyen bir İlk Gün’den başlayıp o İlk Gün’den bu yana kaç gün geçtiğini hesaplayarak (Şekil 58) olaylara ve anıtlara tarih düşerken kullanılan bir Uzun Sayış takvimi kullanıyorlardı. Uzun Sayış takvimi Olmek katkısıydı ve bilginler bu İlk Gün’ün M.Ö. 13 Ağustos 3113’e denk geldiğini kesinleştirebildiler.

Takvimi Olmekler için büyük önem taşıyan bir tarihten başlatmak bana son derece mantıklı gelmişti, tıpkı Batı’da ortak kullanılan takvimin İsa’nın doğduğu yıldan öncesini “Milattan Önce” ve sonrasını da “Milattan Sonra” şeklinde belirlemesi gibi. Peki ama Olmekler için çok önemli olan bu olay neydi? Aca-ba, dedim kendi kendime, Orta Amerika’ya gelişlerinin veya Orta Amerika’nın büyük tanrısı Quetzalcoatl’ın (Tüylü Yılan) gelişinin tarihi miydi?

A. Uzun Sayısı: M.Ö. 13 Ağustos 1313'ten bu yana geçen günlerin sayısı.

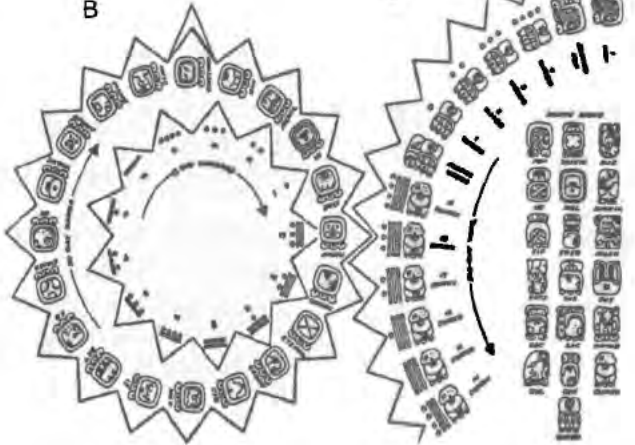
B. Tzolkin: 20x13 günün kutsal yılı.

C. Haab: 365 günün Güneş Yılı
20 günün + 5 "isimsiz günün" 18 ayı.

A

B

C

Şekil 58

Orta Amerika yerlileri Quetzalcoatl'ın devresel olan diğer iki takvimi "biraraya geldiğinde," çark dişleri gibi birbirlerine geçip ortak bir başlama noktasına döndüklerinde geri döneceğine

söz verdiğine inanmaktaydılar. Bu “bir araya geliş” her elli iki yılda bir olmaktaydı (M.S. 1519’da böyle bir yıld, Aztekler işte bu yüzden Kortezi’i Geri Dönen Tanrı olarak karşıladılar). Bu sayı bana tanıdık geldi. Mısır tanrısı Tot’un, ilahi sırların koruyucusu, ilahi mimar ve takvimleri veren tanrı olan Tot’un Kutsal Sayısıydı bu.

Mısır mitolojisinde Tot’un hikayesinin (*Gökyüzüne Merdiven*¹ ve *Kayıp Diyarlar*² adlı kitaplarımda ele almıştım) başat özelliği onun, erkek kardeşi Ra ile rekabetidir. Mısır’ın hükümdarlarını hanedanlar halinde sıralayan ilk kişi olan Mısırlı tarihçi ve rahip Manetho Tot’un Mısır’da hüküm sürdüğü bir dönemi, ona minnettar yarı tanrıların hüküm sürdüğü bir dönemi ve de Tot’un Ra tarafından Mısır’dan sürgün edildiği bir dönemi kayıtlara geçirmişti. Firavunların saltanatı, yani Mısır uygarlığı işte o zaman başlamıştı. Bunun M.Ö. 3100 civarında olduğu kabul edilmektedir. Şu soru böylece aklıma takıldı: Mısır’dan sürgün edilen Tot’un, Orta Amerika’ya bir grup Afrikalı takipçisiyle (Mısır, hatırlayacak olursanız, Afrika’dadır) vardığı zaman olan M.Ö. 3113 daha kesin bir tarih olmaz mıydı acaba?

İlk Gün muammasına getirilen böyle bir çözüm Orta Amerika takvimlerindeki 52’nin önemine de uymaktadır. Dolayısıyla eğer haklı idiysem, bu tarih –M.Ö. 3100 civarı– Olmek uygarlığının başladığı tarihti.

(ŞEKİL 58’İN YAZILARIDIR: A. Uzun Sayı: M.Ö. 13 Ağustos 3113’ten bu yana geçen günlerin sayısı. B. Tzolkin: 20 x 13 günden oluşan Kutsal Yıl C. Haab: 365 günlük Güneş Yılı; 20 günlük 18 aydan + 5 “isimsiz gün” den oluşur Kutsal Tur: B ve C’nin her 52 yılda bir aynı konuma döndükleri büyük devrede birbirlerine kilitlenmeleri; Kortezi’n M.S. 1519’da gelişinde olduğu gibi.)

Jalapa Müzesine ilk girdiğimde, girişin solunda kalan tüm duvarın Meksika’nın çeşitli kültürlerini kronolojik sırayla gösteren bir resimle kaplı olduğunu gördüğümde yaşadığım heyecan dolu şaşkınlığı varın siz düşünün. Olmekleri gösteren en uzun

1 *Gökyüzüne Merdiven*, Ruh ve Madde Yayınları, İstanbul, Eylül 2002.

2 *Kayıp Diyarlar*, Ruh ve Madde Yayınları, İstanbul, Ekim 2005.

sütun ilk sütundu. Onların ne kadar eski olduğunu gösteren sütun ta aşağılara, neredeyse zemine dek uzanıyordu. Bunu inceleyen gözlerime inanmadım: Olmek uygarlığının başlangıcını gösteren tarih M.Ö. 3000 idi!

Derhal grubuma seslendim: “Şuna bakın! Şuna bakın!” diye bağırdım kendimi kaybetmişçesine, “M.Ö. 3000!”

“Resmini çekin! Resmini çekin!” diye seslendim. Ve çektiler (Resim 21). Doğrulanmıştım!

Dolayısıyla, 1999 yılında bir kez daha grubumla birlikte Jalapa Müzesine girdiğimizde onları doğruca kronoloji duvarına götürdüm, girişteki Olmek başıyla fotoğraf çektirmeye bile vakitleri olmadı. Duvarın önünde ikinci kez inanmaz gözlerle kalakaldım: Kùltürler kronolojisinin ilk sütunu olan tüm Olmek sütunu gitmişti. Silinmişti.

Neyse ki grupta, o ilk gezide benimle birlikte olanlardan birkaç kişi vardı ve onlar da benimle birlikte M.Ö. 3000’i gösteren bir Olmek sütunun var olduğuna dair yemin ettiler. Okuyucularımın dürüstlüğüme inanmaya devam etmelerini sağlamak amacıyla daha önce çekilen fotoğraftan her birine yollayacağıma söz verdim ve yolladım da.

Sütunun kayboluşu Kayıp Filin başka bir müzeye mi verildiği yoksa kasten mi ortadan kaldırıldığı konusunda kuşkulanmama yol açtı. Bu konuda Müzeye yazmış olduğum mektuplarıma hala yanıt alamadım.

* * *

Öyleyse, Jalapa hikayesinin ve Olmeklerin başlangıcı tarihinin tek kanıtı olarak parmağımla M.Ö. 3000 tarihini işaret ettiğimi gösteren fotoğraftan başka bir şey yok muydu elimde?

Ertesi yıl, yani 2000’de Amerikan astronotu Gordon Cooper anılarını yayınlayana dek durumun böyle olduğunu sanıyordum. *Leap of Faith* (İnanç Sıçrayışı) isimli kitaba yayımcısı “Bir Astronotun Bilinmeyene Yolculuğu” alt başlığını koymuş ve arka kapakta, (Mercury Seven aracının astronotlarından biri olan) Cooper’ın “dünya dışı zekanın varlığına ve hatta daha önce temas kurmuş olabileceğimize ilişkin fikirleriyle uzay yolculuğunun sonraki binyılını hedefliyor” olduğunu belirtmişti.

Bu cümleyi okuduktan sonra kitabı satın aldım; kitapta bir astronotun o ve meslektaşları uzaydayken neler gördüklerine veya NASA'nın neler bildiğine ilişkin ifşaatını, Anunnakiler ve insanoğlunun dünya dışından gelen varlıklarla temaslarıyla doğrudan ilişkili açıklamaları okuyacağıma emindim. Bunun yerine, ilk başta hayal kırıklığına uğrayıp sonra sevinerek gördüm ki, Gordon Cooper'ın "inanç sıçrayışı"nın NASA sırlarıyla alakası yoktu ama onun Olmek harabeleriyle karşılaşmasından kaynaklanıyordu.

"NASA'da geçen son yıllarım içinde" diye yazar astronot Cooper, "farklı bir macera türüne daldım: Meksika'da deniz altı hazine avcılığına." Bir gün, yanında *National Geographic* dergisinden bir fotoğrafçıyla birlikte, küçük uçağıyla Meksika Körfezindeki küçük bir adaya zorunlu iniş yapmıştı. Onları gören yöre sakinleri Amerikalıları piramit biçimli höyüklerle götürmüşlerdi, onları görmeye geldiklerini sanıyorlardı. Ziyaretçiler orada harabeler, el eserleri ve kemikler buldular. Teksas'a döndüklerinde yapılan incelemede kemiklerin 5.000 yıllık olduğu belirlendi!

Cooper kitabının "Ayağımız Tarihe Takıldı" başlıklı bölümünde "Eserlerin yaşını öğrendiğimizde, bulmuş olduklarımızın on yedinci yüzyıl İspanya'sıyla hiçbir ilgisi olmadığını fark ettik... Meksika hükümetiyle temasa geçip ulusal arkeoloji bölümünün başı olan Pablo Bush Romero ile görüştürüldüm." Yanlarına Meksikalı arkeologları alarak sit alanına geri gitmişlerdi. İşte sonra olanlar:

Birlikte harabelere gittik; hükümetin bunlardan hiç haberi yoktu. Meksika hükümeti sonunda arkeolojik kazı yapılması için fon ayırdı. Harabelerin yaşı belirlendi: M.Ö. 3000.

Harabelerin ait olduğu uygarlık, arkeologların ona söylediklerine göre, nispeten az bilinen *Olmekler*di.

Orta Amerika'daki uygarlığın ana kültürü olduğu düşünülen Olmekler, Cooper'a anlatıldığına göre (s. 189) Meksika'da

yazıyı geliştirmişler, Sıfır kavramını ve modlu sayıları, harikulade bir tarım türünü ve büyük kamu binalarını miras bırakmışlardır. Hünerli mühendisler olan Olmekler bazalt ve diğer taşlardan büyük blokları yontma anıtlarından yetmiş beş kilometre uzakta olan taş ocaklarından taşımayı başarmışlardı. "Sit alanımızda pek çok hiyeroglif bulundu," diye yazar Cooper, ve sitte bulunan heykeller doğaüstü varlıklar ve insanımsıların temsillerinden oluşmaktaydı. Devamında şöyle der:

Bende en çok merak uyandıran buluntular arasında: göksel seyrüsefer sembolleri ve formülleri ki bunlar tercüme edildiklerinde, bugün bile seyrüsefer amaçlı kullanılan matematik formüller ve takımyıldızların doğru çizimleri oldukları ortaya çıktı; bunlardan bazıları modern teleskoplar çağına dek resmen "keşfedilmiş" değildiler.

Gordon Cooper'ın inanç sıçrayışını tetikleyen şey astronotluk yaparken yaşadıkları değil, işte buydu (sayfa 190):

O zamandan beri merak ediyorum: Göksel seyrüsefer yapmıyor idiyse niçin göksel seyrüsefer işaretlerine sahiptiler? Bu gelişmiş yol bulma bilgisi kadim dünyanın üç farklı yerinde aynı anda birbirinden bağımsız mı gelişmişti? Gelişmemişse eğer, Mısır'dan Girit'e ve oradan da Meksika'ya nasıl ulaşmıştı? Durum buysa, mantık onların yardım almış olduğunu söylüyor. Yardım almışlarsa, kimden almışlardı?

Şahsen daha iyi ifade edemezdim. Olmekler için önerdiğim M.Ö. 3000'e tarihini doğrulayışına teşekkür etmek için Gordon Cooper'a mektup yazdım.

* * *

Bu hikayenin de bir sonnotu var.

23 Ocak 2001 tarihinde Gordon Cooper ile birlikte gece yarısından sonra yayınlanan popüler radyo programı "Coast-to-Coast AM"e konuk olduk (şehirlerarası telefonla bağlantı kuruldu). Programın sunucusu Mike Siegel eski astronottan Meksika açıklarında bulduklarını dinleyicilere anlatmasını istedi. 5.000 yıl tarihlendirmesinin önemini açıkladım ve Bay Co-

per'dan bunu tekrar doğrulamasını istedim, o da doğruladı. Buluntulara ne oldu? diye sordum. Mexico City'ye götürüldüler, dedi. Takip etmiş miydi, keşifler hakkında başka şeyler öğrenmiş miydi? Hayır, dedi. Deneyebilir misiniz? diye sordum. Evet, deneyecekti.

Okuyucularım arasından bu görüşmeyi kaydedenler olmuş, elimde bir kopyası var.

Jalapa'daki müzeyi biriniz ziyaret eder de oyuncak fili yeniden keşfedecek veya Olmek veri sütununun yeniden yerine konulduğunu göreceksin ya da Mexico City'deki müzeyi ziyaret eder de Cooper'ın adasından gelen buluntulara rastlayacak olursanız lütfen bana haber verin. Bu arada, soluğumu tutup beklemeyeceğim.

GÖKLERDE DOLAŞAN TANRIÇA

Tanrıçayı gördüğümünden beri Mari'yi ziyaret etmek istemişimdir.

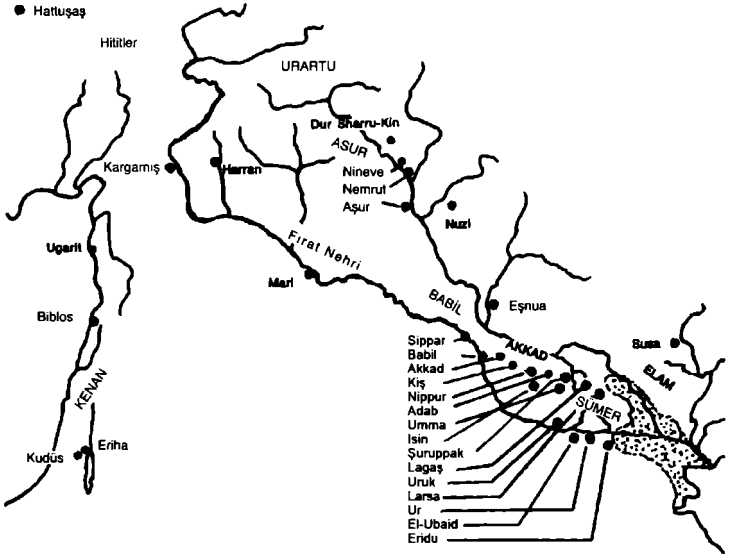
Onu ilk kez, daha doğrusu onun fotoğrafını ilk kez Fırat Nehri kıyısındaki kadim sit alanı Mari'de kazı yapan Fransız arkeolog grubunun 1930'larda çektiirdikleri resme rastladığımda görmüştüm. Raporlarından da biliyordum ki, hepsi erkekti ve onların, sanki büyük ve önemli birini ziyaret ediyormuşlarcasına güzel görünümlü bir kadının çevresinde toplanmış olduklarını görünce çok şaşırmıştım (Şekil 59). Ne tuhaf, diye düşündüm, ka-

Şekil 59

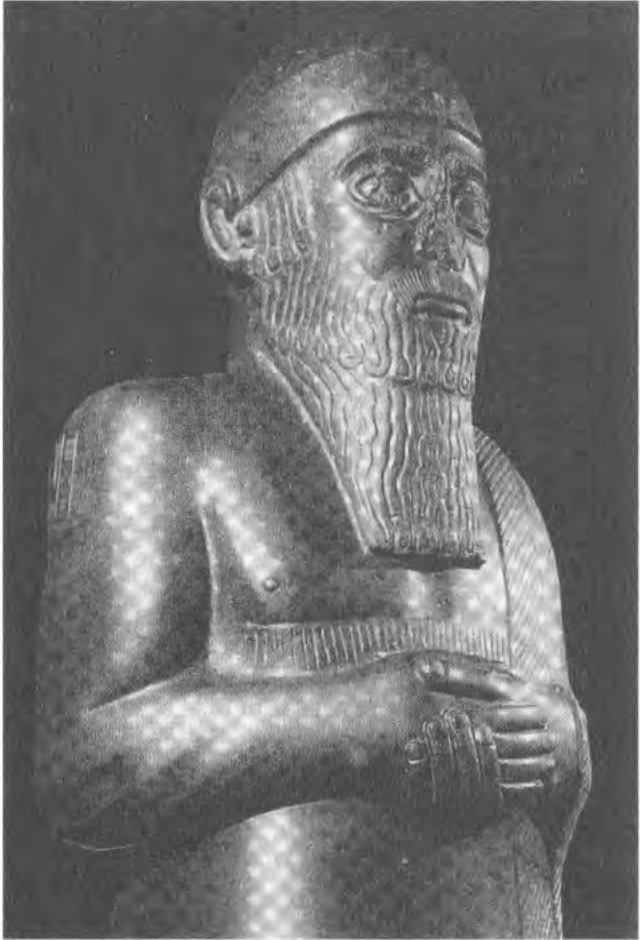
dının bir *heykel* olduğunu fark edebilmek için ikinci kez bakmam gerekmişti; öylesine gerçek ölçülere ve canlılığa sahipti.

Deşifre edilen Sümer Kral Listelerinden de bilindiği üzere Mari, Mezopotamya'da gelişip büyüyerek Sümer ve Akkad adıyla bilinir hale gelen siyasi-dinsel mevcudiyetin onuncu başkentiydi (bkz. Şekil 60). Üstü yazılı kil tabletlerden oluşan kraliyet arşivleri Mari'nin M.Ö. dördüncü binyılın sonlarında sandal yapımla uğraşan, nehrin karşı kıyısına geçilen bir yer iken M.Ö. üçüncü binyılda büyük bir uluslararası ticaret merkezi haline geldiğini işaret etmektedir. M.Ö. 2000 civarında yaklaşık bir asır süren bir boşluk, karanlık bir dönem vardı ve bunun ardından şehir M.Ö. 1900'den M.Ö. 1761'de Babil kralı Hammurabi tarafından istila edilip yok edilene dek Sümer ve Akkad'ın onuncu ve sonuncu başkenti oldu. Sonrasında ünü ve görkemi giderek soldu, yıkıntılarını rüzgarların sürüklediği kumlar örttü ve derken tamamen unutuldu.

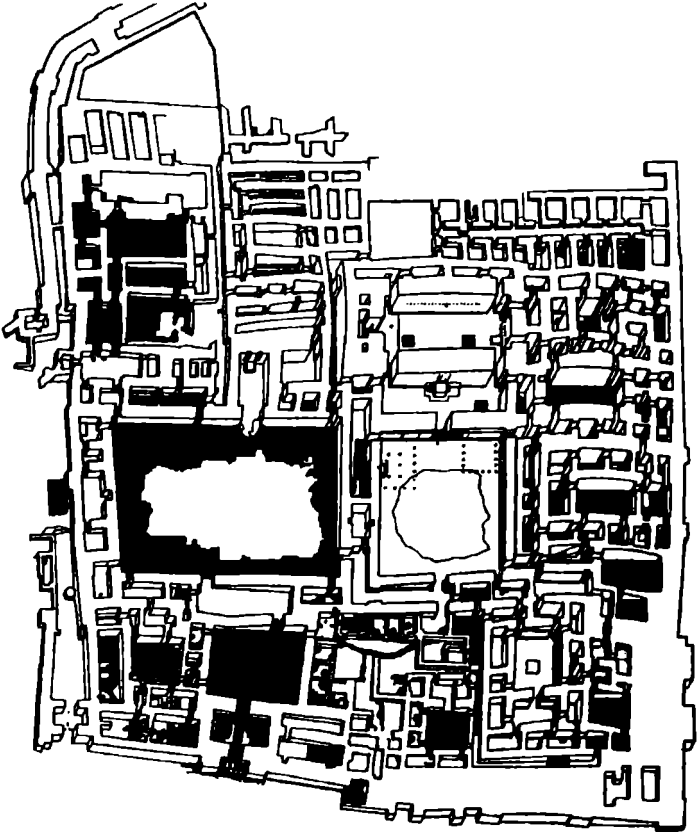
Şekil 60

Diğer pek çok örnekte olduğu gibi, göçerlerin şans eseri keşfettikleri birkaç harabe çıkıntısı arkeologların oraya çağırılmasına yol açtı. 1939'da 2. Dünya Savaşının patlak vermesine dek Andre Parrot önderliğindeki Fransız arkeologlar altı yıl boyunca kazılar yaptılar ve ana sarayı kadim Yakın Doğu'da bulunanların en büyüğü olan büyük bir başkentin kalıntılarını günışığı-

Şekil 61

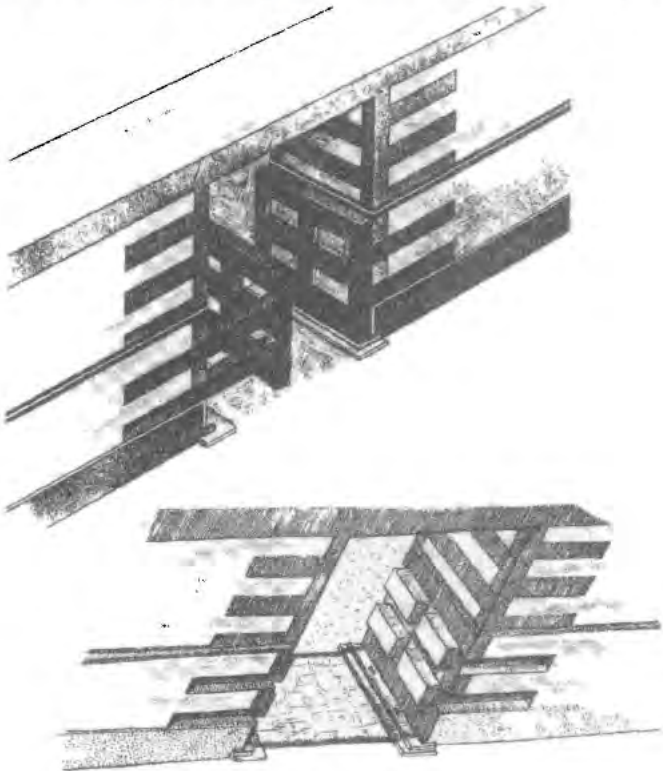
na çıkardılar. Kralların ve valilerin üstlerinde adları en sarıh çiviyazısı ile belirtilmiş olan heykelleri klasik Yunan dönemine denk bir sanatçılığı sergilemekteydi ama Yunanistan'dan bin yıl daha eskiye aittiler (Şekil 61). Kraliyet arşivlerinden çıkan üstü yazılı yirmi binden fazla (evet, 20.000'den fazla) kil tablet burasının kayıp Mari kenti olduğunu belirtiyor ve bu şehrin ekonomik, politik ve askeri nüfuz alanının Fırat Nehri boyunca ve de ötesine uzandığına ilişkin kanıtlar içeriyordu. Kuzeydoğudaki kudretli Asur ile, güneydeki bedevi kabile şefleriyle ve (kalıntı-

Şekil 62

ları ve arşivleri Mari'nin keşfinden ancak on yıllar sonra bulunan bir yer olan) kuzeybatıdaki Ebla gibi şehir devletlerle yapılan devlet yazışmaları M.Ö. on dokuzuncu ve on sekizinci yüzyıldaki Mari'nin konumunu kesinleştirmektedir.

Kumlar altına gömülmüş haldeki kalıntılar arasında bulunanlar bolluk ve ihtişam açısından kraliyet yazışmalarıyla boy ölçüşecek cinstendi. Ana saray 20,235 metre kare bir alan üzerine inşa edilmiş üç yüzden çok oda içermektedir (Şekil 62). Bir basamaklı piramit (zigurat) ve çok salonlu tapınaklar vardı; tüm krallık kutsal semti duvarlarla çevriliydi ve duvarlara çok dahi-yane ve modern görünümlü bir tarzda açılıp kapanan kapılar ta-

Şekil 63

Şekil 64

kılmıştı (Şekil 63).

Sarayda, tapınaklarda ve özel yazıcı katip odalarında kayıtlar bulundu. Her yerde heykeller, biblolar, silindir mühürler ve

Şekil 65

Mari'nin ilahlarının sanatkarane betimlemelerinin yanı sıra ileri gelenlerin, askerlerin, şehir halkının, tacirlerin ve çiftçilerin (Şekil 64) heykelleri vardı. Bunların hepsi son derece gelişmiş bir uygarlığa ve de sanatı ve zarafeti destekleyebilen bir zenginliğe işaret ediyordu (Şekil 65).

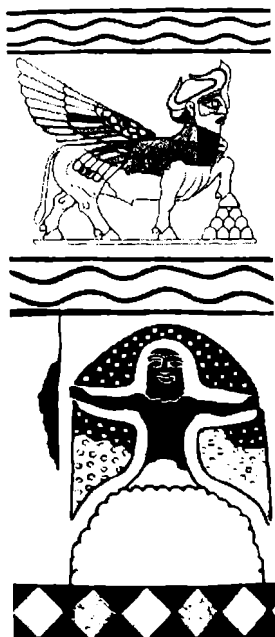
Hem tarihsel hem de kültürel açıdan özellikle önemli olan bir diğer şey de muhteşem renkleriyle duvar resimleriydi; esasen büyük sarayda olmak üzere pek çok yerde kil tuğladan örülmüş duvarlara çekilen bir kat beyaz sıva üstüne resimler boyanmıştı. Akan suları ve hurma ağaçlarını gösteren kenar süslerinin çevrelediği resimlerde tanrıların ve kralların sahnele-
rinin yanı sıra (Şekil 66) efsanevi Gök Boğa ve arkeologların "Göksel Muhafız" adını verdikleri muamma bir betimleme, ya-

Şekil 66

ni ardında yıldızlı göklerin görüldüğü bir insan sureti (Şekil 67) yer alıyordu.

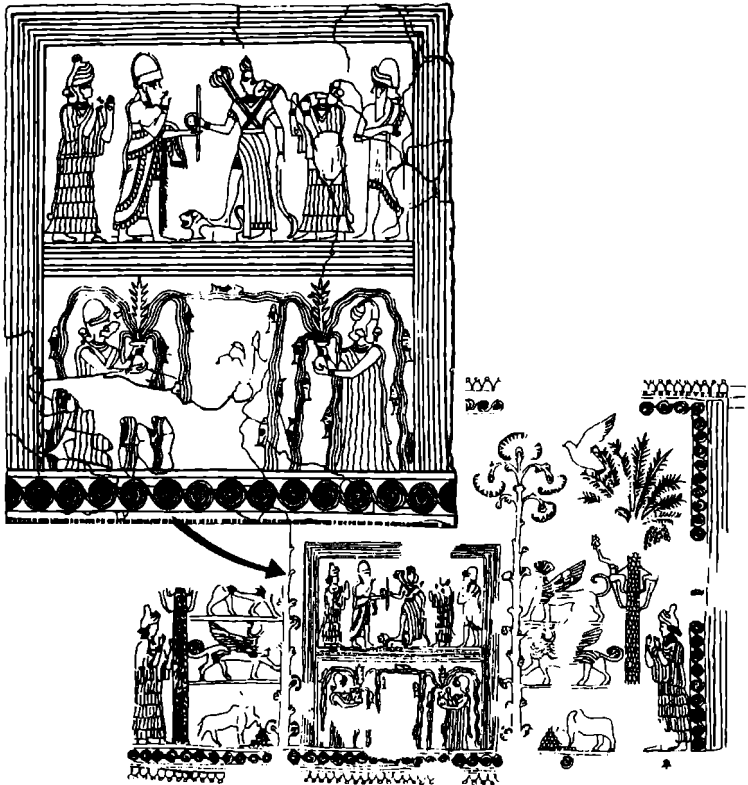
Yazılar, heykeller, kraliyet sarayındaki ve tapınak kalıntılarındaki başlıca duvar resimleri Mari'nin görkemini ikinci aşamasında, Sümerlerin İnanna ve Akkad/Sami halkının İştâr dedikleri bir tanrıçanın başat ilah olduğunu açıkça göstermekteydi. Yalnızca tapınılacak bir ilah değildi o; Mari'nin olaylarına fiillen katılmaktaydı da. Saray duvarlarında boyanmış harikula-de resimler onu, yeni kralları (içlerinden biri Zimri-Lim'di, "tanrılara şarkı söyleyen", bkz. Şekil 68) göreve atarken krala kraliyet nişanlarını bahşedip krallık önceliklerini verdiği töreni yürütürken göstermektedir. 1950'lerde ve 1970'lerde sürdürülen kazılar bu sarayların ve avluların aslında sanat galerileri ol-

Şekil 67

duklarını ve kazılıp çıkartılanların şehrin hem kutsal hem de yerleşim alanlarına dek yayıldıklarını doğruladı.

Dikkatimi çeken heykelin İnanna/İştâr'ın heykeli olduğu kendisi. Ama heykelin üstünde bunu gösteren bir yazıt olmadığından Vazolu Tanrıça olarak bilinegelmişti. Heykelin fotoğrafları kadim Yakın Doğu'nun sanat tarihi ile ilgili ders kitaplarında bulunabiliyordu. Bu fotoğraflar onu hep önden, elinde bir vazo tutar halde göstermekteydi ve bu da ona verilen adı açıklıyordu (Resim 22). Fotoğraflarda onun şeffaf bir giysi ve iki

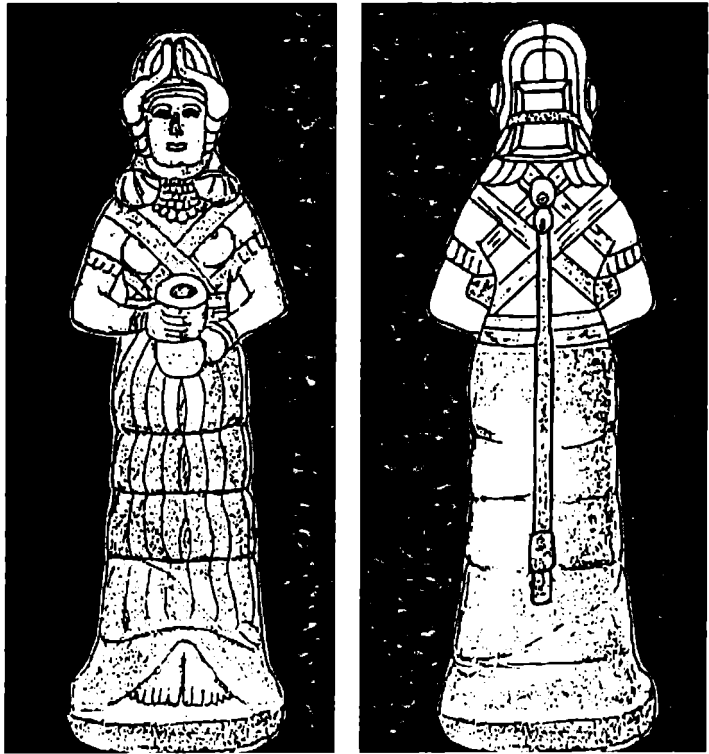
Şekil 68

boynuzla süslenmiş bir miğfer (arkeologların terimiyle "başlık") giydiği görülmekteydi; bu boynuzlar kadim Yakın Doğu'da ilahi bir varlığa, bir tanrı veya tanrıçaya ait betimlemelerde görülen ayırt edici bir ayrıntıydı.

Bu kadar eski bir tarihte var olan sıra dışı sanatçılık ve tanrıçanın heykel tarafından aktarılan güzelliği dışında bir tuhaflik söz konusu değilmiş görünmektedir. Ama bu heykeli arkadan gösteren nadir fotoğraflardan birini bulacak olursanız, heykelin kayda değer özelliklere sahip olduğu ortaya çıkmaktadır (Şekil 69). Bu açıdan bakılınca, başlık çok ayrıntılı bir miğfere dönüşmekte, ilahi "boynuzlar" iki yana kıvrılıp kulaklığı andırır bir hale gelmektedir. Bantlarla enseye ve miğferin arka kısmına bağlanmış kutuya benzeyen bir nesne vardı; bu hayli ağır olmalıydı çünkü kalın koruyucu yastıklarla omuzlarda desteklenmiştir. Tüm bunlar önde ve arkada çaprazlanmış bantlarla yerine tutturulmuştu. Ve kutudan sarkan bir hortum neredeyse heykel boyunca aşağıya dek uzanıyordu.

Heykelin arka kısmının gösterildiği pek az örnekte, hele bir de açıklama yapılmışsa, bu hortumun rahipler tarafından kullanılan bir sihirbazlık numarası anlatılmaktadır: Arkadan döktükleri su hortumdan geçip ön kısımda tanrıçanın elinde tuttuğu vazanın içine dolup taşmakta ve Yaşam Sularının taşmasıyla, uzun ömür dualarına tanrıçanın cevap verdiği hilesini yaratmaktaydı.

Oysa ben baktığımda, tüm bu teçhizat bana -miğfer, kulaklıklar, araç kutusu, uzatılmış hortum- bir pilotun veya astronotun teçhizatı gibi görünmekteydi. İnanna/İştar'ın göklere yükselip süzülmekten çok hoşlandığını anlatan çok sayıda metin vardır. Uruk'un ünlü Sümer kralı Gılgamış'ın destanı onu, kralın tanrıların İniş Yerine ulaşma çabalarını Gökodasından aşağıya bakarak nasıl izlediğini anlatmaktadır. Akkad'ın I. Sargon adıyla bilinen kralını, Gökodasıyla adamın tarlasına indikten (ve adamın ilgisinden hoşnut kaldıktan) sonra krallık için öneren de İnanna/İştar'dı. Bir Sümer metni onun, büyük amcası

Şekil 69

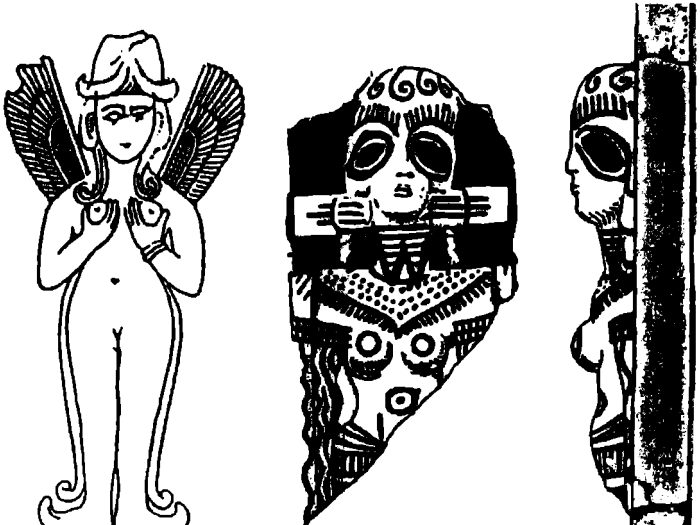
Enki'yi nasıl kandırıp ME'leri –uygarlık formüllerini içeren minyatür tabletler– çalarak “göksel sandalı”na atlayıp nasıl kaçtığını anlatır. Ona adanan ilahilerde “kanatlı bir kuş gibi göklerde nasıl neşeyle süzüldüğü” aktarılır. Asur’dan kalan bir betimleme onu miğferli bir pilot olarak göstermektedir; sık sık Kanatlı Tanrıça olarak resmedilmiştir (Şekil 70).

Mari’de bulunan bu heykeli yorumlamak açısından, konuyla bilhassa ilgili olduğuna inandığım çok ünlü bir Sümer metni tanrıçanın uzak mesafeye yapacağı bir yolculuğa hazırlanırken giyinip kuşandığı yedi nesneyi sıralar. Bunlar arasında tanrıça-

nın başına taktığı *şugarra*, kulaklarına taktığı "ölçüm pandantifleri", boynunu saran mavi taşlar, omuzlarındaki "ikiz" destekler, göğüslerini kavrayan bantlar ve bedenini saran *pala* giysisi bulunmaktaydı. Ellerinin arasında tuttuğu şey ise bilginler tarafından ya "altın silindir" ya da "altın halka" olarak çevrilmişti.

Bu metin Mari'deki heykelin ayrıntılarına uygun görünmektaydı ama emin olmak için daha net ve ayrıntılı fotoğraflara ihtiyacım vardı. Heykel Suriye'nin Halep şehrindeki Arkeoloji Müzesinde saklanmaktaydı. Oturup müzeye mektup yazarak fotoğraf istedim. Mektubumda fotoğraflar ve diğer masraflar için ödeme yapabileceğimi de ekledim.

Halep müzesinden yanıt almayı hiç beklemediğim için olacak ki, müze müdürü Nazım Cebri tarafından imzalanmış dostane ve olumlu bir mektup geldiğinde çok şaşırdım. 1975 yılının Haziran ayındaydık. Bu ayrıntıları hatırlıyorum çünkü Cebri, yanıtını içeren zarfa Halep müzesindeki heykelleri konu alan pul dizisinden pullar yapıştırmıştı ve bu zarfları sakladım. Evet, diyordu mektubunda Cebri, Vazolu Tanrıça heykeli müzedey-

Şekil 70

di; evet, fotoğraflarını çekip fotoğraf başına şu kadar masraf karşılığı bana yollayabilirlerdi; müzede ilgimi çeken başka bir şey var mıydı?

Birkaç mektuplaşmadan sonra, yalnızca tanrıçanın değil müzede diğer pek çok eserin de fotoğrafları elime geçti; bunların çoğunu geri yolladım, bende kalanların da masrafını ödedim. Fotoğrafların büyütülmüş halleri ve kesin çizimler bu heykelin İnanna/İştar'ı uçan bir tanrıça olarak gösterdiğine, hortumun tanrıçanın pilot giysisinin bir parçası olduğuna ve su fışkırtmak için kullanılmadığına beni ikna etti. Elbette ki heykeli gerçekten görüp incelemeyi tercih ederdim ama Orta Doğu'daki savaşın hemen sonrasında bu mümkün değildi. Bu nedenle ilk kitabım olan *12. Gezegen'e* (Orjinali 1976'da yayınlandı) bu heykelle ilgili tartışmayı elimdeki fotoğraflara dayanarak eklemiştım.*

Ama aklıma harikulade bir fikir gelmişti: Ben heykele gide miyordum ama acaba heykel bana gelebilir miydi? Yayıncım Stein & Day'den Sol Stein yanımda heykelle bir ABD turu yapmamın kitabım tanıtımına çok faydası olacağı konusunda bana katıldı. Bu fikri Halep'teki Cebri'ye açtım. Heykel Suriye'den çıkmazdı ama birebir bir kopyası ellerinde vardı ve kendisiyle birlikte bu kopyayı da ABD'ye getirebileceğini söyledi. Fotoğraflarını da gönderdi. "Kopya" korkunç görünüyordu, hem zaten fikrin tamamı sahiçiliğe dayanıyordu: İşte arkeologların keşfettiği haliyle bir tanrıça 4.000 yıl önce böyle görünüyordu; miğfer, kulaklıklar, kara kutu, hortum ve saire.

Dolayısıyla heykel bana gelemeydi. Benim heykele gitmem için yirmi yıldan uzun zaman geçmesi gerekti ama sonunda gittim.

* * *

* *12. Gezegen*, Ruh ve Madde Yayınları, İstanbul, Ocak 2008.

Uzun süren hazırlıklardan sonra ve geçici de olsa politik ve askeri açıdan sakin olan dönemin bir fırsat sunduğuna ilişkin raporlara güvenerek 1998’de Visions Travel & Tours organizasyondan Abbas Nedim’in yardımıyla hayatta bir defa yaşanacak bir Dünya Tarihçesi Keşif seferi düzenledim; adına SURIYE ARTI dedik. Tur programının “Suriye” kısmı en kapsamlı olanıydı; “Artı” kısmı ise rüyalardaki hedef: sınırın öte yakası, Lübnan’daki Baalbek’in devasa harabeleri.

Büyük turun yedinci gününde Halep’e vardık. Suriye’nin en büyük ikinci şehri ve en kozmopolit ticaret merkezi olan şehrin Arapça adı Halab’tır ve M.Ö. ikinci binyıldan kalan çiviyazısı yazıtlarda da böyle söz edilir şehirden. Eski çağlarda burada tapınılan başlıca ilahlar Adad (Sümerlerin İşkur’u; Enlil’in en küçük oğlu) ve İştar (Sümerlerin İnanna’sı; Adad’ın yeğeni) idi. Onların tapınakların yükseldiği yerdeki höyüğün üstüne daha sonra tahta geçen fatihler sırasıyla kendi tapınaklarını, kiliselerini ve camilerini dikmişlerdi. Şimdilerde şehre tepeden bakan Kalede kalan yapıların çoğu M.S. 12. yüzyıldan kalmadır.

Akşam geç saatte şehre vardığımızdan Halep Müzesine ertesi sabah gittik. Nazım Cebrî’yi sordum ama bu isim bekçilere ve girişteki katiplere hiçbir anlam ifade etmedi. Ancak eskilerden biri, evet, eskiden böyle bir müdür vardı, diye hatırladı ama artık yeni bir müdür vardı. Müdüre merhaba demek istedim ama “bugün gelmedi” dediler.

Bir grup kız öğrenci dışında yayılarak genişleyen müzede bizden başkası yoktu ve hiçbir yere uğramadan doğruca heykeli görmeye gittik. Kireçtaşından yapılma o muhteşem heykele yaklaşırken kalplerimiz gümbür gümbür atıyordu. Ben ve beraberimdeki herkes ona baktık, gözlerimizi tanrıçaya diktik ve onu her yandan incelemek için heykelin etrafında döndük, hortumun (suyun içine döküldüğü varsayılan) tepesini görebilmek için sandalyelere çıkıp baktık ve istediğimiz tüm fotoğrafları çektik (Resim 23 ve 24). İlk başta karşı çıkan bekçilere Suriye’deki her müzede ve sit alanında istediğimizi inceleyip fotoğrafını

çekmemize izin veren ve Şam'da edindiğimiz izin belgesini göstermiştik.

Heykeli “bereket tanrıçası” olarak tarif eden resmi müze rehber kitabı “ellerinde yana eğilmiş bir vazodan tutmaktadır, heykelin içindeki boru sayesinde su tanrıçanın balıklarla süslü elbisesinden aşağıya akıtılmaktaydı” diye açıklıyordu. Oysa, içine suyun dökülebileceği böyle bir delik bulamamıştık. Hiç şüphe yok ki, tanrıça tarafından tutulan vazodan dışarı taşan su fikrine Mari’de tanrıçaları içinden yaşam veren suların aktığı vazolarla gösteren bazı duvar resimlerindeki betimlemeler yol açmıştı (bkz. sayfa 113’daki Şekil 68). Halbuki duvar resimlerinde tanrıçalar heykeli farklı kılan teçhizatla gösterilmedikleri gibi heykelde (hatta ilk arkeolojik raporlarda bile) yumuşak kireçtaşının akan suyla aşınmasına ilişkin herhangi bir erozyon belirtisi taşımamaktadır.

Heykeli ne kadar yakından incelediyssek de miğfer, kulaklıklar, boyun kutusu, omuz yastıkları, çaprazlanmış bantlar ve hortum bir “bereket tanrıça”sının işlevlerinden ve vasıflarından çok daha farklı bir şeyleri işaret etmekteydi.

Benim ve beraberimdeki grup için o, *Göklerde Dolaşan Tanrıça*, yani Anunnakilerin hikayelerinde anlatılan şeylerin hepsini yapmış olan fiziksel bir varlıktı ve hala da öyledir.

Müzede birkaç saat daha geçirdik, geçip gitmiş uygarlıklara ait eserleri hayranlıkla inceledik. En güzel ve çok sayıda olanları Mari’den gelmişti. Şehrin valilerinin ve krallarının, süslü giysileri ve yapılı saçlarıyla asillerin ve kadınların heykelleri; askerleri, çiftçileri, tacirleri gösteren fildişi kakmalar vardı ve çok daha fazlası bolca bulunan duvar resimlerindeydi. Heykellerden bazılarını, kil tabletler üstündeki bilgileri ve silindir mühürlerin önemini tartışma işini daha sonraki bir bilgilendirme toplantısına bıraktım.

Bir sonraki durağımız yerinde göreceğimiz Mari’ydi.

Mari'ye gidebilmek için Suriye'nin kuzeybatısından başlayıp en güneydoğusundaki bölgeye dek büyük bir yarım daire çizerek yol aldık; yol çoğunlukla Fırat Nehrinin batı kıyısını izledi ama bazen yol koşulları veya ihtiyaç molaları nedeniyle doğuya dönüp sonra batı kıyısına geçerek ilerledi. Modern Dayraz-Zawr kasabasına varınca lüks Şam Palas Oteline yerleştik. Akşamki bilgilendirme toplantısında Şam ve Halep müzelerinde gördüğümüz ve ertesi gün yapacağımız keşif seferimizle ilgili olan şeyleri gruba özetledim. Onlara, şu an bulunduğumuz yerin Fırat Nehrinin doğu kıyısı olduğunu ve burada Habur Nehri ile birleştiğini anlattım. Yardımcı kaşiflerime, Babilliler tarafından sürgün edilen Yahuda'nın diğer ileri gelenleriyle birlikte oraya sürgün edilen Hezekiel peygamberin İlahi Ateş Arabası görümünü işte orada gördüğünü hatırlattım.

Ertesi sabah güneye doğru yol aldık ve yol boyunca neredeyse yalnızca biz vardık. Sola doğru toprak bir yolun ayrıldığı yerde paslanmış bir işaret tabelasının üstünde MARI yazıyordu, ayrıca Tanrıçanın da bir resmi yer alıyordu. Bu olayı ölümsüzleştirmek üzere orada birkaç film kutusu bitirildi (Resim 25). Bir zamanlar nehrin bulunduğu yere (binyıllar içinde doğuya doğru yer değiştirmişti) yaptığımız kısa bir yolculuk sonrasında harabelere ulaştık.

Harabe kelimesini mecazi anlamda kullanıyorum. Yalnızca Suriye'de değil, ayrıca kuzeyde kalan Türkiye'de, güneyde kalan Ürdün ve İsrail'de, doğudaki Lübnan'da ve ta uzaktaki Mısır, Yunanistan ve Girit'te de olduğu gibi diğer arkeolojik sitlerde saraylar ve tapınaklar taşlardan inşa edilmişti. Oysa burada, Sümer'in bu en batıdaki başkentinde –Sümer'in Ur, Uruk, Nippur ve diğer tüm büyük kentlerinde görüldüğü gibi– inşaat malzemesi olarak çamur tuğlalar kullanılmıştı. Hava şartlarına maruz kaldıklarından bunların hepsi yerle bir olacak şekilde ufalanmış haldeydi. Burada, Mari'de kutsal tapınakların ve kraliyet saraylarının ayakta kalmış kısımları, arkeologlar bunları

günüşiğine çıkardıklarında, kazı raporlarındaki fotoğraflardan da (Şekil 71) anlaşıldığı gibi, adeta mezarlarından kalkmış gibiydiler. Ama arkeologların kazmaları sayesinde hava şartlarına maruz bırakıldıkları andan itibaren erozyon yeniden başlamıştı.

Keşfedilmiş olanların bazılarını kurtarmak amacıyla Suriyeli yetkililer Mari'nin büyük sarayının ana kısmı üstüne bir tür dam inşa etmişlerdi (Resim 26). Zemin düzeyinden kazı yapılan alana uzanan yol camdan bir damla örtülmüştü. Kendimizi sarayın labirenti andıran şu veya bu koridorunu izleyen 300'ü aş-

Şekil 71

kın oda, salon ve mahzenden bazılarının içinde bulduk. Bir zamanlar üstlerindeki sıvaya boyanmış harikulade resimlerin bulunduğu duvarlar çıplaktı. Hafifçe dokunulduğunda bile çamur tuğlaların o noktada toza dönüştüğünü fark etmek insanın yüreğini sızlatıyordu.

Yüzeyin altında kalan örtülü kısmı terk edip üst kattaki gün ışığına çıktığımızda gözümüzün değdiği her yerde harabelerin çıkıntıları uzanıyordu. Bu kadim şehir insanın kavrayabileceğinden daha geniş bir alana yayılmaktaydı. Ötede beride taş basamaklar artık var olmayan binalara çıkıyordu. Şurada burada taş basamaklar henüz kazılmamış veya yeniden toz toprakla örtülmüş bir binaya gidiyordu. Arada sırada yerde öylece duran ve İşte Böyleydi Mari tarzında bir hatıra eşyası edinmek isteyenlerce eğilip alınabilecek bir çömlek parçasına rastlanıyordu. Bizim seslerimiz dışında bu yerin kesin sessizliğini bozan bir rüzgar bile esmiyordu.

Sit alanına girişte, içinde bir masa ve oturma yerlerinin bulunduğu hayli büyük bir kulübe yer almaktaydı. Oradaki tek bekçi, elbette geçip gölgede oturabilirsiniz, dedi. Otelin bizler için hazırladığı öğle yemeği kutularını açıp yedik. Bazılarımız biraz daha fotoğraf çekmek için geri gitti; çoğumuz gerçekten Mari'de olmaktan dolayı duyduğumuz heyecanı saklayamaz haldeydik. Neyse ki, diye düşündüm, buraya gelmeden önce müzeye gittik, yoksa Mari ile ilgili anılarımız tozlu harabelerden ibaret olacaktı.

Önemli bir noktayı vurgulamak için bunu bir fırsat bildim. Kimler Truva'ya benimle gelmişti? diye sordum, bazıları ellerini kaldırdılar. Oradaki ders, dedim, Truva'nın ve eserlerinin keşfedilişinin Homer'in hikayesinin doğruluğunu kanıtlamış oluşuydu: Öyle bir şehir vardı, bir Kral Priam vardı, kahramanlar ve yarı tanrılar vardı, öyleyse tanrıların da orada olduklarını, mit değil de gerçek olduklarını niçin kabul etmeyelim? Şimdi buradayız ve bir zamanlar bir Mari olduğundan emin olabi-

liriz; kraliyet arşivlerindeki kil tabletler şehrin kralının adını veriyor ve onların heykellerinden bazılarını müzede gördük: Mari halkının betimlemelerini gördük ve arkeologlar bunların hepsini birer gerçek olarak kabul etmekte. Ayrıca bir tanrıçanın heykelini de gördük ama sıra buna gelince bilginler şöyle diyorlar: Tanrılar bir mitti, hayal gücünün ürünleriydiler yalnızca...

Size bazı tabletler üstüne yazılmış halde bulunan bir şeyden söz etmek istiyorum, diyerek devam ettim. Mari'nin ihtişamlı döneminin ilk aşamasında, Sümer ve Akkad'ın başına gelenler öncesinde, orada tapınılan başlıca ilah Dagan'dı; çoğu bilgin bunun yöresel dilde Enlil'e gönderme yapan bir unvan olduğuna inanmaktayken bazıları da bunun Adad için kullanılan başka bir ad olduğunu düşünmektedir. Sümer'in başına çöken felaketten bir yüzyılı aşkın bir zaman sonra başlayan ikinci aşamada ise başlıca ilah İştar'dı; Dagan, Terka denilen yakın bir kasabaya çekilip emekli olmuştu. Evet, emekli olmuştu.

M.Ö. 1790 civarında Babil tahtına Hammurabi geçti; Babil'in ulusal tanrısı Marduk idi. Kil tabletler üstüne düşülen kraliyet yazışmaları Hammurabi'nin ilk başlarda Mari'yle iyi geçinip şehrin servetinden ve ticari gücünden yararlandığını ancak sonraları Mari'yi ve şehrin ticaret yollarını tacize başladığını açığa vurmaktadır. Çatışmalar çarpışmalara dönüşünce Hammurabi M.Ö. 1760'ta saldırıp şehri ele geçirmişti.

Günümüze dek sağlam kalan kil belgeler, ilk başlarda Mari krallarının tanrı Dagan'a Dagan tapınağındaki kehanet rahipleri aracılığıyla danıştıklarını göstermektedir. Ama sonuna doğru, Mari kralları Dagan'ın tembihlediği savaş yerine Babil'i teskin etmeyi istediklerinden dolayıdır ki bu tanrıyı ihmal etmeye başladılar. Günün birinde bir yolcu Dagan'ın Terka'daki tapınağına uğradığında tanrı ona konuşup şöyle dedi: Niçin danışmaz oldular bana bunlar? Savaşlardan niçin haberdar edilmez oldum? Yolcu, tanrının sözlerini Terka valisine ilettiler, vali de bunu Mari kralına bildirdi. Bu raporun yer aldığı tablet Mari'nin kra-

liyet arşivlerinin yıkıntıları arasında bulundu.

Bunları uydurmuyorsunuz ya? diye sordu biri. Hayır, dedim, tanrı Dagan ile ilgili yazışmayı içeren tabletlerin metinlerini ilgili ders kitaplarında bulabilirsiniz.

Ve bir anlık sessizliğin ardından, şunları ekledim: Sanırım hiçbir mitsel bilim kurgu yazarı artık kendisine danışılmadığından yakınan emekli bir tanrı hikayesini uydurmuş olamazdı.

Mari, kadim tanrıların fiziksel gerçekliğini Truva'dan daha çok kanıtlamıştı.

KUMLARA GÖMÜLEN SİNAGOĞDAKİ UFO

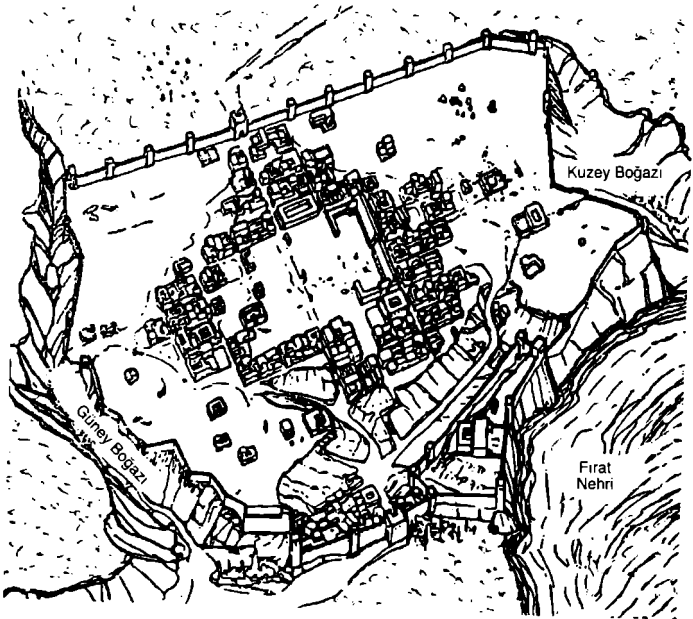
Kendinizi yaklaşık 2.000 yıl kadar önce kumların altına gömülen bir sinagogun içinde bulmak en hafif deyiimiyle tekinsiz ve sıra dışı bir deneyimdir. Hele bir de orada göksel odası –bir UFO– içinde gökte süzülen bir melek betimlemesi bulmak kesinlikle şaşkınlığa uğratan bir sürprizdir. Ve bunların hepsinin Şam’da, İsrail’in varlığına karşı bir ülkenin başkentinde olması ise çok tuhaftır.

Ama tüm bunlar 1998 yılının yaz aylarında bir grup okumla birlikte Suriye’de tur yaparken gerçekleşti.

Hikaye Şam’da değil, şehrin 410 km kadar doğusunda, Fırat Nehrinin kıyılarında yer alan kadim bir şehir olan Dura’da (“Duvarla Çevrili Şehir”) başlar. Bilinmeyen, çok eski zamanlardan beridir Dura, Doğu’daki Mezopotamya’dan ve ötesinden gelen insanların ve malların Batı’daki Akdeniz’e ve ötesine aktarıldığı bir nehir geçiş noktası olarak hizmet vermişti. Şehrin yazılı tarihi M.Ö. 300 civarına, Büyük İskender’in ölümünden

sonra imparatorluğunun Asya'daki topraklarının kontrolünü ele alan generali Seleukos I. Nicanor'un saltanatına denk düşer. Şehrin o zamandan beri Dura-Europos olarak bilinmesi belki de Seleukos'un Makedonya'daki doğrum yeri olan Europos'ı onurlandırma amaçlıydı.

Bir asır sonra, imparatorluk gücü Roma'nın eline geçtiğinde Dura-Europos Roma yönetiminin en doğuda yer alan garnizon karakolu haline geldi. Canlı bir ticaret merkezi olduğu içindir ki, çapulcu çetelerince arzulanan bir ödöldü ama burayı ele geçirmek o kadar da kolay değildi: Doğu yönünde geniş Fırat Nehri tarafından korunuyordu; kuzeyde ve güneyde derin ve doğal vadilerle korunuyordu ve batı yönünde büyük bir savunma duvarı tarafından çevrilmişti (Şekil 72).

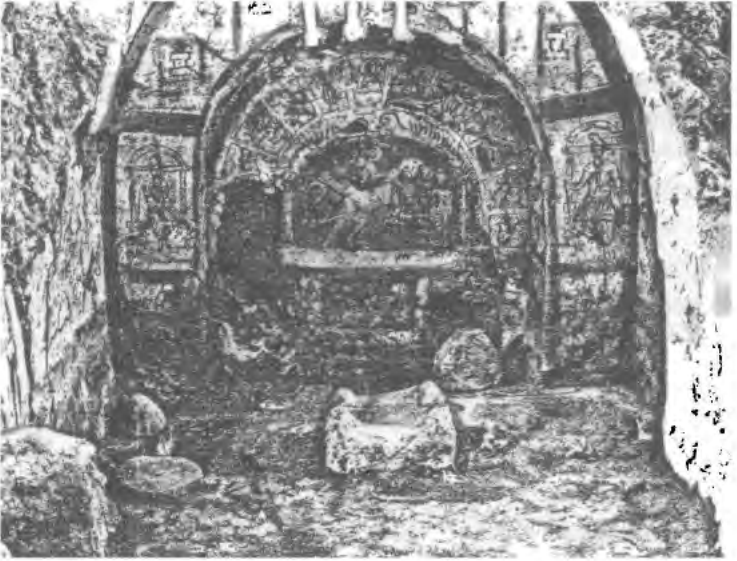

Şekil 72

Pers/İran'dan gelen Parthianlar ve Sassaniler Roma lejyonlarına meydan okudukça Dura-Europos'un savunucuları şehri çok sıra dışı bir tarzda güçlendirdiler: Şehir duvarlarına bitişik olan tüm batı yönündeki binaların içini çöl kumuyla doldurup batı yönündeki savunmayı aşılmaz hale getiren büyük bir sur oluşturdular. Gerçi M.S. 256'da Sassani aşiretleri şehri ele geçirmeyi ve yerle bir etmeyi başardılar. I. Dünya Savaşının ardından bir bölük İngiliz askeri şans eseri keşfedene dek terk edilmiş, unutulmuş halde kaldı. Bir iki harabe çıkıntısı arasında kendilerine konaklayacak bir yer hazırlamak için kumları kazarken (o zamandan kalan bir raporda belirtildiği gibi) "harikulade bir tarzda korunmuş olan bazı kadim duvar resimleri"ni günışığına çıkardılar.

Bu rapor, Irak'taki kadim sitleri tarayan ve kazı yapılmaya layık alanları seçen arkeolog James Henry Breasted'e ulaştı. Zaman içinde 1920'ler ve 1930'lar boyunca süren kazıları yürütmek amacıyla Fransız Akademisi ve Yale Üniversitesi de güçbirliği yaptılar. Ve keşfettikleri şey adeta bir Yakın Doğu "Pompei"siydi: Pompei'deki gibi volkanik küle değil de kuru çöl kumuna gömülmüş sapasağlam meskenler ve kamu binaları.

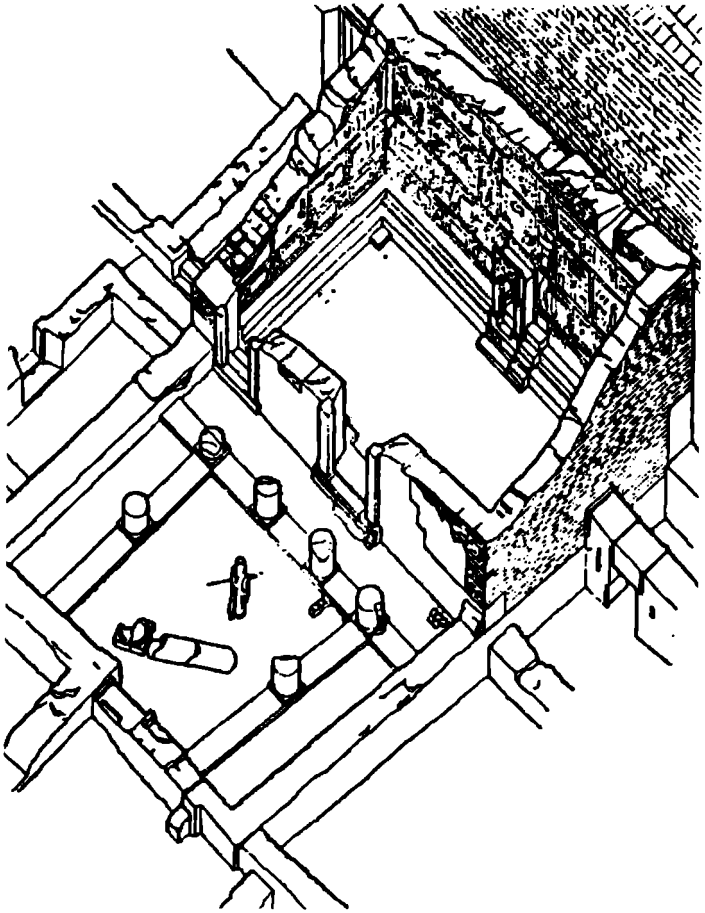
Geniş bir alana yayılan kazılar Dura-Europos'un yöre sakinleri ve karargahtaki askerler ile pek çok ülkeden gelip çeşitli inançlara sahip olan tacirler ve gezginlerle kaynaştığı kozmopolit bir şehir olduğunu açığa çıkardı. Tariflerden ve Yunanca, Aramca, Latince, Palmiraca, Farsça ve diğer dillerde yazılmış it-haflardan anlaşıldığına göre şehirde her türden ilaha tapınılan mekanlar vardı: Zeus ve Artemis; Bel ve Ay tanrısı; Palmira Üçlüsü tapınakları ve Parthian tanrısı Aflat ve İran tanrısı Mitra tapınakları (Mitra tapınağındaki bir duvar yontusunda göksel boğayı öldürüşü efsanesi anlatılır, Şekil 73). Şehirde bir Yahudi sinagogu ve bir Hristiyan kilisesi de yer almaktaydı.

Şekil 73

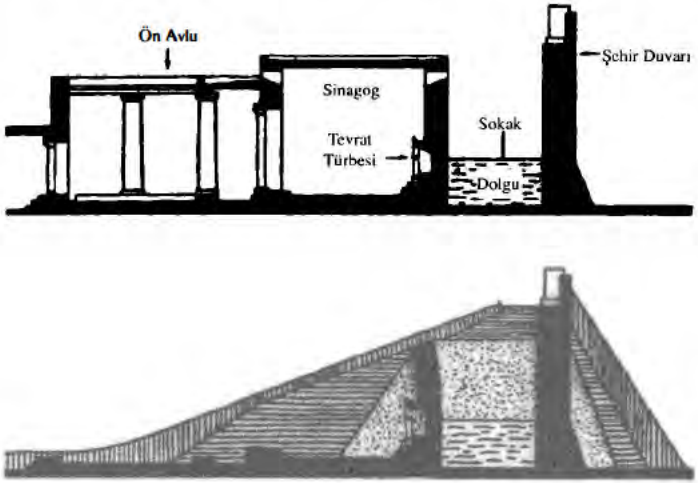
Şehrin en iyi korunmuş olan kısmı savunucularının 1.800 yıl kadar önce batı yönünde uzanan savunma duvarına bitişik yapıları toprağa gömdükleri yerd. Kumlar çıkartıldığında çatısız binalar yeniden gün ışığı gördü ve bunları süsleyen duvar resimleri yeniden oldukları gibi görülebildiler.

Daha büyük ve yükseltilmiş bir dua mekanı oluşturmak için daha eski bir binanın genişletilmesiyle yapılan sinagog (Şekil 74) kasabanın ana kapısından bir mahalle uzaktaydı, dolayısıyla da surları genişletip güçlendirmek amacıyla kumla örtülen binalardan biriydi (Şekil 75). Sonuç olarak, arkeologlar kumları boşalttıklarında sinagogun Yasa Tomarlarının (Tevrat'ın) saklandığı duvarı, her iki yandaki duvarların üst kısmı yanlamasına kesilmiş olmasına karşın, neredeyse sapasağlam bir halde ortaya çıktı.

Şekil 74

Kazıyı yapanlar bu duvarların Eski Ahit'teki başlıca olayların ve kişiliklerin, örneğin kurucu ataların, Mısır'dan Çıkışın hikayelerinin, Hakimler ve Krallar kitaplarından sahnelerin ve daha sonraları Ester Kitabından bölümlerin canlı renklerle be-
timlendiği duvar resimleri için tuval olarak kullanıldığını keşfettiler. Grekoromen sanat tarzından etkilenen ressamalar insana

Şekil 75

benzer suretler yapma yasağına kulak asmayıp bu kişilikleri ressamların yaşadığı dönemlerde insanların giydikleri giysiler içinde betimlemişlerdi.

Bu harikulade duvar resimlerini korumak ve bilginlerin bunlara kolayca erişmesini sağlamak amacıyla bu resimler özenle yerlerinden çıkartılıp Şam'daki Ulusal Müzeye taşındılar. Gerçi bu büyük müzede Dura-Europos duvar resimlerine rastlamak-sızın günler geçirebilirsiniz çünkü grubumla oraya gittiğimizde bu resimler müzenin galerilerinin hiçbirinde sergilenmiyordu. Ancak onları görmek için hayli ısrar ettikten sonra grubumuz, müzenin uzak bir bölümündeki açık avluya götürüldü; avlunun ucunda iki alçak kapısıyla, kolayca görülmeyen eski bir ev vardı. Müze bekçisi "İşte burada!" dedi.

Eve girdiğimizde şaşkınlığa uğradık. Kendimizi yeniden inşa edilmiş bir sinagogun tam içinde, bu kadim resimlere bakar halde bulduk. Üstlerinde resimlerin bulunduğu duvarlar, tıpkı zemin ve duvarların diplerindeki taşın oturma sıraları gibi si-

Şekil 76

nagogu tekrar hayata döndürmek için yeniden dikilmişlerdi. Bu çok garip bir deneyimdi; bir süre için hepimiz orada sanki kazılıp gün ışığına çıkartılmış dilsiz duvarların birer parçasıymışçasına hiç konuşmaksızın, donmuş gibi dikilip kaldık.

Silkelenip o anın gerçekliğine geri dönmemiz biraz zaman aldı; belki birkaç dakikadan fazla sürmemiştii ama bize çok uzun gelmişti bu süre. Derken etrafta dolanmaya, duvarlara yaklaşıp boyanmış panellere daha yakından veya bir iki adım geri çekilip bu kadim sanat eserlerine daha geniş bir açıdan bakmaya başladık. İlk başlardaki garip tereddüdün yerini tanıyış aldı: Şurada Musa, İlahi Mevcudiyeti yalnızca Tanrının Elini göstererek ima eden Yanan Çalıyla gösterilmişti (Şekil 76). Ötede, Musa'nın kar-

Şekil 77

deşi Harun, adı Yunanca yazılarak belirtilmişti. Mısır'dan Çıkış sahneleri İsrailileri ve Mısırlıları her biri farklı giyinmiş gruplar olarak göstermekteydi. Kral Davut birkaç panelde betimlenmişti; Filistilerin ele geçirdikleri Ahit Sandığını kendi tapınaklarına götürüşlerini ancak kendi tanrılarının heykellerinin onun önünde yıkılışlarını anlatan kutsal kitaptaki hikaye de resimlenmişti (Şekil 77). Başka panellerde İlyas peygamberin mucizeleri betimleniyordu. Sanki bir bant karikatürmüşçesine, Hezekiel peygamberle ilgili olaylar bitişik panellerde resimlenmişti; burada da, tıpkı başka panellerdekiler gibi, ilahi müdahale yalnızca, sahnenin üst kısmında havada uçan Tanrının Eliyle gösterilmekteydi.

Neredeyse tamamen sağlam olan batı duvarında, kutsal kitabın en önemli kısımlarının işlendiği pek çok panel vardı. Duvarın tam ortasında, birkaç basamakla çıkılan yükseltilmiş bir platformun tepesine yerleştirilmiş olan kemerli nişin Tevrat'ın saklandığı bir gömme sandık olduğu açıktı (Resim 27). Bunun çevresinde-

ki resimler, iki yanında gerçek işlevi olmayan sütunların de etkisiyle üç boyutlu olduklarını düşündüren bir göz aldanması oluşturmak üzere tasarlanmıştı. Sütunların ve kemerli nişin üstündeki resimler Kudüs'teki Tapınağın varsayılan ön cephesini gösteriyordu. Onu hemen yanında Tapınağın kollu şamdanı Menora ve Yahudi ayinlerinin diğer sembolleri görülebilmekteydi.

Tapınağın boyanmış ön cephesinin solunda (duvara bakan kişinin sağında) kalan sahnede İbrahim'in denenmesi hikayesi resmedilmişti. Tanrı ona oğlu İshak'ı alıp Morya Dağına gitmesini ve orada oğlunu, İbrahim'in tek Tanrı'ya olan sarsılmaz inancının kanıtı olarak kurban etmesini buyurur ama İbrahim tam bıçağını oğluna dayamak üzereyken Rab'bin Meleği aniden göklerde görünüp ona, dur, diye bağırır. En iyisi, olanları Kitabı Mukaddes'in kendi sözleriyle aktarmak:

Onu boğazlamak için uzanıp
bıçağı aldı.
Ama Rab'bin meleği göklerden
"İbrahim! İbrahim!" diye seslendi.
İbrahim, "İşte, buradayım!" diye
karşılık verdi.
Melek, "Çocuğa dokunma!" dedi,
"Ona hiçbir şey yapma.
Şimdi Tanrı'dan korktuğunu anladım,
Biricik oğlunu benden esirgemedin."
İbrahim çevresine bakınca,
boynuzları sık çalılara takılmış
bir koç gördü. Gidip koçu getirdi.
Oğlunun yerine onu
yakmalık sunu olarak sundu.

Gruptakiler ilgilerini çeken veya fotoğraf çekmeye uygun panelleri incelemek için dağıldığında ben de kısmen hasar görmüş olan kuzey duvarına yöneldim. Kumla doldurulmuş ram-

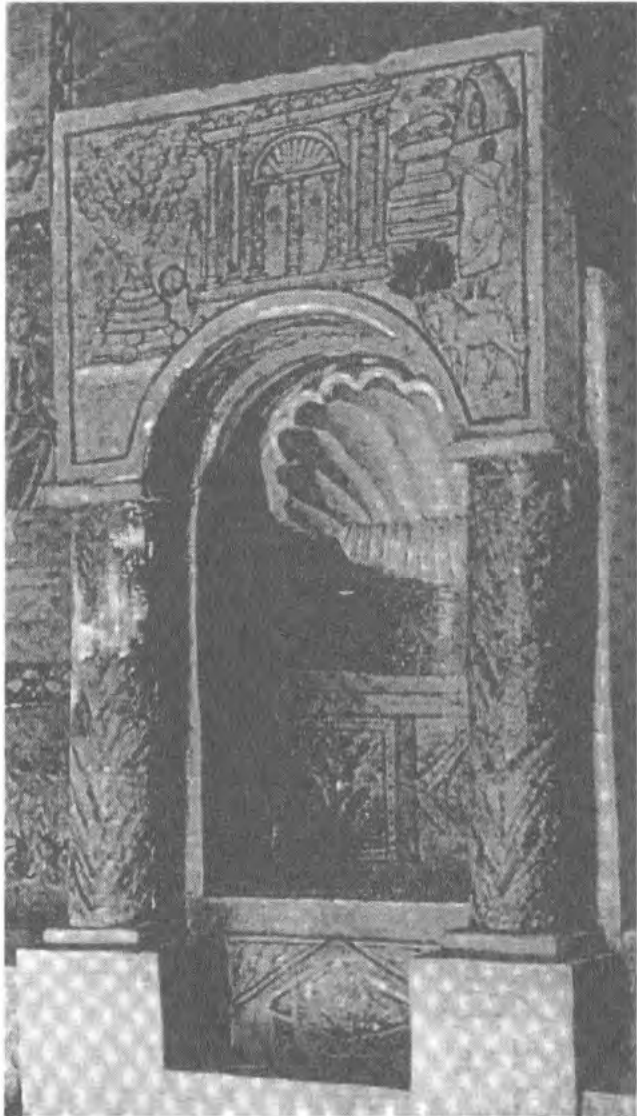
panın eğiminden dolayı kısmen sağlam kalabilmiş panellerden biri Yakup'un gece vakti gördüğü, göklerden yere dek uzanan ve meleklerin inip çıktıkları şu merdivenle ilgili görümünü konu almıştı. 2.000 yıl öncesinden kalan basitleştirilmiş betimleme bana, çocukken aldığım din derslerinde benim ve sınıf arkadaşlarımdan bu sahneyi nasıl çizdiğimizi hatırlattı. Gülümsedim, durum hayli eğlenceliydi: Burada, İsrail devletinin tamamen karşısında olan Suriye'nin başkentinde İbrahim'in torunu olan ve bir meleklerle güreştikten son süzölmekteydi araç, araçtan sarkan bir merdiveni görebilmiştii; aracın içindekilerden bazıları merdivenden inip çıkmaktaydılar. İçeriden gelen ışıktaki açık kapının veya kapağın önünde ayakta dikilen birinin silüetini görmüştü, belki de aracın komutanıydı bu.

Ürken ve korkan genç adam bayılmıştı. Kendine geldiğinde sanki her şey bir rüyadan ibaretmişçesine UFO gitmişti, komutan gitmişti, merdiven gitmişti ve üstünde olan herkes gitmişti. Ama salona dalan genç adam ısrar ediyordu: Rüya değildi bu, uyandıktan sonra gördüm bunların hepsini, hatta komutanın bana seslendiğini bile duydum, gerçektii!

Bu noktada izleyenlere sorardım; şimdi bu genç adamın hikayesine inanmalı mıyız? Bizimle dalga mı geçmekteydi? Yoksa bunların hepsi bir rüyadan mı ibaretti? Yoksa gerçekten bir UFO ve onun sakinleriyle mi karşılaşmıştı?

Benim yanıttım şudur: Hiç şüphe duymadığım bir UFO hikayesidir bu, çünkü bu, kutsal kitapta geçen Yakup'un Rüyası hikayesidir, tek istisna şudur ki, bir *Tanımlanmayan Uçan Cisim*le karşılaşma değildir bu çünkü Yakup'a göre bu bir İlahi Karşılaşmadır ve o kimlerle karşılaştığını gayet iyi bilmektedir. Onlar *Malakhim*lerdi; genelde "melekler" olarak çevrilse de bu kelime, "Tanrı" olarak çevrilen ama "ilahi varlıklar" anlamında çoğul bir kelime olan *Elohim*'in "elçileri" anlamına gelmektedir.

Kazılıp kumlar altından çıkartılmış olan Dura-Europos sinagogunun içinde durmuş, acaba ressam duvar resminin kayıp

Şekil 78

kısımındaki ilahi aracı nasıl betimlemişti, diye düşünürken biri bana şöyle seslendi: Hey, gelip görmen lazım şunu!

Batı duvarında, İbrahim'in Denenmesi ile ilgili panelin bir kısmını işaret ediyordu. Sahnenin tamamı (Şekil 78) olayların nasıl geliştiğini göstermekteydi: Taş sunak, ateşteki odunlar, sunağın üstündeki İshak, kurban bıçağını hazırlamış olan İbrahim, çalılara takılmış olan koç ve ilahi müdahaleyi temsil eden Tanrının Eli.

Ama betimlemeye eklenmiş olan bir unsur daha vardı; az önceki bağırışa sebep olan bir unsur. Olaydaki diğer katılımcı, yani

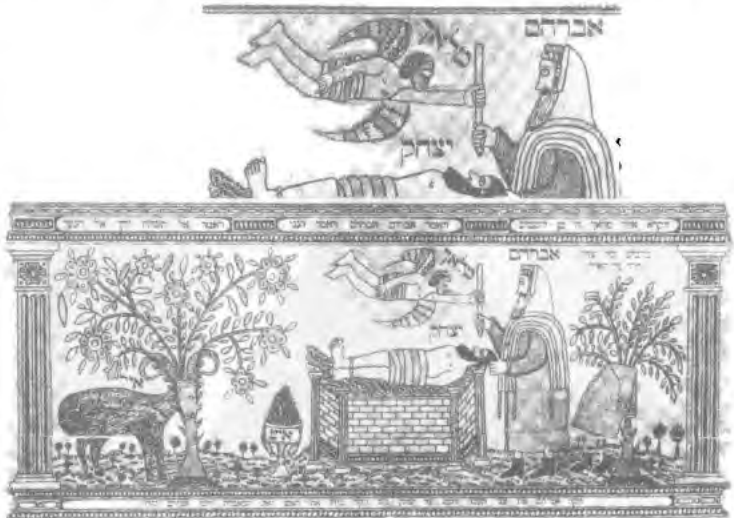
Şekil 79

Rab'bin Meleği oval biçimli bir yapının ağzında duran, insana benzer bir figür olarak gösterilmişti (Şekil 79). Bu bir çadır değildir, bir ev de değildir (çünkü o dönemin evlerinin nasıl görüldüğünü biliyoruz). Resmin üst kısmında, meleğin İbrahim'e seslendiği göklerde ve de Tanrının Elinin hemen yanında gösteriliyordu.

Bu resme ilk dikkat eden ve bizi çağıran kişinin düşündüklerinin aynısı bizim de aklımıza geldi: Binlerce yıllık bu resim –günümüzde bir Tanımlanamayan Uçan Nesne veya UFO olarak tanımlanan– o dönemin İlahi Araba fikrini mi betimliyordu?

Kutsal kitapta anlatılan bu olaydaki melek geleneksel Yahudi halk sanatında kesinlikle böyle betimlenmez, dedim. Orada betimlenen melek kanatları olan insanımsı bir varlıktır (örneğin, Şekil 80). Ama burada, söz konusu olaylara 2.000 yıl kadar daha yakın olan bir betimlemede melek bir “uçan oda” içinde gösterilmişti!

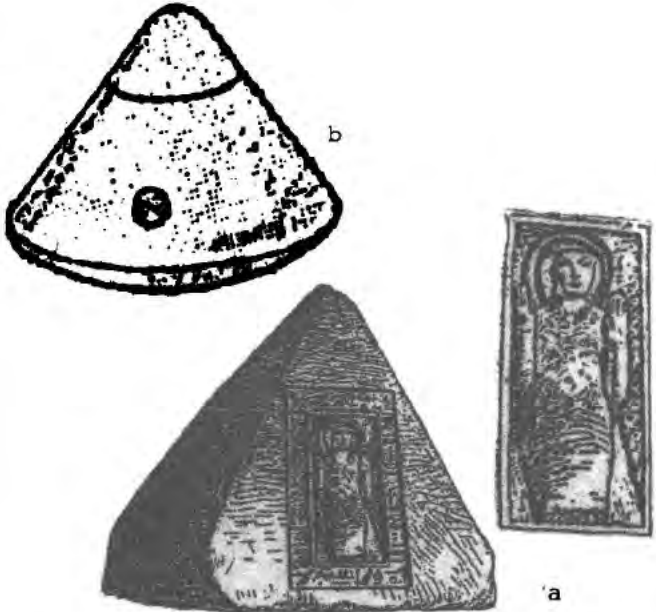
O akşam otele döndüğümüzde, gruptakilere *Gökyüzüne Merdiven* adlı kitabımın kadim tanrıların Uçan Odalarını ele alan bölümündeki çizimlerden bazılarını göstermeyi önerdim. Du-

Şekil 80

var resmiyle en yakından ilişkili olanı Ben-Ben'in, yani Mısır'ın büyük tanrısı Ra'nın Dünya'ya içinde indiği Göksel Sandal'ın çizimiydi. Taştan yapılan küçük ölçekli modeli (Şekil 81a) aracın açık kapısının ya da kapağının önünde ayakta duran komutanını, tıpkı Dura-Europos'taki betimlemeye benzer şekilde, açıkça göstermektedir. Kitabımda bunu, NASA'nın ilk dönemlerde kullandığı bir kumanda modülünün çiziminin yanında göstermiştim (Şekil 81b).

Bunlar ve kitaplarımdaki diğer çizimler, Dura-Europos'taki betimlemeyle bariz benzerlikler taşıyordu. Hepimiz kumlara gömülen sinagogun batı duvarında bir UFO betimlemesi görmüş olduğumuza ikna olmuştuk.

Şekil 81

Dura-Europos'a ve yakın çevresine yaptığımız sonraki ziyaretten bahsetmezsem Dura-Europos'un ve onun duvar resimlerinin hikayesi yarım kalır.

Hakkında yazdığım kadim sitlere ve müzelerde sergilenen eserleri bizzat gidip hem fiziksel hem duygusal anlamda kendi gözlerimle görmeyi şiar edinmiş biri olarak Suriye gezi programımıza hayli sapa yerlerde bulunmaları nedeniyle (Şekil 82'deki haritaya bkz.) çok nadir ziyaret edilen Mari ve Dura-Europos'un eklenmesi için çok ısrar etmiştim.

Bunu yapabilmek için Halep'ten doğuya doğru yol alarak Fırat Nehrine ulaşmış ve sonrasında birkaç kez bir kıyısından di-

Şekil 82

ğerine geçip nehir boyunca güneydoğu yönünde ilerleyerek büyük bir yarım daire çizmiş ve Suriye'nin "petrol sanayi"nin odağı olan ticaret merkezi Dayr-az-Zawr'a ulaşmıştık. Kasabanın dış mahallelerinde yer alan ve her yanı mermerden yapılmış, gerçekten de sarayı andıran Fırat Şam Palas Oteline yerleştik; burası büyük petrol şirketlerinin yöneticilerinin kaldıkları bir otel olarak tanıtılmaktaydı. (Suriye'nin Fırat'ın doğusunda yer alan ve uluslararası petrol ticaretinde önemli bir yer tutmayacak kadar az sayıda olan petrol kuyularıyla uluslararası petrol şirketlerinin yöneticilerinin niçin ilgilendiklerini o sırada merak ettiğimi hatırlıyorum. Yanıtı 2003'teki Irak Savaşı sırasında ortaya çıktı: Gizli bir petrol hattı Irak'tan Suriye'ye kaçak petrol aktarmakta ve sonra kendi ham petrolüymüş gibi ihraç edilmekteydi.)

Dura-Europos Dayr-az-Zawr'a yakın olmasına rağmen biz ilk olarak Mari'ye gittik ve ancak oradaki unutulmaz ziyaretin ardından kuzeye, Dura-Europos harabelerine doğru yol aldık. Koruyucu kumlar (ve duvar resimleri) yokken tek görebildiğimiz şey şehrin koruma duvarlarının, bazı duvar kalıntılarının ve sütunların giderek ufalanan kalıntılarıydı; alanın dört bir yanında taş kaldırımlar vardı (Resim 28). Birden motosikletin üzerinde tüfekli bir bekçi peydah oldu ve sanki atış talimi yapıyormuşçasına arada bir ateş etti (ama aslında ona yüklü bir bahşiş ödememiz için bizi etkilemeye çalıştığını varsaydık ve bahşişi verdik.)

Onun yardımıyla, sinagogun bir zamanlar durduğu yeri bulduk. Görülecek pek bir şey kalmamıştı geride. En canlı hayal gücü ve yanımdaki çizimler bile bize ilham veremedi. Ama en azından, kutsal kitaplarda geçen ve bir zamanlar insanlarla dolu capcanlı şehirlerin nasıl viraneye döndüğüne ilişkin ağıtlar görsel açıdan gerçek bir hal aldı. Yine de insan, kalabalık şehirlerin ortasında korunan antikalara bakarken değil de Mari ve Dura-Europos gibi yerleri ziyaret ederken tarihin çarkı feleği döndürüşüne gerçekten tanık olmakta.

Ertesi sabah erkenden kalktım, diğerleri hala uyuyorlardı. Otelin nehre bakan geniş terasına çıktım. Altıma bir sandalye çekip nehrin kıvrıldığı noktayı görebileceğim bir noktaya oturdum; manzara nefes kesiciydi (Resim 29).

Dura-Europos sinagogundaki betimlemeleri, UFO'nun, İbrahim'in imgelerini düşünüyordum. İbrahim'in ailesi günümüzde Suriye ile Türkiye sınırına yakın bir noktada, Türkiye'nin güneydoğusunda bulunan Harran'a gitmek üzere güney Mezopotamya'daki Ur'u arkalarında bıraktığında *bir yerlerde* Fırat Nehrini geçip karşı kıyıya ayak basmış olmalıydılar... M.Ö. yirmi birinci yüzyılda bu geçiş yeri Mari'ydi; sonrasında Dura-Europos ve şimdi de Dayr-az-Zawr. Belki de atamın onu Tek Tanrı'ya götüren yolculuğunda karşı kıyıya geçtiği yer nehrin bu ıssız noktasıydı?

Ve orada, Fırat'a bakan terasta otururken, asla unutamayacağım güçlü bir tarih ve ecdat duygusu doldurdu içimi.

İLYAS'IN KASIRGALARI

İlk kitabım olan *12. Gezege*n'in (1976) bir bölümünü tamamen Anunnakilerin (kutsal kitapta *Nefil* halkı, *Nefilimler* şeklinde geçer) uçan araçlarına –uzay aracı, mekik, hava aracı– ve bunlara eski çağlarda ne ad verildiği, nasıl tarif edilip betimlendikleri konusuna ayırmıştım. Sümerler İlahi Kuşlardan söz etmekte ve roket gemiler betimlemekteydiler; Mısırlıların tanrıların Göksel Sandalı veya Cennet Kayığına adanmış ilahileri vardı ve bunları betimlemenin yollarını bulmuşlardı. İbranca Kitabı Mukaddes (Eski Ahit veya Tevrat) ise “kasırgalar”dan söz etmektedir. Hezekiel peygamber Habur Nehri (kutsal kitapta Kevar) kıyılarında yürürken gördüklerini (bkz. sayfa 139'daki harita) kutsal kitaba dahil edilen kitabının ilk babında anlatır:

Kuzeyden esen kasırganın
Göz alıcı bir ışıkla çevrelenmiş,
Ateş saçan büyük bir bulutla
Geldiğini gördüm.
Ateşin ortası
Işıldayan madeni andırıyordu.

Bu Kasırğa uçlarında tekerlekleri olan ve onun her yönde hareket etmesini sağlayan dört uzantı üstünde durur halde tarif

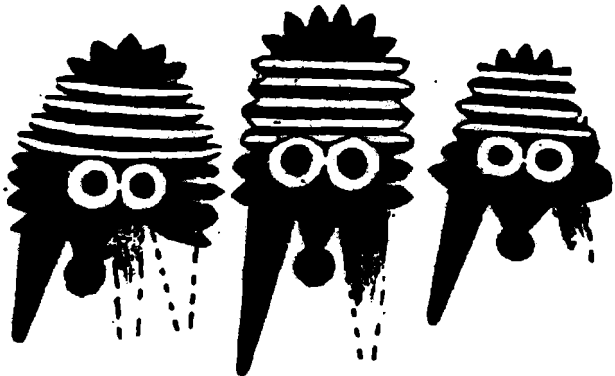
edilmişti ve "gözler"den oluşan bir kenarı vardı. Bu tarif beni Hezekiel'in Kasırgasını Ürdün'deki Tell-Ghassul adlı arkeolojik sitte bulunan bir duvar resminde uzun bacakları ve "gözler"iyle betimlenmiş şu yumru gibi nesnelerle kıyaslamaya sevk etmişti (Şekil 83).

Hezekiel'den yaklaşık üç yüzyıl önce ise İlyas peygamber böyle bir ilahi araba görmekle kalmayıp buna binip göğe de yükselmmişti. 2. Krallar, 2. bölümde anlatıldığı gibi:

Ansızın ateşten bir araba göründü...
İlyas kasırgayla göklere alındı.

İlyas'ın örneğinde Kasırganın şekline ilişkin herhangi bir ayrıntı yoktur ama bunun göklerde belirdiğini, İlyas'ı tutup alacak kadar alçaldığını ve sonra hızla göğe yükselip gözden kaybolduğunu anlamamız sağlanır. İlyas'ın öğrencisi ve ardılı olan Elişa tüm bunlara tanık olmuştu.

Oysa, bu olayın geçtiği yerin coğrafi belirteçlerine dair pek çok ayrıntı verilmiştir. Peygamber, baş öğrencisi ve diğer öğrencileri Yahuda'dan doğuya doğru, Şeria Nehrine doğru yol almaktaydılar; hepsi de İlyas'ın göğe alınması için bir randevusu

Şekil 83

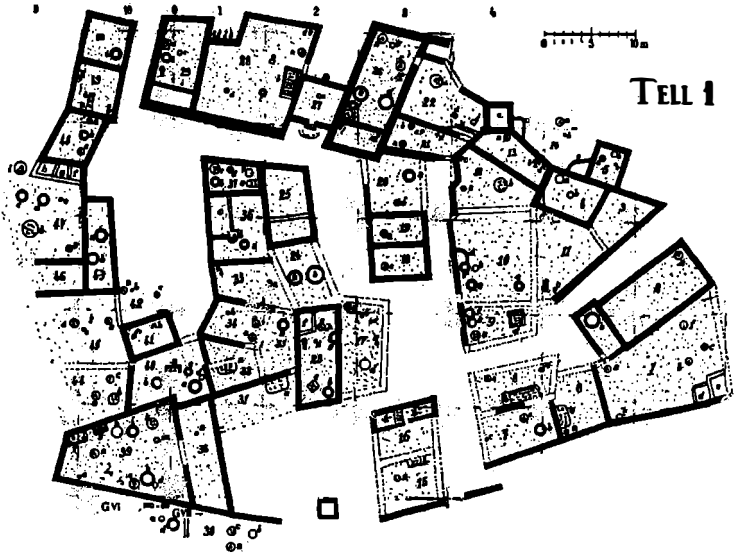
olduğunun farkındaydılar. Eriha'ya vardıklarında İlyas hepsine geride kalmalarını söyledi ama hiçbiri kalmadı. Şeria Nehrine vardıklarında ise İlyas nehri tek başına geçmesi gerektiğini açıkça belirtti ama diğerleri arkada kalırken Elişa ısrarcı olup ustasını izledi. Karşı kıyıya geçip yürümeye başladıkları anda ateş arabası, yani Kasırga görünüp İlyas'ı alarak uçup gitmişti.

Demek ki, Kasırgayla karşılaşma Eriha'nın ters istikametinde, Şeria nehrinin doğu kıyısında ve nehirden pek de uzak olmayan bir noktada gerçekleşmişti; Elişa olayın ardından aynı geçiş noktasını kullanarak nehri yeniden geçmişti.

Tell-Ghassul'da betimlenen ilahi araçlar ile kutsal kitaptaki Kasırgalar arasındaki benzerlikler beni bu arkeolojik bölgede geniş bir araştırma yapmaya itti ve bu araştırmanın sonuçlarını 1985'te yayınlanan *Tanrıların ve İnsanların Savaşları* adlı kitabımda ayrıntılarıyla açıkladım. Sit alanındaki kazıların 1929'da Vatikan'a bağlı Pontifical Biblical Institute tarafından örgütlenen bir arkeoloji misyonu ile başladığını öğrendim. Alexis Mallon önderliğindeki arkeologlar bu höyüğün ikisi meskenler ve biri çalışma bölgesi olarak kullanılan üç tepecik üstüne kurulu yerleşimler içerdiğini keşfetmişlerdi.

Arkeoloji ekibi burada buldukları uygarlığın yüksek düzeyi karşısında şaşkınlığa uğramıştı: Taş Devrinin sonundan Bronz Çağına dek uzanan bir dönemden kalan en eski yerleşimler bile tuğla döşeliydi. Evlerin planı dikdörtgendi ve modern banliyölerdeki gibi gruplanmışlardı (Şekil 84) ve en şaşırtıcı olanı ise duvarların iç kısımlarının çok renkli duvar resimleriyle kaplı olmalarıydı.

Bir örnekte üzerine uzanan kişinin karşı duvarı kaplayan resmi seyretmesine olanak tanıyan gömme bir divan vardı. Resimde oturmuş haldeki iki figür bir hizmetkar veya tapınan grubuna bakmaktadır ve bir kişi de ışınlar yayan bir nesneden dışarı adım atmaktadır. Bir başka duvar resminde ise sekiz uçlu bir yıldız desenini andıran ışınlı nesne büyük bir geometrik kesinlikle ve canlı renklerle çizilmişti (Şekil 85). Ve bir diğerinde ise uzatılmış destekleri veya bacaklarıyla ve "gözler"iyle siyah,

Şekil 84

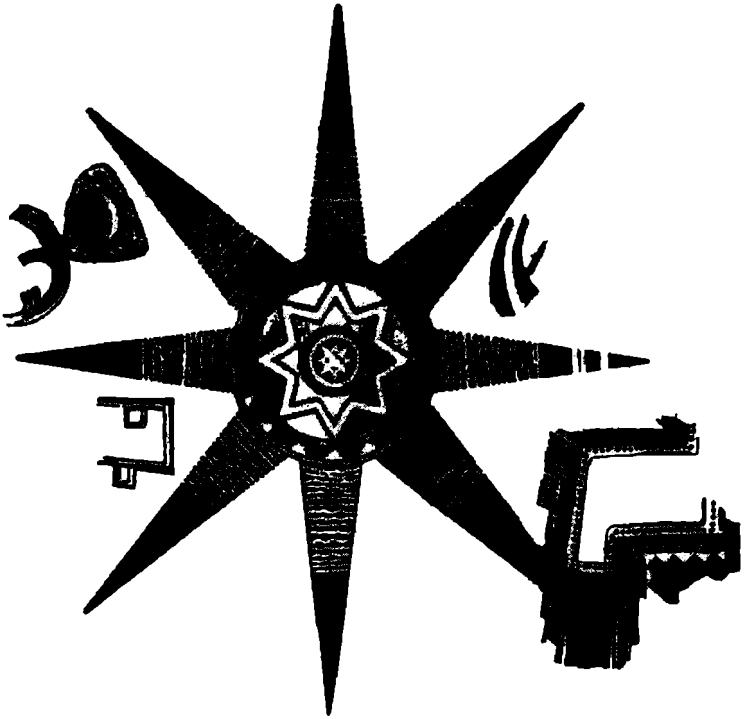
yumru gibi "kasırgalar" görünmekteydi.

Tell-Ghassul'un Şeria Nehrinin doğu yakasından çok da uzak olmadığını (bkz. Şekil 86'daki harita), nehrin batı yakasındaki Eriha'nın tam karşısına düştüğünü gördüm. Kazıları 1933'e dek sürdüren arkeologların sözleriyle:

Höyüğün tepesinden bakılınca her yerin görülebildiği ilginç bir manzara vardır: Ürdün batıda koyu renkli bir çizgidir; kuzeybatıda kadim Eriha'nın tepeciği ve onun ötesinde ise Yahuda'nın dağları uzanmaktadır.

Burası kulağa İlyas'ın göğe alınmak üzere gitmiş olduğu yer gibi gelmekteydi. Bu ise ilk fırsatta oraya gitmek ve hepsini kendi gözlerimle görmek zorunda olduğum anlamına geliyordu.

Bu ilk fırsat 1995 yılının kışında, bir Dünya Tarihçesi Keşif seferine Ürdün'ü de dahil ettiğimde oluştu. Kahire üzerinden

Şekil 85

gelerek Ürdün'ün başkenti Amman'da kaldık ve oradan, Ürdün'deki çeşitli sitlere ziyaretler yaptık. Daha ilk sabah Tell-Ghassul duvar resimlerini görmek üzere Ulusal Arkeoloji Müzesine gittik çünkü bunların orada korunduklarını varsaymışım. Ama müzede böyle duvar resimleri yoktu ve neden söz ettiğimi hiç kimse anlamadı.

O akşam Amman'daki ACOR'da (Amerikan Şark İncelemeleri Merkezi) bir resepsiyona davetliydik ve orada da sorular sordum. Duvar resimleri hakkında hiç kimsenin bilgisi yoktu ama biri Tell-Ghassul denilen bir yer hakkında bir şeyler biliyordu. Orada şimdi Avustralya'nın Sydney Üniversitesinden

bindeki birkaç kişi daha derin hendekler kazarak taş yapıların kalıntılarını aramaktaydılar. Dilediğinizce dolaşabilirsiniz çevrede, dedi bize; çevrede gördüğünüz çanak çömlek parçaları binlerce yıllıktır, dilediğinizce alıp götürebilirsiniz.

Okuyucularım dağılıp çömlek parçaları topladılar ve bunları Amman'a (sonra da ABD'ye) götürdüler. Ben höyüğün en yüksek noktasını aramaya koyuldum ve oradan batıya doğru baktım. Manzara gerçekten de altmış yıl önce arkeologların tarif ettikleri gibiydi: Pırıl pırıl gün ışığında ancak Eriha olabilecek yeri görebilirdiniz. Tell-Ghassul pekala İlyas'ın Kasırga tarafından göğe alındığı yer olabilirdi (Resim 30).

Oradan ayrılmadan önce teşekkür edip vedalaşmak için Sydney'li arkeoloğa uğradım. Aklıma gelmişken, dedim, 1930'larda burada bulunan duvar resimlerine ne olduğunu biliyor musunuz? Ah, sanırım onlar Kudüs'teki Rockefeller Müzesine taşındılar, dedi.

* * *

Rockefeller Arkeoloji Müzesi Kudüs'ün Eski Şehrinin duvarlarının hemen dışında, Herod Geçidinin yakınında yer almaktadır. Filistin'in İngiliz mandası altında olduğu sıralarda müzeyi birkaç kez ziyaret edip o zamanlar Kutsal Topraklarla ilgili eski eserlere ilişkin en iyi koleksiyonları görmüştüm. Kudüs'ün o kısmı Ürdün idaresindeyken (1948-1967) o sıralarda keşfedilmiş olan Ölü Deniz Tomarlarının çoğu burada saklanıyordu. 1967'deki Altı Gün savaşının ardından müze İsrail Eski Eserler İdaresinin merkezi haline geldi.

Ürdün'den dönünce Kudüs'teki Rockefeller Müzesiyle temasa geçip Tell-Ghassul duvar resimleri hakkında bildiklerini sormam pek uzun sürmedi. Nihayet gelen yanıt özetle şöyleydi: Duvar resimleri mi? Baş müdür olmadığından hiç kimse benim neden söz ettiğimi anlamamıştı. Albright Enstitüsünü deneyin, dediler.

Kudüs'te bulunan ve Kitabı Mukaddes topraklarının ünlü

merhum arkeologu W.F. Albright'ın adını taşıyan Arkeolojik Araştırma Enstitüsüne başvurdum. Yardımcı olmaya çalışıp falanca filanca enstitüyle temasa geçtiler ve şu yanıt verdiler: Kudüs'teki Papalık Kitabı Mukaddes Enstitüsünü deneyin, ne de olsa Vatikan kazıları yürütme görevini onlara vermişti. Duvar resimlerine giderek yaklaştığımı hissederek Dünya Tarihçesi Keşif seferlerinin tur operatörü olan Los Angeles'teki Visions Travels & Tours firmasından İsrail'e gidecek bir tur grubu için hazırlıklara başlamasını rica ettim.

Papalık Enstitüsündeki yetkili kişiyle sonunda temasa geçebildiğimde, Tell-Ghassul resimlerinden bazılarının enstitüde saklandıkları ama giderek bozuldukları için kutulara konularak restorasyon amacıyla Kudüs'teki İsrail Müzesine yollandıklarını anlattı bana. Baş restorasyoncu olan Bn. Osnat Brandl'in adını verdiler ve derhal onunla temasa geçtim. Yıllık izninden dönünce mektubumu yanıtladı; bu eserlerin kendilerine teslimine ilişkin görüşmeler yapılmıştı ama henüz yollanmamışlardı.

İsrail'e gidecek Dünya Tarihçesi Keşif seferi hazırlıklarına başlandığı için mektup veya faks mesajları yazmayı bırakıp acilen Kudüs'ü telefonla aramaya başladım. Tekrar Papalık Enstitüsünü aradığımda yaz tatiline girdiklerini ve gerçekten bir şeyler bilebilecek kişinin, yani Peder Fulco'nun California'daki cizvit kolejinde bir yıl geçirmek üzere ABD'ye gelmiş olduğunu öğrendim. Pederi Los Angeles'teki Loyola Marymount Üniversitesinin cizvit grubu içinde bulmayı başardım. 29 Ağustos 1997, Cuma tarihli uzun bir faks mesajında (Papalık Enstitüsündeki) "TG freskleri üstleri camla örtülü ahşap kutular içinde ara kattaki depodalar" ve "daha küçük parçalar dolaptadır" bilgilerini verdi. Kudüs'le temasa geçmiş ve enstitüdeki Peder Crocker ile görüşmüştü; bu peder fresk parçalarını görmemi sağlayacaktı.

Gruptan önce eşimle birlikte Kudüs'e gittim ve ziyaret gününü belirlemek için enstitüyü aradım. O gün çaresizlik içinde Peder Fulco'ya çektiğim faks mesajında, sonrasında olanları anlat-

tım: "15 Eylül Pazartesi günü görüşebilmek için enstitüyü aradım ama Peder Crocker'ın da yerinde olmadığını öğrendim. Onun yerine bakan peder Juan Moreno ise ne fresklerden haberdar ne de deponun nasıl açılacağından."

Peder William Fulco bana ta California'dan bir zamanlar ona yardımcı olmuş bir gönüllünün, Sandra Scham'ın adını ve telefonunu faksladı. Ve böylece, 15 Eylül 1997 günü tüm grup enstitüye geldiğinde (Resim 31) o da gelip bizim için depoyu açtı!

Depo bir masanın üstüne ve yere yığılmış kutularla doluydu ve yürüyecek yer bile kalmamıştı neredeyse. Duvarlara dayalı sergi dolaplarında çeşitli küçük kil eserler vardı. Üstüne karton ve oluklu mukavvadan kutuların yerleştirildiği uzun masanın üstünün camla kaplı olduğu anlaşıldı; kutuların içleri boşaltılmıştı anlaşılan çünkü bazılarının üstünde çay, bisküvi veya konserve meyve markalarının adları yazılıydı, kazı yapanlar tarafından buluntuları Kudüs'e yollamak için kullanılan asıl kutulardı bunlar. Üstlerindeki toza bakılacak olursa çok uzun zamandır hiç kimse ellememişti bunları.

Üstü camla kaplı masaya yığılmış kutulardan bazılarını kaldırdıkça camın altındaki bölmelere yerleştirilmiş üstü boyanmış duvar parçaları ortaya çıkmaya başladı... Derken Sandra Scham'ın deyiimiyle siyah "göz idolleri"ni görmeye başladık; uzun bacakları ve "gözler"iyle yumrumsu siyah nesnelerdi bunlar (Resim 32).

Arayış sona ermişti! Binlerce yıl önce Şeria Nehrinin karşı kıyısındaki bir duvara -Tell-Ghassul'un duvarlarına ait gerçek parçalara- birisi tarafından boyanmış "kasırgalar" işte bu teşhir masasında, tam önümde durmaktaydılar. Cam muhafazayı kaldırıp bir parçaya hafifçe dokunmak istedim ama çok çabuk dağılabildiğini görünce durdum. Bunun yerine parçaların, teşhir dolaplarının, içinde bulunduğumuz odanın duvarına, bir dola-bın üstüne gelecek şekilde çizilmiş ve ışınlı "yıldız"ın reproduksiyonlarının fotoğraflarını çektik sırayla. Tarihi görmüş ve fotoğraflarını çekmiştik (Resim 33).

Ertesi gün Rockefeller Müzesinin baş müdürü ile randevulaşıp oraya gittim ve (Peder Fulco'nun faks mesajının bir kopyasıyla karşılarına çıkınca müzenin elinde bulunduğunu kabul ettiği) "yıldız"ı görmem için yeraltındaki bir mahzene götürüldüm. Özel bir masanın üstünde büyük, kare biçimli bir ahşap kutu durmaktaydı. İki görevli kutunun kapağını kaldırmaktayken, müze müdürünün yardımcısı Fotoğraf çekilmeyecek! diye uyardı.

Ama kapağı kaldırdıklarında, sıvanın tamamen un ufak olduğunu gördüm: O muhteşem güzellikteki duvar resmi tamamen bozulup dağılmıştı. İzin verselerdi bile fotoğrafı çekilecek bir şey kalmamıştı.

Öğleden sonra otele döndüğümde, odamın penceresinden Eski Şehir'e bakarken duvar resimleri için giriştiğim uzun arayışı ve iniş çıkışlarla dolu süreç boyunca harcadığım çabanın buna değip değmediğini düşünmeye başladım. Ve şu sonuca vardım: Değmişti. Ben ve kitaplarımı okumuş olanlar yazdığım ve betimlediğim şeylerin gerçekten de öyle olduğunu doğrulayabilmiştik.

Binlerce yıl önce Tell-Ghassul'un duvarlarını boyayan ressam kimdi acaba? Hala bilmiyoruz. Duvar resimlerini keyifle izlemek için o divana uzanan kimdi? Bilmiyoruz ama *Tarırların ve İnsanların Savaşları* adlı kitabımda bu soruya bir yanıt önermiştim. Betimlenen yumrumsu, siyah nesneler İlyas'ı alıp göğe taşıyan Kasırgalar mıydılar acaba? Değillerse, betimlenen neydi?

Tell-Ghassul, İlyas'ın göğe alındığı yer miydi? Gerçekten de öyle olduğunu düşünüyorum.

YUSUF'UN MISIR'I KURTARIŞI

Görünüşte birbiriyle ilgisiz ögeler içeren karmaşık bir hikayedir bu: Kitabı Mukaddes'te geçen bir hikaye, 3.800 yıllık bir problem, bir firavunun gördüğü bilmecemsi rüyalar, 1960'ların politik güç oyunları ve on dokuzuncu yüzyılda yaşamış bir Amerikalı mühendis ve de bunların hepsini birbirine bağlayan atam Yusuf. Bunların hepsi Mısır'a yapacağımız keşif seferine, muazzam bir mühendislik becerisinin kanıtlarını bulmak ve de Yusuf'un Mısır'ı nasıl kurtardığına ilişkin hikayedeki değişikliği doğrulamak amacıyla genelde hiçbir ziyaretçinin gitmediği bir yeri de dahil etmemize yol açtı.

Yaratılış Kitabının 37. bölümünde başlayan Yusuf'un Mısır'ı kurtarışının hikayesi şaşırtıcı, dramatik ve gizemli özelliklerle doludur. Can sıkıcı rüyalar gördüğü için onu kıskanan üvey kardeşleri tarafından esir olarak satılan Yusuf, sonunda Mısır'da kralın (firavunun) sarayında görevli bir memurun evinde hizmetkar olur. "Güzel yapılı, yakışıklı" olan Yusuf memurun karısının dikkatini çeker ama kadını reddedince onu baştan çıkartmakla suçlanır ve bu nedenle hapsedilir.

Hapishanede adı rüya tabircisi olarak ünlenir. Vaki olup da firavun bir dizi rüya gördüğünde ve falcılarının hiçbiri bunları çözemediğinde Yusuf bu rüyaları yorumlaması için firavunun huzuruna çıkartılır. Güzel ve semiz yedi ineği yiyen yedi çirkin ve cılız ineği, yedi güzel ve dolgun başağı yutan rüzgarla kavrulmuş yedi cılız başağı gördüğü rüyaları anlatan firavuna Yusuf yedi yıl sürecek bolluğun ardından yedi yıl sürecek kıtlığın geleceğini söyler. Çok etkilenen firavun Yusuf'u tüm Mısır'a yönetici atar. Hikayenin devamında Yusuf yedi yıllık bereket döneminde toplanan tahılları depolayıp kıtlık zamanı için bir kenarda saklama planını yürürlüğe koyar. Böylece diğer her yerde yedi yıl boyunca ürün alınmazken "Mısır'da buğday vardı."

Orta Doğu'da doğup büyüdüğüm için, gelişi beklenen kıtlık dönemi için alındığı anlatılan bu önlem beni hep rahatsız etmişti. II. Dünya Savaşının kıtlık ve vesika ile yiyecek dağıtılan günleri boyunca bu sıcak iklimde uzunca bir süre boyunca –hele de (depolamanın başlangıcından kıtlığın bitişine dek geçen) on dört yıl boyunca– yiyecek depolamanın imkansız olduğunu kendi gözlerimle görmüştüm. Böyle bir ambarda yenilebilir tahıllar yerine, böcekler ve haşereler tarafından yenilmiş ve onlarla dolu, çürümüş tahıllar olurdu ancak.

Söz etmeye degecek miktarda yağmur bile almayan Mısır, sık sık söylendiği gibi, gerçekten de Nil'in Evladıdır. Nil Nehri'ni kucaklayan Kahire'yi veya Luksor'u ardında bırakıp arkeolojik sitlere doğru yola koyulan bir ziyaretçi bunu kısa süre sonra keşfeder: Bir buçuk kilometre kadar sonra çöldesinizdir. Örneğin, Kahire'den Luksor'a uçakla yol almaktaysanız bu ülkenin geçimini ve varlığını ince bir su şeridine, yani Nil Nehrine borçlu olduğu havadan bakıldığında daha bariz hale gelir. Sulama kanalları ve hendekler nehrin yaşam veren sularını nehrin iki kıyısı boyunca içeri doğru biraz genişletmektedir; geri kalan her yerde arazi sarı-kahverengi çölden ibarettir.

Dünyanın en uzun nehirlerinden biri olan Nil, Etiyopya ve güney Sudan'dan başlayıp Akdeniz'e doğru akmaktadır. Nehrin suları, yağmur mevsiminin ardından çıkış noktasında artar ve yıllık bir güçlü ve zayıf akıntı düzeyi oluşturur. Ama 1960'larda Mı-

sır'ın idarecisi Cemal Nasır bu nehrin Mısır'a girdiği noktada yüksek bir baraj inşa etme planlarına süpergüçleri de dahil ettiğinde, Nil'in güçlü ve zayıf akıntılarının bir başka özelliği manşetlere taşındı: Nil'in kaynağındaki yağmur düşüşü öyle bir model izlemekteydi ki, Nil'in sularının yalnızca yıllık olarak alçalıp yükselmekle kalmadığı, ortalama *yedi yıllık* bir devre içinde de alçalıp yükseldiği anlaşılmıştı. Bu yüksek barajın kabarak akan suları tutup bunları akışın zayıf olduğu dönemde yavaşça boşaltabilecek kocaman su haznesi, işin doğrusu bir göl oluşturması planlanıyordu (baraj 1971'de tamamlandı).

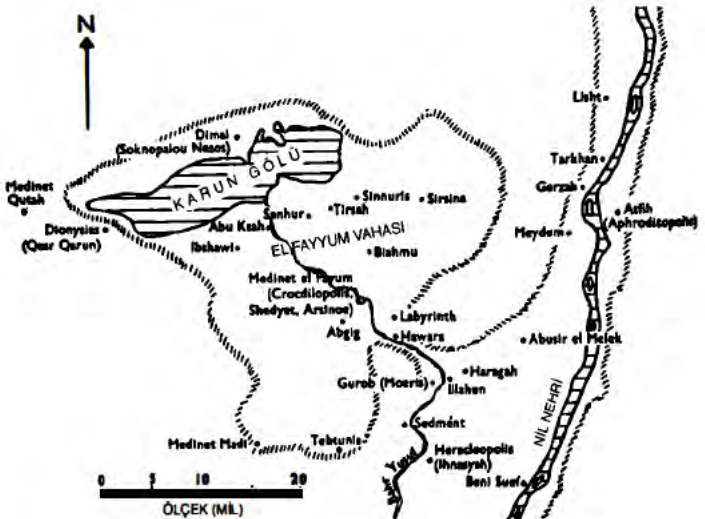
Yedi yıllık devreye ilişkin bu bilginin anlamı benim için giderek büyüdü. Yusuf'un kölelikten yöneticiliğe giden yolda iktidara yükselişini anlatan kutsal kitaptaki hikayenin en temel özelliğiyle, yani yedi yıllık bolluğu (Nil sularının kabarması) izleyen yedi yıllık kıtlık (suların azalması) ile örtüşüyordu. Aniden fark ettim ki, Yusuf'un zamanında Mısır'ın sorunu su idiyse, çözüm de suyla ilgili olmalıydı. Basında bu barajın niçin gerekli olduğuna –yedi yıllık devreye– ilişkin art arda çıkan haberler, yiyecekleri on dört yıl boyunca saklamanın güçlüklerine, hatta imkansızlığına dair beni rahatsız eden şeye ilişkin ilk ipucunu da vermiş oldu. Anlamıştım ki, Yusuf'un karşısındaki sorun tahılları değil de *suyu depolamakla* ilgiliydi!

Sonra olanları ise Rochester, New York'ta yaşayan Amerikalı mühendis ve mucit Francis Cope Whitehouse'a borçluyum. New York Halk Kütüphanesinde Mısır'ın su sorunuyla ilgili eski raporları ve gazete küpürlerini ararken bir yüzyıl kadar önce, 1860'larda, o sıralarda Mısır'ı idare eden İngilizler ülkenin su ihtiyacını karşılama yollarını ve araçlarını incelemekteydiler. Sorunu incelemeleri ve çözüm önermeleri için davet edilen uzmanlar arasında Francis Cope Whitehouse vardı. İyi bir iş çıkarmak amacıyla Nil boyunca yolculuk ederken kadim sulama kanallarının kalıntıları merakını çekmişti. Merakı en sonunda onu Mısır'ın kadim başkenti olan Memfis'in yaklaşık doksan km güneybatısında kalan büyük, canlı bir tarım bölgesine yönlendir-

di. Orada, çölün ortasında, Arapça El-Feyyum denilen bir bölge vardı. Çöl ortasında bir vahayı andırmaktaydı ama tek farkla; burası çok ama çok geniş bir vahaydı ve suyunu bir pınar veya kuyu değil de büyükçe bir göl sağlamaktaydı: Karun Gölü. Şaşırtıcı bereketlilikteki bu bölgenin tamamı, neredeyse deniz seviyesinin altında olan doğal bir çukurlukta uzanmaktadır (bkz. Şekil 87'deki harita).

Whitehouse'u şaşırtan şey şuydu: Tamamıyla çorak bir bölgede ve Nil'den bu kadar uzakta (otuz yedi ile kırk beş kilometre) olan bu göl, sularını nasıl almaktaydı?

Gölü ve kıyılarını inceleyen Whitehouse kadim su bentlerinin, iskelelerin ve diğer anıtsal yapıların kalıntılarını buldu. Kahire'ye dönünce eski ve yeni coğrafi kayıtları araştırdı. Çok geçmeden, eski çağlarda İskenderiye'li Batlamyus tarafından hazırlanan haritalara dayanan, ortaçağdan kalma Mısır haritalarını buldu; bunlar o dönemde El-Feyyum havzasının bir değil, iki göl içerdiğini göstermekteydiler: Şimdikinden daha geniş olan

Şekil 87

Karun Gölü ve ondan da büyük olan Moiris Gölü.

Whitehouse 1883 yılının Nisan ayında Kahire'deki Hıdivi* Coğrafya Derneğinin huzuruna çıkıp bombayı patlattı: Herodot'un (M.Ö. beşinci yüzyılda yaşamış olan Yunan tarihçi-coğrafyacı) yazılarında El-Feyyum bulmacasının yanıtını bulmuştu. Herodot orada, firavun Moiris zamanında büyük bir gölün *insan eliyle* yapıldığını yazar. Bu öyle büyük bir göldü ki, "çevresi üç bin altı yüz stat çeker, yani altmış skene, Mısır'ın denize olan yüzünün bütünü kadar."

Diodorus, Strabo, Mutianus, Pliny gibi diğer kadim tarihçilerin yazılarından alıntılar yapan Whitehouse bunların yalnızca Yunan döneminde değil, daha sonraki Roma döneminde de El-Feyyum havzasının tamamının aslında büyük bir yapay göl olduğunun bilindiğini gösterdiğini anlattı. Burası Mısır'daki en iyi balık kaynağıydı ve kıyıları boyunca dizilen köyler Mısır'ın tahıl ambarı olarak hizmet vermekteydi. Ama bu, gizemi daha da derinleştirmekteydi. Doğal El-Feyyum çukurluğu yapay bir göl oluşturmak için kullanılmış idiyse, bunun baş mühendisi ve planlayıcısı kimdi? Göl nasıl suyla dolu tutulmuştu?

Whitehouse ilk ipucunu Herodot'un yazılarını buldu: "Korkunç derecede çorak bir yerdir, gölü besleyecek kaynak yoktur; suyu bir kanal yoluyla Nil'den alır." 1883 yılının Haziran ayında Whitehouse bu kez Londra'daki Kitabı Mukaddes Arkeoloji Derneğinin huzurunda sonraki keşiflerini anlatıyordu. Kadim Moiris Gölünü besleyen kanal kısmen hala mevcut, diye açıkladı. El-Feyyum çukurluğunu Nil'e bağlayan yapay bir su yoluydu bu; Araplar buna hala *Bahr Yusef* demekteydiler: "Yusufl'un Su Yolu"!

Dernekteki duyurusunun ardından Whitehouse bir dizi konferans ve el ilanı ile bu keşfini yılmadan tanıtmaya adadı kendini: Devasa sulama yatırımını akıl eden, tasarlayan ve yürüten kişi, yahudilerin atası Yusuf'tu.

* Hıdivi, Hıdiv: Osmanlı padişahı Abdülaziz zamanında Mısır valilerine ve rilen unvan. 1914'te İngilizler tarafından kaldırıldı. (Ç.N.)

Elde mevcut olan kaynaklara dalan Whitehouse Arap tarihçilerin bu projeyi Yusuf'a atfetmekle kalmayıp bu yerin adının kökenini de açıkladıklarını bulmuştu (bulgularını halka duyurdu). Yusuf'un güçlerini kıskanan vezirler firavunu, Yusuf'un mühendislik tasarısına çifte meydan okuma olsun diye, bu işi bitirmek için ona yalnızca bin gün vermesi için ikna etmişlerdi. Her şeye rağmen Yusuf, aleyhinde olanların imkansız dedikleri şeyi başarmıştı. Besleyici kanallar kazdı ve bin günde, adına Arapça *Alf Yum* denilen bir yapay göl oluşturdu. Böylece burası bin gün yeri, yani Alf Yum (Arapça *El-Feyyum*) olarak bilinegeldi.

Whitehouse 1911'de öldüğünde tartışmalı bir kişilikti; Rochester'lı Amerikan mühendisinin, yahudilerin atasına büyük mühendislik becerileri atfetmekle kalmayıp Yusuf'un varlığına ilişkin kanıtı, yani onun adını taşıyan yapay su kanallarını ve becerisiyle ilgili efsaneleri de gün ışığına çıkartan keşfi, işte böylece unutulup gitti.

* * *

Whitehouse'un esinlenmiş açıklamalarından bu yana geçen yüzyıl içinde yapılan arkeolojik keşifler anıtların, hükümdarların, hanedanların, sitlerin ve kronolojilerin teşhis edilebilmelerini sağladı. İbran ataların yaşları ile Mezopotamya kronolojisini eşzamanlı hale getirmek için bu verileri kullanarak Yusuf'un doğumunun M.Ö. 1870 yılına denk geldiğini buldum (*Tanrıların ve İnsanların Savaşları* adlı kitabımda ayrıntılarını bulabilirsiniz). Yaratılış Kitabının 41:46 ayetine göre, Mısır'ı yedi yıllık bereketle hazırlama işinin başına getirildiğinde Yusuf otuz yaşındaydı, dolayısıyla projenin başlangıç tarihi M.Ö. 1840 olmalıydı.

Whitehouse'un bulgularını sınamanın yolu şu soruyu yanıtlamaktan geçiyordu: O sırada hüküm süren firavun kimdi? El-Feyyum ve oradaki göl ile doğrulanabilir bir bağlantısı var mıydı?

O dönemin firavununun M.Ö. 1842'de (Yusuf'un göreve atanmasından iki yıl önce) tahta çıkan ve M.Ö. 1797'deki ölümü-

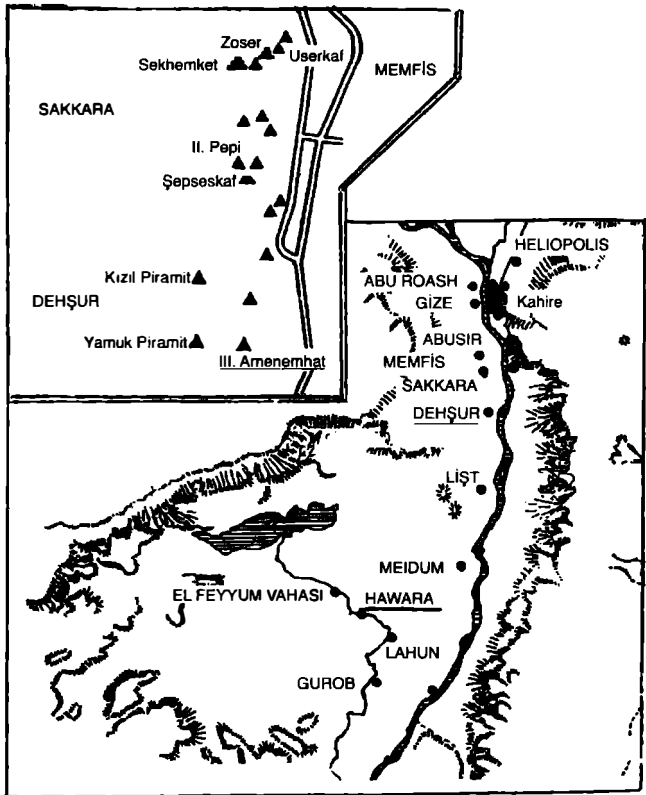
ne dek hüküm süren, Orta Krallık'ın XII. Hanedanından III. Amenhet olduğunu öğrendiğimde pek memnun oldum, hayır, daha doğrusu, şaşırdım. Onunla ilgili kayıtlar –çok açık bir dille– Feyyum bölgesinde sulama sistemlerinin geliştirilmesini ona atfetmektedirler. Orada bir yapay göl inşa edilmesi olgusu, firavunun gölün tam ortasında yer alan ve normal ölçülerinden büyük yapılmış iki adet heykeli sayesinde onunla ilişkilendirilmiştir. Feyyum bölgesinin Mısır'ın tahıl ambarı haline gelişi, özellikle ta-

Şekil 88

ze sebzeleri, meyveleri ve balıklarıyla ünlenişi bu firavunun döneminde. Bu firavunun sfenksi andıran bir heykelle betimlendiği bir örnekte aslan yelesi yerine balık desenlerinden oluşan bir yeleyle sahip olması hayli sıradışı bir durumdur (Şekil 88).

Eski çağlardan kalan ve biriken kanıtlar, giderek büyüyen sorunlara dahiyane bir çözüm getirebilmesi için Yusuf'u El-Feyyum ve oradaki göllere atayan firavunun, III. Amenemhet olduğunu işaret etmektedir. Daha sonraki araştırmalar bu firavunun bir değil

Şekil 89

iki piramit inşa ettirdiğini ortaya çıkartmıştır; biri babasının ve on ikinci hanedana ait diğer atalarının Dehşur'daki piramidinin (bkz. Şekil 89'daki iç şekil) yakınında iken diğeri Hawara'daki insan eliyle yapılmış gölün civarındadır (bkz. Şekil 89). İkincisi Romalı tarihçiler tarafından hemen yanında bulunan, birbiriyle bağlantılı olup depolama tesisi olarak iş görmüş olabilecek sayısız yeraltı odasına sahip bir "labirent" ile tarif edilmiştir.

1994 yılında Mısır'a gidecek olan Dünya Tarihçesi Keşif seferini planlarken, işte bu nedenle, Dehşur'u ve El-Feyyum bölgelerini ziyarete tam bir gün ayırmıştım. III. Amenemhet'in piramitlerini, "labirent"i, Gölü ve "Yusuf'un Su Yolu"nu kendi gözlerimle görmeliydim.

Planladığımız geziyi gerçekleştirmek o kadar basit değildi. Aralarında Yamuk Piramit ve ünlü Kızıl Piramit ve diğer Orta Krallık hükümdarlarının piramitleri de bulunan Dehşur piramitleri kapalı bir askeri bölge içinde yer almaktaydılar. Bölgeye belirlenen bir kontrol noktasından girebilmemizi sağlayacak özel bir izin aldık ve bir süre etrafta dolanıp sayısız fotoğraf çektik, ta ki bir askeri araç aniden üstümüze gelip içinden, fotoğrafının çekilmesi yasak olan askeri tesislerin (hiçbirini görememiştik) resimlerini çekmekle bizi suçlayan öfkeli bir subay inene dek. Bizi hapse atmak, fotoğraf makinelerimize ve filmlere el koymak, bizi bölgeden uzaklaştırmak ve diğer nahoş cezaları dayatmak üzereydi. Los Angeles'te yaşayan ve kendi tur şirketini işleten bir Mısırlı olan becerikli tur operatörümüz Abbas Nedim subayı sakinleştirmeyi başardı. Tutuklanmayacaktık, filmlerimize el konulmayacaktı ama tur otobüsümüze binip gitmeliydik.

Bazıları asfalt, bazıları toprak olan ve sulama kanallarının bazen yanı başında, bazen karşı kıyısında devam eden yollar-
dan geçerek El-Feyyum'a geldik. Oraya yaklaştıkça çölü ve çorak toprakları ardımızda bırakır ve bitkileri, ekili arazileri daha çok görür olduk. Hedefimiz El-Feyyum'un ana veya merkez kasabası olan Medinet ("şehir") El-Feyyum idi (Şekil 89). Oraya yaklaştıkça asfalt kaplı yol nispeten geniş bir kanal boyunca

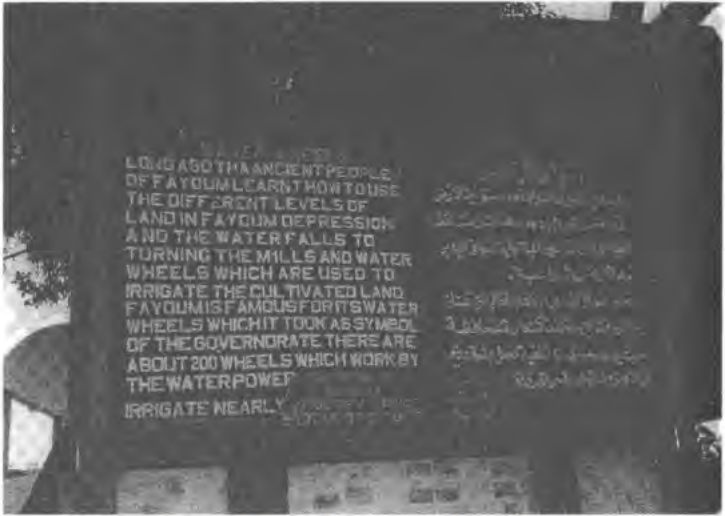

Şekil 90

uzanmaya başladı; Bahr Yusef, yani Yusuf'un Su Yolu boyunca ilerliyorduk!

Kasabanın merkezini andıran bir yerde kocaman bir su çarkı, kanalın taşıdığı suları (Şekil 90 ve Şekil 91) yavaşça döndürmekte, kaldırmakta ve dağıtmaktaydı. Yakınlarında gölgeli terası olan bir restoran vardı; öğle yemeği yiyip dinlenmek (ve resim çekmek) için ideal bir yerdi. Etrafta dolaştım, kanal boyunca yürüdüm ve bir yaya köprüsünü kullanarak karşı kıyıya geçip geri geldim. Bu neşe veren bir histi: İşte burada, Yusuf tarafından tasarlanıp işletilen bir kanalın gerçekten de var olduğunu fiziken doğruluyordum. Whitehouse'un bu yapay gölün inşa edici olarak Yusuf'u önermekte haklı olduğuna ikna olmuştum.

Şimdi, Yusuf'un zamanındaki firavunun kimliğini doğrulamaya gelmişti sıra. Amenemhet piramidine gitme vakti gelmişti. Ama ne tur rehberimiz ne de tur otobüsünün şoförü yolu biliyordu. Ne de restorandakiler; yolu hiç kimse bilmiyor gibiydi.

Şekil 91 (Şeklin açıklaması için bkz. sayfa 304)

Kurtuluş, oturmuş dinlenen grubumuzun yanı başında acı bir fren sesiyle duran bir polis arabası halinde geldi. Yetkili memur sorular soruyordu: Kimdik, niçin buradaydık, El-Feyyum'a yaptığımız yolculuğa kim izin vermişti? Bir kez daha iş, memuru sabırlı bir diplomasiyle sakinleştiren Abbas'a düştü. Sonuç ise şöyleydi. İlk olarak kötü haber: Derhal buradan ayrılp Kahire'ye dönmeliydik. Derken iyi haber: Memur piramidin nerede olduğunu biliyordu ve geri dönerken bizi oraya götürecekti. Bu arada bir başka polis arabası daha ortaya çıktı ve böylece, tur otobüsümüzün önünde ve arkasında giden iki polis arabası eşliğinde oradan uzaklaştık.

Bereketli tarımsal alanın diğer ucuna dek yaklaşık yarım saat boyunca yol aldık, sonra ardında aniden sarı çölün başladığı bir ağaç sırasına ulaştık. Bir zamanlar daha büyük olan göl artık bu noktaya dek küçülmüştü ve çöl kendisine ait olanı geri almıştı. Yol taşlık, zahmetli bir hal aldı. Ama sonra uzakta, düzlükten yükselen piramit biçimli bir höyüğü gördük: Aradığımız piramitti bu (Resim 34). Taşlık arazide yol alıp yapıya yaklaşık

üç yüz metre kala polis memurları otobüsümüzü durdurdular. Buradan birkaç fotoğraf çekebilirsiniz, dedi, sonra derhal Kahire'ye geri dönüyorsunuz!

Bu saçmalık, dedim Abbas Nedim'e. Nedim de polis memuruna, grubumuz piramidi ziyaret etmeli, dedi. Pazarlık uzadı. Sonunda grubun otobüsten inip fazla dağılmadan etrafta dolaşmasına izin verildi. Ama ben ve yanıma alacağım birine yürüyerek piramite gitme izni verilmişti.

Washington, D.C.'de büyük bir günlük gazetenin makale editörlerinden biri olan ve uzman fotoğrafçılık yapabilecek olan Harvey H.'yi seçtim benimle gelmesi için. Biz piramide doğru ilerlerken, yapı ile aramızda uzanan geniş arazinin zemininde yuvarlak delikler olduğunu gördük; "labirent" in veya onun yeraltı odalarının deliklerinin kalıntılarıydı bunlar (Resim 35). Piramit Dehşur'dakilerden bazılarını andırıyordu ama çamur tuğlalardan örülüp dıştan kireçtaşıyla kaplandığı için bunların pek çoğu ufalanıp yok olmuştu. Orada, geleneksel uzun kaftanıyla bir bekçi gördüğümde çok şaşırdım. Çok az İngilizce biliyordu, ben çok az Arapça biliyordum; dolayısıyla evrensel işaret dilini kullandık. Burasının gerçekten de III. Amenemhet'in Hawara'daki piramidi olduğunu doğruladı. İçeri girebilir miyim, diye sordum. Giremezsiniz, dedi, çünkü girişi su basmıştı.

Su mu? Harvey ile birlikte başımızı içeri uzattık. Gerçekten de, piramidin girişinden aşağıya inen birkaç basamak sonrası suyla doluydu. Bu nasıl olabilirdi? Bu piramit gölden otuz kilometre kadar uzaktaydı, hatta yüzeyin hemen altında su olduğunu işaret eden ağaç sırasından bile birkaç kilometre uzaktaydı. Bu su nereden geliyor, diye sordum. Bekçi, *Bahr Yusef* ten, diye yanıtladı. Piramit bir yeraltı kanalıyla Yusuf'un Su Yoluna bağlıdır, diye açıkladı. Mevsimler değiştikçe suyun seviyesi azalıp çoğalıyor mu? diye sordum. Hayır, dedi bekçi, su hep burada.

Kendisini El-Feyyum ile ilişkilendiren firavun tarafından inşa ettirilen piramidin en başından beri Yusuf'un Su Yolu ile bağlantılı olması gerçek bir keşifti; bu piramitlerle ilgili hiçbir kitapta söz edilemeyen bir olguydu bu. Ayrıca Yusuf'un tahılları de-

polayarak (gerçi bunu yıllık yapmıştı) değil de suları depolayarak Mısır'ı dahiyanane bir fikirle kurtarmış olduğuna ilişkin aradığım son kanıttı.

* * *

Yusuf'un Mısır'da geçen hikayesi yahudi ataların kutsal kitapta geçen tarihinin yalnızca bir bölümünü; yani İbrahim, İshak ve Yakup (Yusuf'un babası) soyları ile Mısır'dan Çıkış ve Musa'yı içeren sonraki olaylar arasında bir halkayı oluşturmaktadır.

Kitabı Mukaddes'in anlatımına göre yedi bereketli yılı izleyen kıtlık Yakın Doğu'nun hemen her yanında yaşanmaktaydı, "bütün ülkelerden insanlar da buğday satın almak için Mısır'a geliyorlardı." Bunlar arasında Yakup ve oğulları, yani Yusuf'un erkek kardeşleri de vardı. Büyüyüp Mısırlı bir otorite olan ve Pta'h'ın baş rahibinin kızıyla evlenmiş olan Yusuf ile erkek kardeşleri arasındaki dramatik karşılaşma Yaratılış Kitabında (42–45. bölümler) kaydedilmiştir; onlar Yusuf'u tanımadılar ama o onları tanıdı. Kendisine yaptıklarından dolayı kardeşlerini affeden Yusuf, babalarını da buraya getirmelerini söyledi. Ve Yakup "bütün ailesini –oğullarını, kızlarını, torunlarını– yanına alarak Mısır'a gitti."

İşte İsrailoğulları Mısır'a böyle geldiler ve dört yüz yıl süren konaklamanın ardından "Yusuf hakkında bilgisi olmayan" yeni bir kral başa geçip de İsraililerin kalabalıklığını bir tehlike olarak görerek onları köle ettiğinde Musa'nın önderliğinde Mısır'dan Çıkışa yol açan olaylar zinciri başlamış oldu.

Şimdi, ilginç bir soru sormanın zamanıdır. Firavunun kızı tarafından evlat edinilip bir Mısır prensi olarak büyütülen bir İbran bebeği olan Musa, İsraili kölelere kötü davranan bir Mısırlıyı öldürdükten sonra Sina'ya kaçmıştı. Bir sürüyü güderken "Elohim Dağı"nın yakınlarına gelmiş ve orada Tanrı'nın kendisine, İsrailileri Mısır'daki kölelikten kurtarıp İbrahim'in soyuna vaat edilen ülkeye götürmesi görevini verdiğini işitmişti. Mısır'dan Çıkış süreci içinde İsrailoğullarına On Emir bahşedilmiş ve içinde Yasa Tabletlerinin korunduğu Ahit Sandığı inşa edilmişti. Soruyorum: Yusuf kardeşleri tarafından satılıp köle ola-

rak Mısır'a götürülmeseydi bunların hiçbiri –bu büyük tarihsel ve dinsel olaylar– gerçekleşmeyecek miydi?

Sümerler, kadim uygarlıklar, Anunnakiler ve Nibiru hakkındaki yazmaya nasıl başladığımı sorusunu her duyduğumda böyle bir “ya şöyle olsaydı” sorusu aklıma gelir. Bazen verdiğim uzun (ve gerçek) yanıt şudur: Her şey ben Eski Ahit'i orijinal dilinde, yani İbranca öğrenecek kadar şanslı bir ilkokul öğrencisiyken başladı. Sınıfta Yaratılış Kitabının Nuh'u ve Tufanı anlatan altıncı bölümüne gelmiştik. Bu bölüm bilmece gibi ayetlerle başlıyordu; Tufandan önceki zamanda “yeryüzünde devler vardı” deniyordu. Elimi kaldırıp öğretmene sordum: “İbranca *Nefilim* kelimesi aşağıya inmiş olanlar anlamına gelmesine rağmen niçin devler diyorsunuz?” Dilbilime yönelik hızlı kavrayışıma iltifat edeceğine, sertçe azarlandım: Sitchin, otur yerine! Kitabı Mukaddes sorgulanmaz! Ama ben kutsal kitabı sorgulamıyordum, tam tersine onu doğru anlama ihtiyacımı dile getiriyordum. Nefilimlerin kim olduklarını, bu ayetlerde niçin Elohim (“tanrılar” anlamına çoğul kelime) oğulları (yine çoğul) olarak geçtiklerini merak edişim işte böyle başladı. Ve bu merak mitolojiyi, kadim uygarlıkları, Sümerleri ve onların yazılarını inceleyip öğrenmeme ve sonunda da yazdığım kitaplara yol açtı.

Ve pek çok kez Ya Şöyle Olsaydı diye sordum: Beni azarlamak yerine öğretmenim iltifat etseydi acaba neler olurdu? Tüm bunlarla ilgilenir miydim, kitaplarımı yazmaya yönelir miydim?

Elbette ki bu sorunun yanıtını bilmiyorum. Ama Yusuf ile erkek kardeşlerini ilgilendiren sorunun yanıtını biliyorum. Kim olduğunu onlara açıkladığında, ağabeyleri ona yaptıklarına karşılık Yusuf'un onları öldüreceğinden korkmuşlardı. Ama Hayır, dedi onlara, korkmayın çünkü onların hepsi olması gerektiği için oldu. Onun önceden Mısır'a yollanması, Mısır'a idareci olması, yaklaşan kıtlık için yiyecek hazırlaması; bunların hepsi, büyük kıtlık gelip çattığında babası Yakup ve tüm soyunun bu acımasız kıtlıktan sağ çıkabilmeleri için hazırlanmış ilahi bir planın parçalarından ibarettiler.

Yusuf'un kardeşleri Kenan iline dönüp babaları Yakup'a Yusuf'u ve hepsinin Mısır'a gelmesi için yolladığı haberi ilettikle-

rinde Yakup duraklamıştı. Ama “o gece Elohim bir görümde İsrail’e*”görüldü ve ona, “Mısır’a gitmekten çekinme. Soyunu orada büyük bir ulus yapacağım. Seninle birlikte Mısır’a gelecek, soyunu bu ülkeye geri getireceğim,” dedi. İçi rahatlayan Yakup akrabalarıyla birlikte Mısır’a gitti ve söz verildiği gibi, zamanı geldiğinde, Mısır’dan çıkartıldılar.

Öyleyse, benim yaşadığım olayların gidişatı da mı önceden belirlenmişti? Önceden belirlenmiş kader azarlanmamı gerektirdiği için öğretmenimden işittiğim azar yerine öğretmenimden işitebileceğim övgü olmayacak mıydı?

Belki de Yusuf’un elinden çıkanları görmek için Mısır’a gidişimin ve gerçek Sina Dağını aramakta ısrar edişimin sebebi, bilinçaltımda, buydu.

* * *

Bazı sonnotlar:

Kahire’ye döndüğümüzde terörist saldırı uyarısı nedeniyle Mısır polisinin turistleri şehre toplamaya çalıştığını öğrendik.

New York’a dönünce büyük Mısır tarihi uzmanı Sir Flinders Petrie tarafından Hawara piramidi üstüne yazılmış raporlara baktım. Sir Petrie piramidin girişinin çamur ve suyla dolu olduğunu belirtir; çamur, dağılan çamur tuğlalardan dolayıdır ama suyun kaynağı üstünde durmamıştır. Ayrıca bu piramidin sıra dışı bir özelliğini de keşfetmişti: İçteki (mezar amaçlı olduğu varsayılan) odalara aşağıya doğru değil, piramidin içinde *yukarı* doğru yükselen –giriş düzeyinin üstünde kalan– gizli basamaklardan geçilerek ulaşılmaktadır. Bence piramidi yapanlar bu gizli odaları bilerek su düzeyinin üstünde inşa etmişlerdi, demek ki en başında suyu getirenler de onlar olmalıydılar. Amenemhet–Yusuf bağlantısı bu piramit kadar eskiydi.

*Yakup’un melekle güreştikten sonra aldığı ad.

- 10 -

SİNA DAĞI GİZEMLERİ

Bay ve Bayan Sitchin'in
Musa'nın On Emri aldığı
Sina Dağına uçup
Santa Katarina Manastırını
ziyaret ettiklerinin belgesidir.

ARKİA İsrail İç Hat Havayolları

Kahverengi zemine altın harflerle yazılı bu sertifikayı yaklaşık otuz yıl boyunca Sina yarımadası, Mısır'dan Çıkış Güzergahı ve Sina Dağının yeri ile ilgili araştırma malzemeleriyle dolup taşan dosyalarımın içinde sakladım. Sertifikada belirtilen her şey doğrudur ama eşimle gittiğim dağ, On Emrin alındığı dağ olmaktan çok uzaktı. Kutsal dağın gerçek yerine ilişkin bir arayışa koyulunca bir dizi uçak yolculuğu ve Sina yarımadasına düzenlenen keşif seferleri yapmak gerekti ve bu arada gerçek maceralar yaşadım. Ayrıca inanılmaz olan bazı fotoğraflar çekmemle de sonuçlandılar ama öyle inanılmazdılar ki şu ana dek

onları kitaplarımda kullanmaktan hep kaçındım; şimdi bu kitapta göreceğiniz fotoğraflar ilk kez yayınlanmaktadır. Bu fotoğraflar şaşırtıcı bir soruya "hodri meydan" diyerek yanıt istiyor: Musa, Kutsal Dağın üstünde kimle karşılaşmıştı?

Geçtiğimiz yüz yıllarda Sanata Katarina Manastırına ve yakınlarındaki Musa Dağına giden hacılar hedeflerine varmak için uzun ve zahmetli bir yolculuk yapmak zorundaydılar. İlk önce Mısır'a giden çoğu Süveyş Kanalı'ndan aşağıya doğru gemiyle yarımadanın batı kıyısındaki eski liman kasabası El-Tur'a dek yol alıp (Şekil 92) oradan dik granit dağların tam ortalarında sakladıkları o pek sevilen zirveye ulaşmak üzere yarımadanın

Şekil 92

engebeli dağlık kısmına doğru eşek sırtında yola koyulurlardı.

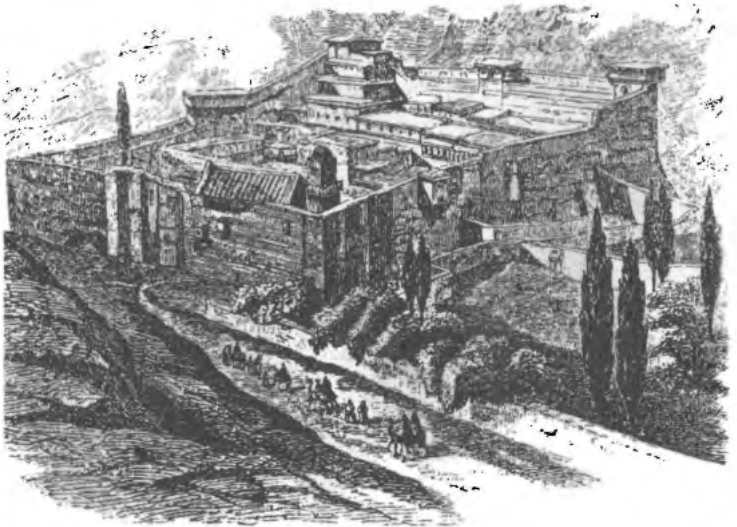
On dokuzuncu yüzyılda hacı olmak için değil de kutsal kitap araştırmacıları olarak oraya gidenlerden (örneğin 1816'da Johann Ludwig Burckhardt) bazıları Mısır'dan Çıkış güzergahını kullandılar. Süveyş Kanalı'nın başındaki Süveyş şehrine yolculuk edip oradan yarımada'nın Firan Vadisine (*vadi* dediysem, yağmur mevsiminde dolup yılın geri kalanında kuru yataklar halinde uzanan dereleri veya çayları kastediyorum) ulaşana dek deve sırtında yol aldılar. Vadinin dolambaçlı yolu üstünde bir noktada doğa, bir vahayı yıl boyunca yeşil tutacak kadar su sağlamaktadır; yarımada'nın en büyük vahasıdır bu (Şekil 93). Araştırmacılar, çoğu kilometrelerce uzunlukta olan dönemeçlerle dolu tehlikeli bir tırmanış sonrasında Manastıra (Şekil 94) ve Dağı ulaşımlardı.

I. Dünya Savaşından önceki yıllar içinde Alman ve İngiliz araştırmacılar (bazen, ikinci işleri askeri casusluktu) Sina Yarımadasını, Sina Dağı'nın yerine ve teşhisine ilişkin çeşitli teorileri sınamak (ve böylece Mısır'dan Çıkış rotasını kesinleştirmek) veya Rotayı netleştirmek (ve böylece Dağı bulmak) amacıyla araştırıp incelediler. Kitabı Mukaddes yol üstündeki mekanların ve mola yerlerinin adlarını, yürüme günüyle ölçülen mesafeleri, yiyecek veya suyun bulunup bulunmadığına veya diğer şeylere ilişkin yer belirten ayrıntıları vermektedir ve her bir teori kutsal kitaptaki şu veya bu ayrıntıyla desteklenebilmektedir. I. Dünya Savaşından önce Osmanlılar, hemen sonrasında bir süre İngilizler ve sonra da Mısırlılar tarafından idare edilen yarımada Mısır'dan Çıkış'ta yaşayan İsrailîlerin modern torunlarının pek de hoş karşılanmadığı bir yerdi. 1967'de yaşanan Altı Gün Savaşının ardından İsrail'in ele geçirmesiyle birlikte bu durum değişti. Tekrar canlanan ilgi patlamasıyla birlikte yarımada İsrailî araştırmacılar, yürüyüşçüler ve gezginlerle dolup taşmaya başladı.

Dolayısıyla 1972'de, Mısır'dan Çıkış güzergahında yer alan sitleri kendi gözlerimizle görmek isteyen eşim ile birlikte su bulunmaz bölgelerde yürümeden veya eşek sırtında yol almadan

Şekil 93

Şekil 94

da bunu yapabilme imkanına kavuşmuştuk. Sina Tur'un ayarladığı Arkia adlı küçük bir İsrail havayolu şirketinden yerimiz ayrıldı, bir limuzinle otelimizden alınıp Ben-Gurion Havaalanından kalkan sabah 8 uçağına bindikten sonra Elat Körfezindeki Elat'a indik. Orada, büyük bir cüretle Gidiş Terminali denilen bir barakada, Uzi'ler taşıyan genç askerler ve İbranca konuşan birkaç Bedevi (Elat otellerinde çalışan yörenin göçebe kabilelerinin üyeleri) arasında pek sıkı güvenlik kontrollerinden geçmek üzere sıraya girdik, bir zamanlar bir hangarın kapısı olan uçağı biniş kapısından geçip küçük bir uçağı doğru yürümeye başladık. Eşim bana dönüp, gözlerine inanamaz bir tavırla, buna mı binip uçacağız? diye sordu. Birkaç dakika sonra, aynen öyle oldu.

Uçuşumuz Elat Körfezinin nefes kesici batı kıyısı boyunca uzanan ve yarımadanın ucundaki Şarm-el-Şeyk'e dek giden yeni asflatlanmış yolun üstünden başladı. Küçük körfezleri, altın renkli sahilleri, denizi yalayan dağları, üstünde Haçlı Seferleri döneminden kalma ve sonradan Halife tarafından kullanılan bir kalenin kalıntılarının bulunduğu mercan adasını görebilecek kadar alçaktan uçuyorduk. Solumuzda, körfezin karşı yakasında kalan Suudi Arabistan'ın kırmızı renkli dağları görülmekteydi. Derken uçak yükseldi ve iç kısımlara yönelip rakımı giderek artan ve uçağı meydan okuyan granit zirvelerin üstünde kalma-ya çabaladı.

Kırklarında, bıyıklı bir adam dahili telefon sistemini kullanarak turist grubuna seslenip aşağıda görülen manzaraları ve yerleri açıklamaya başladı. Uçaktakilerin çoğı aşağıya daha iyi bakabilmek için yerlerinden kalktı. Sonra kemerleri bağlamamızı bildiren işaret yandı ve dik zirvelerin arasında, düz bir iniş alanı aniden, adeta bir serap gibi görünüyordu. Uçak yere konduğunda üstüne kocaman harflerle SİNA DAĞI yazılmış olan bir binanın önünde durdu. Küçük hava meydanının terminal binasıydı bu; oradaki tek bina (Resim 36).

Birkaç dakika içinde, tur grubu haricindeki herkes jiplere ve-

ya diğer arazi araçlarına binmişti. Otobüsümüz hazırды, bindik ve Sina Turumuz başladı.

Yol –aslında yol yoktu, yalnızca daha önceki otobüslerin tekerlek izleri vardı– güneye doğru ilerliyordu. Uçağın indiği düz alan kısa süre sonra yerini boy, biçim ve renk bakımından birbirleriyle yarış eden dağ zirveleri arasında uzanan bir patikaya bıraktı; patika giderek daha dik ve dar hale geliyordu. Sonra otobüs durdu ve inip etrafa bakmaya davet edildik. Aşağıdaki vadide, uzaklarda hurma ağaçlarıyla bir vaha görülebiliyordu: Firan Vadisinin vahası.

Giderek engebeli bir arazide yolculuk etmeye devam ettikçe manzara tek bir insanın bile görülmediği çıplak dağlardan oluşmaya başladı. Otobüsümüz tepelerden aşağıya yuvarlanmış kocaman kayalar arasında açılmış kayalık patikayı izlerken gıcırdayarak, yavaşça yol almaktaydı. Derken dik bir iniş başladı ve vadinin beklenmedik sükuneti görünüyordu. Sonra, dağların tam ortasında, duvarlarla çevrili bir ortaçağ kalesine benzeyen Santa Katarina manastırını gördük.

Tehlikeli bir inişten sonra otobüs manastırın civarına yaklaştı. Geçmişte yukarı çıkmanın tek yolu bir sepet içinde yukarı çekilmektir. Bizler keşişlerin sebze ve meyve bahçesinin bitişiğindeki bir kapıdan geçip daha kolayca girdik içeri. Ziyaretçileri karşılamakla görevli olan bir keşiş mekanın tarihinin Hristiyanlığın başlangıcına dayandığını açıkladı; (o sıralarda Roma idaresindeki) Mısır'da Hristiyanlığı seçen ilk inananlar zulümden kurtulmak için Mısır ve Sina'daki çöllere kaçmışlardı; imparator Konstantin devlet dini olarak Hristiyanlığı kabul edince sayısız saklanma noktası manastırlara dönüşmüştü. Romalılar tarafından idam edilen azizler arasında Katherine de vardı; melekler onun bedenini kapıp Sina'nın en yüksek tepesinde saklamışlardı. Dört yüz yıl sonra nereye gömüldüğü, rüyasında bir keşişe açıklanmıştı. İşte bu nedenle, yakınlarındaki dağ ve manastır onun adını almıştı. Ardından kiliseyi, kütüphaneyi, Aziz Catherine'in altın tabutunun saklandığı yeri ziyaret ettik.

Ama biz, peki ya Sina Dağı, diye sorduk.

Tur rehberimiz dışarıda, uzaktaki bir zirveyi işaret etti (Şekil 95); buna Sina Dağı değil Gebel Mussa, yani Musa Dağı deniyordu. Manastırdan iki saatlik yürüyüş mesafesinde olan Gebel Mussa, tek başına yükselen bir dağ değildir, üç bin metre uzunluğundaki bir dağ kitlesinin güney zirvesidir. Rehber, oraya iki günde gidilebileceğini söyledi. Kullanılan yollardan biri, masif zirvenin batı yamacı boyunca keşişlerin yerleştirdiği dört bin basamağı tırmanmayı gerektirir. Daha kolay olan ama daha uzun süren diğer yol ise dağ kitlesinin doğu yamaçları boyunca yavaşça yükselerek, ilk yolun son 750 basamağı ile birleşir.

Yukarıya tırmanmak isteyenler manastırda konaklamak için rezervasyon yaptırmak ve şafakla birlikte kalıp tırmanmaya koyulmak zorundaydılar. Böyle bir rezervasyon yaptırmamış olanlar (ben ve eşim de bunlar arasındaydık) otobüsle küçük hava alanına geri götürülüp kısa bir uçak yolculuğu sonrasında yarımadanın ucunda yer alan Şarm-el-Şeyk'e vardılar. İsraili-

Şekil 95

ler orada, deniz kıyısında bir dinlenme yeri oluşturup adına Ofira demişlerdi; "Ofir'e" anlamına gelen bu ad, Kitabı Mukaddes'e göre, Süleyman'ın Kudüs'teki tapınak için altın getirttiği o efsanevi yeri işaret ediyordu.

Manastıra yaptığımız ziyaret, Musa Dağına adını veren Musa'nın (Arapça Mussa) aslında Mısır'dan Çıkış kahramanı Musa olmadığını, Aziz Catherine'in naaşını bulan bir keşiş olduğunu kesinleştirmişti. Ayrıca Musa Dağının bir dağ olmayıp üç bin metrelik bir dağ kitlesinin ucundaki bir zirve olduğunu ve çevresinde, Tanrı'nın üstünde görünmek için seçtiği zirveye sanki tepeden bakan, ondan daha yüksek (manastırdaki bir işaret tabelasının belirttiğine göre Katherine Dağı da dahil olmak üzere, (Şekil 96) başka zirvelerin olduğunu netleştirmişti. Ve dahası, Gebel Mussa tek başına yükselen bir dağ olmadığı içindir ki İsrailoğullarının dağın çevresinde ordugah kurduklarını anlatan kutsal kitaptaki hikayeye hiçbir şekilde örtüşmemekteydi.

Kış gelince yüksek granit zirveler karla kaplanmaktadır; halbuki Mısır'dan Çıkışın anlatıldığı pasajlarda kar yağışından hiç bahis geçmez. Aslında, Musa'nın ilk mucizeyi, yani Yanan ama tükenmeyen Çalıyı gördüğü ilk yer Kitabı Mukaddes'te Horev Dağı olarak geçer, yani Kuruluk Dağı. İsrailoğulları (600.000'li) için su kaynağı olduğu varsayılan Firan vahası keşişlerin Musa Dağından birkaç kilometre uzaktadır; İsrailoğulları ordugahı burada, vahada kurdularsa eğer "Yahveh Sina Dağının üzerine indi" (Mısır'dan Çıkış Kitabı, 19:20) diyerek belirtilen Sina Dağındaki Büyük Tecelliye tanık olmaları mümkün değildi.

Ayrıca bir de bildircinler meselesi vardı. İsrailoğullarının hiç yiyeceği kalmadığında, binlerce bildircin mucize eseri ordugahın hemen yakınlarına konmuştu. Kuşlar öyle yorgundular ki, hemen yakalanıyorlardı. Şimdi, bildircinler bugün de Sina üzerinden uçmaktalar; kışın Romanya ve Karadeniz'den Afrika'daki Sudan'a göç ederek baharda geri dönmekteler. Ama Sina'nın güneyi üzerinden uçmazlar çünkü oradaki zirveler bildircinler

için fazla yüksektir. Yarımada'nın orta-kuzey kısmı üzerinden geçmekte ve geri dönüş yolunda Akdeniz üzerinden geçmek üzere çıkacakları uzun, kesintisiz uçuş öncesinde dinlenmek için yarımada'nın o kısmına konmaktadırlar. Bunu tam olarak, Mısır'dan Çıkış hikayesinde belirtilen zamanda, baharın başladığı Fısıh bayramında yaparlar ama güneyde, granit zirvelerin arasında değil.

Bu yolculuk sonunda manastırın yakınlarındaki Musa Dağı'nın, sertifikanın iddia ettiğinin aksine, "Musa'nın On Emri aldığı yer" olmadığına ikna olmuşum.

Şekil 96

1972 yılında yaptığım yolculuk döneminde 12. *Gezegen'i* yazmaktaydım ve kitabın herhangi bir noktası ek doğrulama gerektirdiği anda yazmaya ara verip araştırma yapıyordum. Sina Dağının, gerçek Sina Dağının yeri önemliydi çünkü Kitabı Mukaddes'te geçen başlıca isimlerinden biri Har Ha-Elohim'dir; genelde Tanrı Dağı olarak çevrilmekteyse de harfiyen "tanrıların Dağı" anlamına gelmektedir. Yaratılış Kitabındaki *Elohim* terimi "İnsanı kendi suretimizde, kendimize benzer yaratalım," demiş olan grubu anlatmak için kullanılır. Genel kabul gören bilgeliliğin aksine, buna koşut (ve daha eski tarihli) Mezopotamya metinlerinin Elohim'in, kelimenin tam anlamıyla Yüce Olanlar'ın *Anunnakiler* ile -göklerden Dünya'ya gelmiş olanlar; Sümerlerin, Babililerin, Asurların, Mısırlıların ve eski çağlarda onların ardından gelen tüm halkların tanrılarıyla- aynı olduğunu işaret ettikleri sonucuna varmıştım.

Sümerlerden bize miras kalan edebi metinler arasında Gılgamış Destanı bulunmaktadır; üçte iki Anunnaki soyundan olan Uruk (kutsal kitapta Erek olarak geçer) kralının ölümsüzlük arayışına çıkışını anlatmaktadır. Gılgamış ilk yolculuğunu (bu kitaptaki başka bir bölümün konusu olan) Sedir Dağlarındaki İniş Yerine yaptı. Orada başarısızlığa uğrayınca Anunnakilerin uzaylimanlarının olduğu yere gitmeyi denerdi. Bu yerin Sina yarımadasında, Sümer metinlerinde (Musa'nın İbranca adı olan *Mose'*yi andıran) *Maşu* Dağı denilen yerde olduğu sonucuna varmıştım. Bu dağın Elohim Dağı ile aynı yer olması hayli akla yatkın görünmekteydi. Böylece, gerçek Sina Dağının yerini bulmak Anunnakiler ile ilgili pek çok kanıt parçasını bir araya getirebilirdi.

Gılgamış'ın gitmiş olduğu uzaylimanı, Tufandan sonra Anunnakiler tarafından kurulan uzay limanıydı (Nehirler Arasındaki Diyar'da bulunan bir önceki uzaylimanı milyonlarca ton çamur altına gömülüp yok olmuştu). Yukarıda söz ettiğim Sina turunun kanıt zincirindeki kayıp halkayı ortaya çıkaracağını ummuştum ama manastırın yakınındaki "geleneksel" Sina

Dağının doğru dağ olmadığı sonucuna varmak başka bir şeydi, gerçek dağı bulmak başka bir şey; bu görev hala tamamlanmamıştı. Böylece 12. *Gezegen* Tufan ile bitti, ikinci uzaylimanının ve Gılgamış'ın hikayelerini bir sonraki kitaba bırakmıştım.

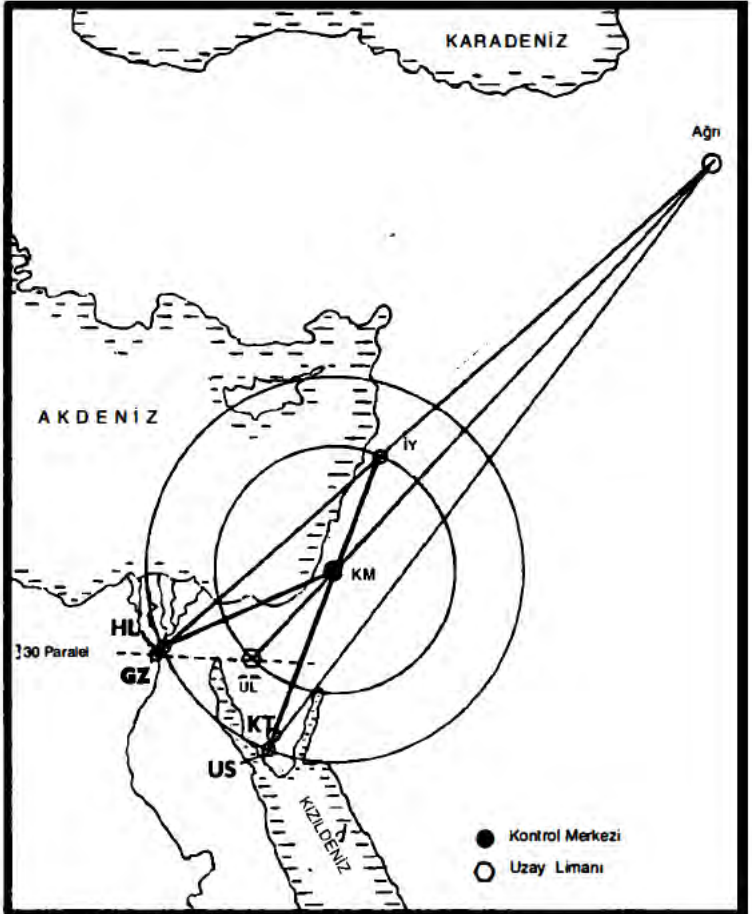
Bir sonraki kitap, yani *Gökyüzüne Merdiven* için araştırma yapıp yazı yazarken kutsal kitapla ilişkili soruşturmayı bir kenara bırakıp bir yandan Sümer verilerine, diğer yandan Mısır verilerine odaklandım. Doğudan gelen Gılgamış ve batıdan gelen ölümden sonra Ebedi Yaşam arayışındaki Mısır firavunları tek bir benzer coğrafi noktada kavuşur gibiydiler. Özdeş hedefleri Sina yarımadasıydı. Ama yarımadanın neresi?

Gökyüzüne Merdiven'de daha ayrıntılı açıklandığı gibi, Gılgamış'ın ikinci yolculuğunun hedefi tufandan sonra inşa edilen ve İniş Koridoru, Uçuş Kontrol Merkezi ve diğer bağlantı çizgileri yarımadanın orta düzlüğünde kavuşan uzay limanıydı (Şekil 97). Firavunların ötealem yolculukları onlara Sfenks'in Bakışı olarak adlandırdığım bir görüş çizgisi, kuzey 30. paralel boyunca uzanan bir hat üzerinde yol aldılmaktaydı (haritadaki noktalı çizgi). Uzay limanı, uçuş hattı ve 30. paralelin kesiştikleri noktada olmalıydı, sonucuna vardım (haritada UL olarak işaretlenmiş nokta). Ve hem Sümer hem Mısır metinleri yeraltı tesisleri olan ve iniş yerinde bulunan bir dağdan söz etmekteydiler. Kitabı Mukaddes'te bu dağdan Elohim Dağı olarak geçmesi çok mantıklıydı.

Arkeologlar ve askeri personel tarafından Sina Dağı ve Mısır'dan Çıkış Güzergahına ilişkin İngilizce, Almanca ve Fransızca yazılmış neredeyse her raporu okudum; Burckhardt raporu manastır yakınındaki dağı kuşkuyla kıldığından beri, güney rotasıyla varılan bir yeri neredeyse herkesin göz ardı ettiği ve (Akdeniz'e yakın olan ve Romalılar tarafından Via Maris olarak adlandırılan) kuzeyden geçen rotayı veya Atalar Yolu da Şur Rotası da denilen orta kısımdan geçen rotayla varılan yeri seçtiği açıktı. Çoğunluk orta kısımda karar kılmıştı. Ama Sina'nın ortasındaki düzlük sıkı ve sürekli değil, irili ufaklı ve aralarında

boşluklar olan bir dağlar zinciriyle çevrilidir. Bu dağlardan hangisiydi o dağ? İşte fikirler burada farklılık göstermekteydi.

Dosyalarım 1973–1975 yılları arasında İsraili araştırmacılarla, (üyeyi olduğum) İsrail Araştırma Derneğiyle, Kudüs'teki İbran Üniversitesiyle Sina Dağı için hangi dağı aday gösterdikleriyle ilgili olarak yaptığım yazışmalarımın ne kadar kapsamlı

Şekil 97

olduğunu hatırlatıyor bana. Bu yazışmaların sonucunda bu dağın aradığım dağ olduğuna dair sağlam bir kanıya ulaşmıştım; başkalarının (kutsal kitapta anlatılanlara, coğrafya ve topoğrafyaya, iklime, su kaynaklarına vs. dayanarak) çoğul seçeneklerine uymakla kalmıyor ayrıca *benim* uzay limanı ve iniş koridoru haritalarıma da uyuyordu.

Ama tam kararımı verip ikinci kitabı yazmaya koyulmuşken bir gün paniğe kapıldım. Anunnakilerin uzay araçlarının İniş Koridorunun ortasında olup Ağrı Dağının iki zirvesine odaklanmış olan hattı izleyerek (Kudüs'teki) Uçuş Kontrol Merkezinin üstünden geçip uzay limanına inene dek aşağıya doğru süzöldüklerini varsaymaktaydım (bkz. sayfa 178'deki Şekil 97) Ama birden şunu fark etmiştim; peki ya aracın tam süzülecek kadar alçaldığı noktada dağlardan birinin o haşin başı dikilmekteydiyse? İniş yapamaz, ancak çarparlardı. Ve ben kitabımı böyle yazar da basıldığında biri çıkıp, saçmalamışsın, yol üstünde bir dağ var! dese aptal durumuna düşerdim (söyleyen de haklı olurdu).

Kurduğum temaslar da göstermişti ki görevimi tamamlamam için özel bir uçakla bölge üstünde uçmalıydım; yüksek maliyeti göze almıştım. Ama bu yalnızca bir başlangıçtı. Oraya uçabilmem için hava sahasını kontrol eden askeri yetkililere uçuş planımın sunulması ve onaylanması gerekiyordu. Sina'nın ne kadar içlerine dek uçacaktım, ne görmek istiyordum, niçin? Amacımın "arkeolojik" olduğunu belirtince Kuzey Sina için Baş Askeri Arkeologtan onay almam gerektiğini söylediler.

O zamandan kalan notlarıma adını eklemişim: Dov Meron. Gazza'nın kuzeyinde, Akdeniz kıyısındaki Aşkelon'daki evinde buluştuk. Sina yarımadasının her özelliğinden haberdardı: topoğrafya, iklim, su kaynakları, tarih. Ona, Mısır'dan Çıkış (Şekil 98) güzergahına ilişkin fikrimden söz ettim ve İsrailoğullarının, şimdi Mitla Geçidi denilen ve 1967 İsrail-Mısır savaşındaki çarpışmalarda (Resim 37) kilit rol oynadığı ortaya çıkan geçitten geçerek orta düzlüğe girdikleri sonucuna vardığımı anlattım;

Mitla Geçidi ve diğer seçenek olan Giddi Geçidi üstünden uçmak istediğimi söyledim.

Derken dönüp dolaşıp Sina Dağı ve muhtemel konumu konusuna geldik. Diğer araştırmacıların avantajlarını ve dezavantajlarını, orta düzlükte odaklanan savları ona özetledim. Sonra tüm kartlarımı açmaya karar verdim. Çantamdan 12. *Gezege*n'in yeni yayınlanmış bir kopyasını çıkartıp ona "Anunnaki bağlantısı"nı açıkladım. Şaşırmadı, aksine hayran kaldı. Tüm bu kriterleri karşılayan tek bir dağ var, dedi ve önümüzde açılı duran kocaman Sina haritası üstünde gösterdi.

Kendi araştırmamın işaret ettiğiyle aynı dağdı bu!

Dağın ve geçitlerin üstünden uçmama izin verilmesine ilişkin onayı ve önerisini hemen oracıkta, önümde hazırlayıp imzaladı. O kadar memnun olmuştum ki.

Oradan başlayıp askeri onaylar zincirinden geçerken dağın adını belirtmenin bir sorun olduğu ortaya çıktı. El-Ariş kasabasının güney-güneydoğusunda yer aldığından (bkz, Şekil 92'deki harita) onaylanan güney uçuş rotası Akdeniz'in üstünden geçip Sina'nın iç kısmına dönüp El Ariş'e varmaktaydı. Ama bu rota benim ilk hedefime, yani Anunnakilerin İniş Rotasının kullanılabilirliğini doğrulamaya uygun değildi. Hayır, *Kudüs'e uçup oradan* güneye dönmeliyiz, diye ısrar ettim. Sonunda, o yönde uçmama izin verildi ama Kudüs'ün biraz güneyinden yola çıkmak zorundaydık.

Bir sorunu çözdükçe diğeri çıkıyordu; fotoğraf çekme isteğim de sorun olmuştu. İki rulodan fazla film kullanmamak ve bunları bana eşlik edecek olan irtibat subayına teslim etmek kaydıyla onay aldım çünkü fotoğrafları ordu banyo ettirip basacak ve gerekli gördüklerini sansürleyecekti. Uymaktan başka çarem yoktu.

Tel Aviv'in kuzeyindeki Sdeh Dov adlı küçük bir sivil havaalanından yola çıktığımızda 1977 yılının Kasım ayında güzel bir sonbahar günüydü. İrtibat subayından uçağa binmeden önce bir resmimi çekmesini istedim; işte o resim (Resim 38). On yedi

kişilik uçakta bir o bir ben vardık; pilot İsrail hava kuvvetlerince görevlendirilmişti. Kudüs'ün güneyinden güneye dönüp Anunnakilerin Rotasını izlemeye başladık. Ortalama yükseklikten bile İsrail'in ne kadar dar bir alanda uzandığı görülebiliyordu: avucunuzu açsanız baş parmağınız Akdeniz'e, serçe parmağınız Şeria Nehri ve Ölü Deniz'e değecek gibiydi.

Artık dosdoğru güneye yönelmiş, giderek alçalıyorduk. Yahuda'nın dağları yerlerini art arda uzanan tepelere bırakmaya başladılar. Derken, sağda, tam karşımızda tepeler ürkütücü dağlar haline gelmeye başladı. Dağın "önünden kaçılacak" mıyız, rotamızı değiştirecek miyiz yoksa yükselecek miyiz bilemediğim için Alçaktan uçmaya devam et! Alçaktan uçmaya devam et! diye seslendim endişelenen pilota. Derken, sanki bir büyü sayesinde, dağlar arasında bir boşluk, bu koca dağ zincirindeki çok geniş bir boşluk ortaya çıkıverdi. Sanki dev bir el dağları sağa sola ayırarak yolumuzdan çekivermişti; Sina'nın ortasındaki düzlük tam önümüzde uzanmaktaydı.

Yüksekliğimiz yaklaşık üç bin metreydi. Pilotun rahat bir nefes aldığını işittim (veya öyle olduğunu sandım). Tamamız! Tamamız! diye bağırdım ona, Artık normal yüksekliğe çıkabilirsin.

Büyük bir "Başardım!" hissi yaşadım. Bir şişe şarap ("gerekirse" diye getirmiştım) ve kurabiye çıkarttım ve yoldaşlarımı mutluluğumu paylaşmaya çağırdım: Anunnakilerin İniş Yolu-nu izlemiş ve kullanılabiliirliğini kesinleştirmiştım! İrtibat subayı şaraptan ve kurabiyelerden aldı; pilot ise yalnızca kurabiyelerden.

* * *

Artık batıya doğru, Sina'nın orta düzlüğü üzerinden uçuyorduk. Aşağıda, tankların ve diğer savaş araçlarının enkazları, 1973'te Sina'daki Mısır-İsrail savaşının kalıntıları hala görülebilmekteydi: Düzlüğün sert toprağı, askeri yorumcuların yazdıklarına göre, "mükemmel tank arazisi"ydi. Eski yollar boyunca yakılmış kamyonlar vardı; yeni yollar ise araziden siyah asfalt şeritler gibi geçip uzanmaktaydılar. Mitla ve Giddi Geçitle-

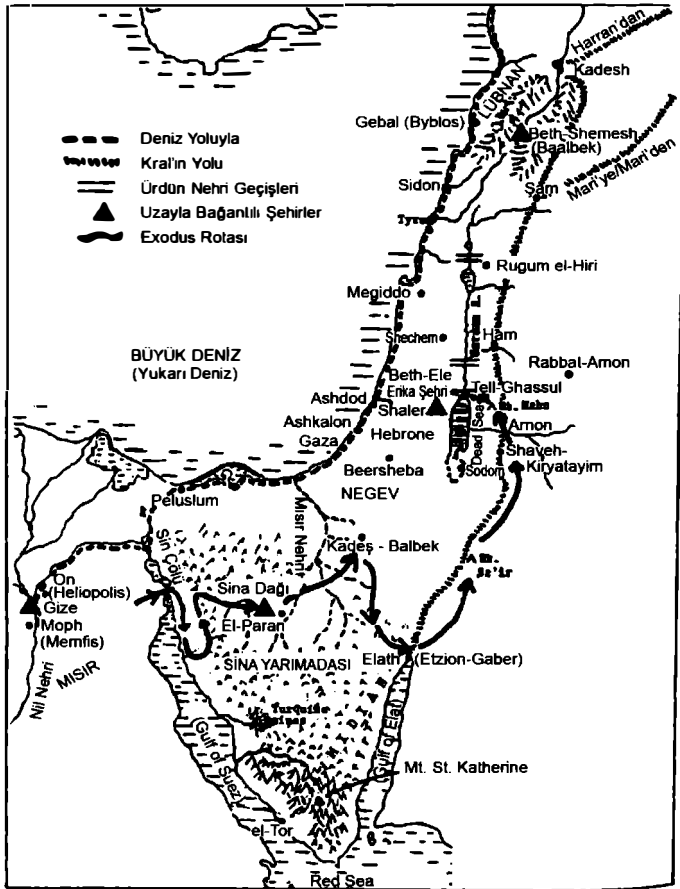
rine ancak ateşkes hatlarının izin verdiği ölçüde yaklaşabildik, sonra geri döndük. Sonraki hedefimiz Sina'nın ana ırmağı olan El Ariş Vadisinin iki yanında uzanan yolların birleştiği nokta olan Nakhl yerleşimiydi (kasaba dersem abartmış olurum).

Bir gece önce yağmur yağmıştı ve Vadi suyla dolup taşmıştı, hatta bazı noktalarda küçük göller oluşmuştu. Kış mevsimindeki yağmurların yanı sıra Vadiyi güneydeki zirveleri kaplayan karların ilkbaharda erimesiyle inen sular da beslemekteydi. Kuru yaz mevsiminde bile kuru nehir yatağının altında, birkaç santim derinde su bulunuyordu. İsrailoğulları –inandığım gibi– burada kamp kurmuşlardıysa buraya gelir gelmez hem kendileri hem de sürüleri için su bulmuş olmalarını açıklayabilirdi bu. Ayrıca Musa'nın, "toz haline gelinceye dek ezdi, sonra suya serperek İsraililere içirdiği" anlatılan Altın Buzağı olayını da açıklıyordu.

Mısır'dan Çıkış Dağı –Gılgamış Destanının Maşu Dağı– be-lirgin bir zirve olarak uzay limanının civarında olmalıydı, tam ortasında değil (aksi takdirde araçlar ona çarparlardı). Biz Nakhl'a yaklaşır ve düzlüğü çevreleyen beyaz kireçtaşı dağ zincirini izlerken, gitmek istediğim dağı elimdeki Sina haritası üstünde pilota gösterdim.

Tek başına olmalıydı; Kitabı Mukaddes'in anlatımına göre İsrailoğulları dağın çevresinde ordugah kurmuşlardı, Dağın üstünde olup bitenleri, yani Rab'bin *Kavod*'unun içinde dağa alevlerle inişini görmekte zorlanmamışlardı. Genellikle "görkem" olarak çevrilen bu terim Sami dillerinde harfiyen "ağır şey" (ve eğer Sümerce bir terimse "uçup süzülen şey") anlamına gelmektedir. İsrailoğulları bunu onları o dağa götürecek olan çöle girdiklerinde görmüşlerdi ve onlara, Rab halkın tümü kendilerine Tanrı'nın sözlerini getirdiğine ikna olsunlar diye Musa'ya dağdan seslendiğinde bunu tekrar görecekları söylenmişti. Haberi üç gün önceden alan halk, *Kavod*'unun içinde koyu bir buluta sarılmış haldeki Rab dağa konduğunda en büyük tecelliği yaşamışlardı: "Yahveh'nin *Kavod*'u İsraililer'e dağın doruğunda yakıcı bir ateş gibi görünüyordu. Musa bulutun içinden dağa çıktı. Kırk gün kırk gece dağda kaldı" (Mısır'dan Çıkış Kitabına göre).

Yaklaşık 3.400 yıl önce olmuştu bu. Ve şimdi, Musa ile Harun'un soyundan, yani Levililer soyundan olan ben bu ürkütücü ve kutsal yeri yeniden ziyaret etmek, burayı dağın eteğinden

Şekil 98

gören İsraililer kalabalığının aksine tam tepesinden görmek üzereydim!

Dağın üstünde halkın Tanrı'yı görüp Musa'yla konuştuğunu işittikleri o eşsiz zamandan kalan kalıntılar bulmayı mı bekli-

yordum yoksa? Şüphesiz ki hayır (en azından mantığım böyle diyordu...) On Emir ile bağlantılı o olaylar geçip gitmiş, arkalarında hiçbir şey bırakmamışlardı. Bulunabileceğini düşündüğüm şey bir mağara veya mağaraya benzer bir yüzey şekliydi. Kitabı Mukaddes Mısır'dan Çıkış sonrasına ait dönemlerden söz ederken Sina Dağına yalnızca bir kez daha değinir; İlyas peygamberin hikayesini anlatırken. Baal rahiplerinin öldürülmesine sebep olmasından sonra canını kurtarmak için Sina'ya kaçan İlyas peygamberi bir melek, saklanabilsin diye Sina Dağındaki bir mağaraya götürür. Bir mağaranın binlerce yıl sonra bile yerinde kalabileceğini düşünmüştüm; belki de görebilecektim orayı.

Dağın çevresinden birkaç tur attık ama ilgi çekici bir şey göremedim. Sonra pilota dağın üzerinden uçup birkaç kez zikzak çizmesini söyledim. Resimli bir kayıt olması amacıyla dağın tepesindeki arazinin birkaç fotoğrafını çektim. Hava değişiyordu; bulutlar ve rüzgar artmıştı. Pilot artık geri dönmemizin iyi olacağını söyledi. Birkaç fotoğraf daha çekebilecek kadar film vardı; dağın üstünde bir kez daha zikzak çizelim, dedim. Orada bazı topoğrafik özellikler sanki "elden geçirilmiş" veya düzenlenmiş görünmekteydiler.

Pilot bir kez daha tam bir daire çizip dağın diğer yanına geçmeye hazırlandı. Onu göze çarpan bir şekilde yükselen, sanki kasıtlı bir biçim verilmiş olan dağlık burna yönlendirdim. Buraya yaklaştığımızda, bir yanında yuvarlak bir delik var gibi geldi bana. Kalp atışlarım hızlandı: Mağarayı bulmuş muydum yoksa? Birkaç fotoğraf daha çektim ve bu yüzey şeklinde bir de diğer yanından bakabilmemiz için bir daire daha çizmesini söyledim.

Pilot bunu yaparken gri-kahverengi arazinin geri kalanından farklı görünen açık renkli, beyaz, yuvarlak bir yüzey şekli gözüme çarptı. Fotoğraf makinemle birkaç resmini çekmeyi başarabildim (Resim 39 ve 40), bunun ne olduğunu merak ediyordum. Sonra bana izin verilen ikinci rulonun sonuna geldiğimi fark ettim.

"Geri dönmeliyiz!" dedi pilot. "Fark etmez," dedim, "filmim bitti."

İki siyah beyaz film rulosunu, talep edildiği gibi, irtibat subayına teslim ettim. Bunların hemen banyo ettirileceğine ve askeri yetkililerce “hemen” inceleneceğine söz verdi. Sözünü tutmasını birkaç gün beklemek zorunda kaldım, işin doğrusu, New York’a geri dönmek için havaalanına gitmek üzereyken ulaştılar elime. Zarfı uçakta açtım ve banyo edilmiş film negatifleri üstündeki birkaç fotoğrafın yok edildiğini gördüm (oysa askeri tesise benzeyebilecek herhangi bir şeyi fotoğraflamamak için çok özen göstermiştim).

New York’a varınca filmleri bastırıp büyüttürdüm. *Beyaz nesne onu havadan gördüğüm gibi görünmüştü resimlerde; uçan daireleri gördüklerini iddia edenlerin tarif ettikleri gibi üstünde çıkıntılı bir tepesi olan tam bir yuvarlak.* Bir UFO çizecek olsaydım, böyle betimlerdim!

Bu yeterince inanılmaz değilse, fotoğraflayabildiğim “mağara”nın ve “peyzaj yapılmış arazi şekli”nin (Resim 41) ve kusursuz yuvarlaklıktaki “mağara” girişinin (Resim 42) ayrıntıları da az inanılmaz değildi hani. Dikkatimi çeken ve yukarıdan bir yarı çekilmiş olan dağlık burun (Resim 41) aslında iki kısma ayrılmıştı; biri uzun bir dil gibi uzanmaktayken diğeri, orta kısmı zeminden yukarıda kalması için etrafındaki zemin sabanla sürülmüş benzeyen uzunlamasına bir alandan oluşuyordu. Diğer taraftan bakıldığında dikkatimi çeken “mağara”lı fotoğraf (Resim 42) gerçekten de dağlık burnun bir yanındaki kusursuz yuvarlak açıklığı göstermekteydi. *Daha da şaşırtıcı olanı, dağlık burnun üst kısmındaki yükseltide eşit aralıklı bir dizi açıklık vardı. Fotoğrafta böyle üç açıklık ve belki de bir dördüncüsü (solda, resmin kenarında) açıkça görülebilmekteydi.* Bu açıklıkların ardında, yükseltinin en üst kısmındaki “sabanla sürülmüş” uzunlamasına kısım (siyah beyaz fotoğrafta) çevresinden daha koyu renkli, uzun bir yüzey özelliği gibi görünmekteydi.

Bu fotoğraflara tekrar tekrar baktım. Biraz daha büyütüldüklerinde görüntüler iyileşeceğine bulanıklaştı. Fazlasıyla inanılmazdı ama işte buradaydı; kendine soru üstüne soru sordum, başımı inanmayarak salladım çünkü yanıtların hiçbirini akla yatkın görmüyordu. Tam bir UFO –bir modern UFO– dağın üstüne indiği sı-

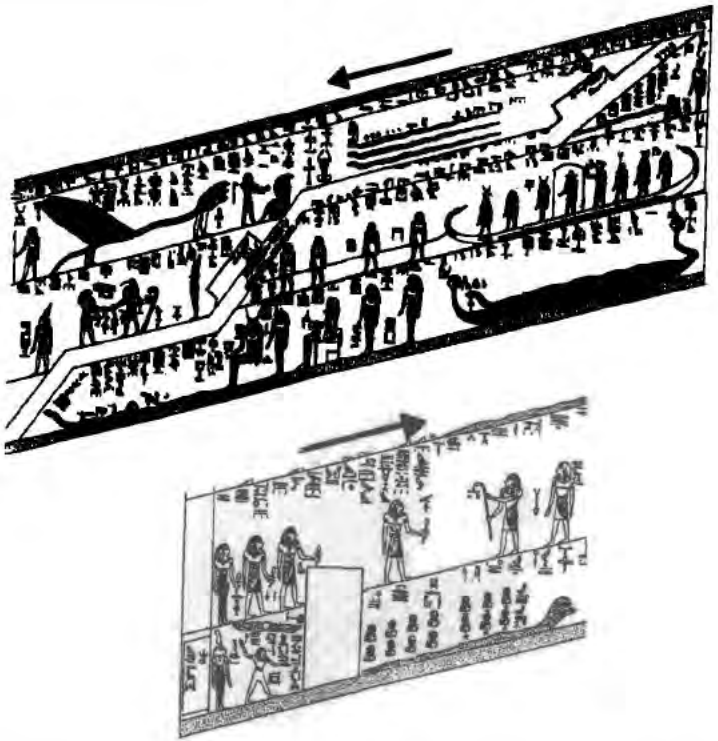
rada mı geçmiştin oradan? Bir süredir orada duran bir nesneye mi rastlamıştın? Ve en inanılmazı, Mısır'dan Çıkış zamanından veya Yahveh'nin sonraki bir başka ziyaretinden beri orada duran ilahi *Kavod*'u mu görüp resmini çekmiştin? Ya da daha az şaşırtıcı ama daha mantıklısı, yağmur ve rüzgarla aşındırılıp biçimlendirilen ve kireçtaşından oluşan dağın açığa çıkmış kısmı olduğu için beyaz olan, doğal bir yüzey şekli miydi?

Peki ya diğer garip özellikler; yükseltilmiş dağlık burnun etrafındaki "elden geçirilmiş" veya sabanla sürülmüş görünen alan, kusursuz bir yuvarlak olan "mağara girişi", eşit aralıklı açıklıklar: Bunlar ne olabilirdi acaba? Elbette ki bunların hepsi yağmur ve rüzgarın işi olamazdı. *Birinin* –insan değilse eğer, tanrıların– düşünülüp tasarlanmış bir eseriymiş bu.

Firavunun gömüldüğü yerden başlayıp Işık Dağının bulunduğu *Duat*'a dek ötealeme yaptığı yolculuğu anlatan Mısır metinleri bunu on iki saatlik bir yolculuk olarak ele alırlar. İlk üç saat yerin üstünde yol alan kral bir açıklığa girip eğimli bir dizi tünelden inerek Beşinci Saatte en alt düzeye erişirdi. Altıncı Saatte Milyonlarca Yıl Gezegeninde tanrılara katılmaya layık olup olmadığını görmek üzere yargılanırdı; eğer layık bulunursa, eğimli tünellerden çıkarak (Şekil 99) Kanatlı Disk amblemi taşıyan bir kapıdan geçirdi. On İkinci Saatte kral "koyu karanlığın en dış sınırı"na erişirdi, orada kendisini büyük bir mağaranın içindeki Göğe Yükseltici bekliyor olurdu; ve orada, yolculuk için giyinip donanır, "Yerin Kapısı, Göğün Kapısı" açıldığında yukarıya yükselirdi.

Fotoğraflarıma tekrar baktığımda, bir dizi aralıklı delikli bu garip yüzey şeklinin, tıpkı Mısır metinlerinde ve *Ölümler Kitabı*'ndaki resimlerinde betimlendiği gibi, dağın içindeki yeraltı tesislerinin hava bacalarını temsil edip etmediklerini merak ettim. Yuvarlak, mağara benzeri giriş Rab dağda yanından geçip giderken Musa'ya girip saklanmasını söylediği "kaya kovuğu" muydu? Yoksa dağın içindeki bazı geçitlerle bağlantılı bir açıklık, İlyas'ın saklandığı mağara mıydı?

Bu düşünceler zihnimin içinde hızla dönüp durmaktayken, bu yüzey şekillerinin bir biçimde doğal güçlerin sonucu, hatta

Şekil 99

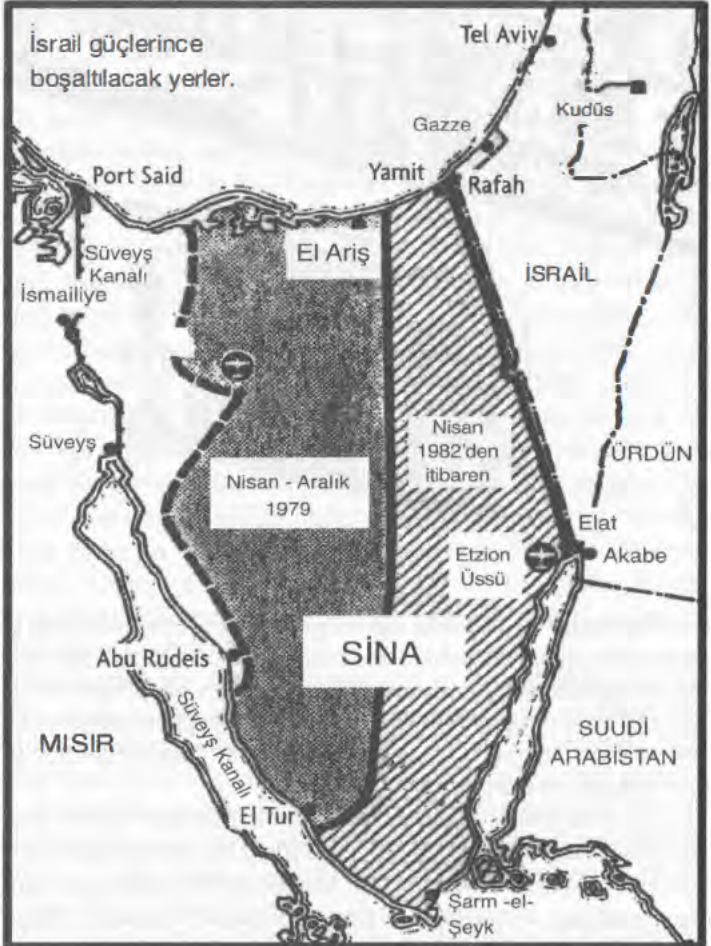
kaya oluşumları üstündeki ışık ve gölgelerin sonucu oluşan göz aldanmaları olup olmadıklarını merak etmekten de alıkoyamıyordum kendimi. Göz aldanması demişken, gözlerimi (ve büyütecimi) *mağara girişinin yanında duran, zırh giymiş bir deve benzeyen şeyden* alamıyordum. Kulağa ne kadar çılgınca gelirse gelsin, böyle görünüyordu.

Hepsi inanılmaz, afallatıcı, gerçek olamayacak kadar iyiydi. Gerçekse, Anunnakilerin bu dağ üstündeki mevcudiyetlerinin –ve yakınlarda olması gereken, Kitabı Mukaddes'in Sodom ve Gomo-ra'nın yıkılışını anlatırken andığı bir nükleer felakette ortadan kalkmış olan uzay limanlarını doğrulayan– fiziksel kanıtına rastlamış ve bunu fotoğraflamışım, demekti. Öte yandan, gerçek de-

ğilse, bu durumda doğa koşulları en şaşırtıcı türden muamma yüzey şekilleri yaratmak için komple kurmuşlar, demekti.

Hangisi doğrudur?

Bunun derinlemesine araştırma yapmadan bırakılamayacak kadar önemli olduğunu düşünüyordum. Geri dönüp dağa gitme-

Şekil 100

min ve tepesine konup bu şaşırtıcı yüzey şekillerini bizzat kontrol etmemin şart olduğunu hissediyorum. Dağcılık yapmak için ideal bir aday olmadığım için oraya helikopterle gitmeliydim.

Olaylar beni, dilediğimden daha hızlı harekete geçmeye zorladı. Mart 1979'da İsrail-Mısır barış antlaşmasının koşulları açıklandı; bunlara göre, İsrail'in Sina'dan aşamalı olarak çekilmesi gerekiyordu ve "benim" dağın bulunduğu yer o yılın Aralık ayında boşaltılmalıydı (Şekil 100).

Bir helikopter kiralayıp dağa inmek için gereken izinleri almak amacıyla aceleyle İsrail'e uçtum. Duvara tosladım. Tüm uçaklar ve helikopterler, hatta tarlaları ilaçlamakta kullanılan zirai uçaklar bile ekipmanın Sina'dan çıkartılması için kullanılmaktaydı. Turlar, kısacası ordunun ve hava kuvvetleri üslerinin taşınmasıyla bağlantılı olmayan tüm önemsiz uçuşlar yasaklanmıştı. Boş yere çabalayarak bir hafta geçirdim ama nafiye.

Eve geri dönüp *Gökyüzüne Merdiven*'i yazmayı ve şekillerle desteklemeyi tamamladım (bu kitap 1980'de yayınlandı). Yerinde doğrulama yapmadıkça bu inanılmaz bulguları veya fotoğrafları kitaba ekleyemezdim. İşte bu nedenle *Gökyüzüne Merdiven* 1977 yılındaki uçuşumun hikayesi ve fotoğraflar olmadan baskıya gitti. *Burada gördüğünüz fotoğraflar neredeyse otuz yıldır yayınlanmadan kaldılar!*

Ama dağa bir helikopterle geri gitmekten vaz geçmiş değilim; Sina Dağı Gizemleri destanı devam etmeliydi.

BİR TÜRLÜ ELE GEÇMEZ DAĞDAKİ MACERALAR

.

Kendimce seçtiğim Sina Dağının üstündeki bulmacamsı yüzey özelliklerini mutlaka yerinde doğrulamam gerektiğini düşünüşüm zaman içinde en beklenmedik koşulların ve maceraların yaşanmasına yol açtı. Yaklaşık yirmi yıl boyunca gayretlerim hep uluslararası politik güçlerin, onlarla hiç işim olmasını istemediğim halde (ama gene de içine dalmak zorunda kaldığım) devlet meselelerinin duvarına toslayıp durdu.

Sina yarımadasına yaptığım uçak yolculuklarım, önceki bölümde belirttiğim gibi, 1967’de yaşanan İsrail–Mısır savaşı sonrasındaki koşullar sayesinde mümkün olabilmişti. 1979’da aceleyle İsrail’e dönüp söz konusu dağın üstüne konmak amacıyla bir helikopter kiralama girişimime ise Mısır ile İsrail arasında imzalanan barış antlaşmasının kuralları gereğince İsraililerin Sina yarımadasını aşamalı olarak boşaltması süreci sebep oldu.

Ancak o sırada bilmediğim bir şey vardı; ben İsrail’de bir helikopter bulup Sina Dağına gitmeye uğraşırken bir başkası –Mısır’da– da Sina Dağına helikopterle uçmayı planlıyordu. Bu kişi Mısır devlet başkanı Enver Sedat’ın ta kendisiydi! Onun planı

Aziz Catherine manastırının yakınlarındaki güya geleneksel Mussa Dağına gitmekti. Yine de bu niyeti ve onun helikopterle uçuşu benim sonraki planlarımda ve Keşif Seferleri gezilerimde bir rol oynayacaktı.

Sonradan anlaşılabilecekti ki, Mısır devlet başkanı Sedat, Mısır-İsrail Barış Antlaşmasını eşsiz bir dinler buluşması için fırsat olarak görmekteydi. Kendisinin, İsrail başbakanı Menahem'in ve ABD başkanı Jimmy Carter'ın –bir müslüman, bir yahudi ve bir hristiyanın– Sina'ya gelip barış antlaşmasını “Tanrı'nın Musa'ya On Emri verdiği Sina Dağı”nın eteklerinde imzalamasını önermişti. Bu tören Washington'daki Beyaz Saray'ın bahçesinde yapıldı (Mart 1979). Ama bir iyi niyet göstergesi olarak İsrail, Aralık 1979'da şart koşulan hattı, bu Dağ ve manastırı Nisan 1982 yerine Mısırlılara daha erken teslim edilsin, diye değiştirmeyi kabul etmişti. Böylece İsrailliler bölgeden çekilir çekilmez Mısırlılar, Enver Sedat'ın emri üzerine, planlanan Barış Köyünün bir parçası olarak İnançlararası Tapınma Evinin inşasına başlamışlardı.

Devlet başkanı Sedat törenlere katılmak üzere helikopterle oraya gidecekti.

Ve bunu öğrendiğimde, kendi kendime şunu sordum: Hey, belki de Sedat'ta arayışlarıma ilişkin bir merak uyandırabilir ve bana bir helikopter sağlaması için onu ikna edebilirim?

Bu fikir kulağa ne kadar mantıksızca gelse de peşine düştüm. *Gökyüzüne Merdiven* yayınlandığı anda, yayıncım St. Martin's Press bir kopyayı Enver Sedat'a gönderdi; pakette baş editör Thomas L. Dunne tarafından imzalanmış ve benim “Piramitlerle ve Ölümsüzlük Arayışıyla ilgili teorileri”mi vurgulayan bir mektup da vardı. Kitap Enver Sedat'ın eline geçti mi bilmem ama hiç yanıt gelmedi.

Fikrimden caymayıp Sedat'a ulaşmanın başka bir yolunu buldum. 12. *Gezegen*'in yayınlanmasından sonra kazandığım okuyuculardan biri de Washington'daki Mısır büyükelçisi Eşref A. Gorbal'i tanıyan biriydi. Ricam üzerine, bu kişi büyükelçiye

Gökyüzüne Merdiven'in iki kopyasını yolladı; biri büyükelçiye, diğeri başkan Sedat'a göndermesi içindi. Amacımı da açıkça bildirdi, "Bay Sitchin" diye yazmıştı büyükelçiye, "Nakhl bölgesindeki belirli bir dağa helikopterle gitmek için büyük istek duymaktadır."

Büyükelçi kitabın ve bu ricanın Kahire'ye, Başkan Sedat'a yollanacağına dair güvence verdi. Başkan Sedat'ın kitabımdan ve ricamdan haber alıp almadığı meselesi tartışmalı çünkü Ekim 1981'de Mısır'ın İsrail ile imzaladığı barış antlaşmasına karşı olan fanatik müslümanlar tarafından düzenlenen suikasta kurban gitti.

Peki şimdi ne olacaktı? Nisan 1982 gelip de Sina yarımadası tamamen Mısırlılara devredildiğinde bundan böyle o dağa erişebilmemin tek yolunun, en tepeden değilse o zaman daha bildik yöntemlerle, Mısır'dan geçmek zorunda olduğu iyice açık bir hal almıştı. Mısır'a seyahat konusunda uzmanlaşmış seyahat ve tur acenteleriyle temasa geçtim. Sina yarımadasına yapılacak özel turlara henüz izin verilmiyor, dediler; burası bir askeri bölgeydi ve ancak özel izinle girişe izin veriliyordu.

Uzun yıllardır İsrail Keşif Seferi Derneğinin üyesiydim; yardım alabilirim ümidiyle bir de Mısır'daki Amerikan Araştırma Merkezine (ARCE) üye oldum. Merkezin New York'taki toplantılarından birinde Mısır Eski Eserler Örgütünün başkanı olan Dr. Muhammed İbrahim Bekir ile tanıştırıldım; yardım sözü verdi ama bir şey çıkmadı. Kahire'deki ARCE müdürü sorup soruşturdu ve sonunda, şahsen Kahire'ye gelip helikopter izni bizzat almaya çalışmamı önerdi. Böyle bir yolculuğun başarılı olmasını garantilemek için kendimi çeşit türlü tavsiye mektubuyla donattım. Mektuplardan biri Sedat hükümetinden eski bir bakana, suikastın yapıldığı şeref kürsüsünde Sedat'ın arkasında duran kişiye yazılmıştı. Biri, o sıralarda Philadelphia'daki Üniversite Müzesinde zaman dolduran ve *12. Gezegen*'i ve *Gökyüzüne Merdiven*'i okumuş olan (o zamanlar Gize Piramitlerinin Baş Müfettişiydi ve zaman içinde söz konusu sit alanının genel

müdürü, yani en üst yetkilisi olacaktı) Dr. Zahi Hawass tarafından yazılmıştı.

Tüm bu kapsamlı hazırlıklardan sonra yolculuk Kasım 1984'ün hemen başında; Dağa yaptığım o unutulmaz uçuştan günü gününe tam yedi yıl sonra gerçekleşti. Eşimle birlikte Kahire'ye vardığımızda temasa geçtiğimiz ve temasta olduğum herkes tarafından karşılandık; herkes "arkeolojik araştırma için" helikopter iznini almamıza yardım edeceğine söz verdi. Onların çabalarının sonucunu beklerken biz de Mısır'da dolaşılacak ne kadar yer varsa dolaştık. Ama benim için nüfuzlarını kullanmaya çalışanlara, gitmek istediğim yerin, Sina'nın ortasındaki o dağın arkeolojik listelerde bulunmadığı söylendi. Kültür Bakanlığından destek alabilecekleri de söylenmişti onlara ancak bakan görev başında değildi.

Kahire'de kalmaya devam edemeyeceğimiz için New York'a döndüm ve çabalarımı orada sürdürdüm ama başarılı olamadım. 1984 ile 1992 arasında hem bir atılım yapabilmek hem de devam eden yazılarım için araştırma yapmak üzere birkaç kez daha Kahire'ye gidip geldim. 1992'deki gidişimde Mısırlılar yarımada yolculuk etmekle ilgili kısıtlamaları gevşetmişlerdi, hatta Sina'daki turistlere yönelik dinlenme ve gezi mekanlarının geliştirilmesi işine İsraililerin bıraktığı yerden devam etmeye başlamışlardı. Helikopter için izin alınabileceğine dair ipuçları bile vardı. Ancak tek bir sorun vardı: İsrail ile yapılan barış antlaşmasının koşulları gereğince askeri güçler tarafından dayatılan belirli kısıtlamalar yüzünden Sina üzerine yalnızca askeri uçuşlara izin verilmekteydi (bana böyle söylendi).

Sonradan belli oldu ki, 1992'deki ziyaretim nihayet bir helikopter uçuşunu tetiklemişti. Bu ziyaret sırasında, Gize piramitlerinin hemen yanı başında inşa edilmiş ve Mısır-İsrail barış görüşmelerinin mekanı olmuş olan Mena House Hotel'de Power Places Tours firması tarafından düzenlenen uluslararası bir konferansta bir sunum yapmıştım. Konferans salonunda rakipleri Abbas Nedim de bulunmaktaydı; ABD'ye taşınmış ve orada

kendi firmasını kurmuş olan Mısırlı bir turizm uzmanıydı. İki-
miz de ABD'ye dönünce beni turlarından ve konferanslarından
bazılarına davet etti. Aslında ilgilendiğim şeyin tarafımdan se-
çilmiş yerlere yapılan ve kitaplarımı okumuş olan kişilerin katı-
lımına açık kendi özel turlarımı düzenlemek olduğunu anlattım
ona.

“Sorun yok,” dedi, “nereye gitmek istersin? Mısır'daki en iyi
ilişkiler bende.” Sina'ya, dedim. Her arazi koşuluna uygun araç-
lar ayarlayabilirim, dedi. Çok iyi, dedim, ama bir de helikopte-
re ihtiyacım olacak... Araştıracasına söz verdi. Bundan hiçbir
sonuç çıkmayacağımı biliyordum, Sina'ya yapılan uçuşların
hiçbiri özel değildi. Derken Abbas Nedim arayıp beni şaşkınlı-
ğa uğrattı: Sana bir helikopter ayarlayabilirim!

Bunun sonucunda, Mısır'daki belirli siteleri –“mutlaka görül-
mesi gereken” yerler artı benim seçtiğim diğer yerleri– ziyaret
etme ve sonra da Sina yarımadasına gitme planını yaptık. Tura
MISIR'DAN ÇIKIŞIN İZİNDEN adı verilmişti ve Mısır'dan Çı-
kış'ın mevsimine, ilkbahara denk getirilmişti. Tur otobüsüyle
orta düzlükteki Nakhl'a vardığımızda beni orada bir helikopter
bekliyor olacaktı ve ona binip istediğim gibi dağa gidebilecek-
tim.

1994 yılının ilkbaharıydı. Hevesli bir grup Sitchin okuyucu-
su tura katılmıştı. Kahire Müzesini, Gize piramitlerini, diğer pi-
ramitleri, El-Fayyum vahasını, Karnak, Luksor ve Krallar Vadi-
sini gezdik. Abbas Nedim helikopterle ilgili olarak her şeyin yo-
lunda olduğunu söylüyordu. Kahire'ye döndüğümüzde onun
çileden çıkmış bir halde çeşitli telefon görüşmeleri yaptığını
duydum ve “Helikopterle ilgili bir sorun mu var?” diye sordum
üzüntüyle. Hayır, hayır, hayır! dedi, her şey yolunda gidecekti.

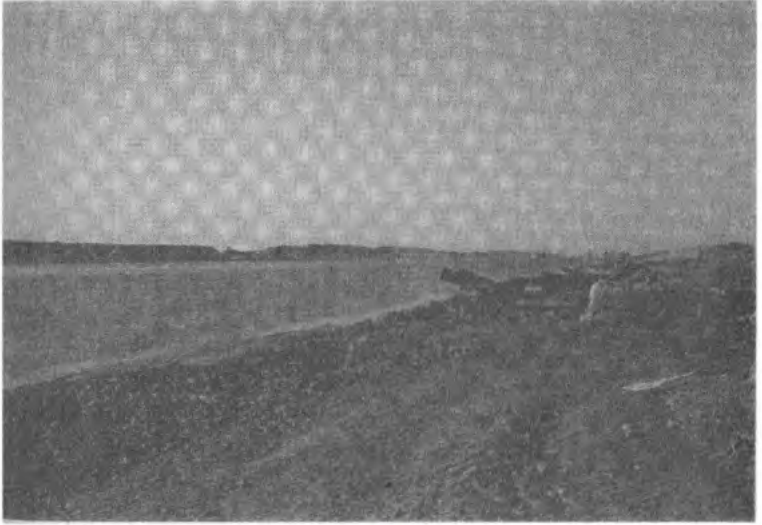
Belirlenen gün, bizi Sina'ya götürecek olan tur otobüsümüze
bindik. Bize, bir sivil otobüsle Süveyş Kanalı üstündeki köprü-
lerden geçerek değil de Mısırlıların 1973'te İsraillilere saldırma-

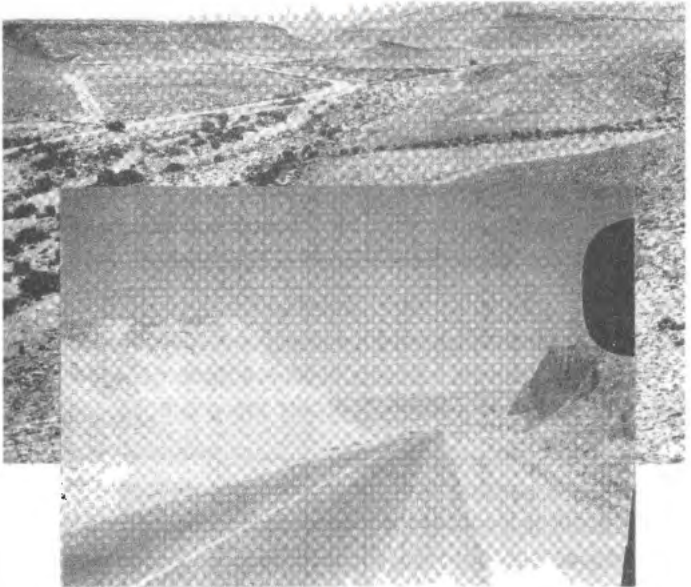
Şekil 101

ya hazırlandıkları sırada bu kanalın altına gizlice inşa ettikleri tünelden (Şekil 101) geçerek Sina'ya gitmesine izin verilen ilk tur grubu olduğumuz söylendi. Kanal Tünelinden geçtikten sonra bir askeri konvoy eşliğinde geri dönüp Süveyş Kanalı'nın doğu kıyısında yer alan ve İsraililerin Bar-Lev Hattı olarak bilinen savunma mevkielelerini ziyaret etmemize izin verildi (Şekil 102). Tura katılanlardan biri olan Shoshana adlı genç kadın burada konuşlanmış olan İsrail ordusunda görev yapmıştı. Burayı tekrar görebilmek için tura katıldım, dedi.

Burası acı geçmişe tanıklık etmişti, bu genç askerin burayı Mısır himayesi altında tekrar ziyaret edebiliyor olması ise daha iyi günlere ilişkin bir kehanet gibiydi. Hem yakın geçmişte hem de Mısır'dan Çıkış sırasında şiddetli çarpışmalara sahne olan ünlü Mitla Geçidinde yol alırken hepimizin aklından bu tür düşünceler geçiyordu. Geçidin iki yanında hala yanmış ve parçalanmış askeri araç kalıntıları görülebilmekteydi ama savaş döneminde çekilen hava fotoğraflarında görüldüğü kadar çok sa-

Şekil 102

Şekil 103

yıda değillerdi (Şekil 103). Neredeyse geçit boyunca yolun her yerinde uyarı levhaları vardı: TEHLİKE-KARA MAYINLARI.

Kahire'den yola çıkalkı birkaç saat olmuştı ki, Nakh'l'a (ya da Mısırlıların söylediğı şekliyle Nakhla'ya) ulaştık. 1977'de havadan gördüğüm yerin aksine burası daha çok bir kasaba gibiydi, tozlu sokaklarında, otomobillerin yanı başında develerin ve eşeklerin dolandığı bir yer. Pazar meydanının kenarında ne olduğu pek anlaşılmayan bir binanın önünde durduk; kasabanın lokantası, dedi şoförümüz. Acıkmıştık, susamıştık, yorulmuştuk; güzel bir yemek için hazırđık. En güvenli seçenekler pide, peynir ve katı haşlanmış yumurtanın yanına şekerli çay veya bir su tankının içinde yüzüp serinleyen şişelenmiş meşrubatlardı.

Helikopter nerede? diye sordum Abbas'a. "Geliyor, geliyor," diye güvence verdi, bu arada bir şeyler yemeliydik.

Grup üyelerinden Harvey Hagman'dan yanıma oturmasını rica ettim; kendisi *Washington Times* gazetesinin makale editörlerinden biriydi ve yanında bir video kamera getirmişti. Grubumuz öğle molasındayken benim bir helikoptere binip yakınlardaki bir dağa gidecek olduğumu diğerlerinden gizlemesi şartıyla açıkladım. Dağda bazı ilginç yüzey şekilleri görmeyi beklediğimi ve bu dağın gerçek Sina Dağı olabileceğini düşündüğümü, benimle birlikte gelmesini istediğimi anlattım. Derhal kabul etti.

On beş dakika geçmemişti ki Abbas aniden kapıdan girip bana bağır-maya başladı: Çabuk ol! Çabuk ol! Taksi bekliyor! Ar-dından koşturdum, Harvey peşimdeydi. Ne taksisi? diye bağır-dım Abbas'a.

Helikopter Nakhla'ya gelemiyor, dedi. Bizi helikoptere götürmek için taksi yolladılar.

Hala elimde olan peynirli pidemle, taksiye binmiş olan Abbas ve Harvey'ye katıldım; önde yaşlıca bir şoför vardı. Onun yanına geçtim, diğer ikisi arkaya binmişti. Taksi asfalt yolda güneye doğru yol almaya başladı, her iki yönde, yol üstündeki tek araç bizdik. Abbas ve sürücü aralarında Arapça konuştular. Geç kaldık, umarım yetişebiliriz, dedi Abbas. Dönüp ona kötü kötü

baktım. Şoför gaza bastı, göstergenin maksimuma dayandığını görebiliyordum; sanki taksi uçuyordu, yola değmiyordu. Yol uzadı da uzadı. Herhangi bir helikoptere gidiyor olduğumuza emin misin? diye sordum Abbas'a.

İşte tam o sırada, uzakta, küçük bir iniş pistini andıran bir şeyler ve orada park etmiş bir helikopter görüldü. Taksi birkaç dönüş yapıp iniş pistinde bekleyen helikopterin yanında durdu. Helikopterin yanında bir resmimin çekilmesini istedim, tıpkı on yedi yıl önce Tel Aviv'de bindiğim uçağın yanında çektiğim fotoğraf gibi. Helikopterin yanında duran orta yaşlı bir adam "Resim yok! Resim yok!" diye bağırdı. "Çabuk olun, hemen yola çıkmalıyız!" diye devam etti İngilizce, "çok geç kaldık!"

Pilot çoktan yerini almıştı. İçeri girip yanına oturdum. Diğer üçü –Abbas, Harvey ve tanıştırılmadığımız adam– arkaya oturdular. Pilot kendini bana İngilizce konuşarak tanıttı, ilk adını söyledi, bir Alman ismiydi. Kulaklıkları olan bir başlık verdi elim. Pervanenin gürültüsü nedeniyle, dedi, birbirimizle ancak bu kulaklıklar aracılığıyla konuşabiliriz. Elindeki hava haritasında nereye gideceğimizi göstermemi istedi, yeri işaret ettim ve havalandık.

Helikopterle ilk kez uçuyordum ve ister küçük ister büyük olsun bir uçakta uçmaktan hayli farklıydı. Altınızda hiçbir şeyin olmadığını yalnızca hissetmekle kalmıyor, ayrıca görebiliyordunuz da: sanki havada asılıydınız ve görünmeyen güçler sizi tutmayı bırakırsa düşecektiniz... Bu rahatsızlık sevgili Sina'yı böyle iyi bir açıdan görebilme heyecanını engelledi; neyse ki gideceğimiz yere çabuk varacaktık. Nakhl ve ana meydanının üstünden geçtik; insanları, araçları, develeri görebilecek kadar alçaktaydık; otobüsümüzü göremedim. Arkama dönüp Abbas'a elimle bir soru işareti yaptım ama o "Tamam! Tamam!" anlamına el işaretleriyle yanıt verdi.

Pilot ne tarafa gitmek istediğimizi öğrenmek istiyordu ve yukardan bakıldığında görülenler ile düz bir harita üstünde görülenler arasında fark olduğundan bunu tam olarak belirtmek o

kadar kolay değildi. Kendi haritalarımı çıkarttım ve ona Dağı gösterdim. Birkaç dakikalık uçuştan sonra dağı ellerimle işaret ettim. Alçal ve çevresinde turla, dedim pilota. Bir zamanlar çektiğim fotoğraflarda görülen, on yedi yıl önce o açık renkli yüzey şekline doğru uçarken gördüğüm eğimli hatları tanıyabileceğimi umuyordum. Orayı tekrar bulabilecek miyiz, açık renkli nesne acaba hala orada mıdır, diye merak içindeydim. Peki ya gitmişse, diye düşündüm kendi kendime, aradığım doğrulayıcı kanıt artık orada değilse? Sonra fark ettim ki, eğer o açık renkli nesne gitmişse, vay! Bu ancak oraya konmuş ve sonra havalanıp uzaklaşmış bir UFO olduğunu gösterirdi! Peki ama ya yalnızca yerini bulamayacak olursam? Şimdi iki (veya üç) tanık orada hiçbir şey olmadığına tanıklık edebilirdi...

Ama aklımdaki spekülasyonlar UFO'yu andıran yüzey şeklini gördüğüm anda kesildi. İşte burada! dedim pilota ve hızla birkaç resmini çektim (Resim 43, 44 ve 45). Arkadakilere işaret ettim, söylediklerimi duymuyorlardı.

"Buraya in!" diye seslendim pilota. "Hemen yanına in!"

Bana şaşırmış gözlerle baktı. "İnemeyiz, zaman yok!" dedi.

Başlığımı çıkartıp arkada oturan Abbas'a döndüm. "Pilot alçalıp konmayı reddediyor!" diye bağırdım ona. "Yere konmalısınız!"

Adını hala bilmediğim adam da beni duyabiliyordu. Saatine bakıp hayli telaşlı bir halde Abbas'a Arapça bir şeyler söyledi. "Yapamayız!" dedi Abbas. "Yapmalıyız!" diye bağırdım. Ama sesimi boşuna tüketiyordum. Pilot çoktan helikopteri döndürmüştü, dağ tepelerinden uzaklaşıyorduk.

Öfkeden kudurmuştum. "Neler oluyor!" diye bağırdım Abbas'a. Onu duyabilecekim diye öne eğilip bağırdı. "Helikopterin belirli bir saatte Ras Sudr'da olması gerekiyor!" "Zaman kalmadı; açıklayacağım Zecharia, açıklayacağım!"

Ras Sudr'un Sina'nın Kızıldeniz kıyısında yer alan ve İsraililerin Sina kıyısı açıklarında petrol bulmalarının ardından petrol platformlarının inşa edildiği küçük bir köy olduğunu bili-

yordum. Kıyının açıklarına platformlar inşa edilmişti; çıkartılan petrol borularla kıyıya taşınıyordu ve ham petrolü alıp götüren küçük tankerler için küçük bir liman yapılmıştı. Mısırlılar bu operasyonları Avrupalı petrol şirketlerinin yardımıyla sürdürmekteydiler (bkz. Şekil 92'deki harita sayfa 168) Grubumuzun Nakhl ile daha güneydeki bir sonraki durağı arasında geceleyeceği yerdi Ras Sudr; elbette ki, köyde kalacaktık, petrol işçilerinin kampında değil.

Çok geçmeden Kızıldeniz kıyısı görüntüye girdi; muhteşem bir manzaraydı ama ben hiç tadını çıkarabilecek bir havada değildim (Resim 46). Petrol platformları ve işçilerin kampı hemen ilerimizde açıkça görülebiliyordu. Helikopter giderek alçaldı, İsraililer tarafından yapılmış ancak artık rüzgarla savrulan kumlarla örtülmüş, beton dökülerek oluşturulmuş bir yolu izliyorduk şimdi. Pilot biraz ileride bir açıklık gördü ve helikopteri indirdi. Yere konduğumuz anda bağırды. Herkes dışarı!

Şaşkınlıktan iyice afallamış bir halde, iki yoldaşımla ve tanıştırlmadığımız adamla birlikte beton yola ayak bastık. Pervaneler durup da birbirimizi iştir olunca Abbas benimle konuşmak için öne çıktı. Ona öldürecekmiş gibi bakıyordum. Adını bilmediğim adamı bana doğru iteledi. Bu Bay Filan Falan, (söylediği adı hatırlamıyorum), helikopter firmasının sahibi, dedi Abbas; o açıklayacak.

Oracıkta, kuş uçmaz kervan geçmez bir yerde, kum tepeleriyle çevrili o noktada, rölantideki helikopterin yanı başında gerçeği öğrendim. Abbas Nedim'in bana helikopter bulabilmesinin tek yolu küçük bir aldatmaca yapmak için bir işbirlikçi bulmaktı. Bu helikopter firması petrol şirketlerine hizmet veriyor, Ras Sudr'dan aldığı çalışanları Sina kıyısındaki diğer iki petrol tesisine ve Süveyş Kanalına götürüyor, işçileri ve mühendisleri oradan oraya taşıyordu. Abbas firmanın sahibine para verip Ras Sudr'dan aldığı kişileri (Süveyş Kanalı'nın başındaki) Süveyş şehrine götürmek üzere onun bu sabah bir boş helikopterle gelmesini sağlamıştı. Ama helikopter kıyı boyunca normal

rotasını izlemek yerine benim dağı ziyaret etme isteğimi karşılayabilmek için yolundan biraz sapmıştı. Ama yola geç çıktığımız için helikopter dağda fazla kalamamıştı çünkü belirli bir saatte Ras Sudr'da olması gerekiyordu.

Duyduklarıma inanamıyor, başımı sallıyordum. Helikopter bulmanın başka hiçbir yolu yoktu, dedi Abbas. Haklı olduğunu biliyordum çünkü ben de çok denemiş ama başaramamıştım. "Ama niçin burada durduk?" diye sordum. "Helikopter niçin bizi köye veya işçilerin kampına götürmedi?"

Firmanın sahibi, "Çünkü bunu yaptığımı hiç kimse bilmiyor," diye itiraf etti. "Petrol şirketi çalışanlarından başkasını taşımam yasak. Sizi kampa götürecek olsam, bunlar da kim? diye sorarlardı."

"Peki ya bizi gece konaklayacağımız köye götürmeye ne dersiniz?" diye önerdim.

"Hayır, köylüler beni ele verirlerdi. İleride büyük bir ev var," dedi eliyle işaret ederek. "Oraya gidin, sizi köye kadar götürürler."

Helikopterin pervaneleri dönmeye başladı.

"İnanamıyorum," dedim öfkeyle. "İnanılmaz bir şey bu! En azından bunun bir rüya, bir çöl serabı olmadığını kanıtlamak için bir resim çekmeme izin verin!" dedim; fotoğraflar çekildi; işte Harvey'i helikopterin yanında gösteren resimlerden biri (Resim 47).

Sonrasındaki maceraları anlatmak için sayfalar yetmez. Tur otobüsü tarafından Nakhl'dan alınıp geceyi geçirecekleri yere götürülen grubumuza ancak gece katılabildik. Sonradan anlaşıldı ki, gruba Nakhl'da katılamayacağımızı zaten bilen Abbas, Kahire'deki müdürü olan yardımcısıyla grubu, uçümüzün geri dönmesini beklemeden, Ras Sudr köyüne otobüsle götürmesi planını yapmıştı. Öğrendiğimize göre, onlar da maceradan kendi paylarına düşeni almışlardı: Asfaltla kaplı yolları izlemeyip kestirmeden gitmeye kalkışan otobüs şoförü kaybolmuştu...

Ertesi gün çok güzel bir sabahtı. Grubumuzdan bazıları Kızıldeniz'de yüzdüler. Güneye doğru yola koyulup firavunlar ta-

rafından mesire yeri olarak kullanılan kaplıcalarda mola verdik, Firan Vadisinden geçip Aziz Catherine manastırına vardık. Enver Sedat'ın hayalini kurduğu Barış Köyünde konakladık, böylece onun ve benim yollarımız bir kez daha kesişmiş oldu. Grubumuzun kendine güvenen üyeleri ertesi sabah Mussa dağına tırmandılar. Öğleden sonra manastırı ziyaret ettik ve gruptakilere, Sina Dağı olarak bilinen Mussa Dağının aslında Aziz Catherine Dağından daha alçak olduğunu gösteren işaret tabelasını gösterdim (bkz. Şekil 96 sayfa 175)

Peki ama Sina Dağı, yani gerçek Sina Dağı orada değilse grubu niçin oraya götürmüştüm? Akıllarında hiçbir kuşku kalmasın, diye çünkü daha önce sıraladığım tüm nedenler yüzünden bu dağ, Mısır'dan Çıkış Dağı olamazdı.

Peki, Nakhl yakınlarında seçtiğim dağın gerçek Sina Dağı olduğuna dair kanıt elde edebildim mi? Tüm elde edebildiğim dağın tepesinde UFO'yu andıran yuvarlak bir yüzey şekli veya nesne görülebildiğini doğrulayan iki görgü tanığıydı, yani Abbas ve Harvey. Ve yeni fotoğraflar çekmiştim, hem de renkli. Ama yerinde doğrulama yapamamıştım.

"Bir başka turumuz, bir başka helikopterimiz olacak," dedim Abbas'a.

"İnşallah," dedi gülümseyerek.

"İnşallah filan anlamam," dedim, "bana bir helikopter borçlusun!"

* * *

O yılın sonlarına doğru Abbas beni arayıp müjdeledi: Sina'nın turistik potansiyelini fark eden Mısırlı yetkililer kuralları gevşetiyorlardı. Bazı tur şirketleri helikopter turları planlamaktaydılar; izinler verilebilirdi. Çok geçmeden özel bir uçuş için bir helikopterin sağlanabileceğini bildirdi. İsrail ile o sıralarda barış içinde olan Ürdün'ü de kapsayan harika bir fikri vardı: Gel bir Barış Turu yapalım, dedi; İsrail, Mısır, Ürdün (ve aralarında Sina). Fikri sevdim; Musa'nın üstünde öldüğü Nebo Dağı

ve İlyas peygamberin göğşe alındığı yer gibi görmek istediğim pek çok mekan vardı Ürdün’de. Petra ve Yeraş gibi yerler var, dedi. Tüm bunları kapsayacak bir gezi programı üstünde çalışmaya başladık.

Bu ülkelere, hele de ilk kez gidenlerin asla kaçırmaması gereken görülmesi şart tüm yerlere benim seçtiğim özel yerleri ve bir de helikopter uçuşunu eklediğimizde planlanan turun uzunluğu makuliyet sınırını aştı. Çok sayıda arkeolojik ve dinsel sitlere sahip olan İsrail’in kendi başına bir tur gerektirdiği konusunda bana katılan Abbas bu büyük Barış Turu’nu Mısır, Sina ve Ürdün’le sınırladı. Gezi programları üstünde çalışırken en önemli soru helikopterin nereden yola çıkacağıydı. Abbas, Taba Hilton Otelinin helikopter pistinden yararlanıp Taba’dan kalkış yapacak bir uçuş için helikopter bulabileceğini bildirdi.

Elat Körfezinin (Akabe Körfezi olarak da bilinir) kıyısındaki kumla kaplı bir sahil olan Taba, –İsraillilerin turistik tesislerinin ve hepsi, muhteşem körfez manzaralarından, mercan resiflerinden ve Kızıldeniz’in renkli balıklarından faydalanmak amacıyla alt kısmı camla kaplı tekneler için bir rıhtım, bir spor kulübü, sualtı gözlem evi ve akvaryum ve sonra da Taba oteli gibi turistlerin ilgisini çeken şeylerin geliştirilmesinin bir parçası olarak oteller inşa ettikleri yerde– Elat’ın tam güneyindeydi. Mısır–İsrail barış antlaşmasının imzalanmasından sonra Mısırlılar uluslararası sınırın hep inanıldığının aksine, otelin hemen güneyinden değil kuzeyinden geçtiğini iddia etmişlerdi, dolayısıyla otel Mısır’a aitti. İki tarafın eski haritaları, İngiliz ve Osmanlı belgelerini masaya koyduğu yıllarca süren tartışmalardan, uzlaşmalardan ve görüşmelerden sonra bir uluslararası mahkeme Mısır’ın lehine karar verdi. Onlar da oteli, işletmesi için Hilton grubuna devretmişlerdi.

Mısır’da bir hafta boyunca turladıktan sonra 6 şubat 1995’te tur grubumuz otobüsle Sina’ya hareket edip o günün sonuna doğru Taba Hilton Oteline vardı. Planımız, ertesi sabah saat 6’da helikopterin Abbas ile beni alması ve iki saat sonra, keyifli

bir kahvaltı etmek ve o günün (kızıl kaya kanyonlarına, kadim bakır madenlerine bir gezi, körfezde bir tekne gezisi ve mercan resifleri arasında yüzmekten oluşan) gezi programına başlamak üzere gruba katılabilmemiz için saat 8'de bizi geri getirmesiydi. Giriş kaydımız yapılırken otel beklenenden çok daha kalabalık görüldü gözümüze. Eşimle birlikte odamıza çıktık. Pencereler yalnızca birkaç metre ötedeki dikenli tellere bakıyordu, yani İsrail'e olan yeni uluslararası sınıra:

Birkaç dakika sonra telefon çaldı. Arayan Abbas'tı, acilen benimle konuşması gerekiyordu. Onunla lobide buluştuk. Haberler kötüydü: Yarın sabah helikopter uçuşu olmayacaktı; otel uluslararası bir toplantıya ev sahipliği yapıyordu ve hava sahası kapatılmıştı!

Birkaç kişiye sorduktan sonra anladık ki, Amerikalıların ticaret ve ekonomik faaliyetler aracılığıyla bölgede barışı güçlendirme çabalarının bir parçası olarak ABD Ticaret Bakanı Ronald Brown Mısır, İsrail ve Ürdün arasında mekik dokumaktaydı ve ABD'ye dönmeden önce Mısır, İsrail, Ürdün ve Filistin'den ticaret temsilcileriyle bir toplantı yapmak istemişti. Kısa süre içinde iki günlük toplantının duyurusu yapılmış ve yer olarak Taba Hilton Oteli seçilmişti. Bakan oradayken güvenlik nedeniyle hükümetle ilgili olmayan uçuşlar yasaklanmıştı.

Derken, otelin her yanında lacivert takım elbiseli, asker traşlı, kulaklarından teller çıkan gençlerin dolandığını fark ettim; kim olduklarını anlamak hiç de güç değildi. Amerikan güvenlik şefini bulup ona kim olduğumu, araştırmamın önemini, medyayla bağlantılarımı ve yarın sabahki *uçuşuma* izin vermesi için gereken diğer tüm sebepleri sıraladım. Yanıtı kısa oldu: İki gün sonra uçun.

Bunu Abbas'a bildirip yola çıkışımızı iki gün geciktirmesini istedim. Grup önden gidip planlandığı gibi tura devam etsin, dedim. Onlara (Ürdün'de) Amman'da yetişecektim. Israrım üstüne helikopter firmasının müdürünü aradı. Onun yanıtı da olumsuzdu; helikopter diğer günler için çoktan kiralınmıştı.

Eşim beni teselli etmeye çalıştı. “Başka zaman yaparsın,” dedi. Hiç sanmıyordum, şu ana dek de başka bir zaman olmadı.

Görmüş olduklarımı gördüm, fotoğraflarım da gösterdikleri şeyi göstermekteler. Şimdi ilk kez, onları okuyucularımla paylaşıyorum.

Yuvarlak, beyaz yüzey şekli mekanik bir nesne, bir UFO muydu acaba? Yoksa yağmur ve rüzgar tarafından oyulmuş doğal bir oluşum muydu? İlkin tercih ederdim ama pekala ikinci seçenek doğru olabilirdi.

Ama o garip biçimli, üstü elden geçirilmiş ve üstünde bir di-zi eşit aralıklı açıklık bulunan dağ burnundaki tam anlamıyla yuvarlak mağara girişi için olası bir doğal açıklama yok. Bunlar, şu bir türlü ele geçmez dağın tepesindeki gizemler olarak kaldılar.

GÖĞE ERİŞECEK BİR KULE

Dünya üstünde inşa edilmiş eşsiz yapılar içinde yalnızca biri, Büyük Tufan'dan bile önce mevcuttu. Beş bin yıl önce bir Sümer kralı ölümsüzlüğü ararken oraya gitmişti. 1998'de bir grup okuyucu, Sümerlerin buraya niçin İniş Yeri dediklerini ve Dünya'da eşi benzeri olmayan büyüklükte taş bloklarla bunu inşa edenin kim olduğunu keşfetmek üzere benimle birlikte oraya gitti.

Günümüzde bu yer Baalbek, yani Vadinin Efendisine ait olan yer olarak bilinir. Kadim Yunanlar buraya Heliopolis, yani Güneş tanrısının Şehri demişlerdi. Onlardan önce gelen Fenikeliler buraya, tanrılarla ilgili hikayelerinde, "Zafon Kalesi" demişlerdi; Zafon hem Kuzey hem de Gizli anlamına gelen bir terimdi ve burası, tanrı (Efendi anlamına gelen) Baal'in gözlerden uzak saklanacağı gizli bir yerdi. Kitabı Mukaddes'te burası Beyt-Şemeş; Güneş tanrısının, yani "Şamaş'ın Meskeni" olarak geçer. Ve onların hepsinden önce oraya giden Sümer kralı Gilgamiş buraya kısaca İniş Yeri demişti çünkü burası iniş yeri idi.

Gilgamiş, Sümer'in Uruk şehrinde, Kitabı Mukaddes'te Erek adıyla geçen bir kraliyet şehrinde kral veya başrahip (ya da her ikisi) olmaları için tanrılar tarafından atanan bir hanedanın beşinci kralıydı. Hanedanın kurucusu olan Meskiaggaşer gibi Gilgamiş da bir yarıtanrıydı. Ama babaları birer tanrı olan öncüllerinin aksine Gilgamiş'in annesi bir tanrıçaydı; adı Ninsun'du.

Sümerli ressamlar Gılgamış'ı ve onun ilahi annesini heykellerde ve silindir mühürler üstünde betimlemişlerdi (Şekil 104).

İlahi ebeveyni bir tanrıça (babası Uruk'un başrahibiydi) olduğu içindir ki Gılgamış yalnızca bir yarıtanrı olarak görülmemekte, üçte iki ilahi olduğu düşünülmekteydi. Gılgamış yaşlandıkça ölüm kalım meseleleri üstünde düşünür oldu ve annesine ve manevi babası olan tanrı Utu/Şamaş'a başvurup yalnızca yarısı ilahi değil de üçte ikisi ilahi olduğu için ölümlülükten kaçmasının niçin mümkün olamadığını sordu. İnsanı yarattıkları sırada tanrıların insanoğluna Bilgiyi verdiklerine ama Ölümsüzlüğü vermediklerine dair bir paylamadan sonra Uruk'a bir göksel nesne indi. Onun inişi, Gılgamış'a ölümsüzlüğü arama fırsatının verilmesi gerektiğini gösteren bir göksel alamet olarak kabul edildi. Ona söylendiğine göre, Gılgamış'ın bunu yapabilmesi için İniş Yerine girmesi ve tanrıların evine ulaşabilmesi için oradan göge doğru yükselmesi gerekiyordu.

Kayıtlara geçirilen ilk Ölümsüzlük Arayışı artık *Gılgamış Destanı* olarak bilinmektedir; orijinali bizzat kral tarafından Sümer dilinde yazılmış ve sonra Akkad diline ve diğer kadim dillere çevrilmiş ve en iyi korunmuş versiyonu Akkad dilinde (Babil ve Asur) on iki tablete yazılmış olan hatıratır. Burada bir değil iki "arayış" yolculuğu anlatılır; (başarısızlıkla sonuçlanan) birincisi Sedir Dağlarındaki İniş Yerine yapılmıştı; Yakın Doğu'da buranın tarifine uyan tek yer sedir ağacı ormanlarıyla ünlü Lübnan'dır.

Gılgamış'a Sedir Ormanındaki "tanrıların gizli yeri"ne ancak gizli bir tünelden geçilerek girilebileceği anlatılmıştı; tünelin girişini alevler kusan çok vahşi, mekanik bir canavar korumaktaydı. Buraya erişmek ise hayli güçlü çünkü bu orman, tanrı Enlil'in kutsal hayvanı olan Gök Boğa'nın meskeniydi. Oğlunun güvenliğinden endişe duyan Ninsun, Gılgamış'a yoldaşlık edip onu koruması için Enkidu adlı bir androidi ikna etti.

Yolculuğun her anı korkutucu olaylarla, kehanetler içeren rüyalarla ve Enkidu'nun Gılgamış'ı daha ileri gitmekten alkoyma çabalarıyla doluydu. Ama Gılgamış ilerlemekte ısrarlıydı. Başa-

Şekil 104

ramasam bile, diyordu, en azından denediğim anılacak hep. Sonunda bu ikisi Sedir Dağına vardılar. "Sedir ağaçlarının yüksekliğine baktılar. Ormanın girişine baktılar. Sedir Dağına baktılar, Tanrıların Evi'ne."

Gördüklerine hayran kalan ama iyice yorulmuş olan Gılgamış ve Enkidu uyuyup dinlenmek için uzandılar, girişi ertesi sabah bulmayı planlıyorlardı. Gece boyunca Gılgamış birkaç rüya gördü ve oradan geçen biri tarafından uyandırıldı; bunun bir tanrı olup olmadığından emin değildi. Derken "gözelici bir parlaklık" yüzünden uyandı. Gördükleri "tamamen ürkütücü"ydü:

Gökler ılgık attı, toprak gümledi,
Gün ışığı söndü, karanlık geldi.
Yıldırımlar çaktı, bir alev parlayıp çıktı.
Bulutlar kabardı, ölüm yağdı!
Derken parlama azaldı, alev söndü.
Tüm düşenler küle döndü.

Binlerce yıllık destana ait işte bu sözlerle Gılgamış'ın tanık olduğunu anlattığı sahne benim ve hepinizin televizyon ekranlarında birden çok kez gördüğümüz bir manzaraydı: *bir füzenin veya uzay mekiğinin NASA tarafından fırlatılışı* (Resim 48). Ve bu ür-kütücü sahne Gılgamış'ı gerçekten de İniş Yerine, tanrıların gök-sel meskenine gitmek için yolculuk ederek onlara katılabileceği yere vardığına ikna etmişti.

Bu iki yoldaşın amaçlarına nasıl ve niçin ulaşamadıkları destanın devamında (ve *Gökyüzüne Merdiven* adlı kitabımda) anlatılır. Önemli olan şu ki, ben bu satırları okuduğumda, Gılgamış'ın bir füzenin fırlatılışına gerçekten tanık olduğuna ikna olmuş-tum. Üstünde Baal tapınağını ve tapınağın korunaklı bir bölge-sindeki füzeye benzer nesneyi gösteren bir Fenike sikkesi betim-lemesi (Şekil 105) ise Lübnan'daki Baalbek ile Gılgamış'ın hedefi olan İniş Yerinin aynı yer olduğuna beni ikna etmişti.

İşte, "Suriye Artı" (Şekil 106) adı verdiğimiz 1998 Dünya Tarihçesi Keşif Seferindeki "Artı" buydu; yani yalnızca Suriye'de değil Lübnan'da da gezdik. Oraya gitmek karmaşık sınır geçişle-rini; tur otobüslerimizin ve rehberlerimizin eş güdümlü ayarlan-masını (Suriye otobüsü ve Suriyeli tur rehberi Lübnan'a giremi-

Şekil 105

IS PROUD TO ANNOUNCE THE ULTIMATE EXPEDITION
WITH

ZECHARIA SITCHIN

SYRIA PLUS...

AUGUST 28—SEPTEMBER 10, 1998

- * Journey to a time before the flood and experience the legacies of gods, legendary kings and heroes with the internationally acclaimed author of The Stairway to Heaven and Divine Encounters.
- * Follow in the footsteps of Gilgamesh, King of Sumer 5,000 years ago, to the **LANDING PLACE**
- * Visit Mari, on the Euphrates River, where the goddess Ishtar crowned "The Psalmist of the gods" to be King 4,000 years ago.
- * Roam the legendary kingdom-states of Ugarit and Ebla, sites of discovery of priceless clay tablets.
- * Climb the ramparts of the Crusaders largest castle ever built.
- * Stay at Palmyra, a pearl of Graeco-Roman temples, a desert Oasis that the Bible called Tadmor and King Solomon built.
- * Immerse yourself in the fabled cities of Damascus, Homs, Dier Ezzor, Aleppo, and their citadels, Mosques, bazaars, Museums filled with hidden treasures.
- * Enjoy the privilege of on-site and special briefing by Zecharia Sitchin.

Şekil 106 (Şeklin açıklaması için bkz. sayfa 304)

yordu, Lübnan otobüsü ve Lübnanlı tur rehberi de Suriye'ye); karmaşık bürokratik evrak işini, vizeleri ve izinleri; yol üstünde ve sınırlarda kuşkulu bakışlar atan, hem üniformalı hem de üniformasız adamlar tarafından durdurulmayı gerektirdi. Bu yolculuk az da olsa tehlike de içermekteydi çünkü Baalbek bölgesi Orta Doğu'nun en şiddetli intihar bombacılarıyla ve Batılıları, İsrailileri (özellikle Amerikalıları) kaçırmayıyla ünlenmiş terörist gruplarından birinin merkezi ve eğitim alanı olmuştu. Ama politik-askeri koşulların nispeten güvenli bir geçiş fırsat oluşturduğunu hissederek, çok uzun zamandır hayalini kurup planladığım Keşif Seferini kısa bir zaman içinde harekete geçirmiştik. Daha önceki Keşif Seferlerine katılanlar arasından seçilmiş kişileri davet ettik. Ve böylece, o unutulmaz günde, 1 Eylül 1998'de

Suriye'den Lübnan'a geçtik ve Dünya üstündeki en eşsiz yerde tam bir gün geçirdikten sonra geri döndük. Tüm o planlamalara, endişelere ve tehlikeye değerdı.

* * *

Lübnan sınırındaki "açılış zamanı"nı kaçırmamak için sabahın çok erken saatlerinde otelimiz Şam Sheraton'dan ayrıldık ama oraya gittiğimizde tur otobüsümüz orada çoktan bekleme-ye başlamış olan uzun bir kamyon ve araba kuyruğuna eklendi. Geçiş işlemleri uzun ve karmaşıktı, hele de Amerikalılardan oluşan bir tur grubu olan biz nadir bir olaydık ve bir yandan hayli kuşkuya yol açıp bir yandan da konukseverlik sergileme isteğine sebep olduk. Ama sonunda yeni bir otobüs ve yeni bir tur rehberiyle Lübnan'a girip yola koyulduk.

Tahminimizden de uzun süren yolculuk bizi sonunda üstünde bir ok işaretiyle "Roma harabelerine gider" yazan işaret levhasının bulunduğu bir kavşağa getirdi. Baalbek kasabasının sıkışık düzende inşa edilmiş evleri harabelere dek dayanmış, hat-ta onları örter hale gelmişlerdi ama biz gideceğimiz noktaya yaklaştıkça harabelerin fotoğraflardan ve çizimlerden bildiğimiz o ünlü profili görünmeye başladı (Şekil 107): Jüpiter Tapınağının hala ayakta duran o etkileyici sütunları. Otobüs küçük bir meydana durdu; bu en ilginç ve akıl karıştırıcı yere doğru küçük bir yürüyüş yaptık.

Geçtiğimiz birkaç asır içinde bu harabeleri bildirenle, onlara Roma Harabeleri diyenler Levant'a, yani doğu Akdeniz ülkelere giden Avrupalı gezginlerdi. Uzaktan görülebilen ve ziyaretçilerin çoğunun dikkatini cezbeden kısım gerçekten de Romalılar tarafından, dört büyük ilahlarından birini onurlandırmak için inşa edilen tapınaklardan birinin kalıntılarıdır. Bunların en büyüğü Jüpiter'e (Yunanlar ona Zeus derler) adanmıştı. Atina'daki Parthenon, bu tapınağa kıyasla küçüktür. Altısı ayakta kalmış sütunlarının yüksekliği, Mısır'ın Karnak kentindeki Amun Tapınağının o muazzam sütunlarından da uzundur.

Şekil 107

Dahası, ölçüleri ve ihtişamıyla bizzat Roma'da ya da Roma imparatorluğunun diğer herhangi bir yerinde inşa edilen Jüpiter tapınaklarının da kat be kat üstündedir. Romalılar bunun yanına daha küçük ama bir o kadar etkileyici olan üç tapınak daha inşa etmişlerdir; Venüs'e, Merkür'e ve (belki) Baküs'e (Şekil 108, Alman araştırmacılarla yapılmış bir on dokuzuncu yüzyıl çizimi).

Romalılar bu tapınakların inşaatına M.Ö. birinci yüzyılda, yani Roma doğu Akdeniz kıyısındaki ülkeleri ele geçirmeye başladığı sırada giriştiler. Tapınakların, avluların, basamakların, sunakların, türbelerin ve kutsal tesisin diğer anıtsal ve ince-likli özelliklerinin inşaatı için gereken çalışma M.S. üçüncü yüzyıla dek sürdü. Pek çok Roma sezarı uzaklardaki bu garip mekanı görkemli hale getirmek için çalıştı. İmparatorlar ve generaller kehanetler işitmek için buraya gelirlerdi; Roma lejyonları onun yakınlarında mesken edinmek isterlerdi.

Ama Romalılar Jüpiter'e adanan en büyük tapınağı niçin Ro-

ma'da değil de burada inşa etmişlerdi? Dört yüz yıl boyunca buraya büyük bir servet ve iş gücü akıtmaya onları iten neydi? Burası niçin kutsal ve mukaddes bilinmekteydi?

Mevcut olan tek açıklama şudur: Kendilerinden önce Yunanlar burayı mukaddes bildikleri ve buraya Mısır'daki (Mısırlıların Annu dedikleri, Kitabı Mukaddes'te On olarak geçen şehir olan) Heliopolis'in ikizi veya adaşı gördükleri içindir ki, Romalılar buraya hürmet etmekteydiler. Buna uygun olan açıklamaya göre, Roma dilinde Jüpiter'in burada tapınıldığındaki adı Jüpiter Heliopolitanus'tu ve onun onuruna yapılan heykeller, sunaklar ve hatta sikkeler bile IOHM tetragramatonunu taşıyordu: Iovi Optimo Maximo Heliopolitano. "Heliopolis Jüpiter'i, optimal ve maksimum tanrı."

Romalıların bu Heliopolis'te (bazıları bu adı önerenin Büyük İskender olduğunu söylemektedir) Romalıların hürmet ettikleri ilahların Yunanlı karşılıklarının Zeus, Afrodite ve Hermes ve

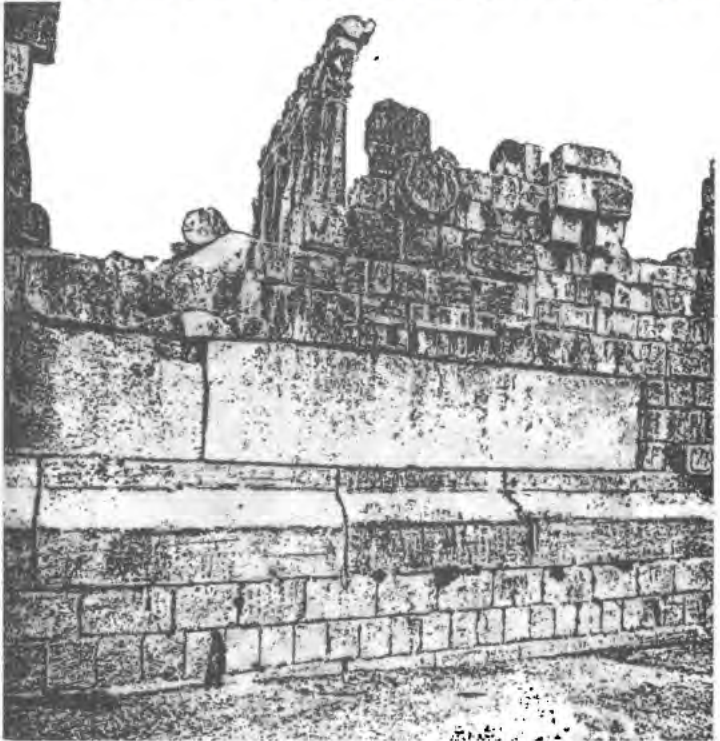

SURİYE'DEKİ HELİOPOLİS TAPINAĞI

1901-1904 ARASINDA ALMANLARIN YAPTIĞI KAZILARDAN
ELDE EDİLEN SONUÇLAR
KUŞ BAKIŞI GÖRÜNTÜYLE YENİDEN İNŞA EDİLMİŞ

şüphesiz ki, ayrıca Helios, yani Güneş tanrısıdır. Burada bir zamanlar hangi Yunan tapınaklarının bulunduğu kesin değildir çünkü Romalılar kendilerinkine yer açmak için daha eski tarihli yapıları temizlemişlerdi. Romalılardan sonra gelenler –Bizanslılar, Müslümanlar, Haçlılar– da önceki tapınakların yerine kendi tapınaklarını veya camilerini koymak, daha önceki dinsel binaları ortadan kaldırmak için ellerinden geleni yapmışlardı.

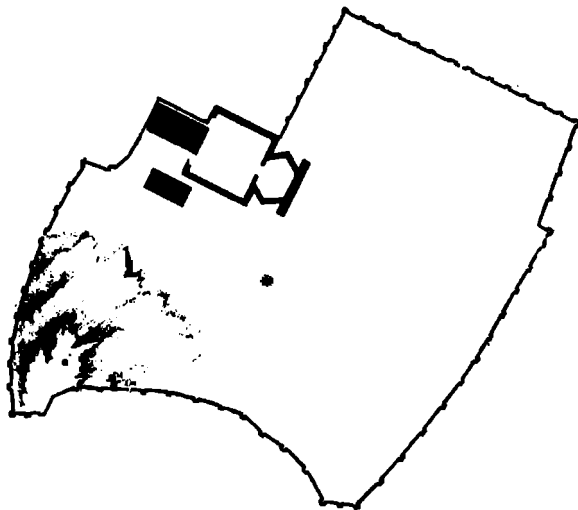
Ama çok büyük bir taş platformun üstünde yükselmiş olduğu bu tapınaklarla ilgili olarak yapılan hiçbir şey, hemen altındaki yeraltı labirentleri ve onu destekleyen masif taş bloklarıyla bu taş platformun kendisine en ufak bir zarar verememişti. En dayanıklı olanı, istinat duvarlarının kuzeybatı köşesidir; dışarı-

Şekil 109

dan da görülebildiği gibi, inanılmaz boyutlarda, titizlikle kesilip yerleştirilmiş ve aralarında dünyanın en büyük kesme taşları olan ünlü *Trilithon*'un (bkz. bir on dokuzuncu yüzyıl çizimi, Şekil 109) da bulunduğu taş bloklardan oluşmaktadır.

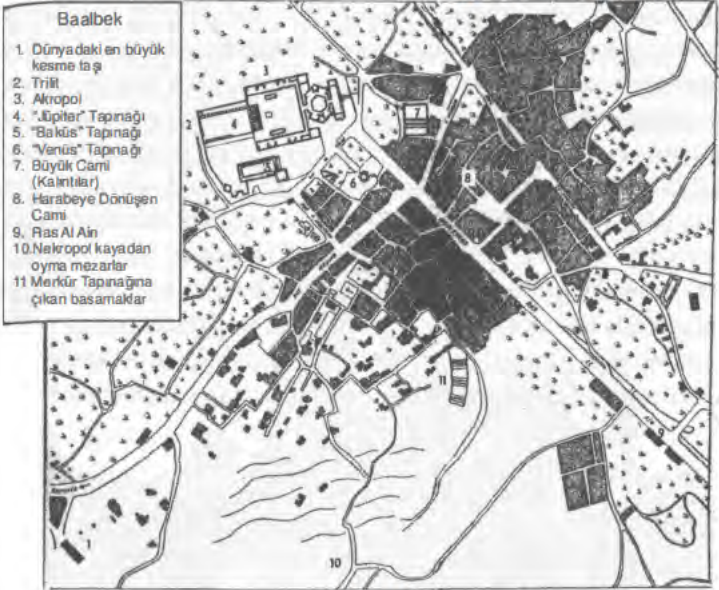
Bu sitin Roma Harabeleri olarak bilinegelmesinin nedeni, daha sonradan yapılan ve hem zamana hem de zorlu iklim koşullarına yenilen Hristiyan veya Müslüman dönem yapıları tamamen yıkılmışlarken platformun üstünde ayakta kalanların çoğunun Romalılar tarafından inşa edilenlerden kalmış olmasıdır. Ama hangi dönemden veya inançtan kalmış olursa olsun tüm bu yapılar taş döşemeyle yapılmış orijinal platformun üstüne dikilmişlerdi. On yedinci, on sekizinci ve on dokuzuncu yüzyılda yaşamış gezginlerin tariflerinden ve (I. Dünya Savaşından önce çoğu Alman, sonrasında ise çoğu Fransız olan) yirminci yüzyıl arkeologlarının raporlarından orijinal kutsal bölgenin ne kadar geniş olduğunu biliyoruz (Şekil 110). Bazı kenarları 762 m uzunluğunda olan bölgenin alanı 465.000 m²'yi aşmaktadır. Bir platform oluşturmak amacıyla bunun ne kadarının taşlarla dö-

Şekil 110

şendiği bugün kesinlikle belirlenememektedir çünkü giderek kutsal alana daha yakın inşa edilen evler, kalan harabelerin bulunduğu o eşsiz kuzeybatı köşesine artık neredeyse dayanmış haldedirler. İstinat duvarlarının en kalın olanları burada görülebilmektedir (Şekil 111).

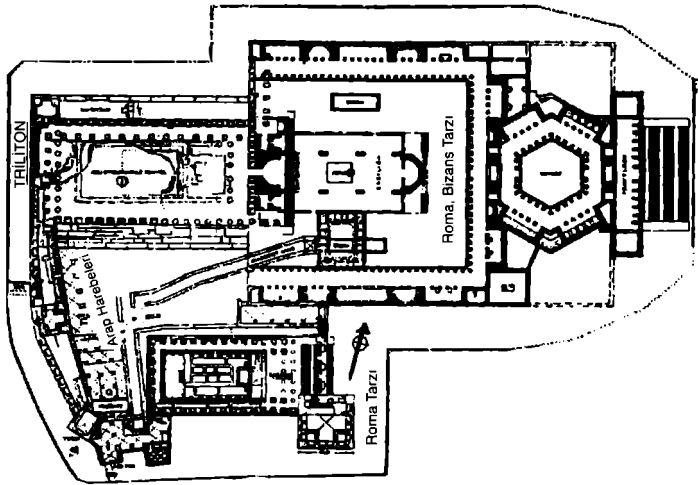
Baalbek batıda uzanan "Lübnan" dağ sırasından Bekaa "va-

Şekil 111

disi" veya "ayırığı" ile (Ba'al-Bek, yani Vadinin Efendisi adı buradan gelir) ayrılan, doğuda uzanan "Anti-Lübnan" dağ sırasının batı yamacında yer alır. Bu vadi veya ayırık kuzeydoğu-güneybatı yönünde uzanır. Bu şekilde oluşturulmuş özel köşe, burayı oluşturan kişilere üç yönden kusursuz bir manzara sağlamıştır; hatta vadiye bakan yamaç ve bir sonraki dağ sırası bile rahatça görülebilmektedir. İşte bu kusursuz köşeye çeşitli tapınaklar birbiri üstüne inşa edilmişlerdir (Şekil 112).

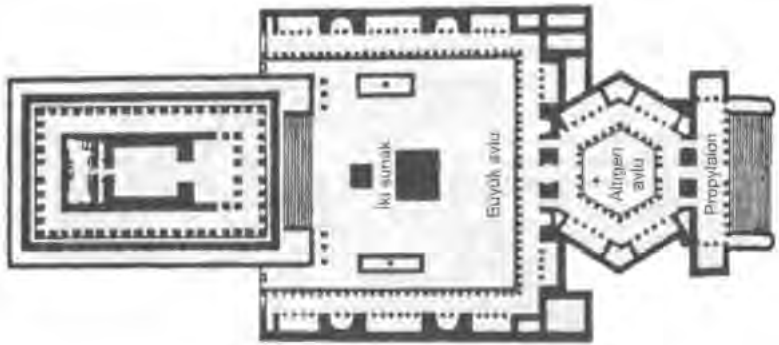
Asıl Jüpiter tapınağı bir dizi etkileyici yapının batıdaki ucu-

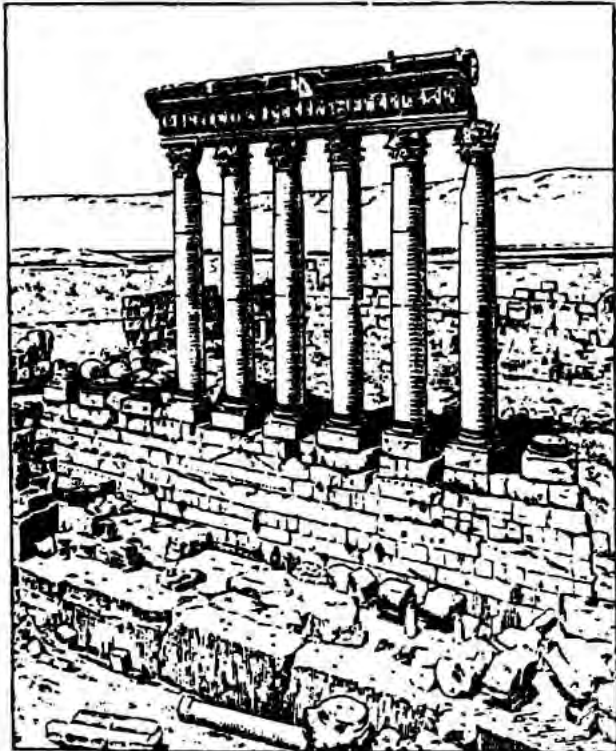
Şekil 112

nu oluşturmaktadır. Bu binalar tapınak kompleksinin doğu ucundan bir girişe yönlendiren, dikdörtgen biçimli olup Propylaion adı verilen anıtsal bir merdivenle başlar; aralarında bir sıra sütun olan iki kuleyle işaretlenmiştir. Buradan, daha küçük yapılarla çevrili, altı köşeli bir avluya çıkılır ve bu avludan geçilip sunakları, sütunları, yan türbeleri ve diğer işlevsel yapıları olan büyük kare avluya varılır. Ve tüm bunlardan sonra Jüpiter tapınağının kendisine gelinmiş olur; hepsi 300 metreden daha uzundur (Şekil 113). Şu an avlu kısmında yer alan kalıntılar, bu avluyu bir kiliseye dönüştüren Bizanslılar tarafından inşa edilen Theodosius Bazilikasına aittir.

Ziyaretçiler güneydoğu yönündeki ana kapı girişinden geçer geçmez önlerinde bir dizi basamak ve platformla giderek yükselen tam bir taş dağı başlar. Jüpiter tapınağına çıkan basamakları tırmanmaya başladıklarında görüş alanlarına bir başka düzey girer. Tapınağın orijinal platformun üstünde değil de, kuzeybatı köşesinde yükseltilmiş daha küçük bir düzeyin üstünde

Şekil 113

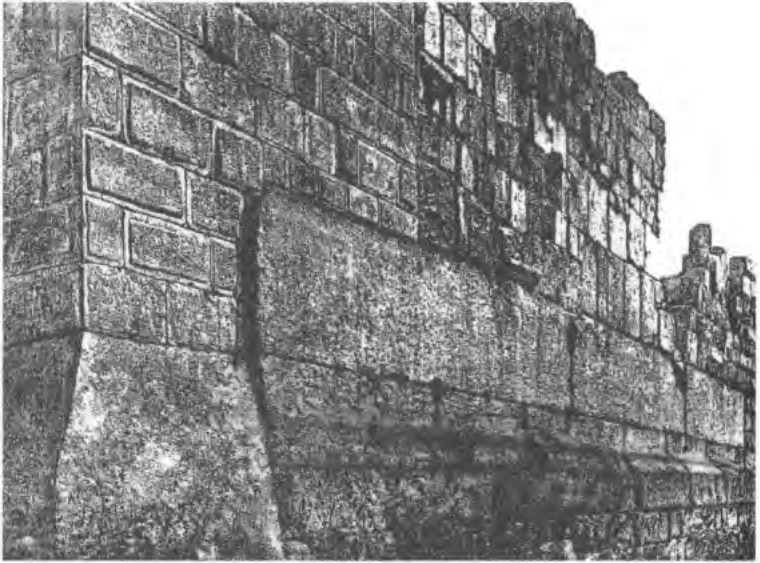

Şekil 114

olduğu fark edilir. Buna Podyum denilmektedir ve zemin düze-yinden beş metre yüksektedir; güneyden bakıldığında bu du-rum açıkça görülmektedir (Resim 49 ve Şekil 114), ayrıca her bi-ri birkaç ton ağırlığında olan ortalama büyüklükte kesme taş sı-raları üstünde durmaktadır. Bu taş sıraları da yine kusursuz bi-çimlenip kesilmiş, her biri 500 ton olduğu tahmin edilen muaz-zam taş bloklardan oluşa bir temel üzerindedir. Ve tüm bunlar, yine en büyük platformdan yükseltilmiş olan bir başka alçak düzeyli platformunun üstünde durmaktadırlar.

Tüm bunları tırmanıp çıktıktan ve ayakta kalmış altı sütu-nun yanbaşındaki gölgelikte bir mola verdikten sonra yerel rehberin anlattıkları bize yetti; artık kendi araştırmamıza koyul-manın zamanıydı. Her şeyden önce, gerisin geriye yürüyüp Jü-piter tapınağından çıkıp harabelerin çevresinden dolanarak mu-azzam büyüklükteki taş bloklardan oluşan batı duvarına ulaştık (Resim 50 ve Şekil 115); ünlü Trilithon da buradaydı. Trilithonu oluşturan taş blokların her biri 1.100 tondan daha ağırdır ve ze-minde bırakılmamış, yine kocaman ama bunlardan daha küçük, her biri “yalnızca” 500 ton çeken ve eğimli bir yüzey oluştura-cak biçimde kesilmiş taş bloklarının üstüne yerleştirilmişlerdir. (Kıyaslama amacıyla söyleyelim; Gize piramidindeki taş blokla-rın ortalama ağırlığı 2.5 tondur).

Böylesi ağırlıkları kaldırabilecek insan yapımı bir makine şu an bile yoktur. Buna karşın eski çağlarda birileri –yöresel inanç-lara göre “devler”– bu devasa taş blokları kaldırıp yerleştirmek-le kalmamışlar, birkaç kilometre uzaktaki taş ocağından bunla-rı ta buraya dek taşımışlardı da. Bu tartışılmaz bir olgudur çün-kü bu taş ocağının yeri belirlenmiştir ve kesilip çıkartılması ta-mamlanmamış, yarısı doğal kayaya bitişik halde kalmış olan bu devasa bloklardan biri taş ocağında durmaktadır hala. Ne kadar büyük olduğunu orada çektiğimiz fotoğraflarda da görebilirsi-niz; ölçüleri Trilithon bloklarınıninkileri bile aşmaktadır (Resim 51 ve Resim 52).

Şekil 115

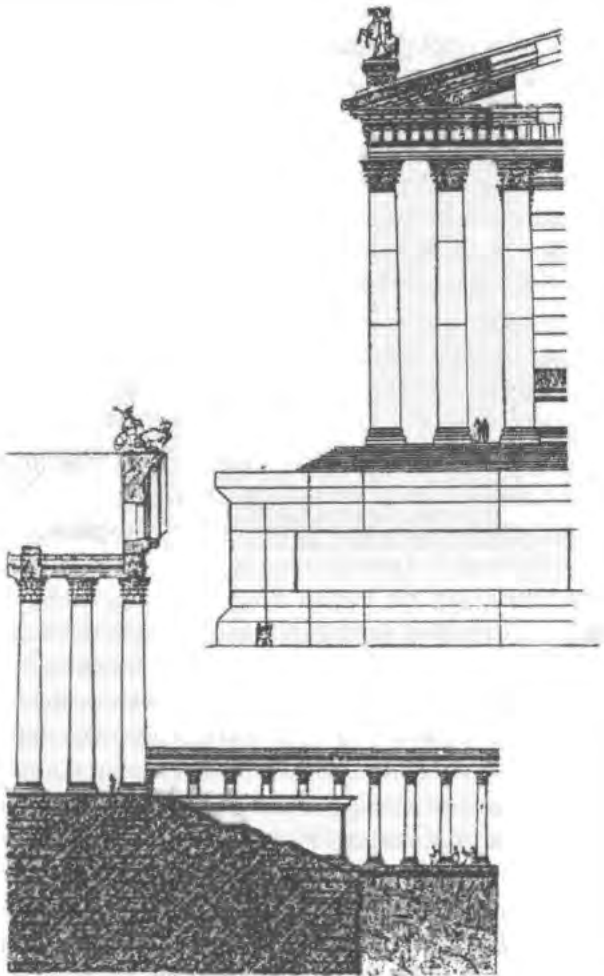
Harabeleri inceleyerek dolaştıkça Trilithon blokların ve batı duvarındaki diğer devasa taş bloklarının, özellikle de istinat duvarlarının köşe oluşturduğu noktalarda, köşe taşlarının belirli bir açıda örtüşen iki taştan değil de, doksan derecelik bir köşe sağlamak üzere kesilip şekillendirilmiş tek bir devasa taştan oluştuğunu gördük. Orijinal taş bloklar alanın her bir yanında muazzam ölçülerdedirler; daha sonra eklemelerin yapıldığı yerlerde kullanılan taş bloklar çok daha küçüktür, orijinallerle kıyaslandığında acınacak haldedirler.

Bu çok geniş platformun üstünde, şu an ana kısmından kopuk olan kuzeybatı kısmında duranların dışında bir zamanlar neyin durmakta olduğu hakkında ancak spekülasyon yapabiliriz. Gerçi bu devasa taş blokları her kim planladı, inşa etti, taş ocağından çıkardı ve sonra birbiri üstüne yerleştirdiyse aklında belirli bir amaç olduğu kesindir. Kadim geçmişte burada olup bitenler her ne idiyse, çok büyük katlar halinde yükselen bu masif yapıyı gerektirmiş olmalıydı.

Bu kuzeybatı köşesine tırmandıkça büyük bir şaşkınlıkla keşfettik ki, bazı yerlerde bu Trilithon bloklarının üstleri çıplaktı, hiçbir şeyle kaplanmamışlardı. Açıkta kalmış bu yüzeylerin üstünde taşa köşegen kesilmiş oyuklar olduğunu görebiliyorduk. Elimizdeki pusulalarla bunların yönlendirilmesini kontrol ettik ama belirli bir astronomik (gün dönümleri, gün tün eşitlikleri gibi) ilişkilere sahip değillerdi. Bu oyukların mimari veya yapısal bir amacı olmalıydı ama biz anlayamadık.

Yanımda, burayı I. Dünya Savaşı öncesinde Kayzer'in gelişine hazırlamakla ilgilenen Alman araştırmacılar tarafından çizilmiş eskizler vardı. Bunlar üstünde Jüpiter tapınağının durduğu podyumun muazzamlığının dışardan görüldüğünü ve zemin kattan ne kadar yüksekte olduğunu göstermekteydiler (Şekil 116). Ama kesitlerin eskizleri, üstünde tapınağın yükseldiği alanın aslında içinde yarısı toprak altında geçitler, kemerli yollar ve başka boşluk kısımlar olan toprakla doldurulduğunu açığa vurmaktaydılar. Bu toprak dolgu da daha derin, belirlenememiş bir düzeydeki taş bir döşeme üstünde durmaktaydı (Şekil 117). Alman mühendisler toprakla doldurulmuş bu boşluğun ne kadar derinlere dek uzandığını belirlememişlerdi (belki de belirleyememişlerdi). Sanki istinat duvarlarının dibine dek gidiyor gibi görünmektedir ama artık açıkta olan bu duvarlar ta kayaya yatağına dek birkaç sıra daha uzanmaktalar mıydı? Asıl kayaya ne kadar derindeydi? Boşluk asıl kayaya dek devam ediyor muydu? Söyleyebilmenin imkanı yok.

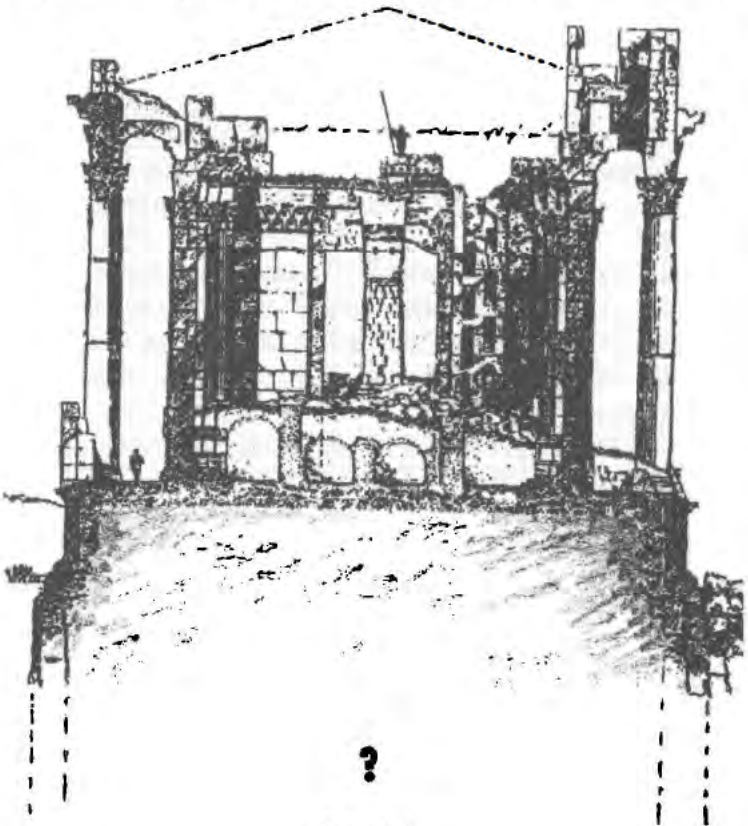
Günün sonunda oradan neşe içinde, bu yerin ortaya attığı muammalara pek çok yanıt bulabileceğimiz için tatmin olmuş ama aynı zamanda, bir yeni sorular ordusuyla kuşatılmış halde ayrıldık. Ziyaretin her iki yüzünü yalnızca geri dönüş yolunda tartışmakla kalmadık, gece yarısına dek oturup otelde de devam ettik; Gılgamış'ın gitmiş olduğu, Anunnakilerin yaşamış olduğu, tufandan önce inşa edilmiş olan bu yere gittikten sonra hiç kimsenin yatası yok gibiydi. Bu konuşmalar sırasında en sık tekrarlanan kelimeler "masif", "devasa", "dev" ve benzerleriy-

Şekil 116

di çünkü onları en çok afallatan şey bu yerin akıl ermez büyüklüğüydü: hepsi çok geniş bir taş platformun üstüne yerleştirilmiş, inanılmaz yüksekliklere erişmesi için kat be kat yükselen, harç olmaksızın bir arada duran, birbiri üstüne yerleştirilmiş devasa taşlar.

Baalbek'in tufan sonrasında Anunnakilerin İniş Koridoruna, (tufan sırasında Mezopotamya'dakinin yok olmasından sonra) Sina'da bir uzay limanı inşa etme planlarının daha en başında tasarıma dahil edilmiş olduğunu *Gökyüzüne Merdiven* adlı kitabımda göstermiştim. Ağrı Dağının zirveleri arasından çıkan bir çizgiyi Baalbek'ten geçirip Gize'ye, yani piramitlerin inşa edileceği yere dek uzatarak yapılmıştı bu (bkz. Şekil 97, sayfa 178) Bu çıkarımın başlıca doğrulaması Bekaa vadisinin gerçekten de böyle bir çizgiye uygun olarak, kuzeydoğudan güneybatıya doğru uzanmasıydı. Son noktalarında İniş Koridorunun hatları-

Şekil 117

nı belirleyen Büyük Piramit (Şekil 97'de GZ) ve diğer dayanak noktası (Sina yarımadasında, Şekil 97'de US) Baalbek'e eşit uzaklıktadır; bu ise planlama yapıldığı sırada Baalbek'in zaten mevcut olduğunu doğrulamaktadır ve yeni uzay limanına ancak tufandan sonra ihtiyaç duyulduğuna göre Baalbek tufandan önce mevcut olmalıydı.

Tüm modern ve en yakın tarihli incelemelere göre Baalbek, tahılların ve besin olabilecek diğer ürünlerin "ehlileştirildiği" yerde bulunmaktadır. Enlil ve Enki ile ilgili Sümer hikayelerine göre, "Kutsal Tepe"nin üstünde, tufandan hemen sonra bile zaten kullanıma hazır olan bir yerde genetik mühendisliğe girişenler onlardı. Tüm bunların tufandan sağlam çıkan bu çok geniş taş platform üstünde olup bittiğine ikna olmuştuk. Sedir Ormanının yerinin –başka hiçbir yerde sedir ağacı ormanı yoktur– ve Baalbek'in çeşitli tünellerinin ve yüzeyin altında olan bazı özelliklerinin *Gılgamış Destanı*'ndaki tanıma uyduğunu ve burasının onun "İniş Yeri" olduğunu doğruladığı konusunda tatmin olmuştuk.

Ama Fenike sikkesi üstündeki betimleme aklımızı karıştırmıştı çünkü burada bir platform üstünde duran füze gibi bir nesne vardı ve *yalnızca üç kenarından çitle çevrelenmişti*. Öyleyse, bu kocaman istinat duvarlarının amacı neydi? Niçin yükseliyorlar da yükseliyorlardı?

Bir başka önemli bulmaca da basamaklar, avlular vs. dizisinin en batıdaki ucunda yer alan Jüpiter tapınağının orijinal zemin üstünde değil de daha alt basamakların üstüne yerleştirilen yapay bir podyum üstünde duran ana kısmıydı; zaten podyumun yer aldığı alan da toprak dolguydu, belirlenememiş derinliklere dek inen bir boşluğu örtmekteydi. Acaba bu boşluk ne içindi?

Kuzeybatıdaki köşeyle ve buradaki devasa taş bloklarla ve yapının büyüklüğüyle ilgili bilmecenin yanıtsız kaldığını kabul etmek zorunda kalmıştık.

İnşaatın ağır ve büyük ölçülerde olması fırlatmaların bu kuzeybatı köşesinde yapıldığını işaret ediyor idiye, orada niçin çok iri duvarlarla çevrili derin bir boşluk vardı ki? Beni rahatsız etmeye devam eden bu sorunun çözümünü ancak ABD'ye döndükten bir yıl sonra bulabildim.

Florida'daki Cocoa Beach'te bir konferans verdiğimde, buradan çok da uzakta olmayan NASA'nın uzay mekiklerini ve diğer uzay araçlarını fırlattığı Cape Canaveral üssünü ziyaret etme fırsatını kaçırmadım. Resmi tesis turuna uzay araçlarının ve onlara itki sağlayan roketlerin saklandığı kocaman hangarlar, bu canavarları fırlatma rampalarına taşıyan hareketli dev platform ve fırlatma rampalarından bazıları da dahildi. Sonradan anladım ki, bu sonuncular "rampa" falan değil, roketlerin tekerlekler takılarak iç kısımlarına taşındığı, pek çok kattan oluşan upuzun çelik yapıları; daha sonra bu yapılar iç kısma taşınan roketleri ve taşıdığı yükü "kucaklıyor" veya kuşatıyorlardı. Fırlatılacak olan aracın çeşitli kısımlarına bu çelik kulelerin çeşitli düzeylerinden erişilebiliyor, böylece teknisyenlerin araca hizmet götürmesi, yakıt tankını doldurması ve astronotlara modüle veya mekiğe dek eşlik etmeleri sağlanıyordu.

Ve ancak bunu görünce, Baalbek'te gördüğüm şeyin ne olduğunu fark ettim: Bu çelikten değil de kocaman taşlardan yapılma bir *fırlatma kulesiydi!*

O kocaman taşların, içinde fırlatılacak roketin durduğu boş bir alanı veya deliği çevreleyen bir kapalı mekan oluşturduklarını anlamıştım. Boşluğu çevreleyen duvarlar da çok katlıydı; aşamalar halinde yükseliyorlardı, tıpkı modern çağda roket ve örneğin, kumanda modülü gibi, taşıdığı yüke hizmet verilmesini sağlaması gereken çelikten yapılma fırlatma kuleleri gibi. Baalbek'te, gelen roket gemiler büyük ihtimalle, fırlatma kulesine bitişik olan o geniş taş platforma inmekteydiler; sonra bu kocaman taştan yapılma kapalı mekan içine –tıpkı o taş ocağından çıkartılıp taşınan kocaman taş bloklar gibi!– taşınıp yerleştiriliyorlardı, böylece bir sonraki fırlatmaya hazır hale geliyorlardı. Gılgamış'ın fırlatılışına tanık olduğu roket gemi işte bu noktadan, kuzeybatı köşesinden yükselmışti göge. Ben ve grubum ise o fır-

latma kulesinin üstünde ve *içinde* bulunmuştuk! (Resim 53)

Ve insanoğlu Kitabı Mukaddes'in Babil dediği yerde tuğlalardan bir fırlatma kulesi inşa ederek bunu taklit etmeye giriştiğinde, insanlar Sedir Dağında bizzat tanrılar tarafından inşa edilmiş olan gerçek fırlatma kulesini taklit etmekteydiler yalnızca:

Ve adam oğullarının yapmakta oldukları şehri
ve kuleyi görmek için Rab indi.

Ve Rab dedi: "İşte, bir kavimdirler ve onların
hepsinin tek bir dili var

ve yapmaya başladıkları şey budur;
ve şimdi yapmaya niyet ettikleri hiçbir şey
onlar için imkânsız olmayacaktır."

"Gelin, inelim,

ve birbirlerinin dilini anlamasınlar diye,
onların dilini orada karıştıralım."

Ve Rab onları bütün yeryüzü üzerinde dağıttı;
ve şehri bina etmeyi bıraktılar.

Yaratılış 11:4-8

Ama Baalbek'te orijinal "Babil Kulesi"nin, yani tanrılar tarafından göğe erişsin diye inşa edilen kulenin kalıntılarına tırmanabilmek hala mümkün.

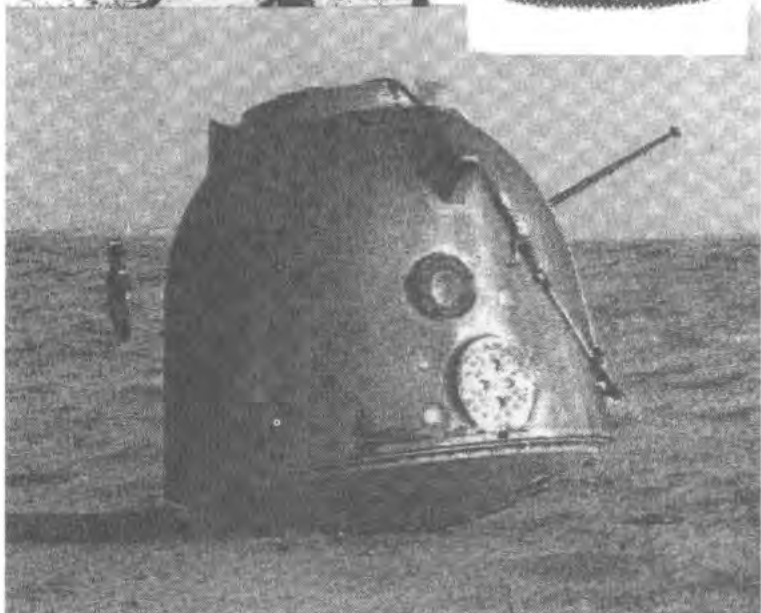
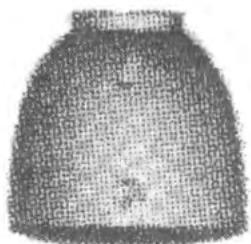
* * *

Son Not

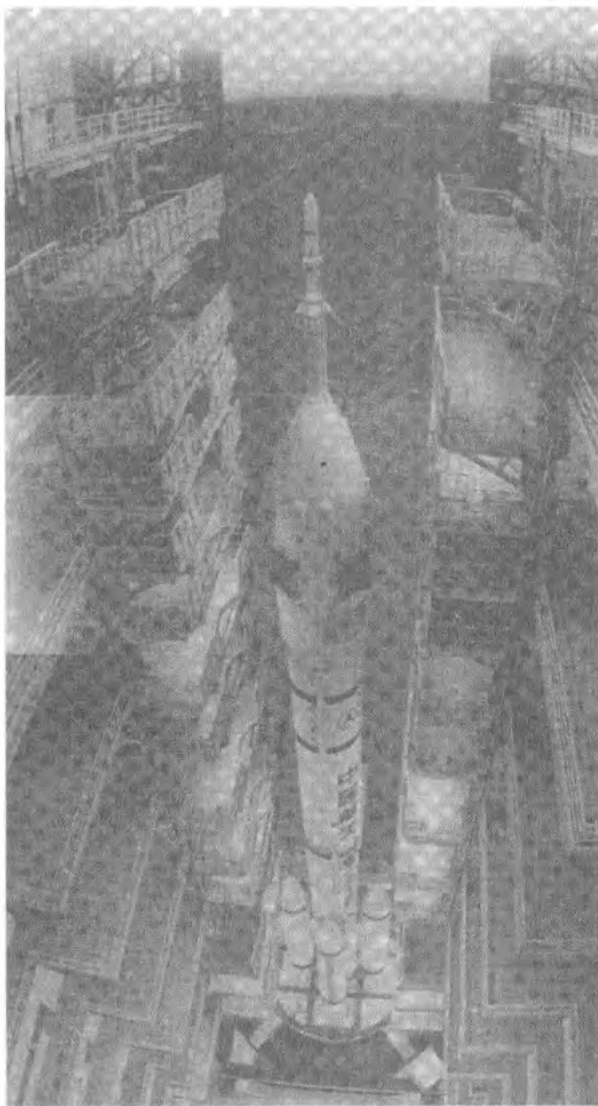
Ekim 2003'te Çin Halk Cumhuriyeti uzaya bir astronot yolladı, böylece bu tarz bir teknik beceriye sahip az sayıda ülkenin (ABD ve Rusya) oluşturduğu seçkin kulübe üye olduğunu iddia edebilecekti. Bu başarıyı çevreleyen gizlilik örtüsü Çin hükümeti tarafından dağıtılan bazı temel bilgiler ve fotoğraflarla kısmen aralanır gibi oldu ama bu kadar azıcık enformasyon bile benim için çok aydınlatıcı oldu.

Her şeyden önce, kumanda modülü, yani astronotu roketin üst kısmında tutan kapsül için seçilen isim geliyordu. *Şenzu*

(Shenzou) adı verilmişti ve dağıtılan resmi basın bültenine göre Çince "ilahi kap" anlamına geliyordu; eski çağlarda tanrıların uçan araçları için kullanılan aynı terimleri çağrıştıran bir isimdi bu.

Şekil 118

Şekil 119

Yalnızca bu bile “Vay be!” demem için yeterliydi.

Sonra kumanda modülünün biçimi, Çinliler tarafından kullanılan gerçek “ilahi sandal” geliyordu. Basın bülteninde gösterilen biçimi (Şekil 118), Morya Dağında İbrahim’e görünen Rab’bin Meleğinin içinde olduğu “kumanda modülü”ne çok garip bir biçimde benzemekteydi (bkz. kumlara gömülen sinagogtaki UFO ile ilgili bölümde, Şekil 79).

Ve son ama bir o kadar önemlisi: Çinlilerin fırlatma kulesi ilgimi çekti. Basın bülteniyle dağıtılan fotoğraflarda görüldüğü gibi (Şekil 119) çelik yapı roket gemiyi *yalnızca üç kenarından* sarmaktaydı; dördüncü kenar, uzay aracının upuzun fırlatma kulesinin *içine* itildiği (tekerleklerle taşındığı mı yoksa?) yönde uzanan çok geniş, asfaltla kaplı bir platforma açılmaktaydı.

Ve birdenbire, Baalbek’teki *taştan yapılmış* fırlatma kulesinin niçin yalnızca üç kenarıyla yükseldiğini ve dördüncü kenarın niçin o geniş taş platforma baktığını anladım. Roket gemiler fırlatma kulesinin içine işte bu açık olan dördüncü kenardan sokulmaktaydı.

TÜNELLERDE ZAMAN YOLCULUĞU

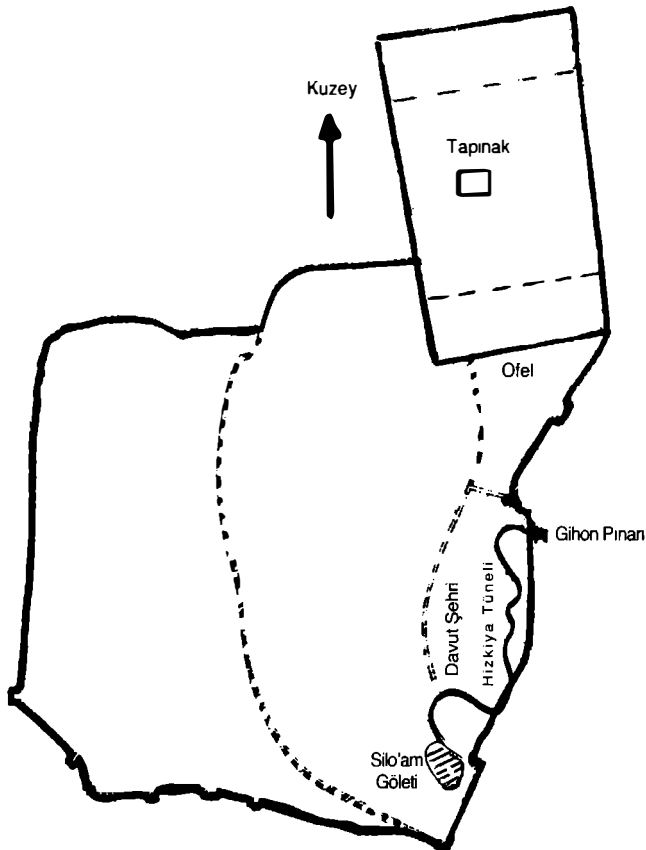
Bu bölüm iki tünelin hikayesidir. Bu tünellerin ikisi de İsrail’de, Kudüs şehrinde. Birer Zaman Makinesinden hiçbir eksikleri yoktur. Biri içine giren kişiyi Yahuda krallarının dönemine, birkaç bin yıl öncesine götürür. Aslında bir tünel olmayan diğer ise içine giren kişiyi orada insanların değil, tanrıların hüküm sürmüş olduğu o efsanevi geçmişe götürür ve belki, geleceği de önceden bildiriyor olabilir.

Hem benzer hem de farklı olan bu iki tüneli en iyi, başka ülkelere seyahat etmiş kişiler anlar. Neyse ki ben ve bana katılan Keşif Seferleri grupları bu yerlere gitmiştik.

İlk olarak gerçek tüneli ele alalım çünkü hem açıklaması daha kolay hem de Kitabı Mukaddes’i doğrulayan fiziksel kanıtların en açık örneklerinden biridir. Bu daha çok Hizkiya Tüneli olarak bilinen tüneldir. Yerin altında, Kudüs’ün dış mahallelerindeki Gihon pınarı ile kadim Kudüs’ün duvarlarının içinde kalan Siloam göletini birbirine bağlamaktadır (Şekil 120). Bu tünel, ilk başlarda yalnızca Kitabı Mukaddes’ten dolayı bilinmek-

teydi ve bu durumda ya sorgulanabilir bir kutsal yazı ya da yazıcıların hayal gücünün bir ürünü olarak görülebilir, demekti ama artık bu tüneli şahsen görebilirsiniz.

Bu tüneli ziyaret eden kişi ilk önce Yakın Doğu'daki büyük bir kargaşa dönemine gider; gerçi bu sözler bugün için de peka-

Şekil 120

la geçerli ama biz M.Ö. yedinci ve altıncı yüz yıllarda, süper gücün kudretli Asur olduğu bir dönemden söz ediyoruz. Bu imparatorluğun toprakları ta Afrika'daki Mısır'a dek dört yönde alabildiğine uzanan ülkeleri ve halklarını içermekteydi ama oraya giderken imparatorluğun orduları, Davut'un ve Süleyman'ın ardından tahta çıkanların krallık ettikleri dar bir coğrafi köprüden geçmek zorunda kalmışlardı. Kral Hizkiya'nın döneminde (M.Ö. 727-686) İbran krallığının yalnızca güneyi, yani başkenti Kudüs olan Yahuda bağımsızdı; İsrail krallığı olarak bilinen kuzeyi ise çoktan Asurların eline geçmişti ve krallığın (daha sonraları On Kayıp Kabile olarak bilinecek olan) halkı ise sürgün edilmişti.

Daha önce de saldırıya uğramış olan ve Asur kralı Sanherib'in ordusunun yeni bir saldırısını ve kuşatmasını bekleyen Kral Hizkiya, Kudüs'ün duvarlarını güçlendirip şehrin mevcut suyunu sağlama almak için dahiyane bir projeye girişmişti. Onun emriyle, şehir surları altında gizlice bir su tüneli kazılıp şehir duvarlarının hayli dışında kalan Gihom pınarının suyunun akışı şehrin içindeki Siloam göletine bağlanmıştı. İstilacıların, şehrin bu uzak pından su çekmeye devam ettiğini fark etmeyeceği umuluyordu. Kitabı Mukaddes, Hizkiya'nın bu başarısını II. Krallar Kitabında (20:21) ve II. Tarihler Kitabında (32:30) anlatır:

Hizkiya'nın krallığı dönemindeki öteki olaylar,
bütün başarıları,
bir havuz ve tünel yaparak suyu kente nasıl getirdiği
Yahuda kralları tarihinde yazılıdır.

Gihon Pınarının yukarı ağzını kapayıp
suyun Davut kentinin batı yakasından aşağıya
akmasını sağlayan da Hizkiya'dır.
Üstlendiği her işte başarılı oldu.

On dokuzuncu yüzyılda, çoğu British Museum himayesinde kazılar yapan arkeologlarca kuzey Mezopotamya'nın Dicle bölgesinde olmak üzere, akıllara durgunluk veren keşifler yapılmıştı. O zamana dek adları yalnızca Kitabı Mukaddes'te geçtiği için bilinen, örneğin Asur'un başkenti gibi şehirler bulunup gün ışığına çıkartıldılar. Saraylar ve tapınaklar tekrar gün yüzü gördüler. Ayrıca çiviyazısıyla dolu on binlerce kil tabletten oluşan kütüphaneler de keşfedilmişti. Bu kraliyet kayıtlarından olup Londra'daki British Museum'da sergilenen Taylor Prizması'nda (Şekil 121) Asur kralı Sanherib, Yahuda'lı Hizkiya'nın saltanat sürdüğü sırada Kudüs'ü nasıl kuşattığını anlatıyordu!

Kitabı Mukaddes (II. Krallar Kitabının 19. bölümü) Sanherib'in ordusunun kuşatmasının, bir gece Rab'bin meleğinin Asur ordugahındaki herkesi öldürmesi nedeniyle nasıl başarısızlığa uğradığını anlatır. Sanherib'in tarih kayıtları Kudüs kuşatmasının niçin veya nasıl aniden sona erdiğini belirtmeyi atmamıştır ama Nineve'de bulunan başka çiviyazıtları Hizkiya ve Kudüs'ün kuşatılmasına dair kutsal kitapta geçen anlatımı doğrulamaktaydı.

Ama bu, tünelin hikayesinin de doğrulandığı anlamına mı geliyordu?

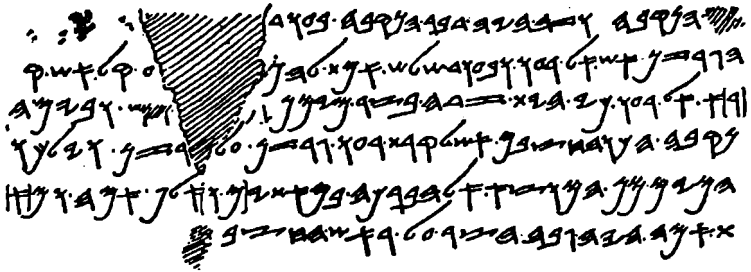
Gihon pınarının ve Siloam göletinin varlığı (bugüne dek) asla tartışılmaz bir olgu olmasına karşın, Kudüs tepelerinin sert kayaları içinde hayli uzun olan (neredeyse 525 metre) böyle bir tünelin açılabilmesi fikri birkaç bilginin kutsal kitaptaki anlatının doğruluğundan kuşkulanmasına yol açmadı değil. On dokuzuncu yüzyılın başlarında çoban çocuklar bu tünelin pınarın başındaki girişini buldular ve 1838'de kaşif Edward Robinson bunu tüm uzunluğunca kat etti. Sonraki yıllar içinde başka kaşifler tüneli ve tünelin çeşitli hava bacalarını ve dallarını temizleyip incelediler, bunun gerçekten de pınarı Hizkiya'nın zamanındaki gibi şehrin içinde kalan gölete bağladığını ve oraya su akıttığını kesinleştirdiler.

Peki ama bu, söz konusu tünelin Hizkiya tarafından açtırılan yapay tünel olduğu anlamına mı geliyordu?

Şekil 121

1880'de inanılmaz bir keşif yapıldı: tünelin kadim inşaatçıların (veya açıcılarının) arkalarında bıraktıkları bir yazıt. Tünelin tam ortalarına denk gelen duvarın bir kısmını düzleştirip büyük bir olayı, yani iki ayrı uçtan kazan taş ustalarının o nokta-

Şekil 122

daki buluşmasını unutulmaz kılmak üzere oraya bir yazı yazmışlardı!

O dönemin güzel İbran yazısıyla (Şekil 122) kaleme alınmış bu yazıtın hasar görmemiş kısımlarında şunlar anlatılıyordu:

...tünel. Ve tünelin tamamlanışının hikayesi. (Tünel açanlar) baltasını karşısındakine kaldırdıklarında ve daha kazılıp açılacak üç kübit kalmışken arkadaşına seslenen bir adamın sesi işitilebiliyordu çünkü sağ tarafta, kayada bir çatlak vardı... Ve tamamlanış gününde tünel açanlar balta baltaya geldiler. Ve su kaynağından, bin iki yüz kübit boyunca gölete akmaya başladı; ve tünel açanların başlarının üstündeki yükseklik yüz kübitti.

Günümüzde, bu pınar Kudüs'ün Eski Şehir denilen kısmından bayır aşağı, Silvan köyünde kalmış durumdadır. İsrailli yetkililer Hizkiya'nın Su Tüneline modern ve rahat bir giriş inşa etmişlerdir (Şekil 123). Bazıları küçük, müzeyi andıran sergiyi görmekle yetinip ardından tünelin mağarayı andıran başlangıcına döne döne inen merdivenlere yönelmektedir (Şekil 124; Resim 54).

Başkaları ise (bunlara grubumun büyük bölümü de dahildi) tünel rehberleri tarafından verilen diz boyu lastik botları giyip tü-

Şekil 123

Şekil 124

nel boyunca yol alarak şehrin kadim çağlardan kalan duvarlarının iç kısmından dışarı çıkarlar. Yaklaşık kırk dakika süren bu yeraltı yürüyüşü merdivenler, parmaklıklar ve ışıklandırma sayesinde kolaylaşmış olsa da insan bunun kelimenin en doğrudan anlamıyla tarih içinde bir yürüyüş olduğunu fark ettiğinde garip bir hisse kapılır. Sanki bir zaman makinesi tarafından fırlatılmışçasına, insan kelimenin tam anlamıyla 3.000 yıl öncesindeki Yahuda krallığının Kudüs'ündedir. Hiçbir hologram, hiçbir küçük ölçekli model yoktur; Kitabı Mukaddes'te derinliğine ve uzunluğuna varana dek anlatıldığı haliyle, gerçeğin ta kendisidir bu.

Mühendislik becerisi de bir o kadar hayranlık uyandırıcıdır. Suların akmasına izin verecek hafif bir eğimle yatay uzanan tünel kaya oluşumlarına bağlı olarak yolu boyunca kıvrılıp bükülmektedir. Bugüne dek hiç kimse, iki ayrı uçtan delmeye başlayan tünel açıcıların yerin altındaki bu derinlikte buluşmayı nasıl başardıklarını anlayamamıştır.

Yürüyüşe katılanların çoğu sessizleşip duygularına, düşüncelerine gömülmüştü. Ama beklenen yazıt bir türlü ortaya çıkmayınca sessizlik bozuldu. Tünelin ortasına varılıp geçilince rehberlere hep *Yazıt nerede?* diye sorulur oldu.

"Eskiden buradaydı," demişti rehber eliyle işaret ederek, ardından yazıtın artık burada olmayışını açıkladı. Yazıt keşfedildiğinde Kudüs, Osmanlı idaresindeydi ve Türk yetkililer üstüne yazıtın oyulduğu duvarın o bölümünü keski marifetiyle çıkartmışlar ve çıkartılan parçayı İstanbul'a götürmüşlerdi.

Bu eksik dışında unutulmaz olan deneyimin tek hayalkırıklığı buydu ama bir Keşif Seferi grubuyla Türkiye'ye yaptığım bir gezi sırasında, gerçek yazıtı görmeye niyetlendiğimde bu eksik de tamamlandı. İstanbul'daki arkeolojik müze tesisi birkaç kısımdan oluşmaktadır: Topkapı Sarayı, Eski Şark Eserleri Müzesi ve modernleştirilmiş Arkeoloji Müzesi. Aralarında, deşifre edilmeleri sırasında büyük Sümerolog Samuel N. Kramer'in kariyerine başlamasına yol açan çiviyazılı kil tabletler de bulunan en eski keşiflerin saklandığı Eski Şark Eserleri Müzesi ödenek eksikliği sebebiyle bir açılıp bir kapanmaktaydı (ama grubumla

geldiğim sırada, özel bir düzenleme sayesinde açılmıştı). Hizkiya Yazıtının modern Arkeoloji Müzesinde olduğunu öğrenmiştim ve müze mesai saatleri sırasında açık olduğu için yazıtı hiçbir sorun çıkmadan göreceğimizi bekliyorduk. Ama bu eseri görmek amacıyla üst kata çıktığımızda yolumuzun bariyerlerle kesildiğini gördük. Müze bekçileri en üst iki kata kimsenin giremediğini, tüm ışıklarının kapatılmış olduğunu anlattılar.

Müze idaresine gidip onları bu karartılmış odaları açmaları için ikna etmem gerekti. Sonunda, kadim Kudüs'ten gelmiş olan bu inanılmaz kaya parçasını koruyan camekanın yanındaydık (Resim 55). Baktığımız şeyi daha anlamlı hale getirmek amacıyla gruptakilere, üstünde kadim İbran alfabesinin ve bunların modern karşılıklarının çizildiği birer kağıt verip Hizkiya'nın yazıtını okuyup tercüme etmeleri için onlara yol göstermeye başladım.

Orada yaklaşık bir saat kaldık; hiç kuşkusuz her Kitabı Mukaddes severin kıskançlığını uyandıracak bir haldeydik: İşte, Eski Ahit'in iki kitabındaki (II. Krallar ve II. Tarihler) beyanların karşı konulmaz doğrulaması.

Gerçi Kitabı Mukaddes'i yalanlayanları yalanlamak için, yalnızca bu vakada, arkeologların Mezopotamya'da kazı yapmış, kaşiflerin ve jeologların İsrail'i araştırmış ve benimkiler gibi keşif seferlerinin İngiltere ve Türkiye'deki müzelere gidip söz konusu kanıtları görmek için İsrail'e seyahat etmiş olmaları gibi olguların biraraya gelmesi hayli komik bir durumdur.

* * *

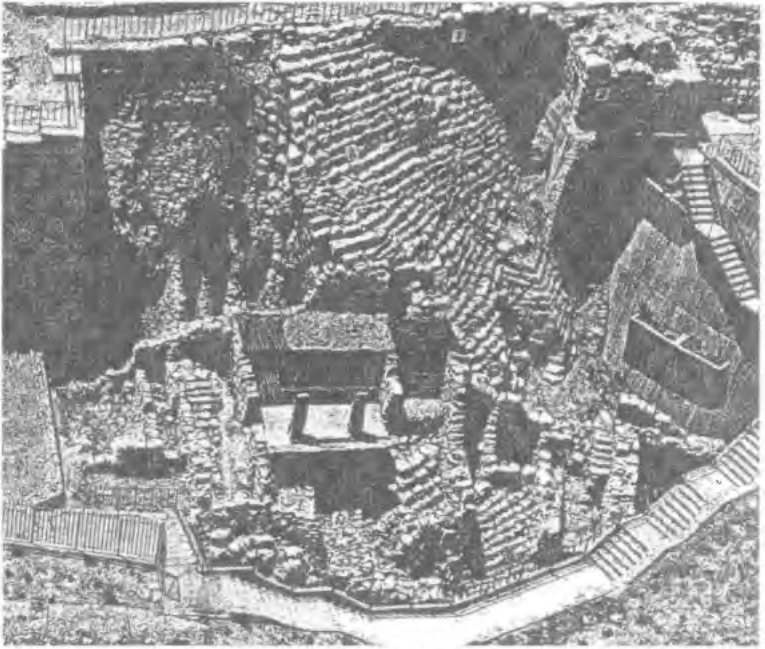
Gihon ile Siloam'ı bağlayan bu tünel, kutsal kitapta geçen başka hikayeler ve Kudüs'ün geçmişine dair bir anlayış açısından ipuçları taşımaktadır. Kudüs'ün doğusundaki Kidron Vadisinde yer alan Hizkiya Tünelinin girişine ulaşmak için arabaya, taksiye veya tur otobüsüne binebilir ya da Kudüs'ün duvarlarla çevrili Eski Şehir kısmının güneydoğu kıyısından aşağıya yürüebilirsiniz. Elbette ki ben grubum için zor olan yolu seçtim;

bu yolu yürümek zordu ama tehlikeli değildi çünkü İsraili yetkililer ta aşağıya kadar basamaklar oluşturmuşlardı.

Böyle bir yürüyüşün önemini takdir etmek için yapılacak en iyi şey bölgenin panoramik görüntüsüne bir göz atmak olur (Resim 56). En üst kısmında, Kudüs'ün Eski Şehir denilen kısmını çevreleyen duvarın güney bölümü (A Noktası) görülür. Bu durum, Gihon pınarına dek yürüyerek inecek herkesin şunu kolayca fark etmesini sağladı: gideceğimiz yer Kudüs'ün Eski Şehrinin ve duvarlarının tamamen dışındaydı. Eski Şehirden önce onun güneyinde kalan daha eski bir şehir daha olduğunu fark etmek geçici ama derin bir şok yaratır... Aslında insan güneye-güneydoğuya doğru yürüdükçe, kazılarda çıkartılmış kalıntıların giderek daha eskiye ait olduğunu fark eder.

A Noktasının altında, turumuzun veya bayır aşağı yürüyüşümüzün başladığı yerin alt kısmında, bir duvar kalıntısının yanından geçilir (B Noktası); bunun, M.Ö. altıncı yüzyılda Babil'den dönen sürgünler tarafından Kudüs'te gerçekleştirilen güçlendirme çalışmasının bir parçası olduğuna inanılmaktadır. Bu duvarda beş kat yüksekliğinde, sıra dışı bir basamaklı yapı yer almaktadır (C Noktası, Şekil 125'te büyültülmüştür), 1980'de yapılan kazı sırasında ortaya çıkarıldığında hayli sansasyona yol açmıştı; bazıları buna İsrail'deki piramit veya zigurat keşfi, diye değinirler (ama değildir). Bu basamaklı yapının üst kısmı Babil'li Nebukadnesar'ın M.Ö. 586'da Kudüs'ü yerle bir edişinden hemen önceki bir döneme tarihlendirilmişken, kemerli girişleri olan alt kısmı M.Ö. on üçüncü yüzyıldaki Kenan dönemine tarihlendirilmektedir. Bu tarihlemeler, eğer doğruysalar, bu keşif sırasında ortaya atılan bir başka sansasyonel öneriyi, yani kalıntıların Kral Davut'un sarayına ait olduğu fikrini de desteklemiyorlar, demektir. Fakat yine de bu yapı çok sıra dışı ve akıl karıştırıcıdır; bununla ilgili gizem bugüne dek çözülebilmemiş değildir.

Aşağıya doğru devam eden basamakları izleyerek, M.Ö. onuncu yüzyıla –bu örnekte, dönem Davut'un ve Süleyman'ın dönemidir– tarihlenmiş eski bir İsrail eseri duvarın kalıntıları-

Şekil 125

nın (E Noktası) hemen üst kısmında yer alan yakın tarihli teraslandırmanın (D Noktası) yanından geçersiniz. Basamaklar ta aşağıya, Kidron Vadisinin (F Noktası) dibine ve tünelin girişini içeren binaya dek inmektedir.

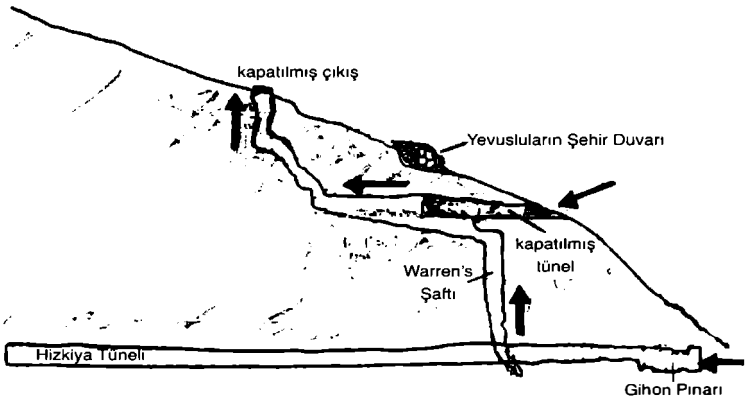
Eski Şehrin duvarlarının ötesine geçtiğiniz anda bu yürüyüş, arkeologlarca Davut Şehri denilen yerin kalıntıları üstünde devam eder. Haritada (Şekil 120 sayfa 231) gösterdiği gibi burası, dört bir yanındaki derin vadilerin ortasında yükselen bir dağ burnu üstündeydi. Kitabı Mukaddes'e göre, burası Yevusluların oturdukları, tahkim edilmiş, tarihi (C Noktasında belirtilen duvarın alt kısmının kalıntıları gibi) M.Ö. on üçüncü yüzyıla uzanan bir Kenan kasabasıydı. Davut, Saul'un ardından İsrailiilerin kralı olduğunda başkenti, Kudüs'ün güneyinde kalan Hevron'daydı. Saltanatının sekizinci yılında, komşu Filistinliler ile yaptığı savaşlar kızışınca, daha güvenli bir mekan arayan

Davut gözünü Kudüs'e dikmişti ama orada oturan Yevuslular, koruyucu duvarın ardında güven içindeydiler ve onu gerisin geri yollamışlardı.

Yevusluların kalesinin ele geçirilişi –Kitabı Mukaddes (II. Samuel Kitabı, 5:7) buraya Siyon Kalesi der– modern arkeoloji tarafından doğrulanmış olan bir diğer tartışmalı kutsal kitap hikayesidir. Güçlendirilmiş duvarları aşamayan Davut'un bu Kenan kalesini ele geçirmeyi başaran kişiyi kralın ordusunun komutanı yapacağını ilan ettiği anlatılır bizlere. Davut'un subayı Yoav *tzinor* kullanarak bunu başardı; Kitabı Mukaddes'te hayli nadir geçen bir kelimedir bu ama günümüzde boru veya su kanalı anlamında kullanılmaktadır.

Joab'ın Kenan kalesini el geçirmesini sağlayan *tzinorun* ne olduğu meselesi, Londra Filistin Keşif Fonu için çalışan İngiliz mühendis ve keşif Charles Warren'ın 1867'de Warren Şaftını –ve onun adını almıştı– keşfetmesine dek bir kutsal kitap muamması olarak kalmıştı. Hizkiya Tünelini inceleyen Warren, Gihon pınarının su seviyesinden başlayıp bu eski Kenan şehrinin sınırların içindeki zemin düzeyine çıkan, yaklaşık on beş metre uzunluğunda dikey bir delik keşfetmişti. Bunun, şehir duvarlarının dışına çıkmadan suyu yukarı çıkartmak için kullanılan bir Kenan aygıtının şaftı olduğu varsayılmıştır. Zaman içinde bu şaftı, Yoav'ın duvarlarla çevrili şehri ele geçirmek için adamlarıyla içinden yukarı tırmandığı *tzinor*, yani şaft veya su yolu –bir tür atsız Truva Atı numarası– olduğu da önerilmiştir.

Pınarı örten kayalar ve çevresinde şimdiye dek yapılan diğer keşifler, Hizkiya'nın zamanından öncesine ait tünel kalıntıları'nın yanı sıra bazıları belki de M.Ö. on altıncı yüzyıl geriye giden başka şaftların ve yarıkların olduğunu açığa çıkartmıştır. (Şekil 126) Yoav'ın içeri girmesini sağlayanın Warren Şaftı mı yoksa doğal veya insan elinden çıkma başka bir su yolu mu olduğunu kesinlikle söylemek imkansız. Ama kalenin içine giden yolun bu olduğu konusunda herkes aynı fikirde. Tünelin bu özellikleri Kitabı Mukaddes'te anlatılan Kudüs'ün Davut tarafından ele

Şekil 126

geçirilişi hikayesinin olabilirliğini sergilemektedir. Ayrıca "Davut Kenti"nin kesin yerini de netleştirmektedirler.

O gece, otele döndüğümüzde, bilgilendirme toplantısının ilk kısmını Hizkiya Tüneline ve bunun düşündürdüklerine ayırdım: inşa edilişiyle ilgili kanıtların değil de, Davut Şehrinin yerine ilişkin olarak sunduğu kanıtların düşündürdüklerine. Hepimiz, dedim onlara, Eski Şehri çevreleyen duvarın olduğu yerden Gihon pınarına dek bayır aşağı yürüdük. Davut'un başkenti için Hevron'dan daha iyi bir yer, muhtemelen Hevron'a kıyasla daha iyi savunulabilir bir yer aradığını öğrendik. Peki ama birkaç yüz metre kuzeyinde *daha yüksek* olan ve Kenan şehrine tepeden bakan bir yer varken, Kenan kalesini ele geçirmek için bu kadar zahmete niçin girmişti ki? Hatta, Kenanlılar daha baştan bu daha yüksekte olan yeri seçmemişlerdi ki?

Doğruyu söylemek gerekirse bunlar yanıtını almayı beklemediğim sorulardı çünkü gruptakilerden duyduğum bazı fikirlerin ardından onlara bir Kitabı Mukaddes dersi vermeye hazırlanıyordum.

Bu yerle ilgili meseleyi anlamak için, dedim, Kutsal Ahit Sandığının İsrail tarihinde oynadığı rolü ve Mısır'dan çıkıp Va-

at Edilen Topraklara gelen On İki Kabilenin soyu için dinsel ve ulusal açıdan nasıl merkezi bir öneme sahip olduğunu görüp anlamak gerekir. İsrailoğullarının Kenan'a girip (Şeria Nehrinin iki yakasına birden) yerleşmelerinin üstünden neredeyse dört yüzyıl geçmesine karşın kuzeyde (Şam'daki Aramlar), doğuda (Amonitler) ve güneyde (Edomlular) kin güden komşularıyla, başka tanrılara tapanlarla hala çatışmalar yaşamaktaydılar. Ama en kötüsü, kıyıdaki düzlüğün güneyinde yaşayan sürekli ve güçlü rakipleriydi: Filistler (Mısır kayıtlarında geçen "Deniz Halkları"). Aslında, Davut daha gencecikken, Filistlerin dev gibi önderi Golyat'a meydan okuyup öldürmek için öne çıktığında tarih sahnesinde ilk kez görülmüştü.

Sina çölündeki dolaşmaları boyunca İsrailoğulları Ahit Sandığını hep beraberlerinde taşımışlardı; içi ve dışı altın kaplama, üstüne iki altın kerubi yerleştirilmiş bir sandıktı bu (Şekil 127'deki çizim neye benzeyebileceğine dair bir fikir verebilir). Taşınabilir bir Buluşma Çadırı içinde saklanan sandık, Tanrı'nın Musa'ya seslendiği bir *Dvir* (tam anlamı, Konuşucu) hizmeti vermekteydi. Kenan ülkesine tam anlamıyla girmeleri için Şeria Nehrini geçmeleri gerektiğinde, özel tasarlanmış uzun sopalar sayesinde Sandığı taşıyan kahinler nehre girdiklerinde Sandık suları ikiye ayırmış ve böylece, İsrailoğulları güven içinde karşı kıyıya ayak basmışlardı (Yeşu Kitabı, 3. ve 4. Bölümler). Sonraları, -zamanla yalnızca Filistlilerle yapılan- önemli çarpışmalar sırasında İsrailoğullarının düşmanlarına karşı mucizevi güçler sergilemesi için Sandık savaş meydanına taşınmaktaydı. O zamanlar Sandık artık sırkla taşıyanlarca değil, tekerlekli bir araba üstünde taşınmaktaydı; tıpkı Capernaum'daki sinagogta yer alan şu taş duvar süsünde görüldüğü gibi (Şekil 128). Anlaşılan o ki, Filistlerin bu çarpışmalardan biri sırasında sandığı ele geçirmelerini kolaylaştıran da buydu. Hem Filistler hem de Sandığın kaçırılıp ele geçirildiği yerde yaşayanlar bu yüzden Rab tarafından ölümle cezalandırıldılar; bunun üzerine sandığı İsrailoğullarına iade etmeye karar vermişlerdi ancak Sandığı tekerlekli arabanın üstünde düzeltmeye kalkışan bir İsrailli de düşüp ölmüştü.

Şekil 127

Kutsal Ahit Sandığı, dedim gruptakilere, kutsal kitapta geçen olaylarda yalnızca bu Kenan kalesinin Davut tarafından ele geçirilmesinden önce değil, sonrasında gelişenlerde de rol oynamaktadır. Kral Saul ve onun oğluyla çatışarak tahta geçen ve kuzeydeki kabileleri böylece kendinden uzaklaştıran Davut hem kraliyet hem de dinsel bir merkez olması için yeni bir ulusal başkent kurmayı istiyordu (çünkü Hevron, kabilesinin başkentiydi). İlk yaptığı işlerden biri, hala uygun bir mekanda muhafaza edilememiş haldeki Ahit Sandığını doğru dürüst bir Tanrı'nın Evine taşımak olacaktı. Davut Şehri'ndeki kraliyet sarayının yanına böyle bir Ev –bir tapınak– inşa ettirmeye niyetliydi; Ahit Sandığı zaten coşkulu bir kutlama eşliğinde Davut

Şehrine getirilmişti. Ama Natan peygamber, Davut'a bir ilahi mesaj ilettiğinde tüm planlar sekteye uğradı: Birincisi, yaptığı tüm savaşlarda bu kadar çok kan dökmüş olduğu içindir ki, Rab'bin Evini inşa edecek kişi Davut değil, oğlu olacaktı. İkincisi, bu Ev, Yahveh'nin Tapınağı başka bir yerde olmalıydı: Davut Şehrinin hemen kuzeyindeki dağın ta kendisiydi bu, Morya Dağı.

Orada olup da Kenanlıları kalelerini oraya inşa etmekten alıkoyan neydi acaba? Gelecekteki Tapınağın yeri olarak seçilmesini sağlayan şey neydi? Davut'un kraliyet kayıtlarına göre, orada Yevuslu Ornan'ın harman yeri vardı. Öküzleriyle sapı samandan ayırmaktaydı orada!

Davut'un seçilen yeri iyice anladığından emin olmak ve oylanmasına son vermek içindir ki, bir gün Rab'bin Meleği "Yevuslu Ornan'ın harman yeri üstünde" göründü. Gök ile Yer arasında durmaktaydı, kınından çektiği kılıcıyla Kudüs'ü işaret ediyordu; melek, Gad peygambere, buraya, harman yerinin üs-

Şekil 128

tüne, Yahveh için bir sunak dikmesini Davut'a söylemesini buyurdu. Ve Davut "Yahve'nin Evi (Rab Tanrı'nın tapınağı) ve İsrail için yakmalık sunu sunağı burada olacak" diyerek anladı.

Davut'un Morya Dağında, üstünde İshak'ı kurban etmek üzere bir sunak diktiği yerden söz ettiğini açıkladım onlara.

Böylece Davut, Rab'bin buyurduğu gibi (Samuel Kitabının anlatımına göre) yanına İbranileri gelenlerini de alıp bu yeri satın almak istediğini açıklamak üzere Orman'ın yerine çıktı. Amacın ne olduğunu duyan Yevuslu burayı ona hediye olarak vermeyi önerdi ama Davut bedelini ödeyip satın almakta ısrar etti. Samuel Kitabına göre, Davut elli *şekel* ("ağırlıkta") gümüş ödedi; Tarihler Kitabına göre ise ödenen bedel "altı yüz *şekel* altın"dı: Sıradan bir harman yerine karşılık hayli büyük bir servetti bu.

Tapınağın inşaatı oğlu Süleyman tarafından yürütülecek olsa da Davut kesme taşları ve diğer malzemeleri hazırlamıştı çünkü Süleyman daha pek küçüktü. Ölüp göçme zamanı gelince Davut, oğluna neler olduğunu açıklayıp ona, bir ilahi görümde kendisine verilen *Tavnit*'i –küçük ölçekli modeli– verip seçilen yeri gösterdi.

Süleyman M.Ö. 963'te Kudüs'te –Davut Şehrinde– tahta çıktı. Krallar Kitabı hataya yer bırakmayacak bir tarzda, saltanatının dördüncü yılında Süleyman'ın Tapınağın inşaatına başlayıp on birinci yılında, yani M.Ö. 953'te bitirdiğini yazmaktadır. Tapınağın bayram havasındaki açılış töreni, Ahit Sandığı Kutsal Kutsalının içine yerleştirildiği anda başladı; Yahudi gelenekleri bu en kutsal noktanın, İbrahim'in üstünde İshak'ı kurban etmeye hazırlandığı kaya olduğunu kabul etmişlerdir hep.

Tapınağın çok ayrıntılı planlara göre inşa edilmesi, dedim grubumdakilere, Kitabı Mukaddes'in pek çok sayfasında anlatılır. Ölçüleri verilmişti. Sunağın, büyük havuzun ve diğer tören unsurlarının nerede oldukları kayda geçirilmişti. Ama avlularıyla ve dış kısımlarıyla bu Tapınağın üstünde durduğu büyük platformun inşa edilişinden hiçbir yerde, ama hiçbir yerde herhangi bir bahis geçmemektedir!

Bunun en akla yatkın açıklaması, dedim onlara, güya “harman yeri” olan bu platformun zaten orada mevcut olmasıydı. Burası büyük ölçüleri olan, yapay olarak oluşturulmuş, şaşırtıcı karmaşıklıkta ve boyutta istinat duvarlarıyla desteklenen bir paltformdu. Ve eğer burası Yevuslulardan bile önce mevcut idiyse, burayı *kimin* ve *niçin* inşa ettikleri meselesine geliriz.

Ve bu çok önemli noktayı anladığınıza göre, dedim, yarın Tapınak Tepesinde* ve bunun batısında uzanan inanılmaz tünele –iki tünelin hikayesindeki ikinci tünele– yapacağımız tura hazırsınız.

* * *

Son Not

BİLİM ADAMLARI KUTSAL KİTAPTA ANLATILAN TÜNELİ DOĞRULADILAR. Eylül 2003 başlarında tüm dünyada yayınlanan bir haberin manşetiydi bu. Haber, o hafta yayınlanan *Nature* adlı bilim dergisinde çıkan bir incelemeyi konu alıyordu; üç bilimadamı Kudüs’teki Siloam Tünelinin radyometrik tarihlemesinin bu tünelin M.Ö. 700 civarında “veya biraz daha erken” –yani tam Kral Hizkiya’nın saltanatı döneminde– kazılmış olduğunu bildirmişti.

Nature dergisinin editörleri (İsrail’in Kudüs şehrinden Amos Frumkin ve Aryeh Shimron ile İngiltere’nin Reading şehrinden Jeff Rosenbaum tarafından yazılan) bu raporun öncesinde, “Kitabı Mukaddes’teki metinlerin tarihsel güvenilirliği, Demir Çağına ait arkeolojik buluntularla kıyaslandığında sık sık tartışmaya açılır... Burada, Siloam Tünelinin radyokarbon ve U-Th tarihlendirmesinin onun II. Demir Çağına ait olduğunu kanıtladığını açıklıyoruz,” demişlerdi.

Kutsal kitabın doğruluğunun doğrulanması ne hoştu!

*Haram–el Şerif olarak da bilinir. (Ç.N.)

TAPINAK DUVARLARI MUAMMASI

Terra sancta. Kutsal Toprak.

Bu sözleri söylediğinizde, hemen herkes Akdeniz ile Şeria Nehri arasındaki dar toprak parçasını; hacıların, Kitabı Mukaddes Diyarında geçmişini anmak için neredeyse iki bin yıldır gittikleri yerden söz ettiğinizi bilecektir.

Kutsal Şehir dediğinizde ise hemen herkes Kudüs'ten söz ettiğinizi anlayacaktır. Yüzyıllardan beri Kudüs, Dünya dediğimiz bu kürenin (Şekil 129) merkezi olarak gösterilmiştir; bu durum, şehrin unvanlarından biri olan Dünya'nın Göbeği terimine de pek uygundur.

İbranca Kitabı Mukaddes'te (Eski Ahit) İbranların Tanrısına atıflar dışında, Kudüs'ün adı (Yeruşalim olarak, Ç.N.) diğer herhangi bir yer veya kişi adına kıyasla en çok geçen kelimedir. Şehrin mevcudiyeti ve adı Asur ve Babil krallarının, Mısır firavunlarının, Yunan ve Roma idarecilerinin tarih kayıtlarına geçirilmiştir. Kitabı Mukaddes'te ilk kez Krallar Savaşı hikayesinde geçer (Yaratılış Kitabı, 14. Bölüm); İbranların ilk atası İbrahim

istilacıların peşine düşüp aldıkları esirleri ve yağmaladıkları malları geri getirdiğinde "Yüce Tanrı'nın kahini olan Şalem kralı Melkisedek" zaferle dönen İbrahim'i karşılamaya çıkıp ona ekmek ve şarap sunarak teşekkür etmişti. Yaklaşık 4.000 yıl önceydi. Yüz yıldan bile az bir zaman sonra, Sodom ve Gomo-ra'nın yerle bir edilişinden sonra İbrahim, Kudüs'e döndü ama bu kez şehrin Morya Dağına gitti; sevgili oğlu İshak'ı Tanrı'ya kurban olarak sunmaya hazırды. İbrahim'in sadakatini gören Rab'bin Meleği bu kurbanı geri çevirdi. Yaklaşık dört yüzyıl sonra, İsrailoğulları Mısır'dan Çıkışlarının sonunda Kenan ülkesine girdiklerinde, Kenan'daki şehir krallarına birleşip direnmelelerini öneren kişi Şalem kralı Adonisedek'ti. Ama bu ittifak, yenilgiye uğratılmış olmasına rağmen İsrailoğulları Şalem'i ele geçirmekten çekinmişlerdi: Bu iş, bir dört yüzyıl daha geçtikten sonra Davut'a düşecekti.

Kayıtlarında Kudüs'e değinilmiş kadim uygarlıkların hepsi yok oldu gitti. Asur'un kraliyet şehirleri olan Aşur ve Nineve

Şekil 129

kumlara gömülü harabelerdir. Babil de... Kadim Mısır'ın başkenti olan Memfis de öyle. Hititlerin başkenti Hattuşas arkeolojik bir sittir. Artık yok olmuş daha az önemli şehirler ve kasabalar bir yana dursun, kadim başkentlerin listesi çok uzundur. Yine de Kudüs savaşlara, fetihlere ve yıkımlara rağmen hala yerindedir ve sürekli meskundur.

Eski çağlardaki diğer tüm büyük şehirlerin bir nehrin veya bir denizin kıyısındaki bir liman ya da önemli yolların kavşak noktasında bir savunma karakolu olarak gelişip büyüdüklarini fark ettiğinizde şaşkınlığınız daha da artar. Kudüs bu gerekliliklerin hiçbirinin olmadığı bir noktada yerleşiktir. Bir nehrin kıyılarında uzanmaz; aslına bakarsanız, şehrin tarihi ona su sağlamak için gösterilen gayretle doludur. Deniz kıyısından çok uzaktadır. Ve Kitabı Mukaddes diyarının başlıca iki kuzey-güney rotası, yani (Romalıların Via Maris dedikleri) Deniz Yolu ve Kral Yolu şehrin çok uzağından geçmekteydi; ilki Akdeniz kıyısı üstündeydi, diğeri ise Şeria Nehrinin doğusunda. Doğu-batı yönündeki rotalar da şehrin hayli kuzeyinde ve güneyinde kalmaktaydı.

Burası doğal kaynakları olan bir yer değildir: Burada asla altın, gümüş, bakır çıkartılmamıştır. Şehir çıplak tepeleri ortasında uzanır. Peki öyleyse, tüm bu binyıllar boyunca bu şehri, insanların yalnızca yaşamak istedikleri bir yer olmakla kalmayıp şehrin kralının da -daha 4.000 yıl öncesinde- Yüce Tanrı'nın Kahini olarak görülmesine yol açan bir yer haline getiren şey neydi?

Ve sonra, en azından son 2.000 yıl boyunca Kudüs'ü Kutsal Şehir yapan şey neydi?

Grubumuzdakiler Kudüs'te bana ve eşime katıldıklarında düzenlediğimiz ilk bilgilendirme toplantısında, onlara basit ama kışkırtıcı bir soru yönelttim: Kudüs niçin kutsal bir şehirdir, niçin mukaddestir?

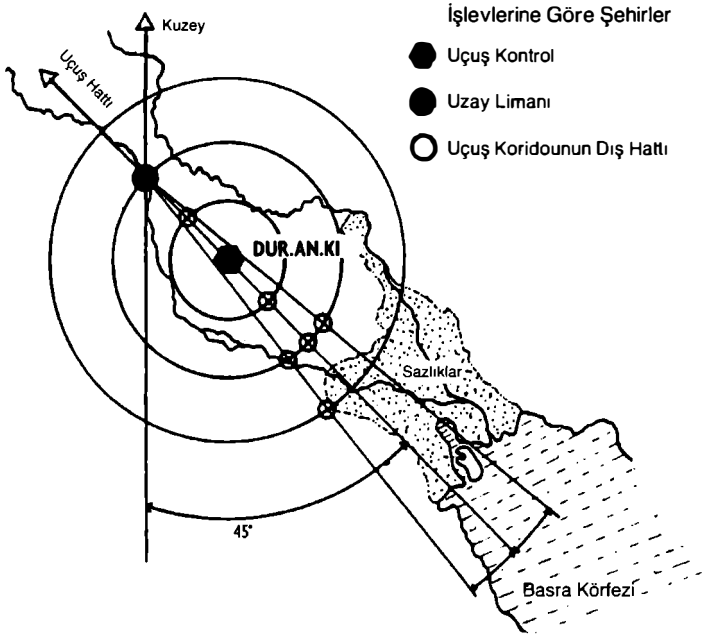
Yanıtlar, beklenebileceği gibi, çok basitti. Hristiyanlar için kutsaldı çünkü İsa burada vaaz etmişti, çünkü on iki havarisiyle birlikte son günlerini burada geçirmişti, çünkü orada çarmıha

gerilip ölmüştü. Burası müslümanlar için kutsaldı çünkü efsaneye göre, bir gece Muhammed peygamber mucizevi bir şekilde Arabistan'dan Kudüs'e getirilmiş ve oradan, cennette olan önceki azizleri ziyaret etmesi için beyaz bir at ile göğe yükselmişti. Yahudiler için kutsaldı çünkü Süleyman Tapınağının olduğu yer ve şehrin yeniden inşa edilen İkinci Tapınağının bulunduğu yer burasıydı.

Peki, diye sordum gruptakilere, İsa niçin Kudüs'teydi? Oradaydı çünkü Tapınak, yani yahudilerin tapınağı oradaydı. Muhammed, müslümanların kutsal şehri Mekke'de göğe yükselmek yerine niçin göğe yükselmek için Kudüs'e götürülmüştü? Çünkü müslümanların kutsal kitabı Kuran'a göre, bu yükselişin Sahra'dan, yani "Temel Taşı"ndan başlaması gerekiyordu. Bu taş, geleneğe göre, İbrahim'in kurban etmek üzere oğlunu Morya Dağında getirdiği ve üstüne Tapınağın Ahit Sandığının yerleştirildiği kayıydı.

Soru-yanıt kısmı sayesinde kısa süre içinde ortaya çıkan şeydu: Üç büyük din Kudüs'e Tapınak sebebiyle hürmet etmekteydiler ve bu üçünün odak noktası Tapınak Tepesiydi. Öyleyse, dedim gruptakilere, üstünde düşünmemiz gereken soru şudur: Tapınak niçin oraya inşa edildi? Morya Dağı niçin *Tapınak* Tepesidir?

Kitaplarımı okumuş olan grup üyeleri nereye varmak istediğimi biliyorlardı: Günümüzde Tapınak Tepesi denilen büyük taş platformun, gelecekte inşa edilecek tapınağın küçük ölçekli modeli Davut'a ilahi bir yolla gösterildiği sırada çoktan orada olduğuna ilişkin çıkarımına; bu platform çok çok eskilerden, yani tufan sonrasında Anunnakiler, inşa edecekleri Uçuş Kontrol Merkezi için bir nokta seçtiklerinden beridir oradaydı (bkz. Şekil 97 sayfa178); bu nokta, tufan öncesinde Nippur'un gördüğü işlevi (Şekil 130) tufan sonrasında devralarak DUR.AN.Kİ ("Yer-Gök Bağı Yeri") olarak hizmet verecekti; bir zamanlar Nippur'da olduğu gibi, Kudüs artık eş merkezli yerleştirilmiş uzay uçuşu tesislerinin yeni merkeziydi, böylece *Dünya'nın Gö-*

Şekil 130

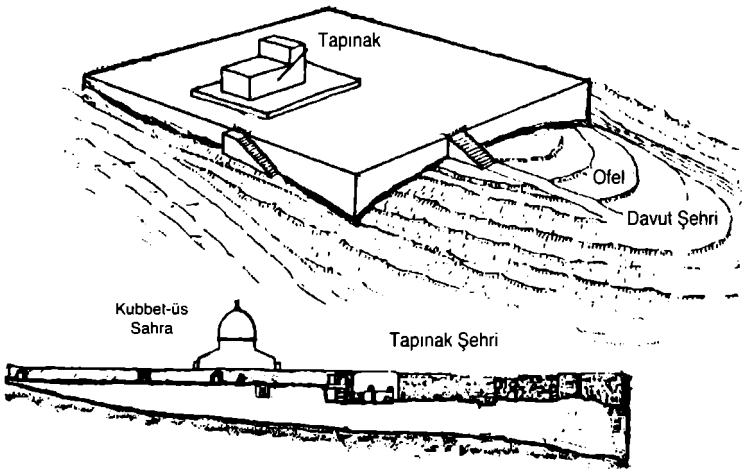
beği olarak hizmet verecekti.

Kudüs'e yapacağımız ziyarette tarihin, arkeolojinin ve dinlerin pek çok özelliğinin yanı sıra elde etmeye niyetlendiğim şey; Kudüs'ün tufan sonrasında Uçuş Kontrol Merkezi olmasıyla ilgili, benim şu uzay bağlantılı, adetlere aykırı çıkarımlarım için herhangi bir kanıt olup olmadığını bulup görmekti. Bu turun ikinci tüneli; resmi adıyla Ağlama Duvarı Tüneli, halk arasında Arkeolojik Tünel olarak bilinen tünel, *böylesi kanıtların herkesin görebileceği şekilde açıkta mevcut olduğu* bir yerdi.

Bu tünelde görülecek olanların, bir başka arayışı –yoğun bir soruşturma, demek daha doğru olur– tetiklediği sonra ortaya çıktı: Ortadan kaybolan Ahit Sandığını arayış. Bu deneyimi, elinizdeki kitabın son bölümünde anlatacağım.

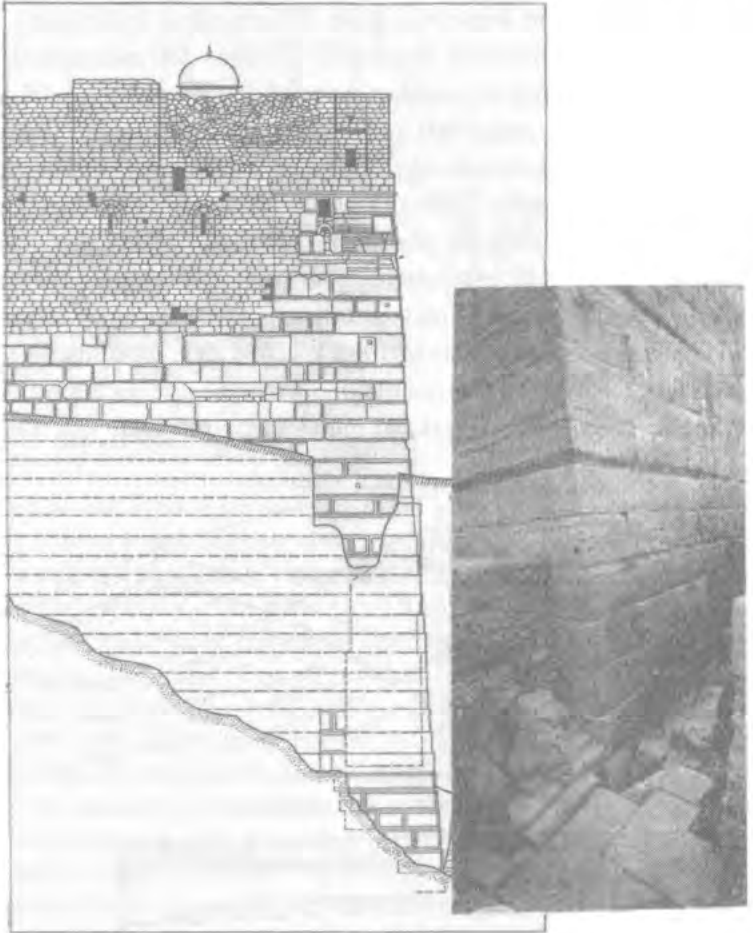
Ziyaretçilerin kısa sürede fark ettikleri gibi Tapınak Tepesi aslında, kuzeyden güneye doğru hatırı sayılır bir eğime sahip olan (Şekil 131) Morya Dağının üstünde yükselen büyük, yatay bir taş platformdur. Platformun terazisi hem büyük toprak dolgularla hem de güney kısmında kemerler üstünde duran bir di-zi kat ile sağlanmıştır; bunların dağılıp çökmesini önlemek için ise platformun dört kenarına istinat duvarları inşa edilmiştir.

Tapınak platformunun batı kenarı yaklaşık 480 metre kadar uzanır; Dağın topoğrafyasından dolayı doğu kenarı biraz daha kısadır. Ortalama doğu-batı genişliği 290 metre kadardır, dolayısıyla platform yaklaşık 140.000 metre karelik taş döşeli bir alan oluşturmaktadır; Lübnan'ın Baalbek kentindeki bundan çok daha büyük olan taş platformu saymazsak, kadim Yakın Doğu'da bununla kıyaslanabilecek bir şey yoktur. İstinat duvarı, güneybatı köşesindeki maksimum yüksekte, tabandaki kayadan başlayıp kadim çağlardaki üst kısmına dek, yani nispeten yakın yüzyıllarda daha sonra eklenmiş olan bunun da üstündeki sıraları hesaba katmazsak, 40 metre kadardır (Şekil 132). Or-

Şekil 131

talama 20 metre eğimli olan kısımda 2,5 milyon metreküpten çok toprak dolgu yapıldığı anlaşılır. Platformun altındaki boşluğun bir kısmının tamamen toz toprakla dolu olmayıp boşluklar, kemerli yollar ve sarnıçlar içerdiği gerçeğini dikkate aldığımızda bile Tapınak platformu kadim inşaatçılık açısından anıtsal

Şekil 132

ölçülerde bir başarıyı temsil etmektedir.

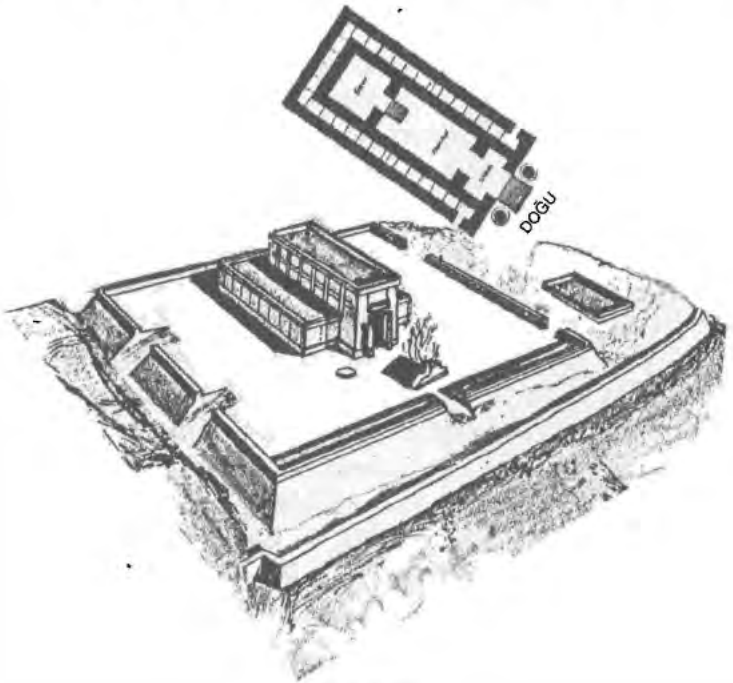
Bu inşaatın tamamı ta ilk başlangıca dayanmamakta hiç şüphesiz: Kral Herod'un (M.Ö. birinci yüzyıl) orijinal platformun güney ucuna bir kısım eklediği kesindir ve bundan biraz daha büyük bir ekleme de kuzey ucuna yapılmıştır. Yine de ilk başta ve İkinci Tapınak döneminde bu platform bu biçime ve boyutlara sahipti; kısmen yapay yollarla bir yere yığılmış ve duvarlarla desteklenmesi gereken bir toprak kitlesi. Tapınak Tepesini bir korse gibi saran istinat duvarlarının işlevi buydu.

Aradan geçen binlerce yıl içinde bu istinat duvarları onarıldı, yeniden inşa edildi ve genişletildi. Ama yerleştirilmeleri açısından ve kesinlikle, daha alt sıraları bakımından bu duvarlar platformun daha erken dönemlerine aittir. Yahudilerin M.S. 70'te İkinci Tapınağın Romalılar tarafından yıkılmasından sonra bile yanına gidebildikleri Ağlama Duvarı, Tapınak Tepesinin eski yapılarının bir andacıdır adeta. Grubumdakiler –ve şimdi, bu kitabı okuyan sizler– bu yapının yaklaşık 12.000 yıllık olduğuna inandığımı biliyorlar.

Davut Şehri ile kuzeydeki bu eşsiz platform arasındaki doğal boşluğu kapatmaya Kral Davut başladı ve onun oğlu Süleyman devam etti: Kitabı Mukaddes bu alana Millo ("Dolgu") veya Ofel ("Yukarı Tırmanan") demektedir (bkz. Şekil 120 sayfa 231). Bir sonraki adım Süleyman'ın krallığı sırasında Tapınağın inşa edilmesi idi. Kitabı Mukaddes bu yapının amacının İlahi Mevcudiyetin sembolü, yani Ahit Sandığı için kalıcı bir mesken oluşturmak olduğunu açıkça belirtir ve bunun Mısır'dan Çıkış ile bağlantısını, tapınağın inşaatının Mısır'dan Çıkıştan tam 480 yıl sonra başladığını belirterek güçlendirir (I. Krallar, 6:1). İnşaat yedi yıl sürdü ve tamamlandığı yıl (M.Ö. 953 olduğu kabul edilir); Yahudi takvimine göre Yeni Yıl Gününde tüm halkın gözleri önünde kahinler Ahit Sandığını "tapınağın *Dvir'*ine (iç odasına), En Kutsal Yer'e taşıyıp Keruvların kanatları altına yerleştirdiler." Ve Kitabı Mukaddes şunu ekler: "Sandığın içinde

Musa'nın Horev Dağında koyduğu iki taş levhadan başka bir şey yoktu. Bunlar Mısır'dan çıkışlarında Yahveh'nin İsraililerle yaptığı antlaşmanın taş levhalarıydı."

Kitabı Mukaddes'te bazen Birinci Tapınak da denilen Süleyman Tapınağının bir çizimi yer almasa da çok ayrıntılı yazılı talimatlar, modern zamanlarda yaşayan ressamların çizimler, hatta küçük ölçekli modeller (ve 2002'ye gelindiğinde bilgisayar simülasyonları) oluşturmalarına temel oluşturdular. İşte bunlardan biri (Şekil 133). Tapınağın bir doğu-batı ekseninde inşa edildiği kesindir, ön avluları ve ana sunağı doğudan başlayıp batıdaki Kutsallar Kutsalına uzanıyordu. Kadim tapınaklarda görüldüğü gibi, bu bir ekinoksal tapınaktı; güneşin ışıklarının

Şekil 133

tam olarak gün tün eşitliği olan günlerde içeri girmesini sağlıyordu. Arkeoastronomi biliminin babası olan Sir Norman Lockyer bu tarz tapınaklara Ebedi Tapınaklar diyordu çünkü gündönümlerine göre eksen verilmiş Mısır tapınaklarının tersine, bunlar Dünya'nın yana yatıklığındaki değişimler sebebiyle (presesyon) dönem dönem yeniden yönlendirme gerektirmiyorlardı.

Kutsallar Kutsalı neredeydi? Ahit Sandığı nereye yerleştirilmişti? Hiç istisnasız, kutsal kitap sonrası devirlerde yaşamış Yahudi bilgelerin ve Josephus Flavius gibi tarihçilerin yazılarında hep bunun, Temel Taşının (İbranca *Even Şatit*) üstünde olduğu söylenmiştir; yahudi geleneklerine göre bu, İbrahim'in kurban etmek için İshak'ı üstüne yatırdığı taşın ta kendisiydi.

Bir müslüman halife M.S. yedinci yüzyılda* işte bu kayanın üstüne yaldızlı kubbesiyle Kubbet-üs Sahra'yı inşa etti; şimdi Tapınak Tepesi üstündeki en belirgin yapı budur ve şehri en iyi tanımlayan fotoğraflarda (Resim 57) Kudüs'ün silüetinin bir parçasıdır. Kubbet-üs Sahra bir cami değildir; Tapınak Tepesi üstündeki El-Aksa Camii platformun güney ucunda yerleşiktir ve M.S. sekizinci yüzyılda Halide El Velid tarafından inşa ettirilmiştir (gerçi günümüzde, 1943'te yeniden inşa edilmiş haliyle görmekteyiz). Ürdün kralı Abdullah, Filistinli aşırı uçlarca 1951'de orada öldürülmüştü.

Davut'un yönetimi ve daha çok Süleyman'ın idaresi altında Yahuda krallığı ilk baştaki İsrail topraklarını kucaklayıp bunların da ötesine, hatta günümüzde Lübnan'da Baalbek'e ve Suriye'de Şam'a dek genişlemişti. Yaldızlı tapınağa ek olarak görkemli bir tarzda inşa edilip süslenen saray, Kudüs'ün ve kralının ününü uzak diyarlara dek duyurdu. Firavunlar kızlarını Süleyman'a eş olarak verdiler ve Saba Melikesi (günümüzde Yemen olan güney Arabistan'dandı; Afrika'daki Habeşistan'dan

*Söz konusu halife Ömer, yıl ise M.S. 691'dir. (Ç.N.)

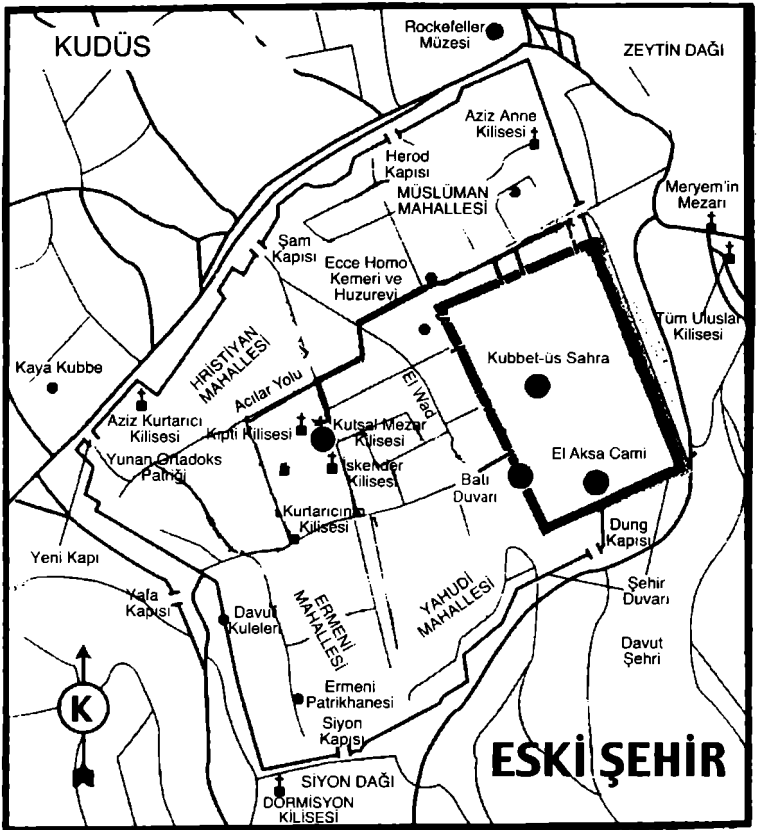
değil) resmi ziyarette bulundu.

Topoğrafisi, özellikle de Tapınak Tepesinin doğu yanındaki derin vadi, giderek artan nüfusu ve meskenlerini Tapınak Tepesinin batısına ve kuzeybatısına itelemiştir. Babil’li Nebukadnessar M.Ö. yedinci yüzyılda şehre saldırıp yağmaladığında iyice genişlemiş olan Kudüs çoktandır Tapınak Tepesinin batısında ve kuzeyinde uzanan duvarlarla korunmaktaydı. Sürgünden dönenler Tapınağı ve şehri tekrar inşa edip güçlendirdiler ve İkinci Tapınak denilen şeyi oluşturdular. Hem Tapınak hem de şehir duvarları M.Ö. ikinci yüzyılda, Yunan idaresine karşı ayaklanan Asmoniler sonrasında yeniden restore edildi. Onların ardılı olan Kral Herod, Tapınak Tepesinde, yakın çevresinde ve şehrin genelinde önemli ve anıtsal inşaat işlerine girişti.

Romalıların M.S. 70’te yakıp yıktığı şehir, İsa’nın bildiği haliyle şehir ve Tapınak çoktan, bugün Eski Şehir olarak bilinen şeyin ana hatlarına kavuşmuştu. Bizanslılar, Müslümanlar, Haçlılar ve yine Müslümanlar (en son tarihli duvarları onlar inşa etmişti) kendi izlerini çoğunlukla dinsel yapılar; örneğin, Hristiyan geleneğine göre, İsa’nı gömülme ve diriliş mekanını işaretleyen Kutsal Mezar Kilisesi ve Roma valisi tarafından yargılanıp ölüm cezasına çarptırılan İsa’nın Antonia Kalesinden çıkıp sırtında haçını taşıyarak çarmıha gerildiği yere kadar yürüdüğü cadde olan Via Dolorasa gibi dinsel yapılar inşa ederek bıraktılar.

Sonraki yüzyıllar içinde Eski Şehir’in yahudi, müslüman ve hristiyan sakinleri kendilerine has tarihsel ve kutsal mekanların ve tapınakların etrafına topladılar ve şehrin dört mahalleye bölünmesine yol açtılar (Şekil 134); Yahudi, Müslüman, Ermeni (yani Bizans’tan çıkan Doğu Ortodoksları) ve Hristiyan (Katolik ve diğer hristiyanlar) mahalleleri. Ve tüm bunları ve Tapınak Tepesini görebilmenin tek yolu tabana kuvvet yürümektir...

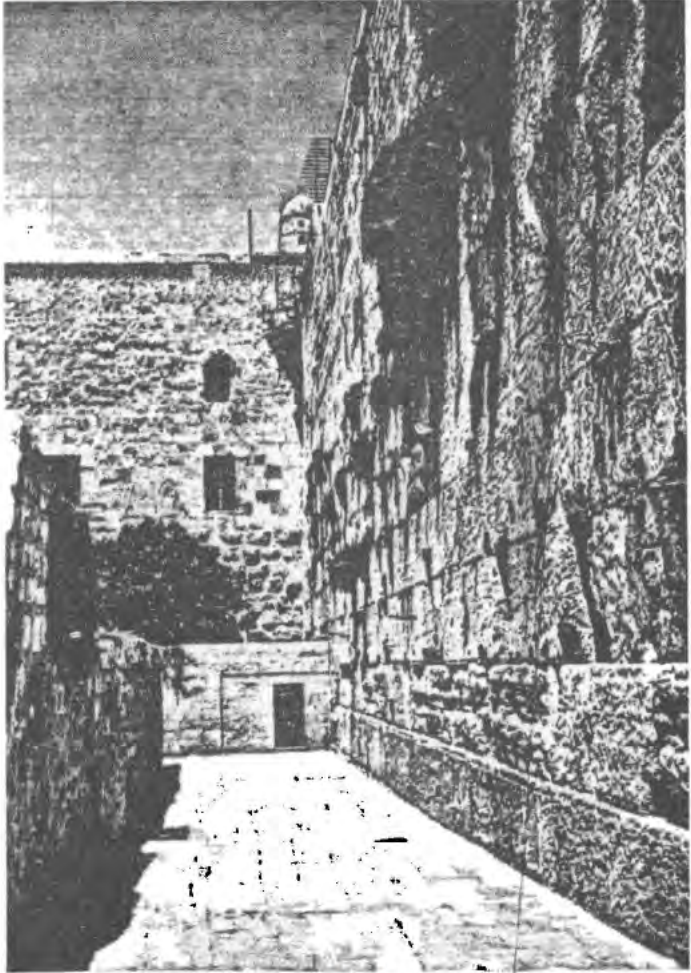
Duvarlarla çevrili alanın sınırlarına tikişmiş ve kutsal me-

Şekil 134

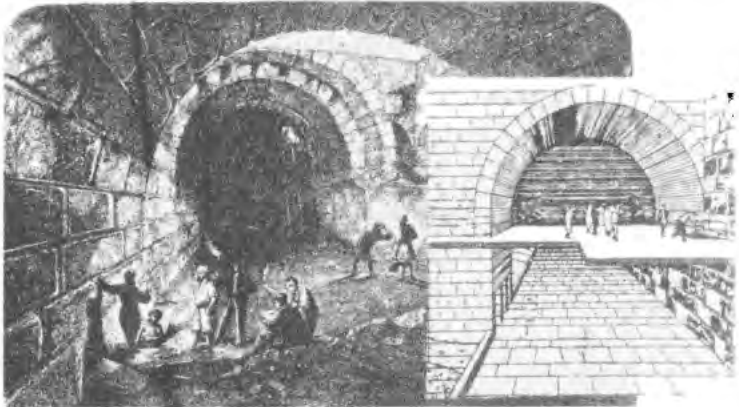
kanlara olabildiğince yakın yaşamaya (ve ölmeye) hevesli halkıyla Kudüs'ün Eski Şehri sonunda çok katmanlı bir yer olup çıkmıştır. Eşimle birlikte rehber eşliğinde yapılabilecek sekiz turdan birini seçtiğimiz ilk defasını hatırlıyorum; sokak seviyesinden yola çıkıp bir süre yürüdükten sonra ayağımızın altında insanların yaşadığı ve çocukların oynadığı evlerin damları üstünde yol aldığımızı fark etmiştik. Bir başka sefer, dar ve dolambaçlı bir sokakta tacirlerin dükkanları arasında dolanırken ken-

dimizi yer altında, İkinci Tapınak zamanından kalma, kazılıp gün ışığına çıkartılmış bir ticaret sokağında bulmuştuk. Kutsal mekanların yakınlarında artık daha fazla yer kalmadığı için sanki binalar birbirlerinin üstüne yapılmış, çeşitli dönemler birbirine karışmış gibi görünüyordu.

Şekil 135

Bu çok katmanlı, çok dönemli yürüyüşlerin en önemlisi hiç şüphe yok ki, bu Keşif Seferinin ikinci tüneline yaptığımızdı. Birinci ve İkinci Tapınaklara olabildiğince yakın yaşamaya hevesiyle bir diğerinin damı üstüne ev inşa etmeye hazır olan halkın bu üst üste yerleşme fenomeni Ağlama Duvarına yaklaştıkça en üst noktasına çıkar. Eski çağlarda –ne zaman, kimse bilmiyor– Ağlama Duvarı boyunca taş döşeli bir yol uzanmaktaydı. Zaman içinde, evler iyice yaklaşp kelimenin tam anlamıyla Duvar’a yaslanmaya başlayınca bu cadde, evlerin altında gözden kayboldu ve ondan arta kalan kısım da tünele benzer bir hal aldı. Ağlama Duvarının artık çok küçük bir kısmı bu sıkış tıkkış evlerden azat durumdadır; önünde ise Tapınağın yıkılışına ağıt yakmak için gelen (bu duvarın “Ağlama Duvarı” olarak anılmasının sebebi budur, Şekil 135) yahudilerin dua etmeleri için taş döşeli dar bir şerit kalmıştır. On dokuzuncu yüzyıldaki bir ziyareti sırasında keşif Charles Wilson, duvarın ve Ağlama Duvarına bekçilik etmekle görevli müslüman ailenin evinin girişinin arkasında kadim bir kemerin kalıntılarını keşfetti (Şekil 136). Bu kemer Yukarı Şehirden Tapınağa doğru giden bir geçidi destek-

Şekil 136

liyordu ve Josephus'un naklettiğine göre Romalılara karşı kahramanca direnişlerden birine sahne olmuştu.

Wilson Kemer denilen bu kemer sonraki arkeologların dikkatini çekmişse de bunun ardında yatan şeyin tam önemi ancak 1967'deki Altı Gün Savaşının ardından, İsrail kuvvetlerinin Eski Şehri Ürdün Yabancı Lejyonundan devralmasından sonra ortaya çıktı. İsraili yetkililer duvara iyice yaklaşmış evleri güneye doğru temizledikten ve zamanla, Ağlama Duvarını o yönde tüm uzunluğunca ortaya çıkartıp ön kısmında bir meydan (Resim 58) açtıktan sonra "tünel"i de kuzey yönünde temizlemeye başladılar. Molozlar temizlendiğinde Duvar boyunca uzanan boşluğun kuzeye doğru devam ettiği ve bir zamanlar üstü açık bir cadde olduğu ortaya çıktı.

Yavaş da olsa ilerlendikçe bitişiğindeki odaların, salonların, merdivenlerin ve geçitlerin yanı sıra Ağlama Duvarının tüm uzunluğuna ait olan taş işçiliği ve kesme taş sıraları (gün ışığına olmasa da) ortaya çıktı; arkeolojik bir zaman makinesi oluşturan gizli bir labirentti bu.

1992'de, eşimle birlikte bu Ağlama Duvarı Tüneli içinde yürüdüğümüzde, burası artık yeterince temizlenmiş ve çok küçük grupların içeri girip gezebilmelerini sağlayacak aydınlatma, parmaklıklar ve diğer güvenlik öğeleriyle donatılmıştı. Bu tünelin bir ucundan girilip diğerinden çıkılamamaktaydı; ziyaretçiler belirli bir noktaya vardıklarında gerisin geri dönmek zorundaydılar, dolayısıyla bu durum hem ziyaretçi grupların büyüklüğünü hem de sıklığını sınırlıyordu. Başını çektiğim ve 1997 yılında gerçekleştirdiğimiz Dünya Tarihçesi Keşif Seferi için şehre vardığımız sırada tünel sonuna dek açılmıştı; daha büyük grupların (ama çok sıkı uygulanan bir randevu sistemiyle) daha sık içeri girmesi sağlanmıştı ve tünelin kuzey ucundan Via Dolorosa'ya çıkılıyordu.

Tünele giriş randevumuzun olduğu gün, grubumuz Yafa Kapısından ve bitişiğindeki Davut Kulesinden geçerek Eski Şehire girip Ağlama Duvarı meydanına giden kısa mesafeyi yürü-

dü. Yürüyüş esnasındaki canlı muhabbetler, Tapınak günlerinin andacı kolayca ayırt edilen çok sayıda taş sırasıyla, ileride yükselmeye başlayınca yerini sessizliğe bıraktı; daha iyi biçimlendirilmiş daha büyük kesme taşlar alt sıraları oluşturmaktaydılar; daha küçük ve daha özenle kesilmiş taş bloklar ise üst sıraları. Grup üyeleri bu duvara diledikleri gibi yaklaştılar; her biri kendi düşünceleri içinde kaybolmuş gibiydi. Bense, daha önce pek çok kez yaptığım gibi, bu kutsal taşlara önce ellerimle dokundum, sonra alnımı dayayıp sessizce dua ettim. Eşim, burayı ziyaret ettiğinde Papa II. Jan Pol'un de uyduğu geleneği izleyerek (Şekil 137), bir kağıt parçasına dileğini yazıp kesme taşlar arasına sıkıştırdı. Gruptakiler de aynını yaptılar. Hiç kimse bir diğesine ne dilediğini sormadı. Kişisel bir deneyimdi bu; kendi başına düşünüp huşu duyulacak bir an.

Şekil 137

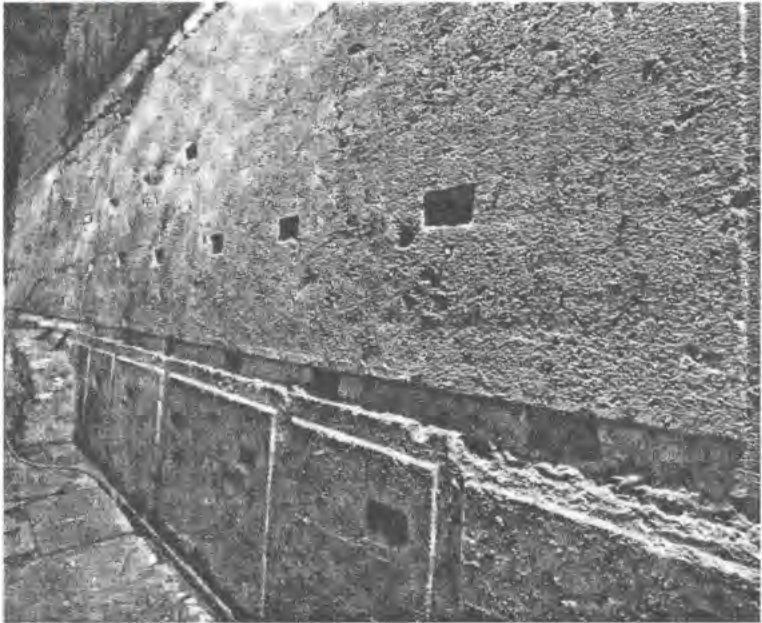
Tekrar biraraya gelip meydanın güney kenarına, arkeolojik kazıların faaliyette olduğu kısma yürüdük. Daha önceki çalışmalar Tapınak Tepesinin istinat duvarının güneybatı köşesini iyice açığa çıkartmıştı; ne kadar derine indiği ve varsayılan zemin seviyesinden aşağıda daha kaç taş sırası olduğu görülebiliyordu (bkz. Şekil 132 sayfa 254). Arkeologlar ayrıca Ağılama Duvarının herkesçe görülebilen meydan seviyesinin altında on altı (bazıları on dokuz demektedir) sıra daha olduğuna inanıyorlar. Güneybatı köşesinin görüntüsü istinat duvarlarının hem büyüklüğünü ve kalınlığını hem de eğimi doldurup üstteki bu düz, yatay platformu oluşturmak için girişilen muazzam çabayı işaret etmektedir. Kıyaslayacak olursak, Davut ve Süleyman'ın dönemlerinde Davut Şehrini Tapınak Tepesine bağlamak için yapılan toprak dolgu bunun yanında ilkel kalmaktadır.

Tünel randevumuzun saati yaklaşıyordu, tünelin girişine doğru yürüdük. Buraya, sanılacağı gibi Wilson Kemerinden değil de bunun batısında kalan ve merdivenlerle ulaşılabilen bir açıklıktan giriliyordu. Ardından bu giriş yüksek tavanlı odalardan, doğuya doğru giden dar geçitlerden ilerler ve sonra, sola sert bir dönüş yaptıktan sonra kendinizi bir başka dünyada bulursunuz. Birkaç kat aşağıya inen merdivenlerin iki yanında loş ışıkla aydınlatılmış levhalar vardı; çok eski bir kemerden geçildiğinde muazzam taş bloklardan oluşan bir duvar görülüyordu (Resim 59).

Gerçek "tünel"e girmeden önce gruptakiler mağarayı andıran açıklıktaki banklara oturdular; önlerinde Tapınak Tepesinin üç boyutlu küçük bir modeli vardı, evlerin Ağılama Duvarına nasıl yanaştığını gösteriyordu. Görevli rehber bu yerin ve yapılarının çeşitli özelliklerini açıkladı, sonra bir düğmeye bastı ve sergilenen modelin ön kısmı ve iyicene yaklaşmış evler görünmeyen bir delikten aşağıya indi ve Duvarın, artık nasıl olduğu bilinen tam uzunluğu ortaya apaçık çıkıverdi. Sonra mikrofonu elime alıp grubu birazdan görecekleri inanılmaz manzaraya hazırladım. Merdivenden inince karşımıza çıkacak duvarda dört

devasa –tam anlamıyla *devasa*, dedim– Lübnan'ın Baalbek kenti hariç, Mısır ve piramitleri de dahil Yakın Doğu'da eşi benzeri görülmemiş büyüklükte taş bloklar görecektlerdi.

Böylece önceden uyarılmış olan grup banklardan kalkıp merdivenden indiler. Ağlama Duvarı kısmının önündeki geçit, hepsi kusursuzca biçimlendirilmiş pürüzsüz yüzlere sahip olan bu taş blokların büyüklüğünü tam olarak gösteren bir fotoğraf çekemeyecek kadar dardı. (Önceki ziyaretlerimizden birinde, ne kadar uzun olduğunu göstermek için taş bloklardan birinin bir ucuna eşimi, diğer ucuna rehberimizi yerleştirip fotoğraf çekmiştim, Resim 60'a bkz.) Bloklar, Ağlama Duvarının 40 metrelik kısmını oluşturmaktadır. Olağanüstü yükseklikleri üç buçuk metreyi bulmaktadır; hemen alt sırada yer alan ve zaten abartılı yükseklikte olan taş blokların yaklaşık iki katı yüksektirler (Şekil 138).

Şekil 138

Ağlama Duvarının Ana Sırası adı verilen bu dört taş bloğundan biri şaşırtıcı ama 14 metre uzunluğundadır; grubumuzdan bir düzine kadar kişiyi önüne dizip çektiğimiz fotoğrafta bu uzunluğu aktarmaya çalıştık (Resim 61). Toprağa nüfuz eden radar ile yapılan ölçüm bu bloğun genişliğinin (veya derinliğinin) 4 metre olduğunu belirlemiştir. Bu muazzam boyut yaklaşık 600 tonluk bir ağırlığı olduğunu gösterir. Hemen yanında olup bununla neredeyse özdeş olan taş blok 12 metre uzunluğundadır. Üçüncüsü, 10,5 metre ile daha kısadır ama aynı yükseklikte ve genişliktedir. Bu kısmı tamamlayan dördüncü taş blok ise yalnızca 2 metre uzunluğunda olmasına karşın yine de 90 ton ağırlığında olup (ortalama taş blokların 2.5 ton çektiği) Gize piramitlerindeki en büyük kireçtaşı bloktan yaklaşık beş kat ve İngiltere'deki Stonehenge'in en büyük taşından iki kat daha ağırdır.

Taş bloklarının ağırlığınca ağır olan Ana Sıra, sağlam toprak zemine yerleştirilmemiştir; normal taş bloklardan büyük olan ve tünelin zeminini oluşturan kaldırım seviyesine denk gelen bir başka taş blok sırası üstüne oturtulmuştur. Ama bu bile gerçek zemin seviyesi değildir; yapılan kazılar ve sondajlar kaldırımın altında duvarın başka taş sıralarla, muhtemelen on üç sıra taş örmeyle devam ettiğini düşündürmektedir; bu durumda, Duvar yaklaşık yirmi metre daha derine uzanıyor demektir. Duvarın kaya yatağına oturduğu yerdeki gerçek zemin seviyesi kuzeyden (yüksekten) güneye (alçağa) uzanan bir eğime sahiptir. Arkeologlar tünelin kullandığı bu caddenin altında, bu doğal eğimi izleyen, daha eski tarihli bir başka caddenin olduğunu belirlediler; aslında, bu caddenin kalıntıları daha ileride, kuzeyde bir noktada şu anki zeminle buluşmaktadır.

Bu devasa taş blokları bırakıp ilerlediğimizde gerçek zemin seviyesinde yürümüyor olduğumuz iyice açığa çıktı. Bazen ahşap kaplamalar veya çelik levhalarla ve bazen de bakıldığında aşağıda olanların görülebildiği kalın pleksiglasla örtülen açıklıklara tünel boyunca rastlanmaktaydı. Biz yürürken sağ tarafta

Duvar ve onu oluşturan kesme taşlar devam ederken sol tarafta da mağarayı andıran açık mekanlar, yapı kalıntıları, süslü sütunlar, merdiven veya merdiven boşlukları parçaları uzanıyordu. Özellikle aydınlatılmış işaret levhaları ötede beride şu veya bu kalıntıyı tanımlamakta, geçmişin kanıtlarını görüyor oldu-

Şekil 139

ğumuzu işaret etmekteydi; bu adeta Yahuda kralları çağıyla başlayan, sonra –Babilili, Romalı, Bizanslı– çeşitli fatihler ve muhriplerle devam eden bir tür çağlar–boyu–Kudüs galerisi gibiydi: Helen dönemi, Asmoni dönemi, Herodyen dönem, Haçlılar dönemi kalıntıları, Müslüman dönem harabeleri.

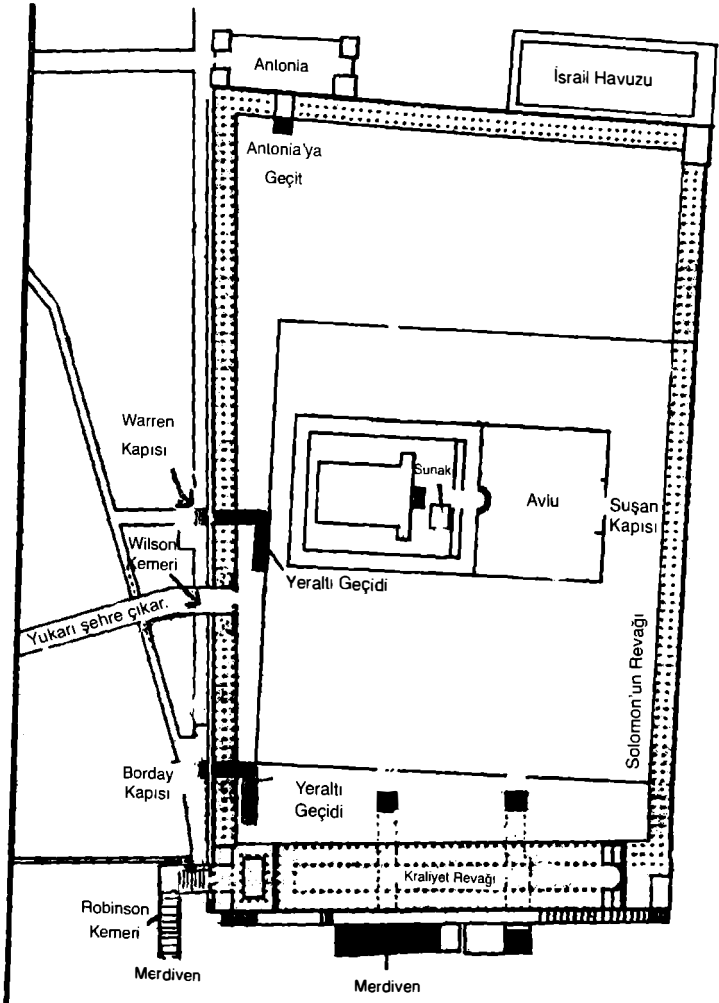
Tüm bunları karanlıkta veya yarı karanlıkta, bir dönemi yalnızca hemen diğerinin üstünde değil, ayrıca diğerleriyle karışmış bir halde görmek bir başka gezegene gidip o gezegenin uygarlıklarının kalıntılarını görmek gibiydi. Tarihsel bir film izlemek gibiydi, aynı anda filmin bir parçasıydık da. Kısacası bu bir zaman makinesi ile yolculuk etmek gibiydi.

O dört devasa taş bloğu geçtikten hemen sonra bir noktaya geldiğimizde, oradan geçen herkes sarsıldı. Orada, duvarın bir parçası gibi görünen ama artık tuğlayla örülüp kapatılmış kemerli bir giriş vardı. İşaret levhaları bunun, *Tapınağın Kutsallar Kutsalı ile doğrudan hizalanmış bir giriş* olduğunu ilan etmekteydi! (Şekil 139 ve Resim 62) Tapınak muammalarının tam kalbine ulaşmıştık.

Tapınak platformu seviyesinden metrelerce aşağıda olduğumuza göre (Tapınak platformunun altındaki çeşitli sarnıçları ve mağaraları araştırıp haritalandıran on dokuzuncu yüzyıl kaşifinin adıyla Warren Kapısı olarak anılan) bu kemerli girişten yukarıya doğru çıkan bir merdiven olmalıydı. O dönemden kalma Tapınak tariflerini izleyen İkinci Tapınak inşaatları konusunda uzman olanlar Ağlama Duvarının kuzey kısmında, Barclay Kapısı adıyla bilinen güneydeki kapıya eş olan bir giriş olması gerektiğine inanmaktalar. Aslında, Warren, gizli bir geçitle bu girişe bağlanan bir mağaranın varlığını işaret etmişti (Şekil 140); bu güneydeki Barclay Kapısında da yapıldıysa ta Tapınağa kadar çıkan gizli bir yol oluştururdu!

Bu girişin, o devasa Ana Sıranın ardında ne vardı? Dinsel ve siyasi sebeplerden dolayı Warren Kapısını örten duvar yıkılmıştır ama radar, ultrason ve başka aygıtlar bunun ardında kayda değer bir boşluk veya mağara olduğunu işaret etmiştir. Daha güneyde kalan “Barclay Kapısı”nın kuzeyde bir ikizi var ise güneydeki gibi o da L şeklinde, doğuya dönen ve sonra doksan

derecelik açıyla dönüp Tapınağın avlularına çıkan bir gizli geçi-
de sahip olabiliirdi. Bu giriş, devasa taş blokların arkasındaki
boşluğa bağlanmak için ilk olarak (Barclay geçidinde olduğu gi-

Şekil 140

bi, 25 metre kadar) doğruya doğru devam edip sonra L şeklinde dönüş yapmak yerine doğrudan güneye dönen bir geçide mi gidiyordu acaba? Mevcut siyasi–dinsel koşullar sürdüğü müddetçe asla yanıtlanamayacak olan çok ilginç bir sorudur bu.

Tapınak Tepesinin en iç kısımlarına giden bu giriş kaç yıllıktı? Çoğu arkeolog bunu, Ağlama duvarının diğer dört girişi gibi (bkz. Şekil 140) Kral Herod dönemine tarihlendirir. Ama Wilson Kemerî gibi bazı örneklerde, kanıtlar Herod'un mimarlarının ve inşaatçıların *daha eski tarihli* girişin kısımlarını kullandıklarını düşündürmektedir. Tünelin içindeki, şimdi kapatılmış haldeki bu geçit Birinci Tapınak zamanından beri mevcut olabilir miydi?

Bilginler tarafından gerçekten ziyade efsane olduğu düşünülen bir Yahudi geleneği, Ağlama duvarındaki bu girişin Kral Davut tarafından Tapınak Tepesine çıkmak için kullanılan gizli bir yol olduğunu anlatır. Tapınak onun devrinde henüz inşa edilmemiş olduğuna göre bu efsane gerçeklere dayanıyorsa eğer, Davut'un yukarı çıkmak için bu girişi kullanması için bir başka neden olmalıdır. Şu muamma "harman yeri"ne mi çıkıyordu yoksa?

Tünelin darlığına ve başka grupların bizimkilere karışmaya başlamasına aldırmaksızın, ötede beride bu bilmecemsi özellikleri işaret etmeye devam ettim. Bu geçidin devasa taş bloklara olan yakınlığının şaşırtıcı olduğunu vurguladım. Taş blokların ardında büyük bir boşluk olduğu belirlenmişti. Burası Kutsal Kutsalına mı bağlanıyordu?

Ana Sıra denilen devasa taş bloklardan oluşan örmenin hemen yanı başındaki bu gizemli giriş–geçit şu sorunun yanıtını verebilirdi: Bu devasa taş blokların amacı neydi? Ama yanıt bulunana dek ancak muammayı iki katına çıkarmaya yarayacak...

Orada, yeraltı tünelinin yarı karanlığının içinde, grubumdakilere "Platformu kralların değil, Anunnakilerin oluşturup üstüne Uçuş Kontrol Merkezini kurdukları o en eski dönemin kalıntılarına görgü tanıklığı etmekteyiz," dedim. Tepenin üstüne çıktığımızda buna dair daha çok kanıt bulabileceğimizi de ekledim.

Tünel toplam 300 metre kadar uzanıyordu ve yürüdükçe görülecek ve cezbolunacak daha pek çok şey olduğunu keşfettik

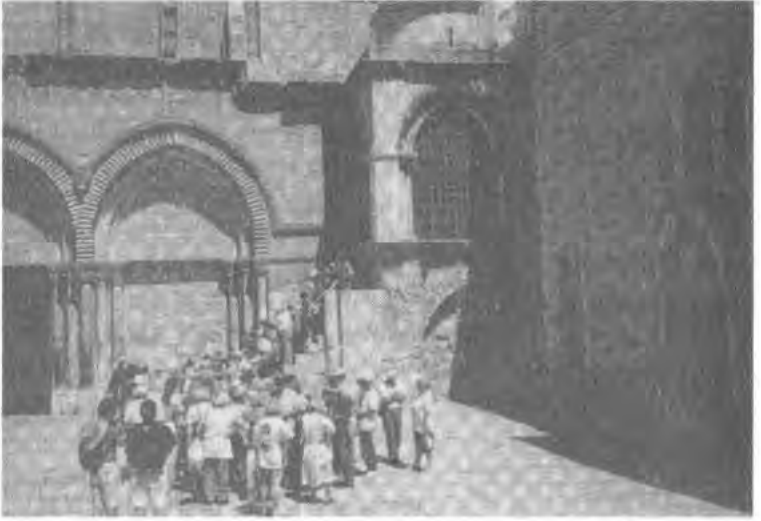
ama arkamızdan gelen grupların baskısı artmaktaydı ve biz de kalabalıkla bir adım yürümek zorunda kaldık. Tünelin kuzey ucunda, yerine yeni takılmış metal bir merdivenden Via Dolorosa'daki çıkışa ulaştık. Çıkış noktası, bitişiğindeki evlerin dış kapılarından ayırt edilmeyen bir metal kapıyla örtülmüştü; dışarıda bekleyen İsraili muhafız olmasa, bunun Tünelin çıkışı olduğunu anlamanıza imkan yoktu. Yine de bu çıkışa izin vermeleri için müslüman yetkilileri ikna etmek yıllar sürmüştü ve izne rağmen, açılışın ardından kanlı ayaklanmalar yaşanmıştı.

Planlandığı gibi, grubumuz Via Dolorosa'yı, yani "Hüzünler Caddesi"ni takip etti. Duvarlara takılmış, Haç Duraklarını* gösteren işaret levhaları (Şekil 141) haricinde artık tamamen ticarileşmiş bir caddeydi. Varacağımız yer Hristiyan Mahallesindeki Kutsal Mezar Kilisesiydi (Şekil 142); bu eşsiz türbeye yaptığımız ziyaret bir saat kadar sürdü. Kalabalık yan sokaklardan geçerek Cardo'ya, yani İkinci Tapınak, İsa ve Roma idaresi döneminde Kudüs'ün kuzey-güney yönünde uzanan sütunlu ana caddesi-

Şekil 141

* Haç Durakları: Çarmıha gerileceği haçı sırtında taşıyarak Golgota'ya doğru yol alan İsa'nın durakladığı, tökezlediği yerler olduğuna inanılan noktalar. (Ç.N.)

Şekil 142

ne doğru yol aldık; bu cadde kazılıp gün ışığına çıkartılmıştır. Dinlenmek ve bir şeyler atıştırmak için orada mola verdik.

Rehberimiz bize Ağlama Duvarı Meydanına dönüp Tapınak Tepesi platformuna çıkma zamanımızın geldiğini söyledi.

* * *

Orada yaşadıklarımızı anlatmaya başlamadan önce, o akşam Tünel ile ilgili olarak grupta yaptığımız toplantıda tartışılanların bir özetini aktarmama izin verin.

Ağlama Duvarında ve Tünelin içinde kendilerini nasıl hissettiklerini anlatan katılımcıların kişisel gözlemlerinin dışında, tartışmaların odak noktası Ana Sıra ve onun devasa taş bloklarıydı. Bunlar Tünele nasıl getirilmişlerdi, nasıl, kim tarafından ve ne amaçla yerleştirilmişlerdi?

Onlara, şu veya bu kral tarafından yapılmış olabileceğini açıklamak isteyen İsraili arkeologların, bu taş blokların ilk başta silindirik şeklinde kesilip yerde yuvarlanarak (bazılarının üç ki-

lometre, bazılarının yedi buçuk kilometre uzakta olduğunu söylediği) taş ocağından getirildiğini, sonra dik açılı kesme taşlar oluşturmak üzere yuvarlak kısımlarının kesilip yontulduğunu önermiş olduklarını anlattım. Ama bu dev silindirlerin kesme taşların ağırlığını yaklaşık iki katına çıkartacağı, dolayısıyla taşların tepelerden ve vadilerden yuvarlanarak getirilmesi fikrinin makul olmadığı, ayrıca, taşların tapınağın inşa edileceği yerde kesilip yontulması fikrinin ise kutsal kitapta, orada taş demir değmediğine ilişkin kesin iddiaya ters düştüğü yanıtını verdim; kısacası, Süleyman Tapınağında kullanılacak tüm taş bloklar, diyordu Kitabı Mukaddes kesin bir dille, önceden kesilmişti.

Bazı arkeologlar tarafından önerilen bir başka fikir ise taş ocağında önceden kesilen taş blokların, yuvarlayıcı işlevi gören ahşap tomruklar üstüne konulup (insanlar veya öküzler) tarafından çekilerek Duvarın yapıldığı yere getirilmesiydi. Buna yanıt olarak da gruba, 600 tonun yaklaşık otuz adet Cadillac'a eşit olduğunu söyledim. Tomruklar üstüne yüklenmiş otuz Cadillac'ı ve onları yuvarlayarak çekmeye çalışan işçileri hayal etmeye çalışın...

Bu çözümler, uygulanamaz olmaları bir yana, eski çağlarda bu kadar büyük ağırlıkta taş blokları kaldırıp bir başka taş blok sırasının üstüne yerleştirebilme becerisine *kimin* sahip olabileceği sorusunu da yanıtsız bırakmaktadır. Bu teorilerinin hiç değinmediği soru ise şudur: Bu taşlar buraya *niçin* yerleştirilmişti?

Arkeologların avukatıymış gibi davranmayı ne kadar dene-dikse de olası ipuçlarının hepsi bu sit ve Baalbek arasındaki benzerliklerden kaynaklanıyor gibiydi. Her iki yerin de batı yönündeki istinat duvarında üç devasa taş blok (Baalbek'tekine Trilithon denir) vardır; bunlar yine sıra dışı büyüklükteki taş bloklardan oluşan bir sıranın üstündeki sırada yer almaktadırlar; binlerce yıldır ne harç ne beton olmaksızın sağlamca yerlerinde durmaktadırlar; hayli uzakta olan taş ocaklarından çıkarılıp yerlerine taşınmışlardır.

Biz, bunun ancak Anunnakilerin elinden çıkmış bir iş olabi-

leceği sonucuna vardık.

Uçuş Kontrol Merkezi olarak hizmet veren Kudüs'ün tufan sonrasındaki İniş Koridorunun bir parçası olarak Baalbek'le ("İniş Yeri") bağlantılı olduğunu öne sürmekte haklıysam, durum pekala böyle olabilirdi.

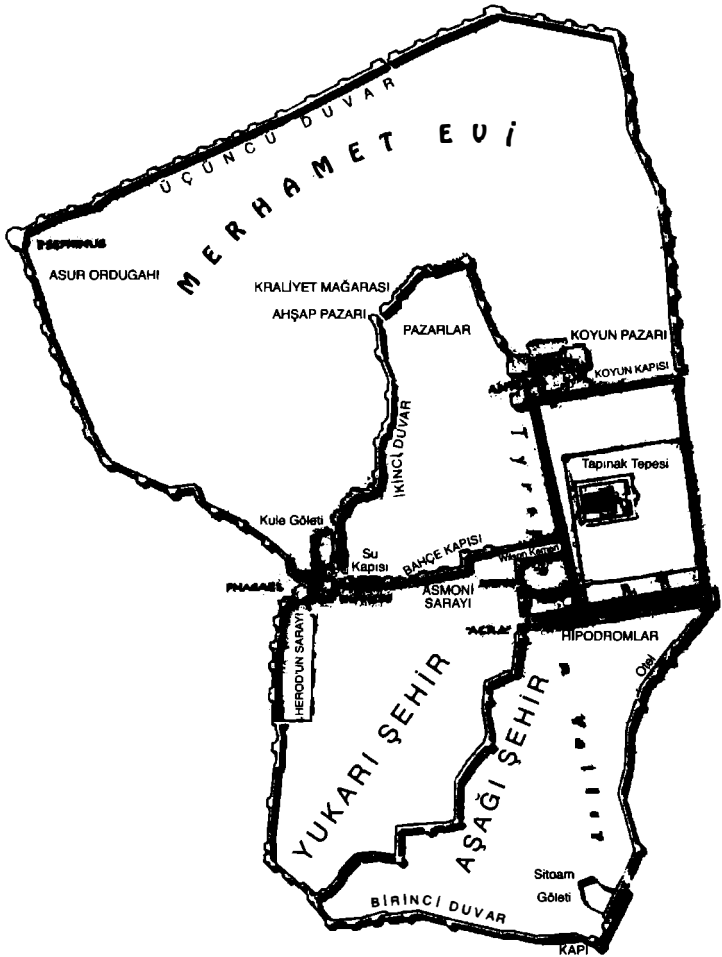
Gün sona erip de grubumdakiler odalarına çekilmeye hazırlanmadan önce, bir şey daha var, dedim. Önemli bir ipucu olabilir de, olmayabilir de: Kubbet-üs Sahra'yı inşa eden halife bu türbenin yaldızlı kubbesini, Baalbek'teki caminin kubbesinden çıkartıp getirtmişti...

KUTSAL KAYANIN SIRLARI

Kadim Kudüs'ün tünellerinde ve diğer yeraltı harikalarında yolculuk ettikten sonra (beş gün içinde, şu ana dek anlattıklarımdan çok daha fazlasını görüp gezmiştik) Keşif Seferi grubundakiler tepede olanı ziyaret edecekleri, parlak gün ışığında Tapınak platformunu görecekleri anı heyecanla bekler olmuştuk. Gerçekten de orada merakı, tarih arayışını, ruhsal köken arayışını tatmin edecek türden pek çok şey vardı. Tapınağın mekanını, Kutsal Kayayı; tarihin, dinlerin, ulusçuluğun –ve bence, Anunnakilerin mevcudiyetinin– kavuştuğu noktayı kendi gözlerimizle görüp tüm benliğimizle yaşayacaktık.

Ama grubuma açıklamadığım, zihnimde saklı olan bir hedefimiz daha vardı: *Kutsal Kayanın alt kısmını keşfetmek ve ortadan kaybolan Ahit Sandığı gizemi için bir ipucu bulmak*. Buna kalkışmak gözüpeklik gerektiren koşullara dalmak demekti ve ben tüm grubu buna dahil etmeye gerek olmadığını düşünüyordum...

Tapınak Tepesine çıkmak bile kendi başına zorlu bir işti. İsrail 1967'deki Altı Gün Savaşından sonra Eski Şehrin kontrolünü ele geçirdiğinde Tapınak platformunu ve bunun üstündeki müslüman yapılarını idare etmesi konusunda Müslüman Vakfı-

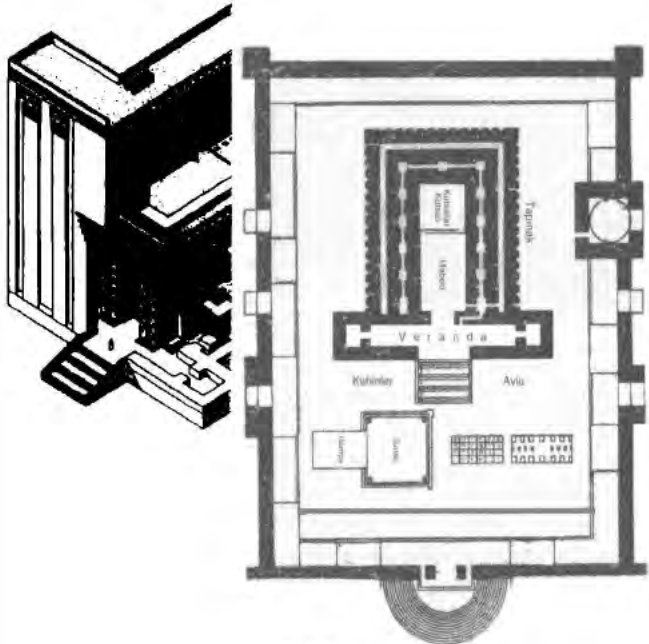
Şekil 143

na büyük yetki vermişti. (İslam dininin tatil günü olan) cuma günleri ve diğer İslam bayramlarında müslümanlar, platformun Eski Şehrin Müslüman Mahallesinin seviyesine ulaştığı kuzey yönündeki kapılardan Tapınak Tepesine sınırsız erişime sahiptilerdi. Diğer herkes, yani esasen yahudiler ve hristiyanlar

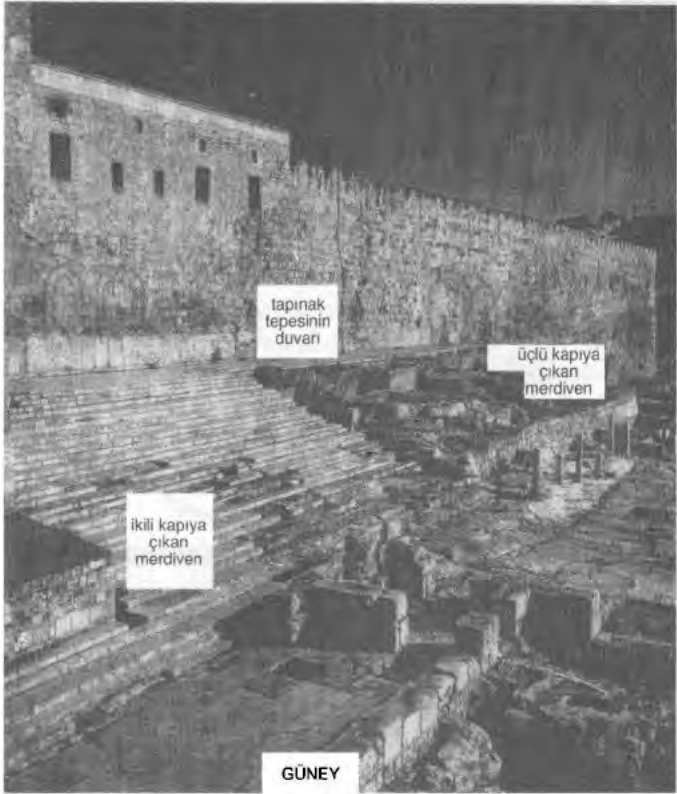
Ağlama Duvarına dayanan bir rampadan buraya erişebilmekteydiler. Tapınak Tepesinde ayaklanan Araplar veya başka yerlerdeki Arap-İsrail çarpışmaları nedeniyle zaman zaman müslüman olmayanlara erişim de geçici olarak veya uzunca bir süre boyunca kesintiye uğrayabilmekteydi. Kutsal Topraklara yaptığımız bu Dünya Tarihçesi Keşif Seferini bilhassa, nispeten sakin bir döneme denk gelecek şekilde zamanlamıştım.

Tapınak Tepesine erişimin veya çıkışın ne anlama geldiğini anlamak ve insanın ne gördüğü veya görmeyi bekleyebileceğini anlamak için kısa bir tarih dersine ihtiyaç olacaktı. Bilgilendirme Notları adıyla her katılımcıya verilen kalın dosyada yer alan bu veriler, günlük bilgilendirme toplantılarında tartışılıp genişletiliyordu.

Kuzey yanı hariç diğer tüm kenarlarıyla çevresine göre yüksekte kalan Tapınak Tepesinin üstündeki eski ve yeni tüm kut-

Şekil 144

Şekil 145

sal mekanlarıyla o mukaddes platforma ulaşmak için yokuş çıkmak gerekir. Mısır'dan Çıkış Kitabında Rab tarafından buyrulduğu gibi, yahudi erkeklerin yılda üç kez; yani Çardaklar, Haftalar Bayramında, Fısıh Bayramında Kudüs'e çıkmaları –yükselmeleri– şarttır. Davut Şehrinin yeri ve Kudüs'ün Yahuda krallarının idaresi altında gelişip büyümesi (bkz. Şekil 120 ve şekil 131) tırmanan hacıların girişinin güneyden olduğu konusunda şüpheye yer bırakmamaktadır; aslında, Kitabı Mukaddes'te Millo ("Dolgu") veya Ofel ("Yukarı Tırmanan") olarak adlandırılan toprak doldurma işine, Süleyman'ın inşa ettiği ta-

pınağa kalabalıkların ulaşmasını sağlamak için girişilmiş olabildi. Bu güney çıkışı daha sonraları, İkinci Tapınak zamanında genişletilip daha anıtsal hale getirildi (Şekil 143).

Bu Birinci Tapınak, Babil kralı Nebukadnessar tarafından M.Ö. 587'de yerle bir edildi. Yetmiş yıl sonra, Babil'i ele geçirip o kudretli imparatorluğa son veren Pers kralı Kiros (Keyhüsrev) Yahuda'lı sürgünlerin geri dönmelerine ve Kudüs Tapınağını yeniden inşa etmelerine izin verdi. Bunun aynen bir zamanlar olduğu gibi inşa edildiğini, yoksa holografik bir görünümde Hezekiel peygambere açıklanan planlara göre mi yapıldığını kesin olarak söylemek imkansızdır. Bu İkinci Tapınak, Yakın Doğu'nun yeni patronları olarak Yunanların ardından Perslerin gelişiyle tekrar tekrar genişletildi, kirletildi ve arındırıldı. Tapınağın Arındırılması ve M.Ö. 164'te Yahudi krallığının Asmoniler idaresinde tekrar başlatılması, Kral Herod (M.Ö. 37–M.Ö. 4) tarafından büyük rekonstrüksiyon çalışmalarına başlanmasının girişini teşkil etti. Şehir (Şekil 143) ve görkemli İkinci Tapınak, dönemin –İsa ve Roma idaresi zamanının– tarihçileri tarafından tarif edildiği gibi (Şekil 144) daha o zamandan üç Çıkış bayramı sırasında ve özellikle de Fısıh Bayramında on binlerce hacının buluşma yeri idi.

O dönemden kalan kayıtlar ve arkeolojik kazılar Tapınak platformuna çıkan halka açık girişin, beş kapıya çıkan anıtsal merdivenlerin bulunduğu güneyden olduğunu doğrulamaktadır (Şekil 145); açık hava veya yeraltı pasajlarından geçen hacılar Tapınağın avlularına ulaşıyorlardı. İşte, sarrafların –sanılan aksine, burada tefeciler yoktu– küçük dükkanlarının bulunduğu bölge burasıydı çünkü Roma imparatorlarının suretlerini taşıyan yabancı sikkelerin (Şekil 146) üstünde insan sureti taşımayan yerel sikkelerle değiştirilmesi gerekiyordu. Nasıra'lı vaziz İsa, Yeni Ahit'te anlatıldığı gibi, sarrafların tablalarını işte burada devirmişti.

Oysa ki, kral, asiller ve kahinler Tapınak platformuna batıdan, daha yeni kısımların bulunduğu yerden özel bir girişten girebiliyorlardı. İlk önce güneyden kuzeye uzanan ve sonra büyük ve kalın bir kemerle desteklenerek batı-doğu yönünde birkaç basamakla Tapınak Tepesine anıtsal, sütunlu bir kapıdan giriş yapılmasını sağlayan büyük bir merdiven inşa edilmişti (Şe-

Roma-Titus Sikkesi

Roma Vespasian Sikkesi

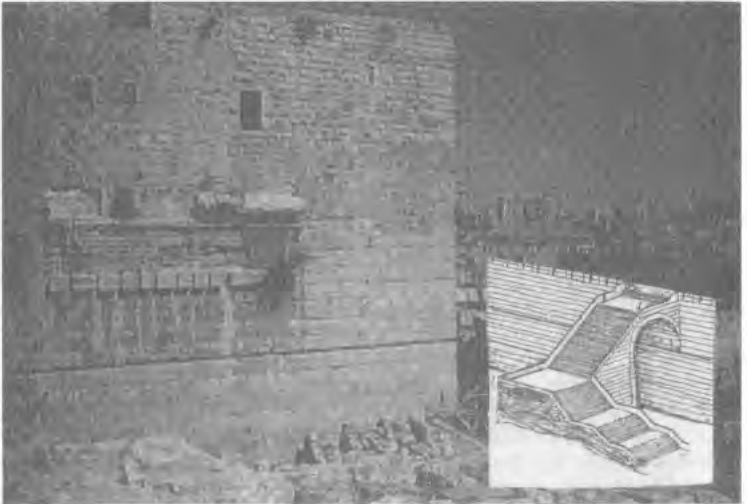

Yahudi Sikkesi

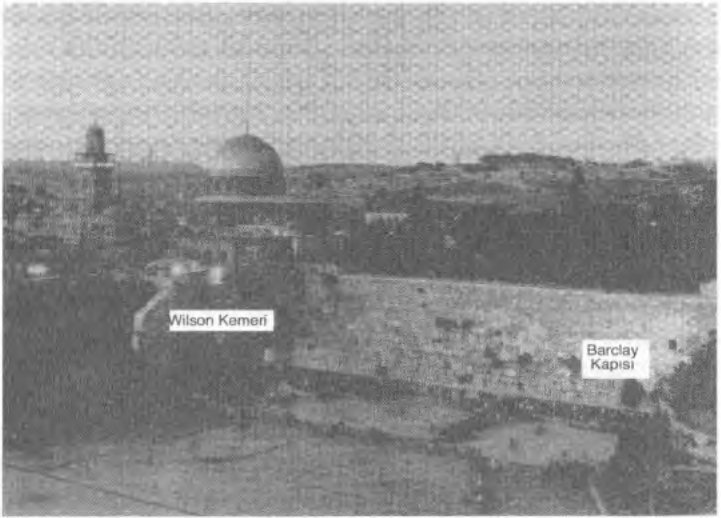
Şekil 146

kil 147). Hala Ağlama Duvarına bitişik olan bu kemerin artık yalnızca üst kısmı mevcuttur; on dokuzuncu yüzyılda burayı keşfeden kaşifin adıyla Robinson Kemerini olarak bilinir.

Yine Ağlama Duvarında ama bu kemerin biraz kuzeyinde

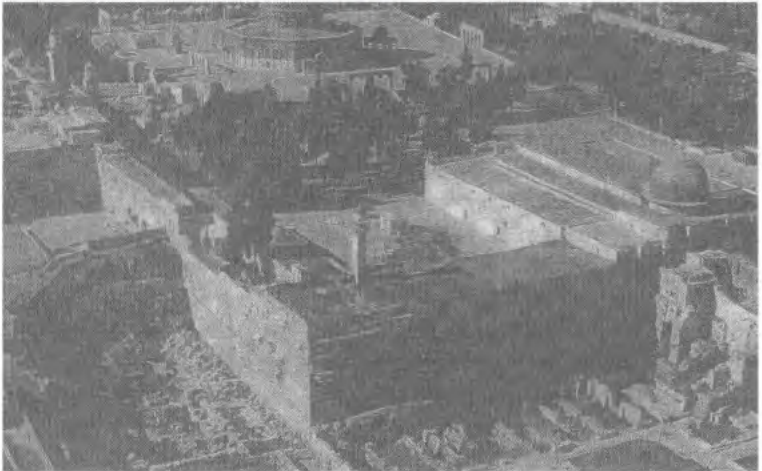

Şekil 147

Şekil 148

daha az anıtsal görünümlü ve muhtemelen çok daha eski olan, birkaç işlevsel basamakla ulaşılan ve yine on dokuzuncu yüzyıldaki kaşifinin adıyla Barclay Kapısı denilen bir kapı vardır (Şe-

Şekil 149

kil 148). Önü kapatılan bu kapı, Tapınak platformuna çıkmak için şimdilerde kullanılan ve İkinci Tapınak zamanından kalma merdivenin mimari planını izleyen yol tarafından kapatılmıştır. Aslında, üstüne basamaklar eklenmiş basit bir toprak rampa (Şekil 149) olan bu merdiven Ağlama Duvarı Meydanı seviyesinden başlayıp yalnızca ve gösterişsizce Yeşil Kapı adı verilen kapıdan geçerek Tapınak platformu seviyesine çıkmaktadır. O gün okuyucularıyla birlikte Tapınak Tepesine oradan çıktık.

Yukarı çıkış, Ağlama Duvarının güney ucundan, güneye bakan istinat duvarı ile doksan derecelik açı yaptığı yerden başlar. İsraili arkeologlar orada kazılara devam etmekte, istinat duvarlarının binlerce yıldır saklı olan etkileyici oranlarını ortaya çıkarmaktaydılar. Kazılar, varsayımları doğrulamıştı: Şu anki zemin seviyesinin altında en az üstünde olan sayıda taş örme sırası vardı (bkz. Şekil 132 sayfa 254) Kazı yapanlar orada devrilmiş kesme taşlardan oluşan bir yığın buldular; (sikkeler gibi) küçük bulgular buradaki kesme taşların, M.S. birinci yüzyılda Tapınağı ve duvarlarını sistemli bir şekilde yıkmaya koyulan Romalı askerler tarafından üst üste devrildiği teorisini doğrulamıştır. Bu köşeyi güney duvarı boyunca uzanan temizlenmiş bölgeye bağlayan, anıtsal merdivenin ve kemerli kapıların ortaya çıkarıldıkları yerde İsraililer küçük bir müzesi de olan bir arkeoloji parkı kurmuşlardı. Fotoğraf çekmek ve Tapınak Tepesinin istinat duvarlarının muazzamlığı konusunda bir kez daha meraklanmaya yetecek kadar oyalandık orada. Rehberimiz Tapınak platformuna tırmanmaya başlamamız için ısrar ettiğinden, bu kayda değer mekanı aslında pek inceleyemedik.

Rampanın sonunda, Yeşil Kapının yakınında, içinde birkaç İsraili polisin görev yaptığı küçük bir kulübe durmaktaydı. Kapıya yaklaştığımızda, polislerden ikisi dışarı çıkıp bize, kim olduğumuza, nereden ve niçin geldiğimize dair sorular sordular. Seçici davranarak pasaportlarımızı görmek istediler. Amerikalı turistler olduğu varsayılan bir grupta iki Kanadalı ve bir Japon'un bulunması onlara garip gelmişti anlaşılan. Hepimiz özel, üstünde Dünya Tarihçesi Keşif Seferi yazan beyaz şapkalılarımızı takmıştık ve benimkinin niçin mavi renkte olduğunu merak etmişlerdi. Görünürde öylesine, havadan sudan konuşur

gibi sorular sorarken bizi hayli profesyonelce değerlendirmişlerdi. Amaçları mı neydi? Aramızda "sorun çıkaracak" biri olmadığından emin olmak.

İsrail sınavından geçmek yetmedi. Kapıdan girip büyük taş platforma çıkmıştık ki, rahat giyimli müslüman erkekler yanımıza gelip kendilerini tur rehberi olarak tanıttılar ama aslında bizi girişe yakın tutup öylesine, havadan sudan konuşarak bizi soru yağmuruna tuttular. Sonunda, anlaşılan grubumuzun büyüklüğü (otuz kişiyi aşkındık) ve yarısından fazlasının kadın olması onları rahatsız etmişti.

Yeşil Kapıdan geçen giriş ziyaretçileri sağ taraftaki (güneyde kalan) El Aksa Camiinin neredeyse hemen yanında olan bir açık hava geçidine götürüyordu; Kubbet-üs Sahra ileride, solda (kuzeye doğru) daha yüksek bir platform üstünde durmaktaydı. İçimizden bazıları sağa doğru ilerleyince, aslında Vakıf tarafından çalıştırılan muhafızlar olan Arap rehberler aceleyle yollarını kesip Cami yok! Cami yok! diye bağıldılar.

Bu görkemli platformun üstünde serbestçe dolaşmamıza izin verilmeyeceği netleşmişti, dolayısıyla biz de Kubbet-üs Sahra'yı görmemize izin verilmesi için ısrar ettik. Beklemeniz lazım, dediler rehberler/muhafızlar, şimdi namaz zamanı. Kubbet-üs Sahra cami olmadığı içindir ki, bu söyledikleri garipti ama tartışmanın anlamı yoktu. Beklediğimiz yerdeki ağaçların altı güzel bir gölgelikti. Bu kadar yukarıda, gerçek zemin seviyesinden bu kadar yüksekte ağaçlar görmek garip, daha doğrusu beklenmedik gibiydi. Küçük gruplara ayrılıp etrafta dolandıkça bazı noktalarda hayli sık düzende boy atmış ağaçların, üstünde Kubbet-üs Sahra'nın bulunduğu ekstra yükseltilmiş platform *haricinde*, her yerde olduklarını görmek daha bile garip görünüyordu (Şekil 150). Bu kutsal kayada ağaçları uzak tutan bir şey mi var? diye sordum yüksek sesle, durumu gruptakilere işaret ettim.

Sorgulanma ve gecikme yüzünden yükselen gerilime rağmen, burada kayda değer bir sükunet hakimdi. Bizim ve "ev sahiplerimiz" dışında pek kimsenin olmadığı platformu sessiz bir sükunet sarmalıyordu adeta. Günün en sıcak saati olmasına karşın, serin bir esinti hissediyorduk. Burada kargaşa çıkan, aşağıdaki Ağlama Duvarındaki İsrail polislerine ve tapınmaya ge-

lenlere taş atılan günler olduğunu hepimiz gayet iyi bilmekteydik ama o gün huzurlu, sakin ve sessizdi.

Bir zamanların kadim şehri ve bugünün capcanlı, kalabalık şehri Kudüs, Tapınak Tepesinin dört bir yanındaydı ama sesleri buraya ulaşmıyordu. Batıya, kuzeye bakıldığında kilise kuleleri ve yükselen büyük binalar görölüyordu; üstünde biriken mezarlarla Zeytin Dağı doğudan bakmaktaydı. Aşağıda yollar, trafik, dua eden kalabalıklar, pazarlık eden tüccarlar vardı. Ama burada, o gün, sessiz bir sükunet vardı. Tanrı'nın mevcudiyetini sessiz sakinlikte açık ettiği sözü Kitabı Mukaddes'in tam neresinde geçiyordu, hatırlayamamıştım ama o gün Tapınak Tepesinde düşündüğüm şey buydu, hissettiğim şey buydu.

Bizi Kubbet-üs Sahra'ya gitmekten alıkoyan şeyin ne olduğunu merak edince, kendime geldim. Başka grupların sorun yaşamadığını, daha önce öğrenmişim. Bizim grubumuzda farklı bir şeyler mi vardı, yoksa İsrailiilerle yaşadıklarımızın öğrettiği gibi, müslümanlar da başkalarının görmesini istemedikleri kazı

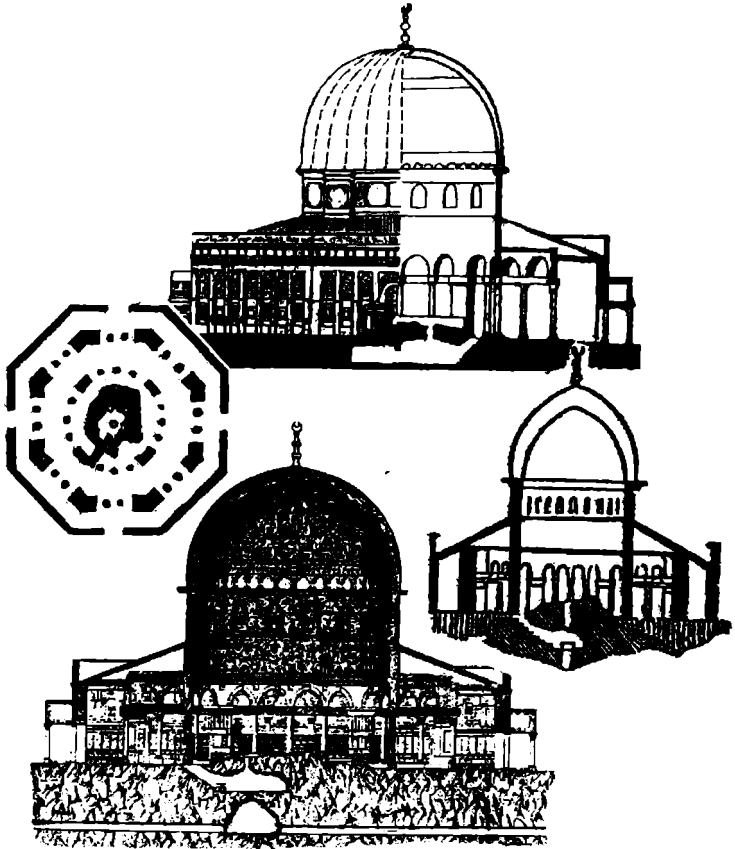
Şekil 150

veya başka bir işle mi meşguldüler?

Biz bekleyip dururken, "gizli silahımı" çekmenin zamanı geldi, diye düşündüm. Rehber/muhafızlardan birinin koluna yapıştım. "Dr. Kadir Selami'nin bürosu nerede?" diye sordum ona. "Dr. Selami'yi görmek istiyorum!"

"Dr. Selami'yi tanıyor musun?" diye yanıtladı adam, şaşırarak. "Evet, evet," dedim sabırsızca. "Beni tanır, onunla yazıştık, ona telefon ettim! Onu görmek istiyorum!" Abartılı olsa da söylediklerim doğruduydu. Okuyucularımdan biri olan Texas'lı Joseph Peeples, kendisi tarafından Kudüs'ün tarihi ve tarihöncesi araştırmak amacıyla kurulmuş olan Kudüs Tarih Derneğinin başkanıydı. Ayrıca, teoloji ve arkeoloji alanlarında akademik eserler yayınlayan Hristiyan Köken Kütüphanesinin de kurucusuydu. Benimle tanışmak için pek çok kez New York'a gelen Peeples, yazmakta olduğu *The Destruction of Jerusalem* (Kudüs'ün Yıkılışı) adlı kitap için yardım istemişti. İsrail'e sık sık gidip gelişleri sırasında, Ağlama Duvarı Tüneli projesinden sorumlu olan İsrailli arkeolog Dan Bahat ile ve Arap tarafında, bürosu hemen Tapınak Tepesinde olan Dr. Kadir Selami ile dost olmuştu. Bu Keşif Seferine katılamayan Peebles, hem Bahat'a hem Selami'ye geleceğimi bildirmiş ve bana olabildiğince yardım etmelerini rica ederek onların adreslerini ve telefon numaralarını da bana vermişti. Dr. Bahat ülke dışındaydı ama Dr. Selami şehirdeydi, ona hangi otelde kaldığıma dair bir mesaj bırakmıştım. Beni aramamıştı ama onun adını rehber/muhafıza yem olarak kullanmamam için bir neden yoktu...

Adımı alan adam aceleyle dönüp platformun çevresini kucaklayan tek katlı binalardan birine seğirtti ama Dr. Selami'nin bürosunda olmadığı ve o gün geç saate kadar dönmesinin beklenmediği haberiyle döndü. Anlaşılan, benim Dr. Selami ile tanışıklığım tüm buzları eritmişti. Zihnimin içinde, aslında peşinde olduğum şeyi, nasıl elde edebileceğimi evirip çevirmeye başlamıştım: içinde mağaraya benzer bir boşluğun bulunduğu kutsal kayanın *altına* girmenin bir yolunu bulmak. Neredeyse geçmiş yüzyıllarda her gezgin ve kaşif böyle bir boşluk olduğunu bildirmiş ve betimlemiştir (Şekil 151), hatta bazıları bunun altında saklı bir boşluk daha olduğunu önermiştir. On dokuzuncu

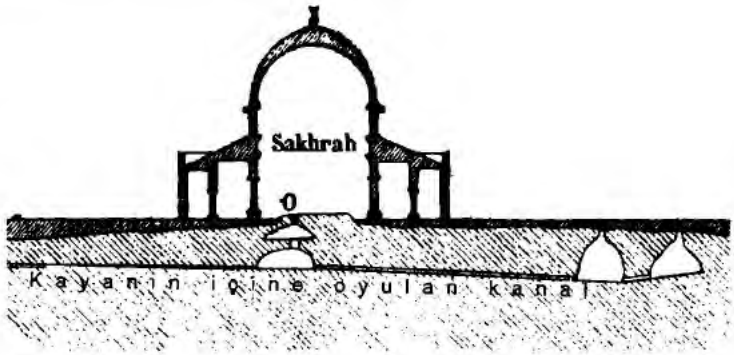
Şekil 151

yüzyılda burayı araştıran Kont Melchior de Vogue ise diğerlerine bir tünel ile bağlı olan ikinci bir alt boşluk olduğunu bildirmişti (Şekil 152).

Daha önceki Keşif Seferlerimizde, fotoğraf çekmemize izin vermeyen bir müze olduğu takdirde, grubumuz belirli bir teşhir camakanının önünde toplaşıyor ve içimizden biri, bekçilere görünmeden fotoğraf çekebiliyordu. Şimdi, acaba Kubbet-üs Sahara'nın içine hızla bir göz atabilmek için belki böyle bir numara

KUBBET-ÜS SAHRA

Şekil 152

çekebiliriz, diye düşünmeye başlamıştım...

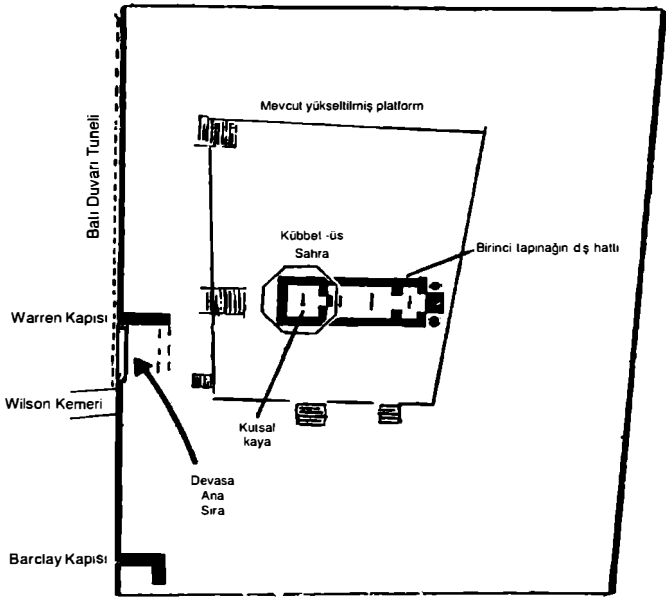
Ama bu planlar kısa sürede suya düştü. "Ev sahipleri"miz biraz daha konuşup tartıştıktan sonra, Kubbet-üs Sahra'yı ziyaret edebileceğimiz haberiyle döndüler ama içeriye yalnızca küçük gruplar halinde girebilirdik, fotoğraf makinesi sokulmıyaktı! Başka seçeneğimiz olmadığı için, dışarıda pek çok fotoğraf çekerek, Kubbet-üs Sahra'ya doğru ilerledik (Resim 63).

Üstünü ünlü yaldızlı kubbenin kapattığı sekiz köşeli bir bina olan Kubbet-üs Sahra, Tapınak Tepesi platformunun genelini-

den birkaç metre yükseklikteki, taş döşeli bir platform üstüne oturmuştur ve kapı görünümlü kemerlerden geçilerek çıkılan birkaç basamaktan çıkılarak içine girilir (Şekil 150) Arkeologlar ve kutsal kitap bilginleri bu ikinci platformun Birinci veya İkinci Tapınak dönemine mi ait olduğu konusunda tartışıp durmaktadırlar ama birkaç kişi haricinde bu yükseltilmiş ikinci platformun Tapınak döneminde orada olduğu, Tapınak döneminden sonra eklenmediği konusunda hemfikirdirler. Bu sonuca varmalarının bir nedeni, özellikle de İkinci Tapınak döneminde, Tapınağa, genel platformdan on iki basamak çıkılarak ulaşıldığına ilişkin tarihsel kayıttır. Bir diğeri ise Zincir Kubbesi denilen (bkz. Şekil 150 sayfa 284) bitişikteki başka bir yuvarlak yapının, Tapınak döneminde Büyük Sunağın durduğu yerde bulunuyor olduğunun düşünülmesidir. Bu yükseltilmiş ikinci platformun en makul açıklaması, Tapınağın zemin seviyesini, Kutsal Kaya'nın üst kısmının seviyesine çıkartacak ve Ahit Sandığını orada, düz bir zemine yerleştirebilmeyi sağlayacak bir yüksekliğe ihtiyaç duyulmuş olmasıdır.

Kubbet-üs Sahra'nın duvarları, iç ve dış taraflarında, müslümanların kutsal kitabı olan Kuran'dan alınan ve hüsnühat sanatıyla yazılan ayetlerle kaplıdır ve bazı araştırmacıların işaret etmiş oldukları gibi, gariptir ama bu ayet bolluğu içinde hiçbir Muhammed'in tam da bu Kutsal Kayadan gece vakti göğe yükselişiyle ilgili değildir. Bu olgu, bazıları tarafından, M.S. yedinci yüzyıldan başlayarak Kubbe'nin dikilişinin asıl sebebinin Kaya ile Tapınağın Kutsallar Kutsalı arasındaki ilişki olduğu şeklinde yorumlanmaktadır.

Grup için hazırladığım Bilgilendirme Notlarında da belirttiğim gibi, Kubbet-üs Sahra'ya girmenin Kutsallar Kutsalına girmek olduğu ve bu Kayanın bir zamanlar üstünde Ahit Sandığının durduğu (Şekil 153) yer olduğu konusunda hiçbir kuşku yoktu. Gruptakilerin ve okuyucularımın da bildiği gibi ben buranın mukaddesliğini zamanın hayli gerilerine, yani tufandan sonraki zamanlarda burasının Anunnakilerin Uçuş Kontrol Merkezi, Dünyanın Göbeği olduğu günlere dek taşıyorum. Ağlama Duvarı Tünelinde keşfedilen ve Baalbek'teki Triliton'u andıran Ana Sıranın devasa taş blokları bu kanıyı güçlen-

Şekil 153

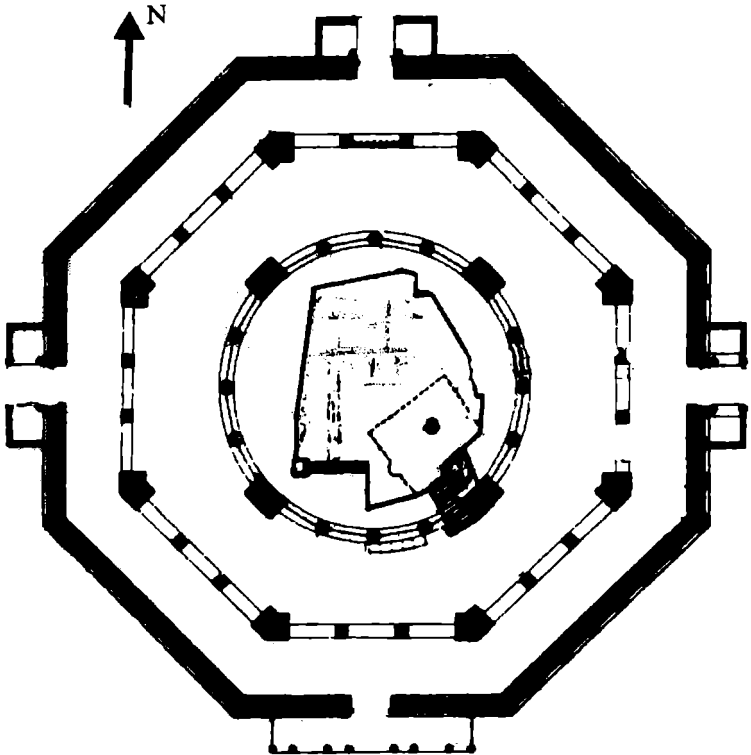
dirmektedir; gizli geçit (Warren Kapısı) ve bu kapının Kutsallar Kutsalına çıktığı varsayılan tüneli, Kutsal Ahit Sandığının başına gelenlere ilişkin hayalkırıklığı yaratan olasılıklara da kapı açmaktaydı.

Grubumuz buna inanarak (veya bu fikirlerle aşılarmış halde) Kübbet-üs Sahra'nın ziyaretçi girişine vardı. Ayakkabılarımızı çıkartıp fotoğraf makinelerimizi bıraktıktan sonra altı veya yedi kişilik gruplara ayrıлып içeri alındık. İlk grupla birlikte içeri girdim ve diğer herkes içeri girene ve fısıldayarak yaptığım açıklamaları duyana dek içeride kaldım.

Kübbet-üs Sahra'nın iç kısmı, (Arapça "Temel Taşı" anlamına gelen *es-Sahra* adıyla bilinen) Kutsal Kayayı çevreleyen etkiyici sütunlarıyla renkli bir yapıdır. Dışarıdaki sekizgen duvar, iç kısımda yer alan ve kubbenin içindeki eğimli iç tavanı destekleyen iki eş merkezli kemerli yapıyı çevreler. Hemen kubbenin

altında yer alan süslü, yapısal kemeri çevreleyen renkli camlı pencerelerden içeri giren ışık rengarenktir. Renkli camlardan süzülen ışık, Kubbet-üs Sahra'nın içindeki ışık ve gölge oyunu karışımına katkıda bulunmaktadır.

Sütunların oluşturduğu ilk halka (Şekil 154) dıştaki sekizgen hattı izler; yuvarlak olan içteki sütun hattı, dört bölümün her birinde yer alan iki dikme ve üç sütun arasında on altı destekleyici kemer oluşturur. Beyaz mermerler, mavi çiniler, yaldızlı hüsnühatlar ve kırmızı halılar baskın renkleri oluşturmaktadır. Renkli camlardan giren ışık ve zengin sanatsal ayrıntılarla birleştiğinde, bunların hepsi dikkati dağıtacağına, aksine, bir biçimde tüm bu çabanın tam ortasındaki olağanüstü doğal kaya-

Şekil 154

ya çekmektedir (Resim 64).

Kayanın çevresindeki zemin ayak seslerini emmek için halılarla örtülmüştür; sessiz olmayı gerektiren herhangi bir işaret yoksa da hepimiz yavaş sesle, hatta fısıltıyla konuşmaktaydık; yüksek sesle konuşmanın uygun olmayacağını içgüdüsel bir şekilde anlamıştık sanki. Kayanın çevresine ahşap korkuluklar ve parmaklıklar eklenmiş ve ziyaretçilerin üstüne çıkıp Kayaya bakabilecekleri küçük bir izleme sehpası konulmuştu. Kutsal Kaya on beşe on iki metre ölçülerinde, toprak üstüne çıkmış kocaman bir kayaydı. Fotoğraflarından da görülebileceği gibi (Şekil 155 ve 156) hem pürüzsüz düz satırlar hem de nişler sağlayan çeşitli biçimlendirmeler ve kesmelerin işaretlerini taşımaktadır. Bunların ne zaman yapıldıklarını söylemek zordur; gerçi bazıları, Kayadan parçalar kopartıp bunları Hıristiyan hacılara satan Haçlılara atfetmektedir bu işi. Tapınağın Kutsallar Kutsalı burada idiyse ve Ahit Sandığının yerleştirildiği yer burası idiyse bazıları dik köşeli olan bu biçimlendirmeler bir anlam ifade edebilir.

Kitabı Mukaddes bilgileri için en merak uyandırıcı olan kısım, Kayanın düz veya düzleştirilmiş olan batı kenarıydı; bu düz kenar, kayanın çevresindeki parmaklıkların şekliyle de iyice vurgulanır, daha kısa olan diğer iki kenarla birleştiği yerde tırbazan parmaklığı dik açılar yapar. Kayanın güneye bakan yüzü, bu düz çizginin yapay oluşturulduğunu düşündürmektedir. Süleyman Tapınağı konusunun önde gelen öğrencilerinden biri olan Hollandalı Leen Ritmeyer, Kayanın bu düz kenarının, Kutsallar Kutsalının batı kenarına tam olarak uyduğu sonucuna varmıştı.

Ziyaretçilerin sehpasının sağ tarafında, Kayaya oyulmuş veya kesilerek oluşturulmuş kusursuz bir yuvarlak delik görülür (Şekil 155). Bu deliğin çapı yaklaşık 60 santimetredir. Sağlam kayanın yaklaşık iki metre derinine dek temiz bir şekilde oluşturulmuş bu kesik amacı, zamanı ve sebep olanı muamma olarak kalmış bir teknolojik beceridir. Kayanın merkezinde, hatta yakınında bile değil; peki ama niçin orada? diye sordu gruptakiler. Bilmediğimi ve herhangi biri tarafından önerilmiş bir teori bile duymadığımı söyledim.

İzleme sehpası ile bu deliğin olduğu yer arasında, Kayanın

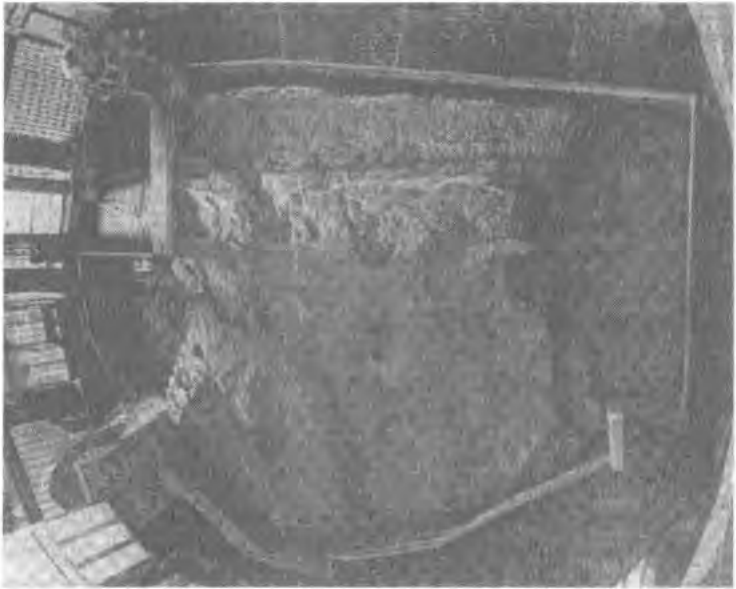
alt kısmına, yani merakımı cezbeden şu mağara veya kovuğun olduğu yere inen merdiven vardı. Gitmek istediğim yer orasıydı ama bunu orada, o sırada başarmanın hiçbir yolu yoktu.

Bizi izleyen muhafızlar (gerçi çoğu zaman onları fark bile etmedik) itiraz etmediğinden, her yönden görebilmek amacıyla Kayanın çevresinde dolaşmaya başladık. Kayanın yüzünde olup da diğer kenardayken dikkati çekmeyen biçimler farklı noktalardan bakıldığında birden görünür olduğunda heyecanlı fısıldaşmalara yol açıyordu: Şuna bakın! Şuna bakın! Aşağıdaki mağaraya inen merdivenlerin yanından geçerken yavaşladık. Aşağısı görülemeyecek kadar loştu. Bir grupla birlikte yürürken koşarak aşağı insem, sonra diğer grubun sırası geldiğinde yine koşarak onlara katılsam, diye düşünüyordum. Ama dikkatle izleyen muhafızlar bu planımın bir hüsnükuruntudan ibaret olduğu hissini verdiler, cesaret edemedim.

Fotoğraf makineleri olmadığı ve her defasında, gruptan dışarıda bekleyen üyeler kaldığı içindir ki, Kubbet-üs Sahra'ya yaptığımız ziyaretin beklentilerimi karşılamadığını hissediyordum. Ama beraberimdekiler neşeli bir heyecan içindeydiler;

Şekil 155

Şekil 156

hürmet edilen, mukaddes sayılan bu kutsal emanetin bu kadar yakınında olmak bile onlara huşu duygusu vermişti.

Üç büyük dinin geleneklerine ve inançlarına göre, Dünyanın Göbeğindeydik; İbrahim'in sınıandığı yerde, Süleyman Tapınağının Kutsallar Kutsalının, yani Tapınak günlerinde Ahit Sandığına bakabilmek için yalnızca baş kahinin içeri girebildiği yerde duran büyük ve kutsal Temel Taşını kendi gözlerimizle görmekteydik. Ve bunların hepsi, tüm o beklemlere, muhafızlara ve telaşlı atmosfere karşın duyulan coşkunun, taşkın heyecanın ve hürmet duygusunun sebebiydi.

Tapınak Tepesinden ayrılıp Yeşil Kapıdan çıkmak üzereydik ki, daha önce konuştuğum rehber/muhafız bize yetişt. Dr. Selami bürosuna dönmüş, onunla şimdi görüşebilirsiniz, dedi.

Aramızda biraz konuştuktan sonra, Dr. Selami ile tanışmaya giderken grubu bekletmenin anlamı olmadığına karar verdik; eşim ile ben Vakıf bürolarına doğru giderken, grubun geri kalanı o gün gezilecek yerlere doğru yola koyuldu.

Dr. Selami bizi, bürosunun kapısında sıcak bir tokalaşmayla karşıladı. "Lütfen, lütfen girip oturun!" diyerek içeri davet etti. Küçücük bürosu kitaplarla doluydu. "Büronuz bana benimkini hatırlattı," dedim ona, "kitaplar, kitaplar, kitaplar..." Çay ister miyiz, diye sorulunca evet, dedik; bir erkek hizmetli parlatılmış bakır bir tepside üç fincan getirip, yine bakırdan yapılma çaydanlıktan bunlara tatlı çay doldurdu. Tatlı çaya övgüler yağdırdık ve ortak dostumuz Joseph Peeples hakkında konuştuk. Ondan ve onun Kudüs Tarih Derneğinden sitayişle bahsedişinden anladığım kadarıyla, Dr. Selami'nin çabalarına veya kütüphanesine bazı katkılarda bulunmuş olmalıydı; durum böyle olunca, duvarlarda sıralanmış ve Dr. Selami'nin masasına yığılmış olan kitaplara büyük bir merakla bakmak için kalkmam gerektiğini hissettim. İtiraf etmeliyim ki, kitapların içinde bazıları kıskançlık duygularımı kabarttı.

Eski dostlara yakışır bir nezaketle, Dr. Selami dönüp dolaşıp sonunda benim Tapınak Tepesinde bulunma nedenime geldi. Kadim uygarlıklar ve dinlerin kökenine ilişkin çalışmalarımı ve yazdıklarımı anlattım; kendisinin de kabul edeceği gibi, müslümanlar, hristiyanlar ve yahudiler (bu sırayla söyledim) için mukaddes olan böyle bir yerin de dahil edilmesini gerektiren bir konuydu bu. "Kutsal Kaya beni büyüledi" dedim, "grubumun iyice bakamamış, fotoğraflarını çekememiş olması ne yazık. Geri gelip bunu yapabilir miyim acaba?"

Konunun etrafında biraz dolandı, sonra "bu günler"de "hasas şeylere" izin verirken büyük özen göstermek gerektiğini anlayacağımdan emin olduğunu söyledi. Bana yardım etmek isterdi ama yapabileceği şey en çok, "daha yüksekteki" Vakıf yetkililerine yazılı bir başvurumu iletmeye aracılık etmek olabilirdi. "Onayı almak ne kadar sürer?" diye sordum. "İki hafta için-

de almaya çalışırım.” dedi.

“İki hafta sonra burada olmayacağım,” dedim. “Bir haftaya ne dersiniz? Burada kalışımızın sonuna doğru tekrar gelebilirim.” Eliyle “Kim bilir?” işareti yaptı, ben de kalışımı uzatma planlarıma bakıp başvurmayaya karar verirsem ona telefon edeceğimi söyledim.

Bir şey elde edememiş de olsam, samimiyetle vedalaştık. “İşe yaramadı,” dedim eşime. “En azından çay güzeldi,” dedi.

Ofis binalarının dışına çıktığımızda, ısrarcı rehber/muhafızın hala beklemekte olduğunu gördüm. “Nasıl gitti?” diye sordu. Ne sorduğumu ve ne yanıt aldığımı anlattım ona.

Sanki içimi okumak istercesine dikkatle baktı bana. “Yarın saat onda tekrar gelebilir misin?” diye sordu. Ben de ona baktım. “Evet, gelebilirim.” dedim. “Öyleyse yarın tekrar gel ama yalnız başına!” Sonra şunu ekledi, “Seni bu girişte bekliyor olacağım.”

Adını sordum. “Mahmud, bana Mahmud derler!” dedi. El sıkıştık. Tam gidecektim ki, elimi bırakmadı. “Nakit getir,” dedi fısıldayarak, “seyahat çeki olmasın.”

Rampadan aşağıya inerken eşim dayanamayıp sordu: “Yarın gitmiyorsun değil mi?”

“Ah, evet, gidiyorum!” dedim.

* * *

Ertesi sabah kahvaltıda –İsrail otellerindeki açık büfe kahvaltılar pek zengin, pek gösterişlidir– tur lideri ve tur rehberiyle o günün programı hakkında konuşup grubu saat on ile on iki arasında ben olmadan meşgul edecek şekilde bazı değişiklikler yaptık. Ardından, daha önceki keşif seferlerimize de katılmış ve hiç kimsenin çekmemesi gereken fotoğrafları çekme konusunda bir dahi olan Wally M.’i gizlice yanıma çağırıp durumu anlattım. Benimle birlikte Tapınak Tepesine gitmek için o sabahki turdan vazgeçmeye dünden razıydı.

“Adam sana tek başına gel, demedi mi?” diye sordu eşim.

"Evet, dedi," diye yanıtladım, "ama söylemek istediği şey Bir Kadınla Gelme idi."

Saat tam 10.00'da Wally ile birlikte Yeşil Kapıdaydık ve Mahmud bizi bekliyordu. Bizi çabucak Kubbet-üs Sahra'nın girişine getirdi ve giriş kapısında duran iri yapılı adamla telaşlı bir muhabbete başladığında, biz kenarda durup bekledik. Sonra Mahmud yanımıza geldi. "İki kişi okey," dedi, "ama yalnızca bir fotoğraf makinesi olacak." Bir rakam söyledi, hayli çok miktarda İsrail şekeli istiyordu. "Şaka mı yapıyorsun?" diye karşılık verdim, ne de olsa Orta Doğu'nun pazarlık usullerinde hayli eğitiliydim. "Başkalarıyla paylaşması lazım," dedi başıyla kapıdaki iri yapılı adamı işaret ederek. Parayı verdim. Wally kendi fotoğraf makinesini ona teslim etti (benimkini kullanacağımızı, söyledim ona). Ayakkabılarımızı çıkartıp içeri girdik.

İçeride kimsecikler yok gibiydi ya da bizim gözümüze çarpmadılar. Kutsal Kayanın çevresinde dolanıp şu veya bu açıdan pek çok fotoğraf çektik, kayanın yüzeyindeki kesikler ve açılar üstünde flaş ışığının ve gölgelerin oyununu yakalamak istiyorduk. Ortalıkta hala kimsecikler yok gibiydi.

Etrafı dolanıp kayanın altındaki mağaraya inen merdivenlere yaklaşıncı, *Şimdi!* dedim Wally'ye. Wally nöbet tutarken hızla merdivenden indim, kalbim güm güm atıyordu. Kayanın kutsallığını ihlal edenlerin başına gelenlere ilişkin eski beyanlar vardı. Düşünceler aklımdan hızla geçmekteydi. Bir tabuyu mı yıkıyordum, bir zamanlar Kutsallar Kutsalının bulunduğu yere ayak basmakla doğru mu yapmıştım, yalnızca Baş Kahinin girebildiği yere girmeye hakkım var mıydı? Ama, *ben* Levi, yani kahin kabilesinin soyundanım! dedim kendi kendime mırıldanarak. Tüm bu düşünceler aklımdan ışık hızıyla geçmişti çünkü merdivenler bitti ve kendimi mağaranın içinde buldum. İnanılmazdı ama Kutsal Kayanın dibi veya altı şu an başımın üstündeki tavanı oluşturunuyordu!

Burası çok loştu. Işık, kayaya kusursuzca oyulmuş olan delikten geliyordu ama mağaranın içinde başka bir ışık kaynağı olup olmadığından emin değildim (ya da hatırlayamıyorum). Bu yuvarlak delikten yukarı baktım; pürüzsüzce kesilmişti: Nasıl, kim tarafından, ne zaman ve ne amaçla, işte bu gizemin ya-

nıtı yoktu. Kaya yüzeyinin (veya dibinin) başımın üstünde uzanan diğer kısımları bana pek de doğal kaya gibi gelmedi çünkü bazı pürüzsüz, düz kısımları ve bazı oyuklu kısımları ayırt edebiliyordum. Aynısı, etrafımdaki duvarlar için de geçerliydi; bu durum, bu mağaranın doğal mı yoksa yapay mı olduğu sorusunu ortaya atmaktaydı.

Ayaklarımın altındaki zemin halılarla kaplıydı, daha aşağılara uzanan bir açıklık keşfetme isteğim böylece hüsrana uğradı. Gerçi, mağaranın bir yanında, üstüne bir bez perdenin asıldığı bir açıklık var gibiydi. *İşte BU!* diye düşündüm kendi kendime, burayı betimleyen yaklaşık bir asırlık bir gravürü hatırlamıştım (Şekil 157). Ama perdeye doğru hareket ettiğimde az daha düşünüyordum; hepsi siyah çarşafli ve peçeli olan, yere oturmuş bir grup kadına takılmıştım. Hareketsizce oturmaktaydılar ve mağaranın loşluğu içinde fark edilmeleri imkansızdı ve kayanın duvarındaki açıklığa ulaşmamı tamamen engellemekteydiler.

Fotoğraf makinesini Wally'ye bırakmıştım ama ne kadar merak etsem de Kutsal Kayanın altındaki mağarada flaşla fotoğraf çekmenin kutsala saygısızlık olacağını hissediyordum; zaten orada oturanların kim olduklarını, yani gerçekten kadınlar mı, yoksa erkekler mi olduğunu görmemi sağlayacak bir el fenerim de yoktu. Bana sonsuzluk gibi gelen birkaç dakika boyunca orada, kımıldamadan durdum. Sonra, Wally'nin beni gerçekliğe çağıran sesini işittim: *Çabuk ol, birileri geliyor!* diye sesleniyordu. Mahmud ve iri yapılı bekçinin geldiği sırada orada olmak için hızla merdiveni tırmandım. "Gitmelisiniz!" dediler ve biz de öyle yaptık.

Mahmud bizi yalnızca müslümanların kullandıkları ve Müslüman Mahallesine açılan başka bir çıkışa yönlendirip Tapınak Tepesinden çıkarttı. "Burası daha iyi," dedi bize, göz kırparak.

Ona teşekkür ederken, o yine uzattığım elime yapıştı. "*Bana bir şey yok mu?*" diye sordu. Cebimden yüz şekilli bir banknot çıkarttım. Sanki yetmezmiş gibi yüzünü buruşturdu ama parayı alıp teşekkür etti.

Ona Arapça "Hoşçakal, selametle," dedikten sonra Wally ile birlikte oradan ayrıldık.

O akşam, o günün olaylarla dolu deneyimlerini gözden geçirdiğimiz bilgilendirme toplantısında, Kubbet-üs Sahra'da ve kayanın altındaki mağarada olanları gruptakilere anlattım.

Bana, oraya geri gitmen niçin bu kadar önemliydi? diye sordular. Kayanın altında bir boşluk veya mağara olduğunu görmenin nesi önemliydi?

Onlara, bu mağaranın Ahit Sandığının ortadan kayboluş gizeminin anahtarına sahip olabileceğini açıkladım. Süleyman tarafından inşa edilen Tapınağın, hem Tanrı'nın mevcudiyetinin hem de Tanrı'nın Seçilmiş Halk ile antlaşmasını temsil eden iki yasa tabletinin korunmasını sembolize eden Ahit Sandığı için mesken olmasının istendiğini biliyoruz. Mısır'dan Çıkış sırasında Konuşucu veya Tanrı'nın talimatlarını Musa'ya ilettiği konuşma aygıtı olarak hizmet vermesinin yanı sıra bu sandık, Şeria Nehrinin sularını İsrailoğulları geçsin, diye ikiye ayırmak veya Eriha'nın duvarlarının yıkılmasını sağlamak gibi mucizevi bir aygıt olarak da işe yaramıştı. Tapındaki en önemli, en hürmet gören ve kut-

Şekil 157

sal sayılan nesne bu sandıktı; Tapınağa koyulan diğer tüm araç gereci, kapları, insan yapımı tören nesnelerini kat be kat aşan öneme sahipti. Ve sonra ortadan yok olmuştu!

Kutsal kitap ve Mısır kayıtları, Süleyman'ın ölümünden kısa süre sonra firavun Şişak'ın (veya Şeşonk) Kudüs'e saldırıp şehri yağmaladığını anlatılar. Ama hiçbir kayıt (Mısır kaynaklı olanı, Karnak'taki Büyük Tapınağın duvarlarında yer alır) yağmalananlar arasında Ahit Sandığının olduğundan söz etmez. Yaklaşık dört yüz yıl sonra, Kudüs'e bu kez Babil kralı Nebukadnessar saldırıp yağmaladı ama yağmalanan malların ayrıntılı listesinde Ahit Sandığı yine yer almıyordu. İkinci Tapınağın Romalılar tarafından yıkıldığı sırada da Ahit Sandığı orada değildi; Tapınaktan Roma'ya götürülen en önemli ve kutsal nesne, Roma'daki Titus kemerinde betimlendiği gibi, yedi kollu şamdandı (şekil 158). Peki ama Ahit Sandığı ne zaman ve nasıl kaybolmuştu?

Bu soruyu gruptakilere yönelttiğimde, doğrusu yanıt beklemiyordum ama içlerinden biri şöyle dedi: "Ahit Sandığının Habeşistan'a götürüldüğü söyleniyor, bu konuda yazılmış bir kitap var."

Evet, bunu biliyorum, dedim. Bu versiyona göre, Süleyman'dan gebe kalan Saba Melikesi Habeşistan'a döndükten sonra bir oğlan doğurmuştu. Menelik adındaki bu oğul babasını Kudüs'te ziyaret ettiğinde Ahit Sandığını çalıp beraberinde Habeşistan'a getirmişti. Habeşistan Hristiyan geleneği bu mukaddes nesnenin bunca zamandır Aksum denilen şehirde, kilise bekçisi ve bir baş rahip dışında herkese yasak olan bir kilisede saklandığını savunur. Dolayısıyla bu hikaye Süleyman'ın bir oğlu olduğunu ve Ahit Sandığının asla halka veya araştırmacılara gösterilmeyen, gizli bir yerde saklandığını iddia etmektedir.

Tüm bu hikaye pek ihtimal dışı görünüyorsa da, dedim, iki sorunu daha var. Birincisi, Saba'nın, yani Melikenin ülkesi doğu Afrika'da değil, güney Arabistan'daydı. İkincisi ise, kadim çağlarda hahamlara ilişkin tartışmaların kayıtlarını içeren Talmud, Ahit Sandığının beklenen Babil saldırısına karşı bir önlem olarak Kral Yoşiya (M.Ö. 641–610) tarafından saklandığını hataya yer bırakmayacak şekilde belirtmektedir.

İşte size, cinayeti çözecek ipucunun “Köpek niçin *havlama-dı?*” sorusuna verilecek yanıt olduğu şu ünlü Sherlock Holmes gizemi, dedim onlara. Aynı sorunun, Mısır’dan Çıkış ve On Emir açısından en mukaddes bilinen kutsal emanetinin ortadan kaybolmasıyla ilgili olarak da sorulması gerekiyordu: Kutsallar Kutsalının içinde artık Ahit Sandığı olmadığına niçin feryatlar, figanlar yükselmemişti? Sürgünler Babil’den dönüp İkinci Tapınağı yapmaya koyulduklarında Ahit Sandığının yokluğu kanıksanmıştı. Sanki bilmesi gereken herkes bu yokluğun sorun olmadığını, sandığın başka bir yerde güvende olduğunu biliyor gibiydi.

Bu ise bizi, diyerek devam ettim, Ahit Sandığının Kutsallar Kutsalından çıkartılmasıyla ilgili bir başka versiyona getirir. Bu versiyon, Ahit Sandığının kahinlerin rızasıyla, Yukarı Mısır’daki Fil Adasındaki yahudi yerleşimindeki kopya tapınağa taşındığını anlatmaktadır. Yeremya peygamberin Ahit Sandığının ülke dışında, güvenli bir yere taşınmasında parmağı olduğuna ilişkin kutsal kitapta ipuçları vardır; bazıları, Yeşeya peygamberin, Yahveh’ye adanmış “Mısır’ın ortasında” bir sunak deyişinde, Fil Adasındaki tapınağa atıfta bulunduğunu söylerler. Bu versiyon bende merak uyandırıyor, dedim, çünkü bu ada, kadim Mısır’da yaratıcı tanrı Khnum, namı diğer Ptah, namı diğer Sümer tanrısı Enki ile bağdaştırılmaktaydı.

Tüm bu gibi versiyonları ve spekülasyonları bir kenara koyacak olursak, dedim, konuyla ilgili en net kutsal metin beyanını görmezden gelemeyiz. Bu ise Yahuda kralı Yoşiya ile ilgili olan beyandır. Talmud’taki beyan Ahit Sandığının onun tarafından “*kendi yerinde*”, “*ağaçların altına*” saklandığını hataya yer bırakmayacak şekilde belirtmektedir. Bu ise Ahit Sandığının Tapınaktan uzaklaştırılmayıp “*kendi yerinde*” ama “*ağaçların altına*”, yani Kayanın altında yer alan, ahşap bir kapıyla saklanan boşluğa yerleştirildiğini düşündürmektedir.

Dolayısıyla, diyerek bitirdim, ortadan kaybolan Ahit Sandığı gizemini çözmek için Kutsallar Kutsalındaki Kayanın altındaki boşluğun ve diğer olası boşlukların incelenmesini gerektirir.

Oraya indiğinde Ahit Sandığını bulacağını sanmıyordun, değil mi? diye yarı şaka soranlar oldu. Hayır, dedim ama Ahit

Sandığının üstüne eklenen kanatlı kerubiler kısmı olmaksızın ne ölçülerde olduğunu Kitabı Mukaddes'ten biliyoruz. Ahit Sandığının tam ölçüsü 110 cm x 70 cm x 70 cm'dir. Dolayısıyla, dışarı taşınmış olabilmesi için en azından 1 metreden geniş bir açıklık gerekir; eğer yanlamasına dışarı taşınmışsa bu delik bir metreden bile az olabilirdi; işte kontrol etmek istediğim şey buydu; ilk aşağı inişin (merdiven) genişliği ve bir sonraki açıklığın (perdeyle örtülü açıklık) genişliği.

Ve? diye bağırdılar hep bir ağızdan.

Görebildiğim kadarıyla, dedim, Kutsal Ahit Sandığı her iki açıklıktan da taşınmış olabilirdi.

Öyleyse, Ahit Sandığının oralarda bir yerde, bir sonraki veya daha aşağıdaki üçüncü boşlukta saklanıyor olduğunu mu söylüyordum? Bunun yanıtı, dedim, Ağlama Duvarı Tünelinin gizli geçidinde ve bunun hemen ardındaki büyük boşlukta olabilir. Bu geçit Kutsal Kayanın altındaki boşlukları veya mağaraları birbirine bağlıyor olabilir mi? Eğer bağlıyorsa, Ahit Sandığı Tapınak Tepesinden kolayca dışarı çıkartılabilirdi ama eğer

Şekil 158

bağlamıyorsa, Ahit Sandığı pekala hala orada, ikinci boşlukta olabilir.

Ahit Sandığının nerede olduğu meselesi gizemini koruyor mu hala? diye sordu gruptan bazıları.

Evet, öyle, dedim, ama tek gizem bu değil. Şu devasa taş bloklara ilişkin gizem de hala mevcut. Bence bunu Kimin Yaptığı sorusu yanıtlandı, Anunnakiler olmalı. Bence Ne Zaman sorusu da yanıtlandı; yeni Uçuş Kontrol Merkezinin, yeni DUR.AN.Kİ'nin yeri olarak bu tepe seçildiği zaman olmalı. Ama Niçin sorusu bence hala yanıtlanmadı. Tapınak Tepesi platformu, Baalbek'tekinden küçük ama Ağlama Duvarındaki o büyük desteklere ihtiyaç duyan bir İniş Yeri miydi aynı zamanda? Yoksa bunun amacı yalnızca boş bir mekan, bir boş yeri korumak mıydı? Yoksa bu taş blokların ardında kalması gereken şey her ne idiye onu, belki de Gök ve Yeri bağlayan aygıtları korumak için mi inşa edilmişti?

Bir gün öğrenebilecek miyiz acaba? diye sordu biri.

Yanıtlamadan önce duraksadım çünkü bu basit soruyu nasıl yanıtlayacağımı bilmiyordum. Sonunda şöyle dedim: "Bir gün öğreneceğiz."

* * *

Son Not

New York'a döndükten sonra Tapınak Tepesinin üstündeki düşüncelerimi ve bu mekanın ilahi esin veren sükunetini hatırladım. Kitabı Mukaddes'i açıp o gün aklıma gelen, Tanrı'nın kendini sessiz sakinlikte göstereceğiyle ilgili kısmı aradım.

Bu tanımı İlyas peygamberle ilgili kısımda buldum; Kraliçe İzebel'in çok sevdiği Baal peygamberlerini kılıçtan geçirdiği için kraliçenin gazabına uğramasın, diye güneye doğru kaçan İlyas peygamber Beer-Şeva kentine ulaşmış, oradan bir gün boyunca yol aldıktan sonra Negev çölüne varmıştı. Yorgun ve aç olan İlyas bir ardıcın altında uykuya daldı. "Ansızın bir melek ona dokunarak 'Kalk yemek ye,' dedi." Mucizeye bakın ki, hemen yanıbaşında yemek ve su durmaktaydı. Gücünü toplayan İlyas, meleğin talimatlarına uyarak, kırk gün kırk gece "Tanrı dağı

Horev'e kadar yürüdü. Geceyi orada bulunan bir mağarada geçirdi." Ve Rab ona seslendi; dağa çık ve önümde dur! dedi İlyas'a.

İlyas mağaranın dışında ayakta durmuş Rab'bin gelişini beklerken, dağları yarıp kayaları parçalayan sert bir rüzgar geldi "ama Rab rüzgarın içinde değildi." Rüzgarın ardından bir deprem oldu "Rab depremin de içinde değildi." Sonra bir ateş çıktı "ancak Rab ateşin de içinde değildi." Derken, ateşin ardından "sessiz bir sükunet oldu."* Ve Rab bu sükunetin içindeydi ve Sesi, İlyas'a seslendi.

I. Krallar Kitabının 19. bölümündeki bu ayetleri okurken şaşkınlıktan donakaldım. O sessiz sakinlik duygusu Tapınak Tepesinde beni sarıp Tanrı'nın sükunetin içinde olduğunu iddia eden bu beyanı bana hatırlattığında, bu sözün İlyas'ın Sina dağındaki mağarada saklanmasıyla ilişkili olduğunu hatırlamıştım. Yirmi yıl önce, 1977 yılının Kasım ayında gerçek Sina Dağını bulmak için bir uçak kiralamıştım ve tek ipucum İlyas'ın Mağarasıydı. O uçuşun amacı, tufan sonrasındaki İniş Koridoru fikrimin uygulanır olup olmadığını kesinleştirmekti, dolayısıyla uçuş rotamız Kudüs'ten, Tapınak Tepesinin üstünden geçerek başlamıştı. Yirmi yıl sonra, neredeyse tam olarak yirmi yıl sonra, 1997 yılının eylül ayında Tapınak Tepesinin ta kendisinin üstündeyken beni garip bir sükunet sardığında bu düşüncelere sarılmıştım.

Bir tesadüften öte bir şey olmalıydı bu.

* I. Krallar, 19:12'deki bu ayet, Kitabı Mukaddes'in eski ve yeni Türkçe baskılarında "Ateşten sonra ince, yumuşak bir ses duyuldu" şeklinde geçmektedir. (Ç.N.)

NOTLAR

Şekil 91'deki yazının çevirisi:

SU ÇARKLARI Çok eskiden El-Feyyum'un kadim halkı El-Feyyum çukurluğunun farklı zemin düzeylerini ve ekili toprakları sulamak için su çarklarını nasıl kullanacaklarını öğrendiler. El-Feyyum su çarklarıyla ünlüdür ve valilik sembol olarak kendisine su çarklarını seçmiştir. Su gücüyle çalışan yaklaşık 200 su çarkı vardır.

Şekil 106'daki yazının çevirisi:

VISIONS TRAVEL gururla sunar: ZECHARIA SITCHIN ile
EN SON KEŞİF SEFERİ
SURIYE ARTI...

28 Ağustos-10 Eylül 1998

- * *Gökyüzüne Merdiven ve İlahi Karşılaşmalar* adlı kitapların ünlü yazarı ile birlikte Tufan öncesine ait bir zamana yolculuk edin; tanrıların, efsanevi kralların ve kahramanların efsanelelerini yaşayın.
- * Sümer kralı Gılgamış'ın 5.000 yıl önce İNİŞ YERİ'ne gidişinin izini sürün.
- * Tanrıça İştar'ın 4.000 yıl önce "Tanrıların Mezmur Yazıcısı"nı kral ilan ettiği yere, Fırat Nehri kıyısındaki Mari'ye gidin.
- * Paha biçilemeyen kil tabletlerin keşfedildiği sitler olan efsanevi devlet krallıkları Ugarit ve Ebla'yı ziyaret edin.
- * Haçlıların inşa ettiği en büyük kalenin kalıntılarına tırmanın.
- * Grekoromen tapınakların incisi, Kitabı Mukaddes'in Tadmor dediği ve Kral Süleyman'ın inşa ettirdiği bir çöl vahası olan Palmira'da konaklayın.
- * Masal şehirleri olan Şam'ın, Humus'un, Dayr-az-Zawr'ın, Halep'in büyüüne kendinizi kaptırın; kalelerini, camilerini, pazarlarını ve saklı hazinelerle dolu müzelerini gezin.
- * Zecharia Sitchin tarafından geziler sırasında ve sonrasında verilen özel bilgilendirme toplantılarının ayrıcalığını yaşayın.

Resim 1. Yazar ve eşi Truva'da, "Truva Atı"nın yanında.

Resim 2. Truva harabelerinin kadim yerleşim katmanları, Türkiye.

Resim 3. İstanbul Arkeoloji Müzesindeki "başsız uzay adamı" yontusu.

Resim 4. Tartışmalı eser yazarın elinde.

Resim 5. Tula, Meksika'daki taş sütun üzerine oyulmuş "küçük adam".

Resim 6. Uzayadamı yontusu İstanbul Arkeoloji Müzesinde teşhirde.

Resim 7. Santorini adasındaki kad im Akrotiri'nin kazılarak gün ışığına kartılmış harabeleri arasında dolaşırken.

Resim 8. Ortaya kartılan bir duvar resmi: Kayıp denizci uygarlık.

Resim 9 (üstte). Hala çözülememiş yazısıyla Phaestos Diski.

Resim 10 (solda). Girit'e Keşif Seferimiz: Kadim Phaestos'u araştırırken.

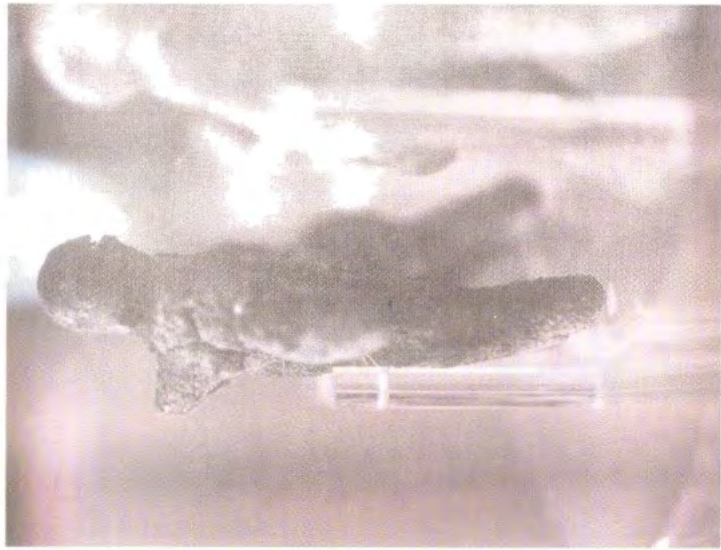
Resim 11. Phaestos'ta bakır işlendiğine ilişkin kanıtların keşfi.

Resim 12. Azteklerin taş takvimi; Mexico City'deki Ulusal Antropoloji Müzesi.

Resim 13. "Yıldız adam" yontusu; Yucatan'daki Merida Müzesi, Meksika.

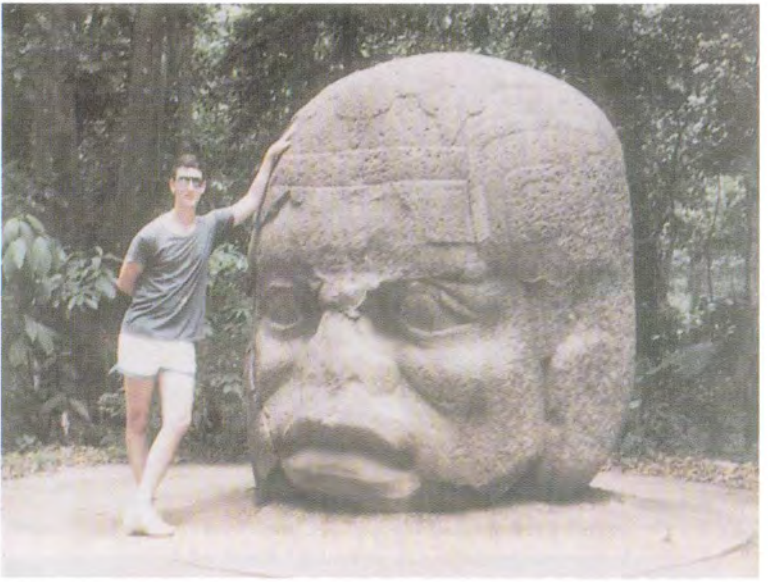
Resim 14. Sirt çantalı bir astronot mu? Yucatan'daki Yedi Bebek Tapınağı, Meksika.

Resim 15. Chichen Itza'da sırt çantalı bir "melek" heykeli;
Yucatan, Meksika.

Resim 16. Sırt çantalı bir dev: Kaya resmi; Mexico
City'deki Ulusal Antropoloji Müzesi.

Resim 17. Dev bir Olmek taş başı; Yucatan'daki Villathermosa Müze Parkı, Meksika.

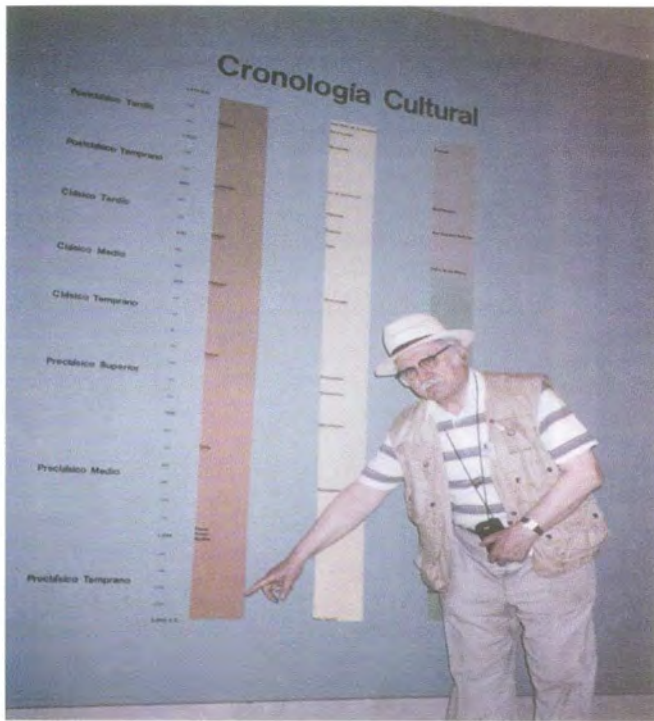
Resim 18. Keşif Seferi grubumuz dev bir Olmek taş başıyla birlikte; Jalapa, Meksika.

Resim 19. Tekerlekleri olan, kilden yapılmış Olmek oyuncakları; Jalapa'daki Veracruz Üniversitesi Antropoloji Müzesi, Meksika.

Resim 20. Bir Olmek oyuncakı: Küçük bir fil. Jalapa'daki Veracruz Üniversitesi Antropoloji Müzesi, Meksika. Bir bakmışsınız var...

Resim 21. "M.Ö. 3000" Yazının tarihlendirmesini doğrulayan resim daha sonra ortadan kayboldu.

Resim 22. Sümer'in onuncu başkenti olan Mari'de keşfedilen "Vazolu Tanrıça" heykeli.

Resim 23. Halep'teki Arkeoloji Müzesindeki tanrıça, Suriye.

Resim 24. Keşif Seferi grubumuz Uçan Tanrıçanın hava yolculuğuyla ilgili teçhizatını incelerken; Halep'teki Arkeoloji Müzesi, Suriye.

Resim 25. Tanrıçanın krallara taç giydirdiği Mari'ye varışımız, Suriye.

Resim 26. Mari'deki kraliyet sarayının kazılıp çıkartılan kalıntılarının içinde, Suriye.

*Resim 27 (solda).
Dura-Europos'taki
kumlara gömülü sina-
gog: Tevrat nişi ve
üstündeki resimler.*

*Resim 28 (altta).
Dura-Europos hara-
beleri arasında:
Sinagogun
bulunduğu yer.*

Resim 29. Fırat Nehrinin kıyılarında: Dayr-az-Zawr'dan görünen manzara, Suriye.

Resim 30. Kasırganın İlyas'ı kapıp yükseldiği yer mi? Tell-Ghassul, Ürdün.

Resim 31. Papalık Kitabı Mukaddes Enstitüsü, Kudüs.

Resim 32. Yumruyu andıran siyah "Kasırgalar": 1920'lerde yapılan kazılardan buluntular.

Resim 33. "Tell-Ghassul Yıldızı": Binlerce yıllık çok renkli duvar resmi (reprodüksiyon).

Resim 34. Yusuf'un sulama kanallarıyla bağlantılı piramit; El-Feyyum, Mısır.

Resim 35. III. Amenemhet'in yeraltı "labirenti"nin kalıntıları; El-Feyyum, Mısır.

Resim 36. Sina Dağı Havaalanı, 1972'de İsrail'in elindeyken.

Resim 37. Mısır'dan Çıkışın güzergahı: Sina yarımadasındaki Mitla geçidi.

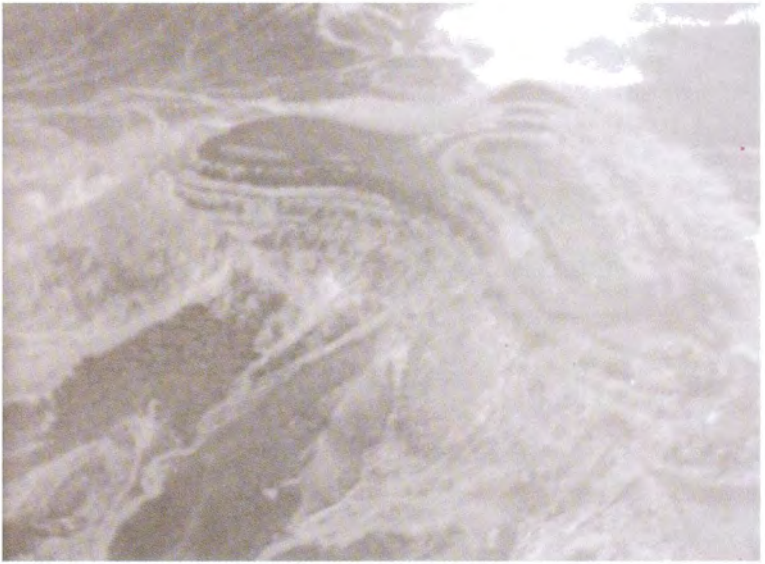
Resim 38. Gerçek Sina Dağına arayış; yazar ve kiralanan uçak.

Resim 39. Sina Dağının zirvesindeki UFO benzeri nesne: Havadan çekilen fotoğraf, 1977.

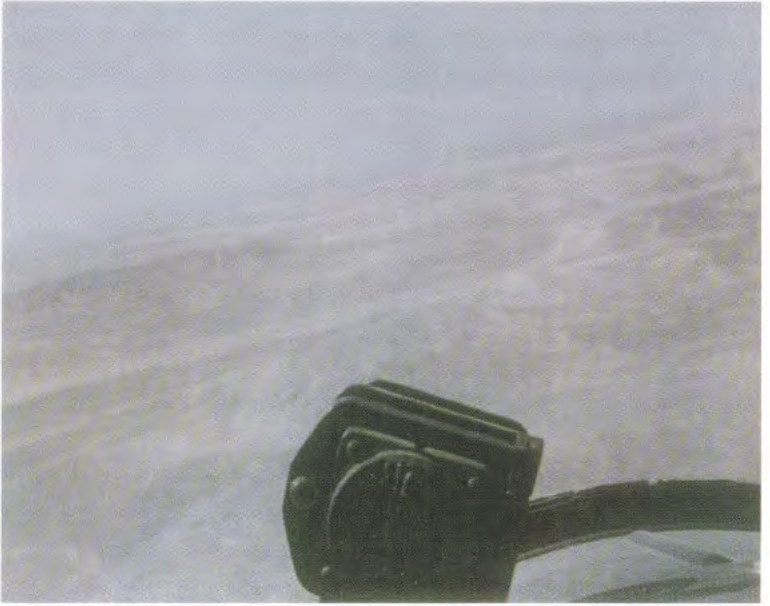
Resim 40. Beyazımsı "uçan daire"nin havadan çekilen ikinci fotoğrafı, 1977.

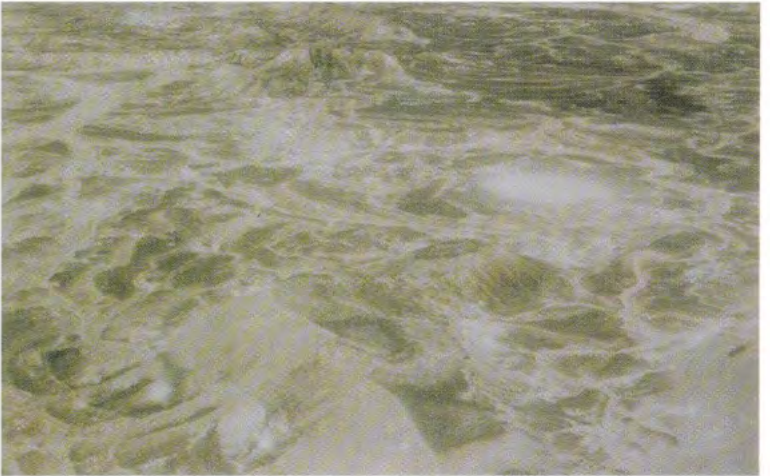
Resim 41. Havadan görülen tuhaf "arazi özelliği," 1977.

Resim 42. Sina Dağından diğer muammalar: Yuvarlak mağara girişi, aralıklı açıklıklar, 1977.

Resim 43. Yine Sina Dağındayız; bu kez helikopterle, 1994.

Resim 44. UFO benzeri beyaz şekil havadan yine görüldü, 1994.

Resim 45. Bu muamma arazi özelliğinin havadan çekilen ikinci fotoğrafı, 1994.

Resim 46. Kızıldeniz kıyısındaki Ras Sudr körfezinin helikopterden görünüşü.

Resim 47 (üstte). Helikopter tarafından araziye bırakılan, kuş uçmaz kervan geçmez bir yerde mahsur kalan Harvey.

Resim 48 (solda). Fırlatılmış, göğe doğru yol alan bir NASA roketi.

Resim 49. Baalbek'te giderek yükselen muazzam taş bloklar, Lübnan.

Resim 50. Batı yönündeki masif istinat duvarındaki devasa Trilithon, Baalbek.

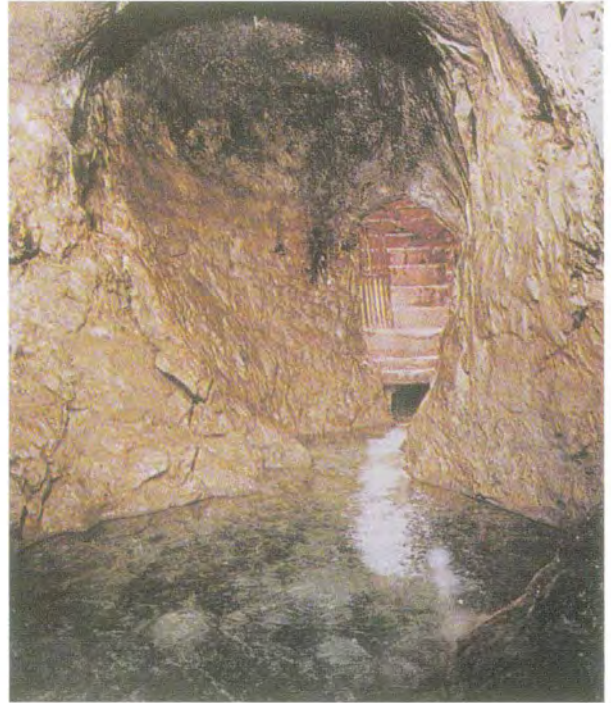
Resim 51. Taş ocağındaki kocaman taş blok, Baalbek.

Resim 52. "Suriye Artı" Keşif Seferine katılanlar taş ocağındaki taş bloğun yanında, Baalbek

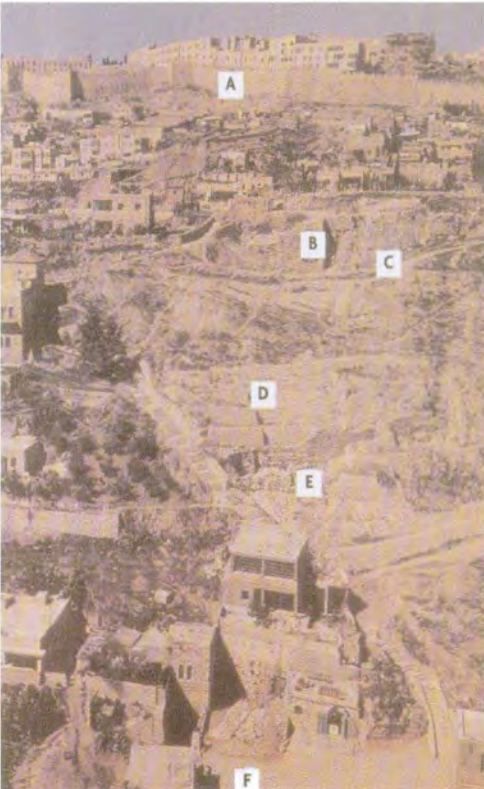
Resim 53. "Göklere erişecek bir kule"; taştan yapılmış fırlatma kulesinin içinde, Baalbek.

Resim 54. M.Ö. 700'lerin teknolojisi: Kral Hezekiya'nın Su Tüneli, Kudüs.

*Resim 55 (üstte). Tüneli
açanların yazıtı; şimdi
İstanbul Arkeoloji
Müzesindedir.*

*Resim 56 (solda).
Duvarlarından başlayıp
kuyusuna dek 3.000 yıl
boyunca Davud'un Şehri,
Kudüs.*

*Resim 57 (üstte).
Yıldızlı Kubbet-üs Sahra
kubbesi ile Tapınak
Tepesi, Kudüs.*

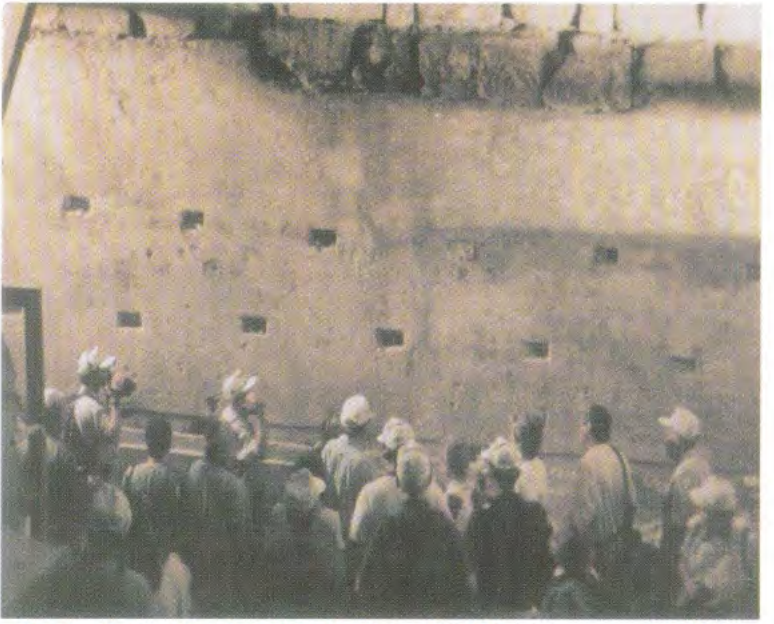
*Resim 58 (solda).
Bugünkü Batı Duvarı ve
"Robinson Kemerı."*

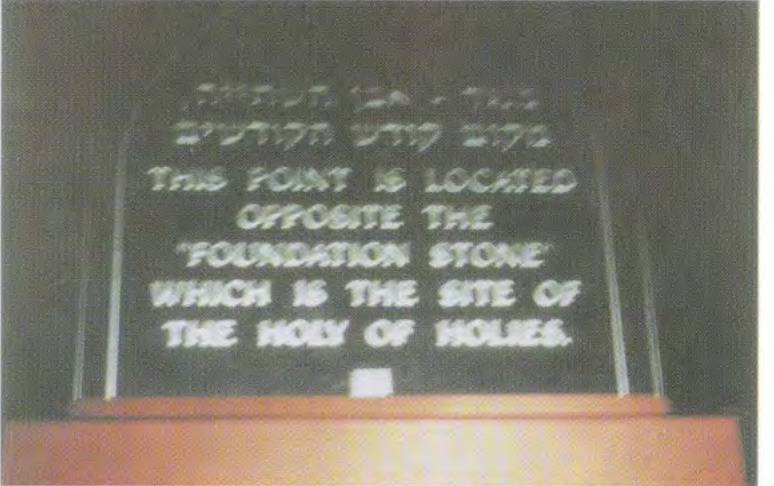
Resim 59. Arkeolojik Tünelin içinde: Duvarı, çok eskilere ait devasa ana taş sırası.

Resim 60. Duvardaki Ana Sırayı oluşturan büyük taş bloklardan birini işaret ederken.

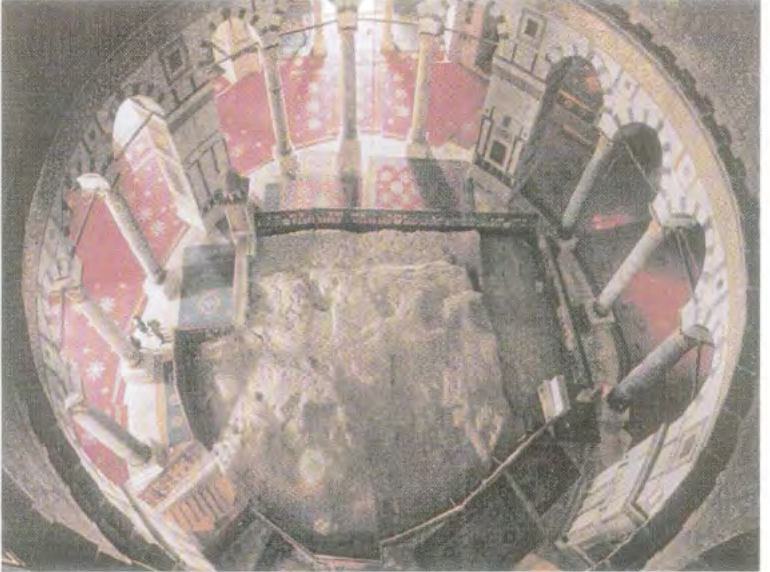
Resim 61. Tünelin içindeki keşif seferine katılanların muazzam taş bloğa hayranlıkla bakışı.

Resim 62. Sarsıcı işaret: Şimdi Kutsallar Kutsalının bulunduğu yerin tam karşısındasınız.

Resim 63. Keşif Seferine katılanlar Tapınak Tepesinde yer alan Kubbet-üs Sahra'ya giderlerken.

Resim 64. Temel Taşı, Tapınağın Kutsallar Kutsalının bulunduğu yer.

Truva, Yunan şairin kurgusu, kahramanların savaşıp öldüğü gerçek bir yer ya da intikamla yüklü tanrıların insanları piyon olarak kullandığı bir arena mıdır?

Atlantis var mıydı, yoksa onun hikayesi alegorik bir efsane miydi? Yeni Dünya, Columbus'tan binlerce yıl önceki Eski Dünya medeniyetlerine mi bağlıyordu?

Zecharia Sitchin'in ve okuyucularının, insanlığınun geçmiş ve geleceğinin gerçek hikayesinin gizli kalmış tanıklıklarını keşfederek mitolojik ve efsanevi geçmişe yolculukları Truva Harabelerine ziyaretleriyle başlar.

Bu kitap Zecharia Sitchin'in çok satılan kitaplarının onuncusudur. Zecharia Sitchin *Dünya Tarihçesi* adı altındaki önceki kitapları tanrıları ya da insanlar olarak anılan ötekilerin yaptıklarını ve tarihlerini gözlemleyerek yazmıştır. Bu kitapta uzaklara giderek, kendisi için önemli olanları görerek, tanıklıkları şahsen doğrulayarak, ticaret yollarının ve uçuş alanlarının uygulanabilirliğini kontrol ederek kendi arama ve araştırma hikayelerini okuyucularıyla paylaşmaktadır.

Dünya Tarihçesi Keşif Seferleri bir zamanlar tehlikesiz değildi. O zamanlarda, bu yolları dünya liderleriyle veya jeopolitik olaylarla savaş ve barış içinde geçtiler. Bazı yerler muazzam şehirlerin bin yıllık kalıntılarıydı. Kudüs'teki Mescid-i Aksa gibi diğer yerler hala haber başlıklarının konusudur. Aslında bugünün çatışmaları ve düşkünlükleri geçmişe uzanan bu yolculuklarla anlaşılabilir.

Meksika'daki Maya tapınaklarından İstanbul'daki gizli kalmış sanat eserlerine, İncil'de bahsi geçen tünellerden Sina Dağındaki sırlara, Sümer tanrıçasının evinden Yunan Adalarına; *Keşif Seferleri*'nin hedef yerleri ve muhteşem keşifleri yerleşik inançlarımızın maskesini düşürmüş, etkileyici sanat eserlerinin kaderini tayin etmiş ve modern uzay üslerinin eski bağlantılarını ortaya koymuştur.

Zecharia Sitchin bu otobiyografik kitabında yalnızca antik çağlara ait kapsamlı bilgilerini ve saha çalışmalarını değil, arşivindeki şimdiye dek görülmemiş fotoğraflarını da okuyucularıyla paylaşmaktadır. Ayrıca bu kitabına atalarının geçmişleriyle olan bağlarını ve özel duygularını da taşımıştır.

ISBN 978-975-6377-28-4

